

**BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN
NEDENLERİ VE SONUÇLARI**

Mustafa KOÇAK

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Eylül, 2011

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN
NEDENLERİ VE SONUÇLARI

Hazırlayan
Mustafa KOÇAK

Danışman
Prof. Dr. Hakkı YAZICI

AFYONKARAHİSAR 2011

YEMİN METNİ

Yüksel Lisans tezi olarak sunduğum “ Bayat İlçesinde Göçlerin Nedenleri ve Sonuçları” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

16/10/2011

Mustafa KOÇAK

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Hakkı YAZICI
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. M. Ali ÖZDEMİR
: Yrd.Doç. Dr. Mustafa YAKAR

İmza

Coğrafya Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Mustafa KOÇAK' ın “**Bayat İlçesinde Göçlerin Nedenleri ve Sonuçları**” başlıklı tezini değerlendirmek üzere 16.09.2011 tarihinde, saat 14:00'da Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir

Prof.Dr.Mehmet KARAKAŞ
MÜDÜR

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN NEDENLERİ VE SONUÇLARI

Mustafa KOÇAK

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

Eylül 2011

TEZ DANIŞMANI: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Göçler insanlık tarihi kadar eski olan bir olaydır. Yapılan göçler toplumların yaşamlarında, göç alan ve veren mekânlarda değişikliğe sebep olan, çağ açıp kapamaya neden olabilecek kadar büyük etkileri olan bir gerçektir. Diğer bir ifade ile göçlerin “nedenleri ve sonuçları” kültürel, toplumsal, ekonomik, siyasal, hukuksal ve yönetsel bakımdan incelenmesi gereken noktalar. Göçlerin temel nedenleri her ne kadar ekonomik olsa da etkileri sosyal, ekonomik, siyasi, kültürel, mekânsal olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle göç olayının, neden ve sonuçlarının incelenmesi, coğrafi bakımdan önem taşımaktadır. Bizde bu çalışmamızda 1987 yılında ilçe olan Bayat’tan yapılan göçlerin nedenleri ve sonuçlarını coğrafi ilkeler doğrultusunda belirlemeye çalıştık. Belirli dönemlerde yoğunlaşan bu göçlerin daha çok ilçe üzerindeki etkileri üzerinde durmaya çalıştık. Bayat’tan yapılan göçlerin temel nedeninin Bayat ilçesinde yeterli düzeyde olmayan ekonomik faktörlerin yetersizliğinden kaynaklandığını tespit ettik. Bu yetersizlik üzerinde Bayat ilçesinin coğrafi faktörler ile bağlantılarını araştırdık. Ayrıca, daha önce Emirdağ ilçesinin bucağı olduğundan buradaki göç dalgalarından etkilenerek göçlerin başlangıçta yurt dışına yöneldiğini belirledik. İlçedeki göçler, 1985 yıllarından sonra daha çok yurt içine gerçekleştiğini saptadık. Göçler sonucu, özellikle yurt dışına giden Bayatlıların oralarda birlik ve beraberliklerini korudukları ortaya çıkmıştır. Göçler her ne kadar başlangıç aşamasında olumlu gözükse de ilçenin konumunun iyi olmasına rağmen gelişmemesinde etkilerinin olduğu belirlenmiştir. Göç olayının, Bayat ilçesine yapılan yatırımlar yönüyle yetersiz kaldığı, gelişimini olumsuz etkilediğini, yurt dışı göçlerin kişiler üzerinde kültürel yozlaşmaya neden olduğunu belirledik.

Anahtar Kelimeler: Bayat, nüfus, göç, coğrafi faktörler, ekonomik faktörler.

ABSTRACT

THE REASONS AND RESULTS OF EMIGRATION IN BAYAT TOWN

MUSTAFA KOÇAK

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF GEOGRAPHY**

September 2011

Advisor: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Migration is an old event as the history of human being. This migration is a reality that causes some changes in the lives of society and in the area of migration and it also has some effects as big as that can cause an age opens and closes. In other words, the reasons and results of migration are some points that must be examined in terms of culture, society, economy, politics, law and management. Although the main reasons of the migration are economical, the effects appear out as social, economical, political, cultural and spatial. So the examination of reasons and results of migration is important in terms of geography. In this study, we tried to determine the reasons and results of emigration from Bayat which was announced as a town in 1987. We tried to focus on the effects especially in Bayat where this emigration intensifies in some terms. We found that the main reason of the emigration from Bayat is the deficiency of economical factors in Bayat. We investigated the link between this deficiency and the geographical factors in Bayat. Furthermore, we determined that the migration occurred towards abroad affected with the migration waves in Emirdağ as Bayat is formerly a district of Emirdağ. We found that the migration in the town turned towards the country after the years of 1985. At the end of migration, it emerged that emigrants especially who went to abroad kept their unity and solidarity there. Although the migration seems to be positive at first, it is defined that migration has some effects of undevelopment of the town though it has a good location. We found that the emigration to Bayat town is not enough in terms of investment and it affects the development of the town in a negative way and the migration to abroad causes cultural degeneration.

Key words: Bayat, population, migration, geographical factors and economic factors.

ÖNSÖZ

Gerek coğrafyacılar, gerekse sosyologlar, demograflar, ekonomistler, tarih ve şehir planlamacılar gibi değişik bilim dallarındaki uzmanlar tarafından, kendi yaklaşımlarına göre göç hakkında pek çok bilimsel çalışma yapılmıştır. Ülkemizde 1950’li yıllardan sonra başlayan ve giderek artan iç ve dış göç hareketleri, içinden çıkılmaz ekonomik, sosyal ve siyasi sorunlara yol açmıştır. Bu sorunlar, sadece göç alan yerlerde değil; göç veren yerlerde ve göç eden kişiler üzerinde de çok çeşitli etkiler bırakmıştır.

Bu çalışma, mekânsal olarak dar tutulmuş bir yerleşim alanındaki yapılan göçlerin nedenleri ve sonuçlarını ortaya koymaya yöneliktir. Araştırma alanından yurt içi ve yurt dışına yönelik göç olmakla beraber yoğun olarak yurt içine göç olayı yaşanmaktadır. Bayat ilçesinden yurt içine olan göç en fazla Afyonkarahisar, Eskişehir, ve İzmir illerine gerçekleşirken yurt dışına ise daha çok Belçika, Almanya ve Fransa’ya yönelik olmaktadır. Çalışmada farklı dönemlere ait nüfus ve göç istatistikleri kullanılarak göç hareketlerinin özellikleri belirlenecektir. Ayrıca Bayat ilçesinin coğrafi konum avantajına rağmen gelişmemesinin nedenleri ile bu göçler arasında ilişkiler incelenecektir.

Çalışma alanında yaşanan göçlerin başlangıçta doğal çevre şartlarının itici özellikleri olsa da zamanla bu sebeplere farklı nedenler (akraba etkisi, evlilik, özenti, eğitim, vb.) etkili olmuştur. Gerçekten de ilçedeki tarım arazilerinde 2000 yılına kadar sulu arazinin olmadığı düşünülürse ve yeryüzü şekillerinin yüksek ve engebeli olması dikkate alınacak olursa doğal çevrenin göçler üzerindeki itici etkileri görülmektedir. Göç eden kişilerin memleketleri ile olan bağlantıları devam etmekte olup bu bağlılık yatırım anlamında artarsa ilçeye daha fazla katkı sağlayacağı muhakkaktır.

Yerel boyutta göç gelişiminin incelendiği bu çalışmada bana gerek fikirleri ile, gerekse tez sürecindeki yönlendirmeleri ile desteklerini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Hakkı YAZICI ve Yard. Doç. Dr. Mustafa YAKAR’a sonsuz şükranlarımı sunarım. Değerli tavsiye ve katkılarından dolayı tez izleme komitesi jüri üyelerinden Prof. Dr. Mehmet Ali ÖZDEMİR’e de teşekkür ederim.

Mustafa KOÇAK
2011-AFYONKARAHİSAR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ.....	i
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
HARİTALAR LİSTESİ	xv
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xvi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AMACI, HİPOTEZLERİ, KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ

1. ARAŞTIRMA KONUSUNUN GÖÇ LİTERATÜRÜNDEKİ YERİ.....	3
2. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ	6
3. ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ	9
4. ARAŞTIRMA ALANININ YERİ VE SINIRLARI	10
5. ARAŞTIRMANIN VERİ KAYNAKLARI VE YÖNTEMİ	12
6. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL YAPISI VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	15
6.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	15
6.2. KURAMSAL YAPI	26

İKİNCİ BÖLÜM

BAYAT İLÇESİNİN DOĞAL COĞRAFYASI VE GÖÇ İLİŞKİSİ

1. GENEL JEOLojİSİ GÖÇ İLİŞKİSİ.....	31
2. JEOMORFOLOJİSİ VE GÖÇ İLİŞKİSİ.....	33

3. İKLİM ÖZELLİKLERİ GÖÇ İLİŞKİSİ.....	37
4. HİDROGRAFYASI GÖÇ İLİŞKİSİ	40
5. TOPRAK ÖZELLİKLERİ GÖÇ İLİŞKİSİ	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAYAT İLÇESİNİN BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI GÖÇ İLİŞKİSİ

1. BAYAT İLÇESİNDE NÜFUSUN GELİŞİMİ	46
1.1. KASABA NÜFUSU	53
1.2. KIRSAL NÜFUS	56
2. BAYAT İLÇESİNDE NÜFUSUN DAĞILIŞI	67
3. BAYAT İLÇESİNDE NÜFUSUN SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLERİ	72
3.1. NÜFUSUN CİNS YAPISI	72
3.2. NÜFUSUN YAŞ YAPISI	75
3.3. NÜFUSUN EĞİTİM VE SAĞLIK DURUMU	79
3.3.1. Nüfusun Eğitim Durumu	79
3.3.2. Nüfusun Sağlık Durumu	84
4. EKONOMİK COĞRAFYASI.....	86
4.1. GİRİŞ	86
4.2. TARIM	88
4.3. HAYVANCILIK	96
4.4. SANAYİ VE TİCARET	100
4.4.1. Kilimcilik	100
4.4.2. Diğer Sanayi Faaliyetleri	105

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLER

1. BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN TARİHSEL GEÇMİŞİ	107
2. BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN NEDENLERİ	111
2.1. DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİNİN GÖÇE ETKİSİ	112
2.2. BEŞERİ NEDENLER	123
2.3. EKONOMİK NEDENLER	126

3. BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN GELİŞİMİ VE TİPLERİ	133
3.1. BAYAT İLÇESİNDE YURT DIŞI GÖÇLER	134
3.2. BAYAT İLÇESİNDEN YURT İÇİ GÖÇLER	140
4. BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN SONUÇLARI	149
4.1. GÖÇLERİN NÜFUSA ETKİSİ	149
4.2. GÖÇLERİN YERLEŞMELERE ETKİSİ.....	156
4.3. GÖÇLERİN HİZMETLERE ETKİSİ	159
4.3. GÖÇLERİN EKONOMİK FAALİYETLERE ETKİSİ	165

BEŞİNCİ BÖLÜM

BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN NEDENLERİ VE SONUÇLARI ANKETİ, BULGULARI VE SONUÇLARI

5.1. BAYAT İLÇESİNDE YURT İÇİ VE YURT DIŞI GÖÇLER.....	169
5.2. BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN ORTAYA ÇIKIŞI VE NEDENLERİ.....	175
5.3. BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN GELİŞİM SÜRECİ.....	180
5.4. BAYAT İLÇESİNDE GÖÇ ALGISI	183
5.5. BAYAT İLÇESİNDE YURT DIŞI VE YURT İÇİ GÖÇLERİN SONUÇLARI.....	185
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	195
KAYNAKLAR.....	203
EKLER.....	207

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Afyonkarahisar İlçelerinin Yüzölçümü Durumu.....	10
Tablo 2. Petersen'e Göre Göç Türleri.	21
Tablo 3. Bayat'ta Sıcaklık, Yağış, Donlu Günlerin Aylara Göre Dağılımı (2005-2010).....	38
Tablo 4. Bayat'ta Günlük Ortalama Sıcaklıklara Göre Mevsimler ve Yağış Miktarı.....	39
Tablo 5. Bayat Çayı'nın Yıllık Ortalama Akım Değerinin Gidişi.....	41
Tablo 6. Türkiye'nin Sayım Yıllarına Göre Nüfus Gelişimi (1927-2009).....	47
Tablo 7. Bayat İlçesi Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Gelişimi.	48
Tablo 8. Bayat İlçesinde Yıllara Göre Nüfus Değişim Miktarı (1935-2009).....	52
Tablo 9. Bayat İlçe Merkezinde Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi.....	54
Tablo 10. Bayat İlçesi Köylerinde Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi.....	57
Tablo 11. Bayat Yerleşim Birimlerinin Yıllara Göre Nüfus Değişimi (1935-2009).	58
Tablo 12. Bayat İlçesi Kasaba ve Köylerinde Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi.	61
Tablo 13. Bayat İlçe Merkezi ve Kırsal Nüfusları ve Oranları (1935-2009).	62
Tablo 14. Kırsal ve Kentsel Yıllık Nüfus Artış Hızları (2000-2009).....	65
Tablo 15. Bayat ve Köylerinde Sayım Yıllarına Göre Kadın Erkek Nüfus Dağılımı.	73
Tablo 16. Bayat İlçesi Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.	75
Tablo 17. Bayat İlçesinde Nüfusun Ana Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.	77
Tablo 18. Bayat İlçesinde Okul Sayıları (2008-2009).....	79
Tablo 19. İlçedeki Okulların Öğrenci ve Derslik Durumu.	80
Tablo 20. Türkiye, Afyonkarahisar ve Bayat İlçesi'nde Okur Yazar Nüfus Oransal Dağılımı.....	81
Tablo 21. Bayat İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu.	82
Tablo 22. Bayat Halk Eğitim Merkezi ve ASO Müdürlüğünde Açılan Kurs ve Kursiyer Sayısı (2004-2009).	83
Tablo 23. Bayat İlçesinde Doğal Nüfus Artışı (1997-2009).	84

Tablo 24. Bayat İlçesinde Sağlık Personeli Başına Düşen Nüfus (2009).	85
Tablo 25. İlçe Sağlık Kurumları ve Personel Durumu (2009).....	85
Tablo 26. Bayat İlçesinin Kasaba ve Köylere Göre Sulanabilirlik Durumu (2010Yılı).....	89
Tablo 27. Bayat İlçesinin Tarım Alanlarının Kullanılış Amaçlarına Göre Dağılımı (ha) (2010).....	91
Tablo 28. Bayat İlçesinde Tarım Ürünleri Ekilim ve Üretimi (2002-2010).....	92
Tablo 29. Bayat İlçesinin Tarım Alet ve Makine Varlığı.....	94
Tablo 30. Bayat İlçesinde Yem Bitkileri Desteklemesi (2010).....	97
Tablo 31. Bayat İlçesi Hayvan Varlığı.....	98
Tablo 32. Kilim Atölyesi İşletmelerine Ait Üretim Miktarları (2006-2010).....	104
Tablo 33. Bayat İlçe Merkezinde İşletmelerin Dağılımı (2010).....	105
Tablo 34. Bayat İlçesinde Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılımı...	113
Tablo 35. Bayat İlçesinde Nüfusun Yükselti Basamaklarına Göre Değişimi (1965-2009).....	113
Tablo 36. Bayat'ın Arazi Kabiliyet Sınıflaması (2010).....	118
Tablo 37. Bayat İlçesinin Arazi Kullanış Durumu (2010).....	120
Tablo 38. Tarım Alanlarının Kullanılış Amaçlarına Göre Dağılımı (ha) (2009).....	122
Tablo 39. Afyonkarahisar İlinin İlçelere Göre Sulanabilirlik Durumu (2009).....	123
Tablo 40. Bayat İlçesinde Nüfus Gruplarına Göre Yerleşme Sayıları Değişimi.....	125
Tablo 41. Afyonkarahisar İlinde İlçelere Göre Arazi Kullanımı Dağılımı (ha) (2009).....	128
Tablo 42. Türkiye, Afyonkarahisar ve Bayat İlçesinde Arazi Kullanımı.....	129
Tablo 43. Afyonkarahisar İlçelerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (1996).....	130
Tablo 44. Bayat İlçesinden Yurt İçine Göç Etme Nedeniniz Nedir?	132
Tablo 45. Bayat İlçesinden Yurt Dışına Göç Etme Nedeniniz Nedir?	132
Tablo 46. Afyonkarahisar İli'nde 1965-1973 Döneminde Yurt Dışına İşçi Olarak Gitmek İçin Yapılan Müracaat Sayısı ve Gönderilenlerin Dağılımı.....	135
Tablo 47. Bayat Nüfusuna Kayıtlı Nüfusun Ülkelere Göre Dağılımı.	137
Tablo 48. Bayat İlçesi Köylerinden Yurt İçine Alınan ve Verilen Göçler (1997).	141
Tablo 49. Bayat İlçesi Dışında Bulunan Bayat Doğumlu Nüfusun Dağılışı (2009)..	142

Tablo 50. Bayat İlçesinde Bulunan Başka İl Doğumlu Nüfus Miktarı (2009).....	146
Tablo 51. 1935- 2009 Yılları Arası Bayat İlçesi Nüfusu.....	149
Tablo 52. Bayat İlçesi'nde Nüfusun Azalma Oranlarına Göre Yerleşme Sayısı Dağılımı.....	149
Tablo 53. Bayat İlçesi'nde Doğum ve Ölüm Sayısının Yıllara Göre Dağılımı (1997-2010).....	150
Tablo 54. Bayat İlçesinde Nüfusun Hanehalkı Özellikleri (2000).....	151
Tablo 55. Bayat İlçesinde Hanehalkı Özelliklerinin Değişimi (1990-2000).....	152
Tablo 56. Bayat'ta Hane Halkı Büyüklüğünün Yıllara Göre Değişimi (1990-2000).....	152
Tablo 57. Bayat İlçesinde Kadın ve Çocuk Nüfus Dağılımı (2009).....	153
Tablo 58. Bayat Merkezi ve Köylerin Yıllara Göre Nikah Sayısı (2000-2010).....	154
Tablo 59. İlçedeki 2008-2009 Eğitim ve Öğretim Yılında Taşınacak ve Yemek Verilecek Öğrenci Sayıları.	161
Tablo 60. Bayat İlçesinde İlköğretim Düzeyindeki Öğrenci Sayısındaki Değişim....	162
Tablo 61. Bayat İlçesi Köylerinin Sosyal Durumu (2009).....	163
Tablo 62. Bayat İlçesinde Tarım Alanlarının Değişimi.....	164
Tablo 63. Bayat İlçesi Köylerinde Hayvan Varlığının Dağılımı (1997-2010).....	165
Tablo 64. Bayat İlçesinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı.....	165

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Araştırma Konusunun Göç Çalışmalarındaki Yeri.....	7
Şekil 2. Şehirleşme, Sanayileşme ve Göçün Etkileşimi.....	27
Şekil 3. Bayat'ta Yağış ve Sıcaklığın Aylara Göre Dağılımı.....	39
Şekil 4. Bayat'ta Günlük Ortalama Sıcaklıklara Göre Mevsim Sürelerinin Oransal Dağılımı.....	39
Şekil 5. Bayat'ta Günlük Ortalama Sıcaklıklara Göre Mevsimlerin Yağış Dağılımı...39	
Şekil 6. Bayat Çayının Ortalama Akım Değerlerinin Gidişi (m ³ /sn).....	41
Şekil 7. Bayat İlçesi'nde Toprakların Tiplerine Göre Dağılımı.....	45
Şekil 8. Bayat İlçesinde Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi.....	50
Şekil 9. Türkiye, Afyonkarahisar ve Bayat İlçesinin Nüfus Artış Hızı (1935– 2009)..51	
Şekil 10. Bayat İlçe Merkezinde Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi.....	55
Şekil 11. Bayat İlçe Köylerinde Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi.....	57
Şekil 12. Bayat İlçesi Köylerinde Sayım Yıllarında Fazla Nüfus Kaybeden Köyler..	59
Şekil 13. Bayat İlçesi Köylerinde Sayım Yıllarında Nüfus Kaybeden Köyler.	60
Şekil 14. Bayat İlçesi İlçe Merkezi –Kırsal Kesim Nüfus Oranının Gelişimi (1935-2009).....	65
Şekil 15. Kırsal ve Kentsel Yıllık Nüfus Artış Hızları (2000-2009).	66
Şekil 16. Bayat İlçe Merkezi, Köyler ve Bayat'ta Nüfusun Cinsiyet Oranları Dağılımı.....	74
Şekil 17. Bayat İlçesi'nin Nüfus Piramitleri (1990-2000-2009).	76
Şekil 18. Bayat İlçesinde Nüfusun Ana Yaş gruplarına Göre Dağılımı.	78
Şekil 19. Türkiye, Afyonkarahisar ve Bayat İlçesi'nde Okur Yazar Nüfusun Oransal Dağılımı.....	81
Şekil 20. Bayat İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu.	82
Şekil 21. Bayat İlçesinin Kasaba ve Köylerine Göre Sulanabilirlik Durumu (2010)...90	
Şekil 22. Tarım Ürünleri Ekilim Alanları (ha) (2009).	91
Şekil 23. Bayat İlçesi Hayvan Varlığı (2010).	99
Şekil 24. Bayat İlçesinde Yükselti Basamaklarına Göre Nüfusun Oransal Değişimi.....	113
Şekil 25. Bayat İlçesi'nde Arazi Kabiliyet Sınıflarına Göre Tarıma Uygun Olan ve Olmayan Alanların Dağılımı.....	119
Şekil 26. Bayat İlçesi'nde Arazi Kabiliyet Sınıfları Dağılım (2010).....	119

Şekil 27. Bayat İlçesinde Arazinin Kullanım Dağılımı (İlçe Tarım Müdürlüğü, 2009).....	120
Şekil 28. Ülkelere Göre Bayat'lı Nüfusun Dağılımı (2010).....	137
Şekil 29. Yurt Dışındaki Bayat'lıların Ülkelere Göre Dağılımı (2010).....	137
Şekil 30. Bayat İlçesi Doğumlarının Sayıldığı İllere Göre Dağılımı (2010).....	143
Şekil 31. Bayat İlçesinde Çocuk ve Yaşlı Nüfus Gelişimi (1990-2000-2010).....	151
Şekil 32. İlçede Yurt Dışı Göçlerin Başlama Yılları.....	170
Şekil 33. İlçede Yurt İçi Göçlerin Başlama Yılları.....	170
Şekil 34. Bayat İlçesinden İlk Yurt Dışına Gidenlerin Gidiş Şekilleri.....	171
Şekil 35. Yurt Dışına İlk Göçlerin Gerçekleşme Yolları.....	172
Şekil 36. Yurt Dışı Göçmenlerinin Bayat İlçesinden Yurt Dışına Gidiş Şekiller.....	173
Şekil 37. Bayat İlçesinden Yurt İçine Göçe Katılma Şekilleri.....	173
Şekil 38. Yurt Dışı Göçlerin Gerçekleştiği Ülkeler.....	174
Şekil 39. Yurt İçi Göçlerin Gerçekleştiği İller.....	174
Şekil 40. Köylerin Konumuna Göre Dağılımı.....	175
Şekil 41. Kırsal Kesimde İlk Sırayı Alan Temel Geçim Kaynağı Dağılımı.....	176
Şekil 42. Bayat İlçesinde Yurt Dışı Göçün Nedenleri.....	177
Şekil 43. Bayat İlçesinde Yurt İçi Göçlerin Gerçekleşme Şekli.....	178
Şekil 44. Bayat İlçesinden Yurt İçi Göçlerin Nedenleri.....	178
Şekil 45. Bayat İlçesinden Yurt Dışına Göçlerin Gerçekleşme Nedenleri.....	179
Şekil 46. Yurt Dışına Göç Edenlerin Ailelerini Götürme Zamanları.....	180
Şekil 47. Avrupa'da Belçika, Almanya ve Fransa'ya Göçlerin Fazla Oluşunu Etkileyen Faktörler.....	181
Şekil 48. Günümüzde Köylerden Yurt Dışı Göçün Yaşanma Durum.....	182
Şekil 49. Günümüzde Köylerden Yurt İçine Göçün Yaşanma Durumu.....	182
Şekil 50. Bayatlıların Yapılan Göçlere Bakış Açıları.....	183
Şekil 51. Bayatlıların Göçlerin Devamına Bakış Açıları.....	184
Şekil 52. Bayatlıların Göçlerin Azalması ve Bitişine Bakış Açısı.....	185
Şekil 53. Göçlerin İlçeye Olan Zararlarının Dağılımı.....	186
Şekil 54. Yurt Dışına Göç Edenlerin Türkiye'ye Dönme Durumu.....	187
Şekil 55. Yurt İçine Göç Edenlerin Doğduğu Yere Dönme Durumu.....	187
Şekil 56. Yurt Dışına Göç Edenlerin Yerleşmeyi Düşündüğü Yerlerin Dağılımı.....	188

Şekil 57. Yurt İçine Göç Edenlerin Türkiye’de Yerleşmeyi Düşündüğü Yerlerin Dağılımı.....	188
Şekil 58. Yurt Dışından Kesin Dönüş Yapanların Ülkelere Göre Dağılımı.....	189
Şekil 59. Göç Edenlerin Köylerine Gelme Durumu.....	190
Şekil 60. Yurt İçindeki Bayatlıların Bayat’a Gelme Durumu.....	190
Şekil 61. Yurt İçine Göç Eden İnsanların Tatil Yeri Tercihleri.....	191
Şekil 62. Yurt İçine Göç Eden İnsanların Tatil Yeri Tercihleri.....	191
Şekil 63. Bayat İlçesinden Yapılan Göçlerin Bayat İçin Olumluluk Durum.....	192
Şekil 64. Yurt Dışına Olan Göçün Bayat İçin Olumluluk Oranı.....	192
Şekil 65. Yurt İçine Olan Göçün Bayat İçin Olumluluk Oranı.....	192
Şekil 66. Bayat İlçesinden Yurt Dışına Göç Edenlerin Uyum Durumu.....	194
Şekil 67. Bayat İlçesinden Yurt İçine Göç Edenlerin Uyum Durumu.....	194

HARİTALAR LİSTESİ

Sayfa

Harita 1. Çalışma Alanının Lokasyon Haritası.	11
Harita 2. Bayat İlçesi'nin Jeoloji Haritası.	33
Harita 3. Bayat İlçesi'nin Topoğrafya Haritası.	36
Harita 4. Bayat İlçesi'nin Toprak Haritası.	44
Harita 5. Bayat İlçe Merkezi ve Köylerinin Nüfus Büyüklüğü Dağılışı (1935-1960).68	
Harita 6. Bayat İlçe Merkezi ve Köylerinin Nüfus Büyüklüğü Dağılışı (1960-1985).69	
Harita 7. Bayat İlçe Merkezi ve Köylerinin Nüfus Büyüklüğü Dağılışı (1985-2009)..70	
Harita 8. Bayat İlçesinin Eğim Haritası.....	115
Harita 9. Bayat İlçesi Arazi Kullanım Haritası (2009).....	117
Harita 10. Afyonkarahisar İlinin En Çok Göç Verdiği İller (2000.....	144
Harita 11. Bayat İlçesi Doğumluların Sayıldığı İllere Göre Dağılımı (2009.....	144
Harita 12. Afyonkarahisar İlinin En Çok Göç Aldığı İller (2000).....	146
Harita 13. Bayat İlçesinde Bulunan Başka İl Doğumlu Nüfusun Dağılım.....	147
Harita 14. Bayat İlçesi'nde Kapatılan Köy Okullarının Dağılımı.....	159

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Sayfa

Foto 1. İlçedeki Dağlık Alanlara Geçişte Bulunan Dalgalı Plato Yüzeyleleri.....	36
Foto 2. Asar Kale'in İnpazarcık'tan Görünüşü	36
Foto 3. Derbent Köyünde Kaymakamlık Tarafından Açılan Bir Kuyu.....	42
Foto 4. 1992 Yılında Yapılan Bayat Tarafından Göleti.....	42
Foto 5. Bayat İlçesinde Birleştirilmiş Okullardan Birisinin Görünümü (İnpınar Köyü.....)	79
Foto 6. Akpınar Köyünde Öğrenci Sayısının Azalmasıyla Birleştirilmiş Sınıfa Dönüşen İlköğretim Okulu.....	79
Foto 7. Bayat İlçe Merkezine Cuma Günleri Kurulan Halk Pazarından Görünüm.	87
Foto 8. İlçenin Kuzeyinde Yer Alan Çanacık Yaylasının Görünümü.	88
Foto 9. Derbent Köyünde Bulunan Kilim Atölyesinin Görünümü.....	101
Foto 10. Kök Boyanın yıkanması.	102
Foto 11. Kök Boyalı Bayat Kilimlerinin Dokunması.	102
Foto 12. Kök Boyalı Bayat Kilimlerinin Satışının Yapıldığı Gösteri Bölümü.	103
Foto 13. Bayat İlçesinin Tarım Alanları Sınırlı Olan Köylerinden Görünüm (İnpınar Köyü).....	121
Foto 14. Bayat İlçe Merkezinde Bir Gurbetçi Tarafından Yaptırılan Ev.....	157
Foto 15. Mallica Köyünde Yurt İçine Göç Eden Göçmenlerin Yaptığı Meskenlerden Biri.....	158
Foto 16. Mallica Köyünde 1997 Yılında Kapatılmış İlköğretim Okulu.....	160
Foto 17. Çukurkuyu Köyünde 2009 Yılında Kapatılmış İlköğretim Okulu.....	160
Foto 18. Kuzören Köyünde Terk Edilmiş Tarım Alanları.....	166
Foto 19. Muratkoru Köyünün Güneyindeki Terk Edilmiş Tarım Alanları.....	166
Foto 20. İlçenin Güneyindeki İmrallı Köyünde ki Tarım Alanları.....	167
Foto 21. İlçe Merkezinde Sulamalı Tarım Alanları.....	167

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGM	: Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü
AKÜ	: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi
AB	: Avrupa Birliği
ASO	: Akşam Sanat Okulu
Bg	: Beygir Gücü
C	: Cilt
CBS	: Coğrafya Bilgi Sistemi
Çev	: Çeviren
ÇEY	: Çiftçi Eğitim ve Yayım Faaliyetleri
Da	: Dekar
Drl	: Derleyen
DMİGM	: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
DEİ	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DSİ	: Devlet Su İşleri
GB-KD	: Güneybatı-Kuzeydoğu
Ha	: Hektar
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
İMEM	: İncehisar Milli Eğitim Müdürlüğü
ILO	: Uluslar arası Çalışma örgütü
İÖO	: İlköğretim Okulu

KHGM	: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Km	:Kilometre
Km ²	:Kilometre Kare
M	: Metre
M	: Milattan nce
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
No	: Numara
S.S.C.B	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği
SYDV	: Bayat Kaymakamlığı Sosyal Yarımılaşma ve Dayanışma Vakfı
T.E.	: Taşımalı Eğitim
TOKİ	:T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TUIK	:Türkiye İstatistik Kurumu
Vb	: Ve benzeri
Vd	: Ve diğerleri

GİRİŞ

Göç, nüfusun bir idari sınırı geçerek ikamet yerini devamlı ya da uzun süreli değiştirmesi (Tümertekin ve Özgüç, 2006:307) şeklinde tanımlanmakta olup, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Tarihin ilk göçleri, coğrafi şartlarla kombine bir şekilde yiyecek bulma ihtiyacından ortaya çıkmıştır (Tanoğlu,1966:79). Geçmişte temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik gerçekleşen göçler, günümüzde de etkisini sürdürmektedir. Günümüzde insanlar, ihtiyaçlarını karşılayamadıkları bölgelerden, ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bölgelere göç etmektedirler.

Günümüzde göç olayının en önemli nedenleri; doğal çevredeki itici faktörler ile göç alan yerlerdeki çekici faktörlerdir. Doğal çevrenin sert iklim şartları, yüksek ve arızalı rölyef ile verimsiz topraklar bir mekânda geçinmeyi güç hale getirerek itici faktörlerin başında gelmektedirler. Bazen insanların maruz kaldığı doğal afetler de etki derecelerine göre itici faktörleri oluştururlar (Toroğlu, 2007:75). Bazen bu doğal faktörler çekici özellik kazanabilir. Örneğin; ılıman iklim şartları, geniş ve verimli araziler, elverişli koşulları ile gelişmeye açık alanlardır. Bu özelliklere sahip yerler sanayileşme sonucu iş imkânlarının artmasıyla yoğun göç alan yerler olmuştur.

İnsanların bir yerden diğerine göçleri çok önemli bir coğrafi olgudur (Tümertekin ve Özgüç, 2006:236). Çünkü coğrafyanın temel kavramları, insan ve doğal çevredir. Göç olayının insanlar tarafından gerçekleştirilmesi, göçün gerek verildiği gerekse yapıldığı mekânın coğrafi bir mekân olması ve bu göçlerin nedenlerinin ve sonuçlarının büyük ölçüde coğrafi faktörlerden kaynaklanması, bu konunun coğrafyacılar açısından önemli bir hal almasına neden olur. Göçün bu özelliği ona evrensel bir yaklaşımdan ziyade yerel yaklaşım ve incelemeyi gerekli kılmıştır (Yalçın, 2004:3).

Göçler tarihte her dönemde yaşanmıştır. Geçmişteki göçler ile günümüzdeki göçler arasında, gerek göçün neden ve sonuçları, gerekse yapılış şekli bakımından pek çok farklar vardır. Yeryüzünde prehistorik göçler bir tarafa bırakılacak olursa, geçmişte ve günümüzde büyük göçler yaşanmıştır. Türklerin Orta Asya'dan kuraklık nedeniyle yaptığı göçler bunların başında gelmektedir. Büyük Selçuklular, Anadolu Selçukluları, Osmanlı İmparatorluğu ve onun mirası üzerinde kurulmuş olan bugünkü Türkiye de, Orta Asyalı göçmen Türk nüfusu tarafından kurulmuştur (Doğanay, 1994:168). İslam takviminin, Hazreti Muhammed'in Mekke'den

Medine'ye hicreti ile temelinin atıldığı düşünülürse göçlerin, toplumsal önemi kendiliğinden ortaya çıkar (Karpat, 2003:3).

Kısaca, göç olgusu, siyasal, ekonomik, toplumsal, dinsel vb. nedenlerle, ister zorunlu, isterse gönüllü olarak yapılsın, sosyo-ekonomik yapıda önemli sonuçlar doğurmaktadır. Yalnızca, nüfus hareketliliği olması nedeniyle değil, bu olguya yol açan faktörler (nedenler) ve göç olgusuyla birlikte düşünülmesi gereken sonuçlar (durumlar) bakımından da önemli olması nedeniyle göç, hem göç veren, hem de göç alan toplumlar bakımından irdelenmesi gereken bir olgudur (Gönüllü, 1996,95).

Türkiye'de göçler 1950'li yıllarda başlamış ve her geçen gün artarak devam etmiştir. Genelde kırsal alandan şehirlere doğru gerçekleşen bu göçler, kırsal kesim nüfusunun azalmasına ya da nüfusun artış hızının yavaşlamasına neden olurken; şehir nüfusunun hızlı bir şekilde artması ile sonuçlanmıştır. Bu yönüyle düşünüldüğünde göçler, göç veren ve alan mekânlar açısından bazı problemler ortaya çıkarmaktadır. Türkiye'de özellikle kırsal kesimde yaşam koşullarını iyileştirmek amacıyla, göç hareketleri devam etmektedir. Bu konu ile ilgili yapılan coğrafi araştırmalar daha çok göç veren ve göç alan alanlarla ilgilidir. Göç veren yerlerde göçe neden olan faktörlerin belirlenip, bu faktörlerin olumsuz etkisinin önüne geçilmesi gerekir. Bayat ilçesinden gerçekleşen göçlerin de bu kategoride olduğu kanaatindeyiz. Bayat'ta göçün nelerden kaynaklandığı ve etkilerinin belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada, göçten sonra geriye kalanın ne olduğu ortaya konmaya çalışılacaktır. Böylece göç veren sahaların göç verme nedenleri belirlenmiş olacaktır.

Araştırma beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; araştırmanın göç literatüründeki yeri, amacı, hipotezleri, yöntemi, kavramsal çerçevesi ve araştırma sahasının yeri (sınırları) belirlenmiştir. İkinci bölümde; araştırma sahasının doğal coğrafyası ve göç ilişkisi incelenmiştir. Üçüncü bölümde; araştırma sahasının beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri ile göçün ilişkisi belirlenmiştir. Dördüncü bölümde; Bayat ilçesinin nüfus hareketleri ve özellikleri incelenmiştir. Beşinci bölümde ise Bayat ilçesinden yapılan göçlerin nedenleri ve sonuçları anket bulguları ile analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda göç eden insanlar ve göç olayının yaşandığı yerleşmede meydana gelen değişimler ışığında, yöredeki göçlerin neden ve sonuçları saptanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AMACI, HİPOTEZLERİ, KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ

1. ARAŞTIRMA KONUSUNUN GÖÇ LİTERATÜRÜNDEKİ YERİ

Bu bölümdeki amacımız, araştırmamıza kaynaklık yapacak olan göç çalışmalarını belirlemek ve bu çalışmalarla göçe yönelik yaklaşımların çeşitliliğini ve nasıl değişime uğradığını göstermektir. Ayrıca çalışmamıza gerek kaynak, gerekse çalışma disiplini olması açısından fikir vermesi nedeniyle aşağıdaki göç çalışmaları verilmiştir. Kuşkusuz göç konusunda farklı bilim dallarının birçok eser verdiği bilinmektedir. Biz bu eserleri vermektense konumuza ışık tutacak kaynakları vermeye çalışacağız.

Akkayan (1979) “Göç ve Değişme” adlı eserinde göç olgusunun önemi ve mahiyetini açıklamaya çalışmıştır. Göçün nedenlerini ve gelişimini örneklerle açıklamaya çalışmıştır. Gelişmeye paralel olarak meydana gelen göç olayını, göç alan ve göç veren yerler şeklinde incelemiştir.

Abadan-Unat (1975) “Göç ve Gelişme” adlı kitabında önce Akdeniz ülkelerinden yurt dışına olan işçi göçleri ile başlamıştır. Kitabın ikinci bölümünde ise Türk işçi göçünün tarihsel devrelerini incelemiş ve işgücü göçünün siyasi partiler, işçi sendikaları, işveren birlikleri ve bürokrasi tarafından nasıl algılandığını açıklamıştır. Sonuç olarak göç modellerinin “Boğazlayan” ilçesine uygulamasını yapmıştır.

Başel (2005) “İç Göçün Sonuçları ve İşgücüne Etkileri” adlı makalesinde göç olgusunu, göçün değişik toplumlarda ortaya çıkış şekillerini ve sonuçlarını ortaya koymuştur. Özellikle kırdan kente göç sürecini yaşayan insanların davranış kalıplarındaki değişimleri incelemiştir.

Çelik (2007) “Türkiye’de İç Göçler” adlı çalışmasında Türkiye’deki iç göçlerin yönünü ortaya koymuştur. Bu amaçla, 1985–2000 yılları arası göç verileri kullanıla-

rak ekonomik gelişmenin bir göstergesi olması bakımından, gelir verileri ile karşılaştırılmıştır.

Çelik (2006) “İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı İle Analizi” adlı makalesinde Türkiye’deki iç göçlerin ekonomik nedenleri “itici ve çekici güçler yaklaşımı” çerçevesinde belirlenmeye çalışılmıştır. İtici güçler arasında tarımda makineleşme, toprak yetersizliği ve güvenlik sorunu; çekici güçler arasında ise istihdam fırsatları, eğitim ve sağlık hizmetleri ile kentteki akrabaların göçe etkisi incelenmiştir.

Gürbüz ve Karabulut (2008) “ Kırsal Göçler İle Sosyo-Ekonomik Özellikler Arasındaki İlişkilerin Analizi” adlı çalışmada kırsal yerleşmede yaşayan insanların doğdukları toprakları bırakıp şehirlere göç etmesindeki sosyo ekonomik faktörleri, hiyerarşik kümeleme, korelasyon (ilgileşim) ve regresyon gibi istatistiksel teknikler kullanarak belirlemeye çalışmıştır.

Kocaman ve Bayazıt (1993) “Türkiye’de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri” adlı çalışmalarında, 1965-85 dönemi iç göçleri ve göçmenlerin sosyo-ekonomik niteliklerini iller bazında incelemiştir.

Köktepe (2008) “Emirdağ’dan Belçika’ya yapılan Göçler” adlı yüksek lisans tezinde Emirdağ ilçesinden yurt dışına, özellikle Belçika’ya yapılan göçler ve bu göçlerin sosyo-kültürel etkileri araştırılıp ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Munro (1974) “Türkiye İçindeki Göçler” de, 1960–65 dönemi iç göçlerini etkileyen faktörler belirlenmiştir. Bu amaçla, itici güçlerin dikkate alındığı bir model kurulmuştur. Çalışmada kabul edilen varsayımlardan ilki, göçü etkileyen ilk itici gücün tarımsal bölgelerden kaynaklandığıdır. Diğerleri ise, göçün “aşamalı” bir şekilde meydana geldiğidir. Yani, bireyler önce en yakın yerlere (kasaba veya şehir) daha sonra da başlıca çekim merkezlerine göç etmektedir.

Mutluer (1995) “Edremit Yöresi Kırsal Alanında Nüfus Hareketlerine Neden Olan Faktörler” adlı çalışmasında coğrafyayı çok yakından ilgilendiren göç konusunun, göç alan ve göç veren alanlar bağlamında ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ve göçe neden olan faktörlerin yerel ölçekte ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Mutluer

ayrıca başka bir eserinde (Mutluer, 1996, 2003, Südaş vd.) dış göçün yerel etkilerini araştırmıştır. Kesin dönüş yapan işçileri Büyük Menderes Havzası, Tavas ve Kula ilçesi örnekleri ile incelemiştir.

Mutluer (2003) “ Uluslararası Göçler ve Türkiye” adlı kitabında 1960 yılında Avrupa ülkelerine başlayan yurt dışı göç olayını, Denizli-Tavas örneği ile açıklamaya çalışmıştır.

Özav ve Kaya (2008) “Nüfusu Giderek Azalan Bir Yöre; Karahallı İlçesi” adlı çalışmada, ilçedeki 52 yıllık dönemde yakın illere iç göç verilerek nüfusun azalmasını ve göçün azaltılması için yapılması gereken çalışmaları incelemiştir.

Şen ve Koray (1999) “ Türkiye’den Avrupa Topluluğu’na Göç Hareketleri” adlı çalışmada, Avrupa Topluluğunda bulunan işçiler ile Avrupa Topluluğu dışından olan işçileri karşılaştırmış ve burada önemli bir paya sahip olan Türk işçilerinin 1961 yılından günümüze olan değişimlerini açıklamıştır.

Toksöz (2006) “ Uluslararası Emek Göçü” adındaki eserinde küreselleşme ile göç arasındaki bağı açıkça ortaya koymuştur. Göçün tarihi ile başlayan kitapta, göçün nedenlerini açıklamaya yönelik teoriler yer almaktadır. Göçün demografik yapıda meydana getirdiği değişiklikleri açıklamıştır.

Toroğlu (2007) “Niğde ilinde Göç Faktörleri ve Göçler” adlı çalışmasında Niğde ilinde göçe neden olan faktörleri ve göç hareketlerini incelemiştir. Niğde ilinde gerek doğal, gerekse sosyo-ekonomik şartlardan kaynaklanan itici faktörlerin varlığı belirlenmiştir. Bunlara bağlı olarak sahadaki göç hareketlerinin özellikleri belirlenmiştir.

Tümertekin’in (1968) “Türkiye’de İç Göçler” kitabı ülkemizdeki iç göçler ile ilgili ilk kitap olması açısından önemlidir. 1950 yıllarında başlayan iç göç sürecinin başlangıcını, göçlerin yönünü ve boyutlarını mekânsal olarak ele almıştır.

Tümertekin (1977) “Türkiye’de İç Göçler Üzerine” adlı çalışmasında, göç ve-ren alanlardaki gelişmeye ve bunun sonuçlarına dikkat çekmiştir.

Şanlı (1973) “Türkiye’de İç Göçler, Uzaklık ve Yerleşim Büyüklüğü İlişkisi” adlı çalışmasında göçü, “çekim modeli” ile inceler. Modelin temeli; iki yer arasındaki göçün, bu yerlerin coğrafi büyüklüğü ile doğru orantılı ve iki yer arasındaki mesafe ile ters orantılı olduğu düşüncesine dayanır.

Yakar (2009) “Emirdağ İlçesi Kırsalında Göçün Etkileri, Sorunları ve Çözüm Önerileri” adlı doktora tezinde, Türkiye’de yarım asrı geçen kırdan kente göç sürecinde göçlerin, kaynak sahası olan kırsal alanlar üzerindeki etki ve sorunları belirlenmeye çalışılmıştır.

Yakar (2006) “İller Arası ve İl İçi Göçlerde Afyonkarahisar Kenti” adlı çalışmasında, Ege bölgesi illeri içinde sürekli net göç veren Afyonkarahisar ilinin il merkezindeki göçlerin gelişimini, tiplerini, boyutlarını ve hızları ile mekânsal dağılımını ortaya çıkarmıştır.

Yener (1977) “1965-1970 Döneminde İller Arası Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri” adlı çalışmasında, 1965-70 dönemi göçleri ve göç edenlerin sosyoekonomik niteliklerini tanımlamıştır.

2. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ

“İnsanlık tarihiyle özdeş olan göçler demografya, siyasi, psikolojik, antropolojik ve sosyolojik içeriklere sahip olması nedeniyle çok yönlü ve boyutludur (birey, mekân, ekonomik faaliyet, kalkınma, çevre, vb). Bu özelliğinden dolayı göçler, çeşitli yönleri ile farklı disiplinler tarafından incelenen ve araştırılan bir konudur. Göçün bu özelliği ona evrensel bir yaklaşımdan ziyade yerel yaklaşım ve incelemeleri gerekli kılmıştır” (Yalçın, 2004:3).

Göçler toplumların yaşamlarında, göç alan ve veren mekânlarda değişikliğe sebep olan, çağ açıp kapamaya neden olabilecek kadar büyük etkileri olan bir gerçektir. Diğer bir ifade ile göçlerin “nedenleri ve sonuçları” kültürel, toplumsal, ekonomik, siyasal, hukuksal ve yönetsel bakımından incelenmesi gereken

noktalardır. Göçlerin yerel boyuttaki nedenleri ve sonuçları belirlendikten sonra, göçü önlemek için alınabilecek önlemler varsa bunların ortaya konması gerekir (Şekil 1). Daha önce bu yönleri coğrafi bir bakış açısı ile incelenmemiş olan Bayat ilçesinde böyle bir çalışmanın yapılması gerektiği inancındayız.

Şekil 1. Araştırma Konusunun Göç Çalışmalarındaki Yeri.

Günümüzde göçün hedef sahası olan kentlere yönelik etkileri çok sayıda araştırmaya konu olurken, kaynak sahası olan kırsaldaki etkileri gerektiği kadar incelenmiş değildir. Türkiye’de şimdiye kadar yapılan göç araştırmalarının neredeyse tamamında göçlerin varış yerindeki etkileri, varış yerinde doğurduğu sonuçlar ve sorunlar üzerinde durulmuştur. Buna karşın göç veren kırsal kesimde göçten sonra durumun ne olduğu açıklanmadığı gibi, gelecekte göçlerin devam etmesi sonucunda yaşanabilecek boşalmaların neler doğuracağı ve mekânın yeniden nasıl planlanması

gerektiği konuları üzerinde henüz çalışma yapılmamıştır (Yakar, 2009: 12). Bu nedenle çalışmamızın, bu konulara az da olsa açıklık getireceği kanaatindeyiz, denebilir.

Bayat ilçesi incelemesinin incelenebilecek en önemli yanı; ilçeden yapılan göçler ve bu göçlerin nedenleri ve sonuçları ışığında ilçenin doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlamasıdır.

Çalışmada, Bayat ilçesinde gce neden olan faktörler ve göçlerin durumu ve sonuçlarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Yine bu çalışmada, güç veren alanların doğal ve beşeri potansiyelleri belirlenecektir. Böylece gc önleyebilme amacıyla sahanın imkânlarının ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Ayrıca yurt dışına ve özellikle yurt içine göç eden nüfusun, ilçenin kalkınmasına katkı sağlaması çalışmanın en önemli amacıdır.

Ekonomileri tarım ve hayvancılığa dayalı olan kırsal alanlar, dünya genelinde gerçekleşen bilimsel, teknolojik ve ekonomik gelişmeleri yeterli oranda benimseyememesi nedeniyle, yaşam alanı olarak tercih edilmeyen alanlar haline dönüşmüştür. Bunun neticesinde bu özellikleri taşıyan alanlar, yurt içine ve yurt dışına yoğun bir şekilde g vermektir.

Araştırma sahamız olan Bayat ilçesinde göçler, tüm yurttta olduğu gibi, II. Dünya savaşından sonra başlamış, belirli dönemlerde yoğunlaşmış ve günümüze kadar devam etmiştir. Günümüzde yurt içi gleri halen devam etmektedir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle bu araştırmada, Afyonkarahisar ili Bayat ilçesinde gerçekleşen göçler ve bu göçlerin nedenleri ve sonuçlarının belirlenmesine çalışılacaktır. Çalışmada, farklı dönemlere ait nüfus ve g istatistikleri kullanılarak göçlerin özellikleri belirlenecektir. Ayrıca Bayat ilçesinin coğrafi konum avantajına rağmen gelişememesinin nedenleri ile bu göçler arasındaki ilişkiler incelenecektir. İlçe yıllardır g vermektir. Buna rağmen, ilçenin göç hareketleri ile birlikte, tarihi zenginliği ve kültürel değerleri ile de ön plana çıkması gerekir. Sahadaki olumsuz koşullardan ziyade olumlu ynlerin tespit edilip, bu imkânların değerlendirilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Bayat ilçesinde göçlerin nedenleri ve sonuçlarına yönelik yapılacak olan bu çalışma, bize Bayat ilçesi göç hareketleri hakkında önemli bilgiler verecektir.

3. ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ

Araştırmada belirlenen amaç çerçevesinde şu hipotezler öne sürülebilir:

- 1) Bayat ilçesinden gerçekleşen göçlerde doğal ortam özelliklerinin itici unsurlar oluşturduğu söylenebilir.
- 2) İlçede arazi dağılımı ile göçler arasında güçlü bir bağ olduğu söylenebilir.
- 3) İlçenin tarım alanlarının parçalı ve yetersiz olmasının göçlerin en önemli itici unsurlardan olduğu söylenebilir.
- 4) İlçede nüfus değişiminin, göçlerin başladığı ve yoğunluk kazandığı dönemler hakkında bilgi verdiği söylenebilir.
- 5) İlçeden gerçekleşen göçler nüfusun yaş, eğitim durumu, istihdam, iş kollarına dağılımını ve hane büyüklüğü gibi nüfus özelliklerini etkileyerek sosyo-ekonomik açıdan pek çok sorun teşkil edebilir.
- 6) İlçedeki göçler kırsal kesimde ilçe merkezine nazaran daha çok gerçekleştiği ön görülebilir.
- 7) İlçenin kırsal kesiminde doğal çevre koşullarının itici unsuru arttıkça, yapılan göçlerde artmaktadır.
- 8) Bayat ilçesinden yapılan göçler neticesinde yerleşmeler küçülmüş hatta bazı köyler boşaldığı ileri sürülebilir.
- 9) İlçedeki göçler büyük ölçüde kırsal kesimdeki itici ve şehirlerdeki çekici unsurlar sebebiyle oluşmuş, akraba desteği ile belirli mekânlarda yoğunlaştığı söylenebilir.
- 10) İlçedeki göçlerin başlangıçta yurt dışına gerçekleştiği, daha sonra yurt içine yöneldiği söylenebilir.
- 11) İlçenin özellikle kırsal kesimde göçler sonucu okul ve sağlık ocağı gibi devlet kurumlarının kapandığı öngörülebilir.
- 12) İlçeden yaşanan göçler sonucu kırsal kesimde yaş ortalaması artınca göçer azalma eğilimine girdiği ileri sürülebilir.
- 13) Kırsal kesimin aksine ilçe merkezinin nüfus açısından ve ekonomik açıdan geliştiği söylenebilir.
- 14) Kırsal kesimde yaşanan nüfus, mevcut ekonomik faaliyetlerini sürdürmeyip göç eden yakınlarının ve devletin desteği ile yaşamlarını sürdürdükleri öngörülebilir.

15) Tarım arazisi sınırlı ve problemlili olan kırsal yerleşmelerin ekonomik kriz içinde buldukları ve iktisadi faaliyetlerini çeşitlendiremedikleri oranda göç verdikleri söylenebilir.

4. ARAŞTIRMA ALANININ YERİ VE SINIRLARI

Çalışma alanını oluşturan Bayat, Ege bölgesinin doğusunda İç Batı Anadolu bölümünde yer alan Afyonkarahisar ilinin bir ilçesidir. İlçe arazisinin bir bölümü Sakarya havzasında, bir bölümü de Afyonkarahisar Akarçay Kapalı Havzasında yer almakta olup, ilçe merkezinin yükseltisi 1050 m. kadardır.

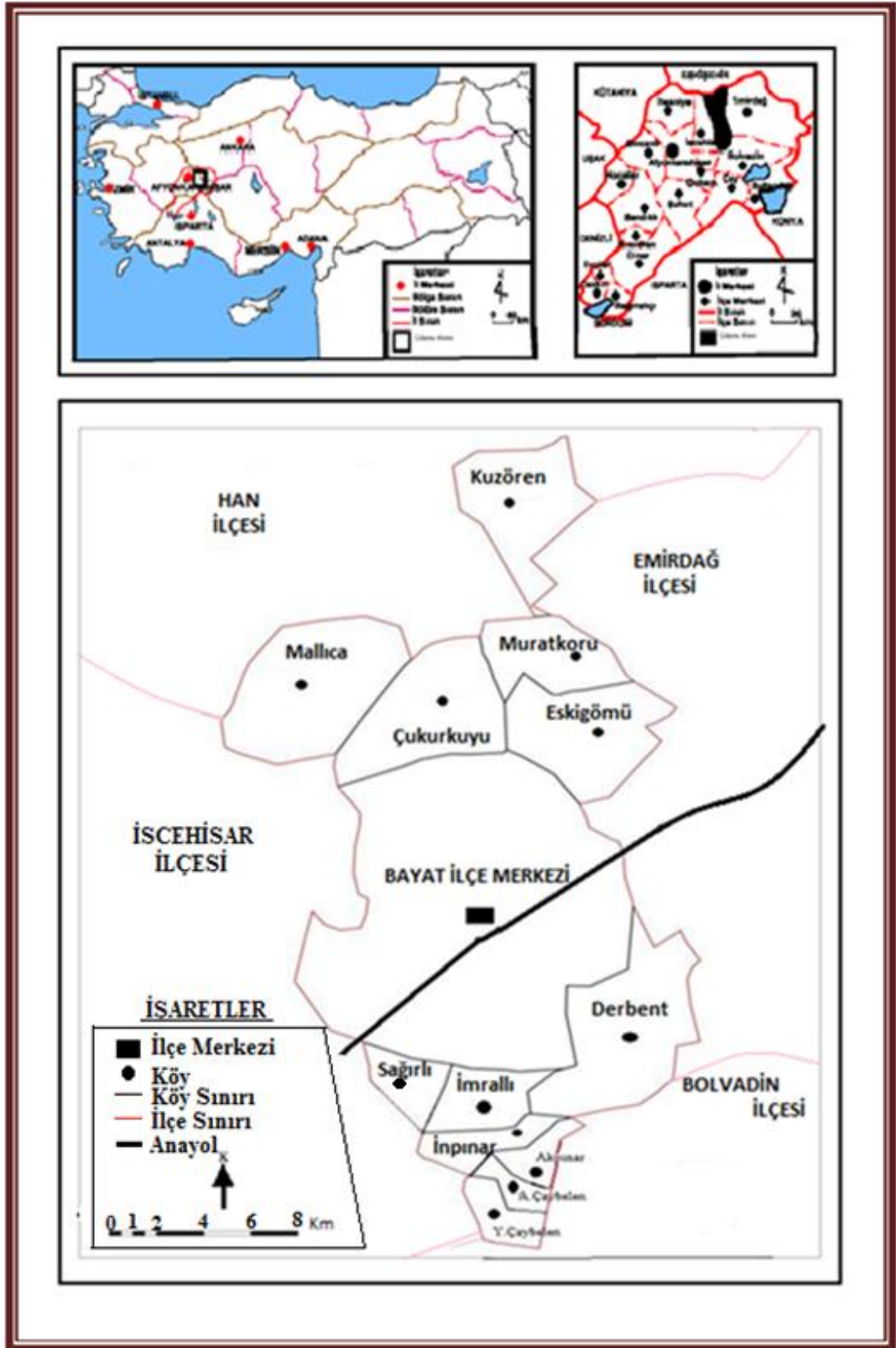
Bayat İlçesi; Afyonkarahisar ilinin kuzey doğusunda yer almaktadır. İlçenin doğusunda Emirdağ ilçesi, kuzeyinde Eskişehir ilinin Han ilçesi, batısında İsehisar ilçesi, güneyinde ve güneydoğusunda Bolvadin ilçesi bulunmaktadır (Harita 1). İlçenin yüzölçümü 425 km² dir. Afyonkarahisar ilçeleri arasında merkez ilçeyi de sayacak olursak yüzölçümü bakımından 13. sıradadır. Afyonkarahisar toplam yüzölçümünün % 3,29'unu oluşturmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Afyonkarahisar İlçelerinin Yüzölçümü Durumu.

İlçeler	Yüzölçümü (km ²)	İlçeler	Yüzölçümü(km ²)
Merkez	1.018	Emirdağ	2.111
Başmakçı	369	Hocalar	537
Bayat	425	İsehisar	503
Bolvadin	926	İhsaniye	888
Çay	790	Kızılören	337
Çobanlar	422	Sandıklı	997
Dazkırı	444	Sincanlı	845
Dinar	1.328	Sultandağı	928
Evciler	235	Şuhut	983
Genel Toplam			14.126

Kaynak: Afyonkarahisar Valiliği 2009 Yılı.

Araştırma alanını oluşturan Bayat ilçesi, büyük oranda Emirdağ havzası sınırları içinde kalmaktadır. İlçenin güney kısmında yer alan Sağırılı, İmrallı, İnpınar, Akpınar, Aşağı Çaybelen ve Yukarı Çaybelen köylerini içine alan bölümü Akarçay Kapalı Havzası sınırları içinde yer alır. İlçe merkezinin de içinde bulunduğu diğer köyler ise (Kuzören, Mallica, Muratkoru, Çukurkuyu, Eskiğözü ve Derbent) Emirdağ havzası sınırları içinde bulunmaktadır.

Harita 1. Çalışma Alanının Lokasyon Haritası.

Günümüzde Afyonkarahisar- Ankara-İzmir karayolu üzerinde bulunan Bayat ilçe merkezinin çevresindeki kent merkezlerinden Afyonkarahisar'a 45 km, Eskişehir'e 99 km, Kütahya'ya 145 km, Konya'ya 219 km, İzmir'e 370 km, Ankara'ya ise 211 km uzaklığındadır.

İlçenin ulaşım açısından sahip olduğu avantaj önemli merkezlere ulaşabilirliğini kolaylaştırmıştır. Bu durum ilçeye bir yönüyle olumsuz olarak yansımıştır. Nitekim ilçenin sahip olduğu ulaşım kolaylığı diğer illere göçleri kolaylaştırmıştır. İlçedeki göçler, hemen yakınındaki çekim merkezlerine kısa mesafeli göçler olarak gerçekleşmiştir. İlçenin Ankara, İzmir gibi büyük şehirlere ulaşabilirliğinin kolay olması ve Eskişehir, Kütahya, Konya gibi gelişen sanayi merkezlerine yakın olması göçleri kolaylaştırmıştır. Söz konusu illerde, Bayat nüfusuna kayıtlı nüfus miktarının fazla olması bu durumun bir göstergesidir.

5. ARAŞTIRMANIN VERİ KAYNAKLARI VE YÖNTEMİ

Araştırma alanı olarak seçilen Afyonkarahisar ilinin Bayat ilçesi, 1987 yılında Emirdağ'dan ayrılarak ilçe özelliği kazanmıştır. Coğrafya biliminin prensipleri çerçevesinde "Bayat İlçesinde Göçlerin Nedenleri ve Sonuçları" adlı yüksek lisans çalışması hazırlanacaktır.

Araştırma, özel kurumlara ve kamu kurumlarına ait istatistiksel veriler ve anketler ışığında bilimsel metotlarla gerçekleştirilmeye çalışılacaktır. Bu konuda yapılmış benzer çalışmalardan yararlanarak yöreye ait farklılıklar ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Ayrıca yöredeki doğal çevre koşulları ile göçler arasında bağlantı kurularak göçlerin nedenleri belirlenecektir.

Çalışmanın temelini oluşturan Bayat ilçesinden yapılan göçler ve bu göçlerin nedenleri ve sonuçlarının ortaya çıkarılmasında uygulanacak yöntemi şu şekilde özetlemek mümkündür.

- Çalışmayı yönlendiren teorik bilgilerin ortaya konulması.
- Yöre halkının yaşadığı ortamın, ekonomik potansiyellerinin, göçün başlama zamanının, nedenlerinin ve sonuçlarının belirlenmesi amacıyla anket uygulanması. Anketler, Bayat merkezde ve tüm köylerde uygulanacak ve nüfusları ile orantılı veriler elde etmemizi sağlayacaktır.

- Genel ve yerel ölçekte özel ve kamu kuruluşlarında çalışmanın amacına yönelik istatistiksel verilerin alınması. (Türkiye İstatistik Kurumu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Dış İlişkiler ve Yurt Dışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İlçe Tarım Müdürlüğü, İlçe Nüfus Müdürlüğü, vb.)
- Doğal ortam ve üzerinde yaşayan nüfusun arazi kullanımına yönelik faaliyetlerinin göçlerle ve bu göçlerin nedenleri ve sonuçları ile ilişkilendirilmesine yarayacak coğrafi gözlem ve görüşmelerin yapılması.
- İnceleme alanına ait kaynak ve doküman çalışmalarının yardımıyla kartografik malzemenin oluşturulması.
- Çeşitli nüfus ve göç istatistiklerinden, anketlerden, gözlemlerden ve kartografik uygulamalarından elde edilen bulguların yardımıyla yöredeki göçler ve bu göçlerin neden ve sonuç ilişkilerinin kurulması.
- Çalışma alanına farklı dönemleri içerecek şekilde gidilmek suretiyle, göç eden kişiler, kesin dönüş yapanlar, köy öğretmenleri, muhtarlar, belediye yetkilileri ve esnaflar ile görüşülerek konuyla ilgili bilgiler toplanacaktır.
- Göçün durumu, nedenleri ve etkilerinin belirlenmesinden sonra yörede yapılabilecek uygulamaların belirlenip sonuçların ortaya konulması.

Araştırmamız yukarıda belirtilen aşamalar çerçevesinde yapılmıştır. Buna göre; ilçe hakkında yapılmış olan çalışmalar belirlenmiş, bu çalışmalar yardımıyla ilçenin genel durumu tespit edilmiştir. Çalışmanın başlangıcında, ilçenin idari haritasından yararlanarak çalışma amacına uygun olarak köyler ve ilçe merkezinde anket uygulamaları yapılmıştır. Anketler ile göçün sosyo-ekonomik analizini yapmak amaçlanmıştır. Anketler hazırlanırken Bayat'taki tüm muhtarlara sorulmak üzere anket formu düzenlenmiş, benzer şekliyle yurt dışına ve yurt içine göç eden bazı göçmenlere uygulanmak için de ayrı bir anket formu hazırlanmıştır.

Anket yapılacak alanlar kırsal yerleşmelerin her birinin farklı sosyal ve fiziki özellikler göstermesi dolayısıyla anketlerden, köylerin nüfuslarıyla orantılı şekilde bütün yerleşmelerden bilgiler elde etmek amaçlanmıştır. Bayat ilçesinden (İlçe merkezi ve kırsal yerleşmelerden) göç edenlerin sosyo-ekonomik, kültürel özelliklerini incelemek, göçün nedenleri, sonuçları hakkında daha doğru bilgilere

ulaşabilmek ve gerekli yerlerde karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla göç etmiş ailelere de Bayat ve Afyonkarahisar’da anket uygulanmıştır.

Uygulama aşamasında alınan bilgilerin doğruluk derecesi görüşülen kişilerin beyanına dayanmaktadır. Ancak formların amacı, cevaplama esnasında muhtarlar, göçmenler vs. kanalıyla açıklandığından ve isimlerini yazma mecburiyeti olmadığından alınan cevapların amaca uygun verildiği bilinmektedir.

Bu araştırmada, ilçe merkezinde 4, köylerde 12 olmak üzere toplam 16 muhtara, Bayat ilçesinden yurt dışına göç eden 30 ve yurt içine göç eden 60 kişiye olmak üzere toplam 106 adet anket uygulanmıştır.

Anket çalışması sırasında, köy muhtarları, göçe katılmış kişiler ve ilçe merkezinde Belediye Başkanından yardım talep edilmiş, bu kişiler ile beraber gerekli olan anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Daha sonra, ilçede gerçekleşen göçler ve bu göçlerin nedenleri ve sonuçları; ilçenin doğal çevre koşulları, ilçenin nüfus gelişimi, ilçenin ekonomik durumu, yapılan anketler ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın dayanak noktasını oluşturan veri kaynakları; istatistiksel ve yöreye ait beşeri ve ekonomik kaynaklardan oluşan yazılı kaynaklar ve yöreye ait hazırlanmış haritalar şeklinde ikiye ayrılır.

Göçle ilgili doğrudan veri olmadığından nüfus gelişimi verileri incelenmiştir. Araştırma sahasındaki köylerin 1935 yılı ile 2010 yılları arasındaki nüfus değişimlerinden yararlanarak göçler belirlenmeye çalışılmıştır. İlçede yurt dışında yaşayan nüfus miktarı ve dağılımı Dış İşleri Bakanlığı Ekonsolosluk kanalı ile alınmıştır. Yine yurt içinde Bayat doğumluların yaşadığı iller ve bir yönüyle göç verdiği yerler ile ilgili bilgiler Türkiye İstatistik Kurumu’ndan (TUIK) elektronik ortamda tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak gerek İlçe Sağlık Müdürlüğü tarafından tutulan veriler, Belediye’nin yaptığı çalışmalarla nüfus ve diğer özelliklere ait bilgiler toplanmıştır.

Bu çalışmanın ana materyalini oluşturan verilerin değerlendirilmesinde kolaylık sağlanması ve daha sağlıklı yorumlar yapılabilmesi amacıyla öncelikle elde edilen veriler bilgisayar aracılığıyla tablolara dönüştürülmüş, kapsamı ve amacı doğrultusunda gruplandırılarak şekiller oluşturulmuştur. Bu sonuçların ışığında değerlendirmeler yapılmıştır.

Araştırmanın önemli bir bölümünü oluşturan göçlerin nedenleri ve sonuçlarının belirlenmesi ise yörede yapılan gözlem, mülakat ve anket çalışmaları ile elde edilmiştir. Yörede özellikle yoğun göç veren yerler hakkında farklı zamanlarda gözlemler yapılmıştır. Yöreden Afyonkarahisar iline yoğun göç yaşandığından, Bayatlı göçmenlerle görüşülmüş, göç ile ilgili kapsamlı bilgiler öğrenilmeye çalışılmıştır. Edinilen tüm bilgiler, yapılan gözlem ve anketler neticesinde “Bayat İlçesinde Göçlerin Nedenleri ve Sonuçları” çalışması yapılmıştır.

6. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL YAPISI VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

6.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Nüfus: Nüfus konusu ile başta demografi olmak üzere, coğrafya, sosyoloji, ekonomi, tarih, biyoloji ve tıp gibi bilim dalları ilgilenmektedir. Bu nedenle tarih boyunca ülkeler tarafından bir güç kaynağı olarak görülen nüfusu araştırmacılar farklı şekilde açıklamaya çalışmışlardır.

Günümüzde bütün ülkelerin en çok dikkat çektiği konulardan biri olan nüfus; belli bir sayım gününde, bir ülkede sayılarak belirlenen toplam insan sayısına denir (Doğanay, 1994:141). İnsan tek bir fert olarak doğar. Fakat diğer canlılardan farklı olarak tek başına yaşama gücünü kendinde bulamaz. Bu nedenle ebeveyni tarafından korunmaya ve yetiştirilmeye muhtaçtır. En dar anlamı ile nüfus, kişi ya da birey (fert) demektir. En geniş anlamı ile nüfus, belli bir yerdeki toplam insan sayısıdır.

Nüfus konusu, insanların cemiyet hayatında karşılaştıkları en mühim ve bizzat insanlık tarihi kadar eski bir sorundur. Tarihin en eski zamanlarından günümüze nüfus sorunu ile ilgilenilmiş ve üzerine birçok görüşler ortaya konmuştur. Bu görüşler etrafında bazen nüfusun devamlı olarak artması istenir ve buna yönelik politikalar güdüldürken; bazen de nüfus artışının zararları üzerinde durulmaktadır. Nüfus bilimi; nüfus sayısının büyüklüğünü, nüfusun yapısal özelliklerini ve nüfusun gelişmesini inceler. Nüfus bilimine Demografya ve nüfus bilimi ile uğraşana demograf denir. Demografide nüfus, belli sayıdaki insan topluluğunu ifade eder. Ancak, bu toplulukta meydana gelen olaylar (nüfusun siyasal güç kaynağı oluşu, cinsiyet bileşimi vb.), birbirinden bağımsız olarak incelenemez. İncelemede, her zaman bir korelasyon (karşılıklı ilişki veya ilgileşim) aramak gerekir. Bu nedenle

nüfus ile ilgili araştırmalarda göz önünde tutulması zorunlu temel ilkelerden biri, korelatif ilişkileri bulup çıkarmak, çözümlmek ve sentez etmektir. Buna göre bilimde çok uygulanan analitik (tahlile veya analizle ilgili) ve sentetik (birleştirme ile ilgili) yaklaşımlar, bu ilmin temel metotlarındandır. Nüfusa ana çizgileriyle bakıldığında; nüfusun siyasal ve sosyal yönü karşımıza çıkar (Doğanay, 1994:163). Trewartha'ya (1969) göre “coğrafyacının nüfusu incelemesindeki amaç yeryüzündeki insan örtüsünde var olan bölgesel farklılıklardır”. Coğrafya, nüfusu çeşitli yönleriyle inceler. Nüfusun gelişmesinin ve çeşitli özelliklerinin dağılışının yanında, nüfus miktarının ve özelliklerinin (demografik, ekonomik, toplumsal) mekânsal biçimlenişinin açıklanması amacıyla mekânsal analizine de gidilirken, göçler, nüfusun oluşturduğu çeşitli sorunlar ve bunların çözümüne ilişkin önerilere de incelemelerinde yer verir (Tümertekin ve Özgüç, 2006:171).

Nüfus, yeryüzündeki sınırlı doğal kaynakların paylaşılmasına, çevre sorunlarının ortaya çıkmasına neden olur ancak, ülkelerin devamlılıklarını sağlamaları için de gerekli bir unsurdur. Ülkelerin varlıklarını sürdürebilmeleri, nüfus miktarına ve bu nüfusun sahip olduğu özelliklere de bağlıdır. Bu nedenle, bütün ülkelerde farklı yöntem ve sıklıkta nüfus sayım ve tespitleri yapılarak, nüfusla ilgili bilgiler yenilenmektedir.

Bu yönleriyle bakıldığında, nüfus bir ülke için hem önemli bir güç hem de kaynaktır. İnsan kaynağı, doğru ve planlı olarak kullanıldığı zaman ülkelerin kalkınması ve gelişmesi gerçekleşebilir. Nüfus; sermaye birikimini, teknolojik gelişmeyi, işgücü artışıını, istihdamı ve doğal kaynakların kullanımını artırması yönüyle de önem arz eder. Nüfusla ilgili doğru veriler elde edilerek, nüfus istatistiklerinin yapılması gereklidir. Bir ülkenin en küçük üniteye kadar inebilecek sosyal ve ekonomik analiz ile sentezlerinin yapılarak nüfusun nasıl bir gelişim geçirdiği, hangi alanda nasıl bir dağılış gösterdiği, ne tür özellikler taşıdığı tespit edilerek, ihtiyaç ve sorunların çözümünde nasıl bir yol izleneceği belirlenmelidir.

Göç: Göç, tüm toplumları etkileyen pozitif ve negatif yönlere sahip olan bir olgudur. İnsanların yer değiştirme hareketi, neredeyse insanlık tarihinin başlangıcından bu yana sosyal hayatın en önemli öğelerinden birisi haline gelmiştir. Ulus devletlerin oluşumu ve uluslararası siyasi sistemin temel aktörü olmasını takiben ise, bu hareketlilik sınır ötesi dolaşım şeklini alarak farklı siyasi, ekonomik ve sosyal anlamlar kazanmıştır (Sallan Gül, 2002:80). İnsanlık tarihine etki eden en önemli unsurlardan biri olan göç, toplumların gelişimine katkıda bulunmuş, birçok kültür ve uygarlığı zenginleştirmiştir. İnsanlık tarihine baktığımızda her çağda insanların yer değiştirme hareketliliğine rastlamak mümkündür. Günümüze kadar insanlık tarihinde yer alan insanların yer değiştirme hareketi, farklı nitelikler kazansa da genelde, ihtiyaçları karşılamak için kaynak arayışı veya yaşam koşullarını geliştirmek ve değiştirmek şeklinde olmuştur.

Göç hareketi, ilk bakışta bir yer değiştirme hareketi olarak değerlendirilse de, nedenleri ve sonuçları ile birlikte bireylerin ve toplulukların üzerinde geniş çaplı değişikliklere neden olabilen bir olgudur. Toplumsal formasyonların ekonomik, politik ve kültürel yapılarında ve bu yapılar içindeki ilişkiler sisteminde yaşanan değişimlerin sonucunda ortaya çıkan göç, söz konusu yapılarda önemli dönüşümlere yol açmaktadır (Göktürk, 1999: 111-147).

19. ve 20. yy. da başlayan sanayileşme ve endüstrileşme süreci, kentsel yaşam olgusunun önemini artırmıştır. Bugün ülkelerin nüfus sayılarını incelediğimizde kentlerde yaşayan insanların sayısı, kırsal kesimdeki insanların sayısından daha fazladır ve bu artış günümüzde de devam etmektedir. Bu nüfus artışının nedeni, kentlerin artan ihtiyaçlarını karşılamak üzere insanların kırsal kesimden kentlere doğru yer değiştirmeleridir. Kırsal kesim açısından nedenleri değerlendirdiğimizde ise, kırsal merkezlerde yaşayan insanların kaynakları yetersiz bulması sebebiyle kentlere doğru göç ettiklerini gözlemekteyiz.

Göç; toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, politik vb. tüm bünyesi ile yakından ilişkili ve etkileyici bir olaydır. Çok yönlü karaktere sahip oluşu nedeniyle antropologlardan sosyologlara, planlamacılardan idarecilere kadar herkesin ilgisini çeken bir konudur. Göçler, doğrudan doğruya ülkelerin veya küçük toplulukların nüfusunun gelişmesini (artış veya azalmasını) etkileyen önemli faktörlerden biri olup, nüfusun yaş ve cinsiyet yapısında değişmeye sebep olurlar. Bu değişimler, göç

alan ve göç veren çevrelerde birbirine zıt şekilde gerçekleşmektedir. Göç alan yörenin nüfusu artarken, göç veren yerlerin nüfusu azalacaktır. Meydana gelen bu değişimler toplumun yapısını, kültürünü, ekonomisini, politikasını kısa zamanda (göçün hacmi ile doğru orantılı olarak) etkileyecektir (Akkayan,1979:20).

Göç kavramı hakkında araştırmacılar farklı tanımlar yapmışlardır. Şimdi bu tanımlardan bazılarına örnek vermek gerekirse;

Türk Dil Kurumu'na göre göç, ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlamıştır (www.tdk.gov.tr).

Göç, nüfusun devamlı yaşama bölgelerini kişi, aile veya gruplar halinde terk edip, geçici veya sürekli olarak yaşamak amacıyla bir başka yere gitmesi hareketidir (Doğanay, 1994:165). Akkayan'a göre göç; “toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, politik vb. tüm yapısıyla yakından ilişkili ve etkileyici bir olaydır” (Akkayan, 1979:5). Tümertekin ve Özgüç'e göre göç; “bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme olayını ifade etmektedir” (Tümertekin, Özgüç, 2006:2369). Karpat'a göre ise; “asıl yerinden, ulaşılmak istenilen yere hareket” şeklinde yapmıştır (Karpat, 2003:3). Söz konusu yer değişikliği ülke içinde olabileceği gibi, ülke dışında da olabilir.

Üner, göçü nüfusun yer değiştirme hareketi olarak ele almakta ve kent, köy gibi bir yerleşme biriminden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketi olarak tanımlamaktadır (Üner, 1972: 77). İçduygu ise paralel bir tanımla göçü, coğrafi mekân değiştirme sürecinin toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasal boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketi olarak tanımlamış ve göç olgusunun toplum yapısı üzerindeki etkilerine değinmiştir (İçduygu, 1998: 215).

Bu tanımlardan anlaşılacağı gibi göç, bir yerleşim merkezinden başka bir yerleşim merkezine kişi ya da gruplar halinde çeşitli nedenlerle yapılan ve çeşitli sonuçları ortaya çıkaran toplumsal bir olaydır. Tarihin her döneminde bu şekilde göçler gerçekleşmiştir. Göç olayının temelinde insanların daha iyi koşullarda yaşama isteği olduğu söylenebilir.

Göç olayını sadece “insanların yaşadıkları yerlerden başka yaşam alanlarına gitmeleri” diye tanımlamak, onu tam olarak ifade etmez. Çünkü göç olayı sonucunda bireylerin yaşamlarında ve toplumların sosyal, kültürel, ekonomik yapısında büyük değişiklikler meydana gelir. Göç olgusu incelenirken bireylerde meydana gelen sosyal, kültürel, ekonomik değişiklikler ve uyum sorunu ile göç alan ve göç veren toplumlarda meydana gelen sosyal, kültürel ve ekonomik değişiklikler incelenmelidir.

İnsanlık tarihinde büyük göç hareketlerinin yaşandığı bilinmektedir. Bu göçler sonucunda çağ kapanıp yeni bir çağ açılmasına sebep olan (Kavimler Göçü) göçler yaşanmıştır. Bunun yanında bu tip kitlesel göçler sonucu yeni devletler kurulmuş ve bazı devletler yıkılmıştır. Bu nedenle göç olayı farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Göçün nedenleri, farklı göç türlerini ortaya çıkarmaktadır.

Bu nedenle göç kavramını incelerken karşılaşılan en önemli zorluklardan birisi de göç türlerinin ayırt edilmesidir. Göçler olayın gerçekleştiği yerlere, mesafeye ve göçün sürekliliğine göre ele alınacağı gibi, göç olayına neden olan faktörlere göre de ayırt edilebilir. Göç türlerini birbirinden ayıran en önemli faktörlerden biri de göç olayının isteğe bağlı olup olmamasıdır.

Bu çalışmamız, belirli bir mekândan belirli bir süreçte yapılan göçlerin (yurt içine ve yurt dışına) nedenleri ve sonuçlarının ortaya konulmasını amaçlamaktadır. Göçlerin sonucunda göç alan yerlerdeki ve göç veren yerlerdeki her türlü değişiklikler önemli bir coğrafi olaydır. Göçlerin nedenlerinin büyük ölçüde coğrafi şartların iticiliğinden kaynaklandığı düşünülecek olursa ve inceleme alanında bu faktörlerin bulunduğu dikkate alınacak olursa bu çalışmanın önemi ortaya çıkacaktır.

Göç Nedenleri: İnsanlar, yaşantılarını sürdürdükleri yerler istek ve ihtiyaçlarını karşılamayacak düzeye ulaştığında, yaşam şartlarını iyileştirmek ve ihtiyaçlarına imkân bulabilmek için başka yerlere göç ederler.

İnsanların doğup büyüdüğü yerleri bırakarak yeni yaşam alanlarına göç etmelerinin pek çok nedeni vardır. Geçmişte göç olayının temel amacı, tarım ve hayvancılık açısından elverişli alanları elde etme isteğiydi. Doğal kaynakların artan nüfusu beslemeye yeterli olmadığı yerlerden, tarım ve hayvancılık potansiyeli yüksek olan alanlara göçler olmuştur. Günümüzde ise göçlerin nedenleri yine

ekonomik olmakla beraber, artan sanayileşme ile beraber Şehirlerde iş gücünün artmasından da kaynaklanmaktadır. Bunların yanında kuraklık, sel, deprem gibi doğal afetlerden kaynaklanan göçlerde vardır. Diğer bir göç türü de savaşlar yüzünden gerçekleştirilen siyasi göçlerdir.

Göç; ekonomik, toplumsal ve siyasi nedenlerle insanların bireysel ve kitlesel olarak yer değiştirme eylemi ya da yaşanılan yerin değiştirilmesi eylemidir. İster kısa süreli, ister uzun süreli olsun bu yer değiştirme hareketleri çoğu kez aynı toplumsal sistem içinde “iç göç” biçiminde gerçekleşir. Bazen de kendine özgü koşulları nedeniyle toplumsal sistemler arasında “dış göç” biçiminde ortaya çıkar (Tekeli ve Erder, 1978:17). Göçler, otoritelerin zorlaması ya da doğal zorlanmadan ötürü “zorunlu göç” ve ya kişilerin kendi iradesi ile serbestçe gerçekleştirdikleri “gönüllü göç” niteliğinde olabilir (Gökdere, 1978:11). Geçmişte göçler, Afrika’dan Avrupa’ya ya da Avrupa’dan Amerika’ya köle ticaretinden, siyasi ve ekonomik nedenlerden kaynaklanıyordu. Günümüzde göçler, az gelişmiş ülkelerden, nüfus artış hızının az olduğu, sanayileşmenin görüldüğü gelişmiş ülkelere doğru gerçekleşmektedir. Bu tip göçler zaman zaman ülkemizde de yaşanmıştır. Nitekim 1960 yılından sonra Avrupa’ya yapılan göçler daha sonra Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Rusya’ya yönelmiştir. Buradan şunu anlıyoruz; göç edilecek yerlerde insanların geçimini sağlayacağı iş imkânlarının oluşmuş olması gerekiyor. Göç; “ekonomik, politik ve toplumsal dönüşümlerin bir sonucu olarak yaşanmaktadır” (İçduygu ve Ünalın, 1998:42).

Sanayi için lüzumlu olan iş gücü talepleri mahallinden temin edilemeyince, özellikle yeni tesislerin ortaya çıkmasına paralel olarak artan istekler, ancak göçler yoluyla karşılanmaktadır (Tümertekin, 1969:78). Türkiye’de 1950’den sonra nüfus artış hızının iyice artması, tarımda makineleşme gibi nedenlerle nüfus hareketleri başlamıştır. Türkiye’de 1958-1961 yılları arasında başlayan yurt dışına yönelik iş gücü göçü, tarihsel süreç içinde gerek sayısal gerekse mekansal açıdan önemli değişmelerle günümüze kadar devam etmiştir.

Uluslar arası Çalışma örgütü (ILO) 1991 yılında Türkiye’nin dört ayrı bölgesinde bulunan köylerde uyguladığı anketlerle göç olayının nedenlerini üç başlık altında toplamıştır.

- 1- İçinde bulunulan koşullardan hoşnut olmamak ya da işsiz bulunmak.
- 2- Refah ve gelir farklılığı yani göç edenlerin tüketim düzeylerinin farklı olduğunu görmeleri.
- 3- Gelecek kuşaklara ya da genç kuşaklara daha iyi gelecek, yaşam, eğitim, vb. olanakları sağlama isteği.

Göçlerin siyasi, ekonomik, coğrafi ve kültürel olmak üzere pek çok nedeni vardır. Nedeni her ne olursa olsun göçlerin temelinde insanların daha iyi şartlarda yaşama isteği bulunmaktadır.

Göçün Tipleri: Göç olgusu ister gelişme şekline bağlı olsun, ister yapısına veya oluşuma bağlı olsun kendi içerisinde birçok ayrıma maruz kalmıştır. Göç olgusunu daha iyi açıklayabilmek için bu ayrımlar önemlidir. Göç çeşitleri, iki ana esas ışığında, şu şekilde incelenir.

Oluşumuna Göre Göç Tipleri : En yaygın şekilde kullanılan göç sınıflaması Willam Petersen tarafından geliştirilmiştir (Tablo 2). Petersen göçün dört değişik şekli olduğunu açıklamıştır (Yalçın, 1996: 6-11 ve Yalçın, 2004 :14-22'den alıntı).

Tablo 2. Petersen'e Göre Göç Türleri.

Etkileşim Tipi	Göçü Belirleyen Güç	Göç Sınıfı	Göç Tipi	
			Tutucu	Yenilikçi
Doğa ve insan	Ekolojik güçlükler (İticilikler)	İlkel	Değişerek Gezen	Mekandan kaçma
Devlet ve insan	Göç politikası	Zorunlu, Mecburi	Savaş, Yerinden olma	Vasıfsız işçi ticareti Köle ticareti
İnsan ve onun kuralları	Daha fazla istek	Serbest, Özgür	Grup	Öncü lider
Kollektif davranış	Sosyal devingenlik	Kitlesel	Yerleşme	Şehirleşme

-İlkel Göç: İlkel kelimesini, insanların ilkel dönemi ile ilişkilendirmemeliyiz. Burada daha çok insanlığın doğal afetler karşısında çaresizliğinden kaynaklanan göçler konu edilmiştir. Petersen bu tip göçlerin ekolojik itici faktörler nedeniyle oluştuğunu öne sürmektedir. İlkel göçlerde önemli bir nokta ise, endüstri ve sanayi devrimlerinden önceki toplumlarda görülen muhafazakâr eğilimler olmasıdır. Göç etmek zorunda kalan bir topluluk öncelikle eski yaşadığı çevreye benzer bir yerleşim bölgesi

arayacak ve bu arayış, kendilerine uygun bir yerleşim bölgesi buluncaya kadar devam edecektir.

-Zorlama ile Yapılan Göçler: İlkel göçlerde itici faktör; doğal yapı iken, zorlama göçlerde; daha çok sosyal yapıdır. Bu göç tipi iki gruba ayrılabilir. Birincisinde, göçe tabi topluluk göç etme konusunda az çok kontrolü elinde tutabilirken, ikinci grup hiçbir kontrol gücüne sahip değildir. Buna örnek Nazi Almanya'sından verilebilir. İlk dönem uygulanan politikalarla Yahudiler göçe özendirilmek istenmiş, sonrasında ise zorla, hayvan taşınan trenlere doldurularak toplama kamplarına taşınmışlardır. İlk grupta yer alan göçerlerin yaşam tarzları gittikleri yerde fazla değişmezken, ikinci grupta yer alan göçerlerin yaşam tarzları tamamen farklılık gösterir.

-Serbest Göç: Bu göç türünde, göçerler (göçmenler), göç etme kararını kendileri vermektedir. Burada daha çok bireysel arayışlar söz konusudur. Serbest göçte belirleyici faktör, bireylerin kendi içyapılarından ortaya çıkmakta ve göç kararı vermeleri ile sonuçlanmaktadır.

-Kitlese ve Bireysel Göçler: Kitlese göçler serbest iradenin sonucudur. Serbest göçle az sayıda öncü bireyin başka bir yere göçerek, eski yerleşim birimleri ile bir çeşit bağ kurmaları sonucunda, o göç edilen bölgeye göç edenlerin sayısı hızla artar ve kısa süre de çekici etkenlerin de etkisiyle göç kitlese bir hal alır. Kitlese göç öncesinde, hemen her koşulda öncü gruplar hedeflenen yere göçerler. Bu durum Türkiye'de kırsal kesimden, kentsel yerleşim bölgelerine ve dış ülkelere göçün kısa sürede kitlese bir hal almasına neden olmuştur. Kitlese göç ile bireysel göç olarak tanımladığımız göç olgularına, Türkiye şartlarından örnek verecek olursak; kırsal yerleşim merkezlerinden, kentsel yerleşim merkezlerine göç etmiş bireyin izlenimleri ve göç edilen bölgenin eski yerleşim bölgesine uyum göstermesi veya daha iyi yaşam koşullarına sahip olması neticesinde, kırsal kesimden kentsel yerleşim merkezine kitlese göç başlar.

Yine Kaya (2003:13-18) göçleri gönüllü ve zorunlu göçler olarak incelemiştir. Göçleri : bireysel göçler, kitlese göçler ve zincirleme göçler şeklinde üçe ayırır (Ender, 1995:10). Burada zincirleme göç, bireylerin göçü sonrası memleketle kurulan bağlar sonucu, ailelerin grupların göçü şeklinde tanımlanabilir.

Şahin ve Doğanay nedenlerine göre göç türlerini üç gruba ayırmışlardır:

- a- Doğal afetlerin neden olduğu göçleri: kuraklık, deprem, heyelan, ...
- b- İşsizliğin yol açtığı göçleri:, iş gücü göçü,
- c- Sosyal olayların yol açtığı göçleri: savaşlar, ihtilaller, terör, sığınma, kan davası v.b. şeklinde ayırmışlardır (Şahin ve Doğanay, 2007:301-302).

Çalışma alanında daha çok kitlesel ve bireysel göçler gerçekleşmiştir. Bayat'tan göç eden kişilerin, Bayat ile bağlarını koparması sonucu göçlerin sayısı artmıştır. Göç edenlerin gittikleri yerlerde buldukları imkânlar, ilçede ekonomik açıdan zor durumda kalanların göçe katılmasına neden olmuştur. Başlangıçta bireysel ve gönüllü olarak gerçekleşen göçler zamanla kitlesel bir hal almıştır.

Ülke Sınırı Esasına Göre Göç Çeşitleri

-Yurt Dışı Göçler: Belirli bir süre ya da devamlı olarak kalmak üzere, çalışmak veya yerleşmek amacıyla bir ülke sınırlarını aşarak başka ülkelere yapılan nüfus hareketidir (Üner, 1972:77). Başlangıçta bireysel ve serbest olarak başlayan dış göç olgusu, öncü göçerlerin olumlu bilgi vermeleri üzerine artmıştır. Dış göç olgusunun gerçekleşmesinde gelinen ülkedeki itici faktörler önemli rol oynar. Göç eyleminin gerçekleştirileceği ülkenin çekici faktörlerinden ziyade, göç için terk edilen ülkenin itici faktörleri daha önemlidir. İtici faktörler; sosyo-ekonomik denge, istihdam ve eğitim olarak açıklanabilir. İnsanlar istedikleri sosyo-ekonomik refah seviyelerinde olmadıkları veya ülkelerinde işsiz pozisyonunda olduklarından dış ülkelere göçerler. Bu sebeplerle dış göç “yurt dışına işçi akımı”, “işçi göçü” veya “beyin göçü” olarak ifade edilebilmektedir. Dış göçleri işgücü ve beyin göçü şeklinde ikiye ayırabiliriz. Dış ülkelere doğru gelişen işgücü göçü hareketini, ülkelerinden çeşitli nedenler ile (ekonomik, eksik istihdam, çalışma koşullarının uygunsuzluğu vb.) ayrılıp, başka ülkelere çalışmak üzere göçen kişiler oluşturur. Bununla beraber gidilmesi düşünülen ülkenin çekici faktörleri arasında, işgücü ihtiyacı olmalıdır. İşgücü göçü fiziksel göç olup, göç edenler fizik güçlerini, daha iyi şartlar karşılığında kullanmak için göçerler. Beyin göçünü dış göç olgusu içerisinde ayrı olarak incelemek gerekmektedir. Beyin göçü tanımı içerisine üniversite derecesinde veya bir alanda geniş bilgiye sahip olan yüksek nitelikli kişiler girmektedir. Bu ifade tam bir açıklama vermemekle birlikte, bunun içinde; yüksek nitelikli uzmanlar, bağımsız yöneticiler, kıdemli işletmeciler,

teknik alanda uzman kişiler, tüccarlar, yatırımcılar, fizikçiler, işadamları anahtar alanlardaki işçiler ve taşeron çalışanları bulunmaktadır (Gençler ve Çolak: 2002).

-Yurt İçi Göçler: Bir ülke içerisinde, bölge, kent ve köy gibi yerleşim alanlarından, birinden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketleri olarak tanımlanmaktadır (Üner, 1972: 77). Ülke içerisindeki bu nüfus hareketleri, ülkenin genel nüfus sayısını değiştirmezken, kentin ve kırsal kesimin nüfus oranlarını değiştirmektedir. İ göç olgusu neticesinde, kentsel yerleşim birimlerinin nüfus oranları artarken, kırsal yerleşim birimlerinin nüfus oranları azalmaktadır. İ göç olgusu çeşitli yönlere sahiptir. Bunlar:

- a. Kırsal alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan iç göç,
- b. Kırsal alanlardan, kentsel alanlara doğru yapılan iç göç,
- c. Kentsel alanlardan, kentsel alanlara doğru yapılan iç göç,
- d. Kentsel alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan iç göç,

İ göç olgusu hem oluşum aşamasında, hem de göç eylemi gerçekleştikten sonra göç edilen yer itibariyle beklentiler, oluşan koşullar, karşılaşılan durumlar neticesinde incelenmesi gereken bir olgudur. Bu araştırma içerisinde Bayat ilçesinden gerçekleşen yurt içi göçlerin gelişimi, nedenleri ve sonuçları çeşitli istatistiksel veriler ile araştırılıp incelenmeye alınmış ve açıklanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle iç göç olgusunu burada bir tanım ile açıklamak uygun görölmüştür.

Göç türleri konusunda araştırmacıların yaptıkları daha farklı ayrımlar vardır. Göçlerin farklı sınıflandırılması göçlerin birçok nedene ve özelliğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Göç eden insanların göçe katılma nedenleri; mesafe kavramı, ekonomik ve siyasal açıdan değişen koşullar şeklinde açıklanabilir. Göçlerin sağlıklı bir analizinin yapılması için bu nedenlerin doğru bir şekilde belirlenmesi çok önemlidir.

Göç sınıflamalarına zamanla yeni türlerin ekleneceği kesindir. Göç ile ilgili yeni bilgiler elde edildikçe, yeni göç türleri ortaya çıkacaktır. Bu elbette göç araştırmalarının artması ve amaca göre göç verisinin derlenmesiyle mümkündür. Sınıflamada kullanılacak her bir kriter göçlerin birden fazla kategoriye ayrılmasına neden olacaktır (Yakar, 2009: 34).

Uluslararası Göç Olgusu ve İç Göç İlişkileri: Göç kavramı, insanlık tarihi kadar eski olsa da, yakın geçmişte ivmesini arttırmış ve yoğunluk kazanmaya başlamıştır. Göç olgusunun yoğunlaşmasındaki temel unsurlar; ülkeler arası gelişmişlik farklarının artması ve kapitalin mekânsal değişimini görmektir. Bir başka ifade ile globalleşen dünya göç kavramının gelişimini hızlandırmış ve yer değiştirme eyleminde bulunan nüfusun sayısını arttırmıştır (Özdemir, 2008:11).

İç ve uluslararası göçler arasındaki ilişkiler ve eklemlenme önemli bir olgu olmasına karşın, bu güne kadar yeterince irdelenmemiştir. İç ve dış göç ilişkilerinin yeterince ele alınmamasının sebebi ise konunun karmaşıklığında yatmaktadır. Çünkü bu iki unsurun birbirini etkileme yönü farklı olduğu gibi, ilişkinin boyutları da çok farklı özellikler taşımaktadır (Mutluer, 2003:27). Ülkelerdeki iç göçler ile dış göçler arasında bir ilişki olduğu görülür. Önce iç göç şeklinde başlayan göçler, zamanla dış göç olarak farklı bir boyut kazanmaktadır.

Yurt dışında bulunan işçilerin ailelerine yaptıkları finansal transferler, bu ailelerin özellikle iç göçe katılmalarına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Bu destek sayesinde kırsal alanlarda bulunan aileler kentlere göç etmektedirler. Bu durum uluslar arası göçlerin iç göçler üzerindeki bir etkisidir. Hatta bu destek kentlerde yurt dışı göç arayışını artırmakta ve kademeli bir göç sisteminin oluşmasına zemin hazırlamaktadır (Ma Mung, 1996:113).

Uluslararası göçler ile iç göçler arasındaki ilişki bağlamında teorik çerçevede yıllardır devam eden iç göç alışkanlıkları zamanla dış göç alışkanlığına dönüşmektedir. Yıllar boyunca, çok farklı iş kollarında çalışmak üzere ülkenin değişik yerlerine giden iş gücü, yurt dışında iş imkânı bulduğunda hemen bu fırsatı değerlendirmek istemektedir. Bu tür gruplar, Türkiye’de olduğu gibi potansiyel bir göçmen ordusu gibidir (Mutluer, 2003: 28). Ülke içerisinde çeşitli yerlere geçim temin etmek için göç eden insanlar zaman içerisinde bu hale alışmakta ve yurt dışı göçüne katılma konusunda tereddüt etmemektedirler.

Türkiye’de yurt dışında çalışan iş gücü yatırımlarını daha çok kırsal kesimdeki doğum yerlerine ya da buralara yakın yerlerdeki kasaba tipindeki yerleşim birimlerine yapmıştır. Bu yatırımlar kırsal bölgedeki iç göçü, hatta dış göçü körüklemiştir. Çevresinde Avrupa ülkelerinde çalışan iş gücünün ihtişamlı yaşamını (iyi giysiler, lüks otomobiller, villa tipi konutlar v.b) gören yerel halk bundan

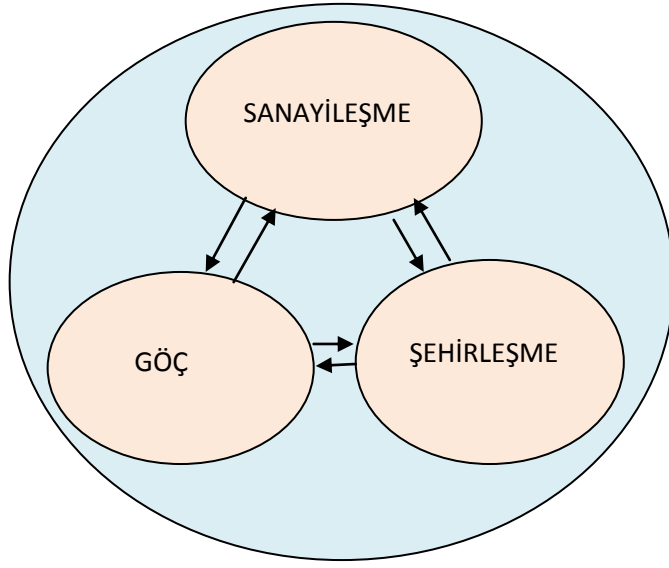
etkilenmiş ve aynı yaşama kendisi de sahip olabilmek için tüm göç fırsatlarını değerlendirmiştir (Mutluer, 20003 : 28). Bu durum inceleme alanımız olan Bayat ilçesi için de söz konusudur. Ancak yöreden gerek yurt içine gerekse yurt dışına göç eden göçmenlerin, ilçe merkezi hariç yatırım yapmadığı görülmektedir. İlçeden göç eden göçmenlerin büyük bir bölümü ya başka bir il ve ilçeyi yerleşme alanı olarak seçmiş ya da emekli olduktan sonra Bayat ilçe merkezine dönmüşlerdir.

6.2. KURAMSAL YAPI

İnsanların bulunduğu mekândan başka bir yere çeşitli nedenlerden dolayı gitmesi hareketi olarak bilinen göç, günümüzde teknolojinin gelişmesiyle daha hızlı gelişme göstermektedir. Bu yönüyle günümüzde nüfusun daha hareketli olduğunu söyleyebiliriz. Yapılan bu göçler farklı kültürlerle sahip insanları bir araya getirmekte ve karşılıklı kültürün, bilginin, ekonominin, üretimin ve tüketimin paylaşılmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla göçler toplumları derinden etkilemektedir. Bu etkileme artarak devam edecektir. Dünya'nın bugünkü görünümünde göçler temel rol oynamış oynamaya devam etmektedir.

Bilindiği gibi Sanayi Devrimi sonrasında kırsal kesimden şehirlere yönelik göçler başlamış, günümüzde de devam etmektedir. Sanayileşme süreci, şehirlerin cazibe merkezi haline gelmesine neden olmakta ve sanayileşen şehirler insanları kendine çekmektedir. Şehirleşme, göç ve sanayileşme süreci, birbiriyle sıkı bir ilişki içerisindedir. Sanayileşmenin yaşandığı yerlerde göçe bağlı olarak şehirleşme hız kazanmaktadır. Bu durum birçok sorunu da ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla sanayileşme, şehirleşme ve göç olguları birbiri ile sürekli etkileşim ve ilişki halindedir (Şekil 2).

Şehirlerin çevresinde kurulan sanayi tesisleri şehirlerdeki hizmet sektörünün de çekiciliği ile, nüfusun kırsal kesimden şehre akın etmesine neden olmuştur. Sonuç olarak sanayileşme şehirleşmeyle birlikte kırsal kesimden göçü harekete geçirmekte ve nüfusun mekânsal dağılımını ve niteliğini etkilemektedir.

Şekil 2. Şehirleşme, Sanayileşme ve Göçün Etkileşimi.

“19. yy’da batıda başlayan sanayileşme süreci kentleşme sürecini de beraberinde getirmiştir. Bugün dünya üzerindeki ülkelerin çoğunda, kentlerde yaşayan insan sayısı, kırsal kesimde yaşayanlara oranla artmaktadır. Sonuçta sanayileşme ve şehirleşme süreci mekânsal dağılımı değiştirmiş, ve bu süreç sonucunda birçok insan dünyada farklı yerde yaşamaya başlamıştır. Bugün dünya nüfusunun $\frac{3}{4}$ ü şehirlerde yaşamaktadır. Şehirlerde ki bu nüfus artışı kentlerde çeşitli ihtiyaçları artırmıştır. Gelişmiş ülkelerde sanayi devrimi ile başlayan kentleşme süreci, gelişmekte olan bir ülke durumundaki ülkemizde daha geç bir dönemde, 20.y.y. başlarında kendisini göstermiş ve Cumhuriyetle birlikte başlayan sanayileşme ile de hız kazanmıştır” (Akgür, 1997: 133). Bugün denetimsiz, plansız ve hızla gerçekleşen göçler nedeniyle kimliği belirsizleşen kentler pek çok sorunla baş etmek zorunda kalmıştır. İşte tam da bu yüzden bu göçlerin gelecek açısından ortaya çıkaracağı durumların analiz edilmesi gerekir.

“Nerede yaşıyorsunuz ve niçin oradasınız?” “Sizi yaşadığınız yere bağlayan nedenler neler olabilir?” Bu sorulara vereceğimiz cevaplar bizim yaşadığımız yerle aramızdaki ilişkiyi ortaya koyacaktır. Bilirsiniz ki insanlar Dünya’ya gelecekleri yeri kendileri tercih etmezler. Ancak hayatlarını devam ettirecekleri yerleri tercih edebilirler. Fakat bu tercihler genellikle buldukları yerdeki olumsuz faktörler ile gidecekleri yerdeki olumlu faktörlerin kıyaslanmasının bir sonucudur.

Multidisipliner bir araştırma alanı olan göçler, sadece coğrafyacı ve demograflar değil sosyologların, ekonomistlerin, tarihçilerin ve psikologların da ilgi alanıdır. Her bilim dalı kendi açısından konuya yaklaşmakla birlikte şu soruları cevaplandırmaya çalışmaktadır (Guinness, 2002:1):

- Göç neden meydana gelir?
- Kim göç eder?
- Göçün çıkış ve varış merkezlerinin görünümü (paterni) ve her ikisi arasındaki göç akımı nedir?
- Göç edenlerin geldikleri (çıktıkları) yerlerde, grup veya toplumdaki etkileri nedir?
- Göç edenlerin gittikleri (vardıkları) yerlerde, grup veya toplumdaki etkileri nelerdir?

Kuşkusuz yukarıdaki sorulara eklenebilecek birçok soru bulunabilir. Önemli olan bu soruların yanıtlarının doğru bir şekilde tespit edilip, bu sorunların çözümüne yönelik uygulama düzeyi yüksek çalışmaların üretilmesidir.

Şüphesiz göç ister bireysel, ister kitlesel olarak yapılsın, ister dönmek ya da belirli bir süre sonra geriye dönme amacıyla yapılsın, ister uzak ister yakın mesafeli bir fiziki mekân değişikliği söz konusu olsun; her durumda asıl önemli olan husus göç olgusunun öncesinde, göç sürecinde ve göçün devamında ve sonrasında ortaya çıkan çeşitli sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal sonuçlardır. Nitekim göç olgusunun pek çok sosyal bilimin ilgi alanına girmesi de bu yüzdendir (Gezgin, 1994:16). Bu sorunlar gelişmiş ülkeler ile azgelişmiş ülkelerde farklı olabilmektedir. Gelişmiş ülkelerde aşırı kalabalıklaşan şehirlerde yoksulların yaşadığı bölgeler iş merkezine dönüşür o zenginler, evlerini şehre yakın bölgeye taşımaktadır. Azgelişmiş ülkelerde artan göç ile şehirlerin hızlı büyümesinden kaynaklanan sorunlar ortaya çıkmaktadır. Göç, göç alan yerleri, göçe aktif katılan bireyleri ve göç veren yerleri farklı biçimde etkilemektedir. Bu anlamda etkileri üç başlık altında incelenebilir.

- Göç alan yerler bakımından
- Göç edenler bakımından
- Göç veren yerler bakımından

Araştırdığımız saha açısından göçün, göç veren yerler açısından oluşturduğu sorunlar bizim için daha önemlidir. Göçü erozyon olarak tanımlarsak, erozyon nasıl toprak tabakasının incelmesine ve sonuçta verimsizleşmesine yol açıyorsa, kırsal kesimden gerçekleşen göç, kırsaldaki nüfusun azalmasına ve yaşlanmasına neden olarak kırsal kesimin kalkınmasını olumsuz etkilemektedir.

Göç veren yerlerde, insan gücü kaybı, kırların boşalmasına, kalkınmanın zorlaşmasına neden olmaktadır (Serter, 1994: 53). İşgücü ve sermaye transferi olarak nitelendirilebilecek göç olgusu, göç veren bölgede pazarların daralmasına, mevcut yatırımların yetersiz kalmasına ve bu bölgelerdeki nitelikli işgücü ve girişimciler gibi gelişmenin motoru olan dinamik üretim faktörlerinin yitirilmesine neden olmaktadır (Dinçer, 1996: 9). Nitekim göç, aktif ve verimli kesimi götürmekte, gelişme hızını düşürmekte ve bu süreç bir kısır döngü halini almaktadır. Ayrıca, göçle birlikte, tüketim faktörü olan insanın göçü, göç veren yerlerin pazar açısından göreceli olarak avantajını kaybetmesine neden olmaktadır (Tekeli, 1998: 16).

“Ayrıca kırsalda geride kalan nüfusun, nitelikleri itibariyle de üretimin devamlılığı başta olmak üzere kırsal planlamaya ve kalkınmaya (yaş, cinsiyet, eğitim durumu vb.) uygun olup olmayacağına da üzerinde durulması gerekmektedir” (Yakar, 2009: 47).

Sonuçta göç; kırsal kesimi, kentleri ve bunlara ait sosyal yapıları derinden ve belki de dönülmesi imkânsız bir şekilde değiştirmektedir. Bu açıdan göçün nedenlerinin yanı sıra sonuçlarının da bilinmesi, sorunun çözümünde daha da yararlı olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

BAYAT İLÇESİNİN DOĞAL COĞRAFYASI VE GÖÇ İLİŞKİSİ

Doğal ortam ile insan arasındaki olumsuz etkileşimin göstergesi olan göçler, fiziki mekân üzerinde gerçekleşmektedir. Son yıllarda dünya nüfusundaki artış ve bununla beraber insanların doğal çevredeki etkisinin artmasıyla, birçok olumsuzluklar ortaya çıkmıştır. Ülkemizde de hızlı nüfus artışı ve nüfusun göçlerle belirli alanlarda toplanması plansız ve gelişigüzel bir yerleşmeyi ortaya çıkarmıştır. Bu gelişmelerin neticesinde yanlış arazi kullanımları ortaya çıkmakta verimli tarım arazileri bilinçsiz bir şekilde yerleşmeye ve sanayiye açılmakta böylece sorunlar farklı boyut almaktadır.

Dünya’da nüfusun dağılımında ve yer değiştirmesinde etkili olan faktörlerden biri doğal ortam özellikleridir. Günümüzde doğal ortam özellikleri elverişli olan sahaların hızlı bir şekilde geliştiği düşünülürse doğal ortam özelliklerinin insan etkinliklerini yönlendirdiği söylenebilir. Doğal ortam insanlara genelde sürdürülebilir bir yaşam noktasında olumlu olanaklar sağlasa da bazen olumsuz olarak etkilemektedir. Özellikle zorunlu göçler kapsamında yer alan doğal afetlere (deprem, tsunami, sel, heyelan vb.) bağlı oluşan göçler, bu duruma örnek teşkil etmektedir. Bu tip göçler geçmişte yaşandığı gibi gelecekte de etkisi bilinmemekle beraber yaşanacaktır.

Günümüzde gelişmiş ülkeler, doğal ortam kullanımında büyük baskı unsuru olan nüfus artışını kontrol altına almışlardır. Ayrıca gelişen teknolojiye de faydalanarak kaynak üretimi ve tüketimi arasında denge oluşturarak ekonomide sürdürülebilir bir kalkınma modeline geçmişlerdir. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde doğal ortam kullanımından meydana gelen ekolojik sorunlar daha fazladır. Bu nedenle doğal çevre ile insan etkinliklerinin karşılıklı etkileşimi önemlidir. Bu açıdan göçleri sadece doğal ortamın elverişsizliğine bağlamak doğru değildir. Günümüzde yeryüzü şekillerinin elverişsiz olduğu pek çok gelişmiş ülke bulunmaktadır. Doğal çevre şartlarındaki olumsuzluklar eğer önlenemiyorsa ya da bu şartlarla mücadele edilemiyorsa o zaman göç nedeni olmaktadır.

Bu bölümde, araştırma sahasındaki doğal çevre koşullarının göçe etkisi belirlenmeye çalışılacaktır. Bu etkinin çalışma alanının farklı bölgelerindeki durumu belirlenip doğal ortam ile göçler arasında bağlantılar kurulacaktır. Yörenin fiziki coğrafya özellikleri insanların doğal ortamdan faydalanma imkânlarını belirlemiş, Bayat çevresinde iklimin karasal bir karakter göstermesi hayat şartlarını olumsuz yönde etkilemiş, ekonomik faaliyet açısından bölgede tarım ve hayvancılık ön plana çıkmıştır. Araştırma alanında susuzluk, yer altı ve yerüstü su kalitesinin düşük oluşu, şiddetli karasallık, erozyon, yanlış yerleşim alanı seçimi ve arazi kullanımı gibi olaylar sahanın doğal ortam özelliklerinden kaynaklanan problemler olup bu faktörler yörede önemli bir göç nedeni oluşturmaktadır. Doğal ortam özelliklerinin sadece göç nedeni olarak değil bunun yanında göçlerin sonucu olarak bakılması gerekir. Zaten araştırma sahasının doğal ortam özelliklerinin ayrıntılı olarak verilmesi araştırma konusu açısından da uygun değildir.

1. GENEL JEOLJİSİ GÖÇ İLİŞKİSİ

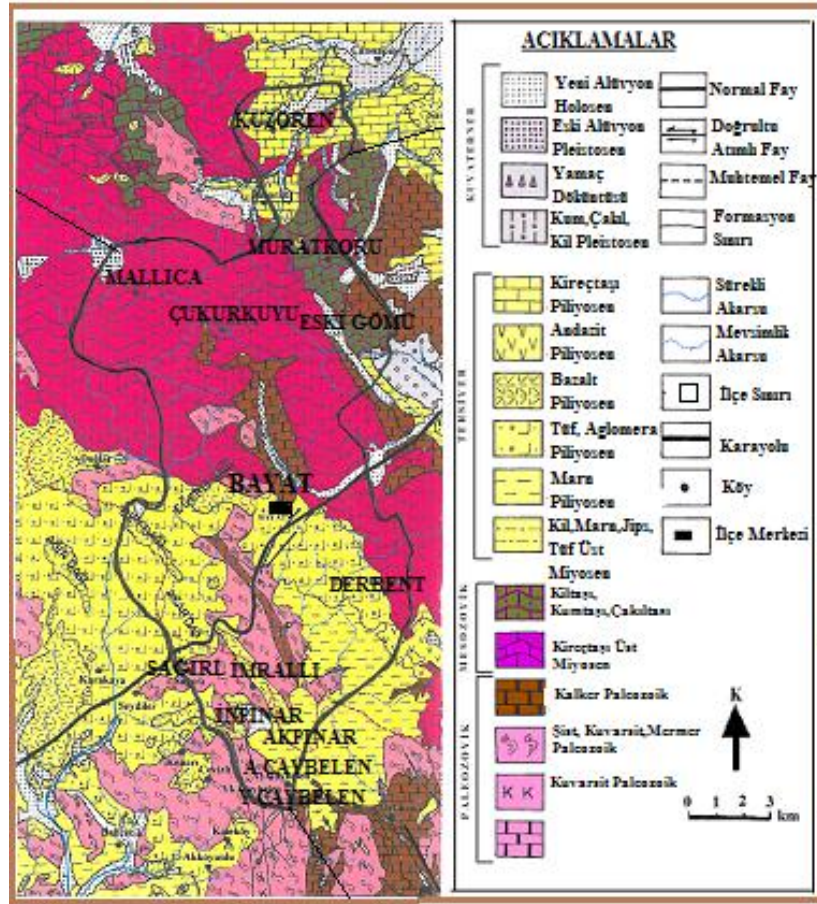
Araştırma alanını oluşturan Bayat ilçesi, büyük oranda Emirdağ havzası sınırları içinde kalmaktadır. İlçenin güney kısmında yer alan Sağırlı, İmrallı, İnpınar, Akpınar, Aşağı Çaybelen ve Yukarı Çaybelen köylerini içine alan bölümü Akarçay Kapalı Havzası sınırları içinde yer alır. İlçe merkezinin de içinde bulunduğu diğer köyler ise (Kuzören, Mallica, Muratkoru, Çukurkuyu, Eskigözü ve Derbent) Emirdağ havzası sınırları içinde bulunmaktadır. Çalışma alanı, çeşitli tektonik kuvvetlerin etkisinde kalmış ve bunun doğal bir sonucu olarak birimler kıvrımlanma ve faylanmalarla tektonik deformasyonlar geçirmiştir.

Bayat (Afyon) yöresinin jeolojisine bakıldığında temeli, metamorfik kayaçların oluşturduğu ve Afyon metamorfik zonu olarak da adlandırılan Kambriyen-Ordovisiyen yaşlı düşük-orta dereceli Afyon metamorfizmasının, üzerinde açılı uyumsuz Devoniyen-Permiyen yaşlı Anadolu platformu olarak adlandırılan düşük dereceli metamorfizmadan etkilenmiş karbonatlı kayaçların (meta-sedimentler) ve bunların üzerinde de Permiyen-Triyas yaşlı uyumsuz polijenik konglomeralarla örtülmüş bir kayaç topluluğunun oluşturduğu bilinmektedir (Sümer ve Erkan, 1998: 51) .

Araştırma alanında görülen mor renkli çörtlü kalker ve çörtlü kalker şistleri Mesozoik'e aittir. Mesozoik orta üst Triyas kalkerler ve şistlerden oluşmuştur. Bu kayaç türleri özellikle 1000-1600 m. yükseklikleri arasında görülmektedir. Aşınmaya karşı dirençli olduklarından mevsimlik dereler tarafından parçalanmışlar ve morfolojik yönden alanda eğim ve yükseltinin biraz arttığı tepelik ve dağlık alanları meydana getirmiştir. Bu alanlar mera alanlarına karşılık gelmektedir. Bu nedenle bu alanlarda devamlı yerleşmelerden ziyade geçici yerleşmelere rastlanır.

Kuvaterner'e ait kayaçlar içinde kum, kil, mil, çakıl gibi kayaçlar vardır. Alanda bu kayaçlar, vadi kenarlarında küçük çaplı alüvyal topraklar oluşturmuştur. Bu arazi, ilçede Derbent köyü ile ilçe merkezi istikametinden kuzeye doğru dar bir hat boyunca uzanmaktadır. Tarımsal açıdan bu araziler oldukça önemlidir. İlçede sulanabilir tarım alanları bu bölümde bulunmaktadır. Bu alanların dışında, tarım alanının fazla olmaması, ilçedeki doğal çevre unsurlarındaki iticiliği yansıtmaktadır.

İlçenin güneyi, tersiyer yaşlı tuf ve anglomera ve paleozoik yaşlı şist, kuvarsit ve mermerlerden oluşur (Harita 2). Büyük ölçüde Seydiler formasyonuna tekâmül eden bu bölümde, yer yer tuf-anglomera gibi Neojen yaşlı piroklastik kayaçlar içerisinde çok az Bazalt ve Andazit gibi volkanik kayaçlar bulunur. İlçenin kuzeyinde ise yine mesozoik yaşlı kireçtaşları ile tersiyer yaşlı kireçtaşlarından oluşur (Harita 2). İlçede nüfus bakımından az olan yerleşmelerin bulunduğu bu birimler, artan eğimle birlikte toprak örtüsünü sığ olup, tarım alanları parçalı ve küçüktür. İlçenin kuzeyinde geniş yer tutan ve engebeli alanlarda yer alan bu birimlerin yaygın olduğu kesimlerde, mera hayvancılığı yaygın ekonomik faaliyet olarak yapılmaktadır. Nitekim bu sahalar, ilçedeki yayla alanlarına karşılık gelmekte ve özellikle küçükbaş hayvan otlatılmaktadır. Gerek hayvancılık gerekse tarım açısından bu bölgenin en önemli sorunu suyun yetersiz olmasıdır.

Harita 2. Bayat İlçesi'nin Jeoloji Haritası.
Kaynak: Canlı, 2007:10.

İklimе bağlı olarak yerüstü suyunun çok yetersiz olduğu ilçede, litolojik birimlerin de etkisiyle yer altı suyunun da çok sınırlı olması başta yerleşim yerleri olmak üzere tarımsal faaliyetleri de olumsuz etkilemektedir. Bu durum en önemli ekonomik faaliyet olan tarımın yürütülmesini olumsuz etkilediği gibi ilçede göçlerin yaşanmasında etkili olmaktadır.

2. JEOMORFOLOJİSİ VE GÖÇ İLİŞKİSİ

Türkiye'de iç göç hareketi, genellikle fiziki koşullar ile sosyo-ekonomik faktörler tarafından tetiklenmektedir. Bu nedenle göçler, ülkenin doğusundan batısına diğer bir ifade ile, yeryüzü şekillerinin yerleşmeyi sınırlandıran bölgelerinden gelişmiş bölgelere doğru gerçekleşmektedir. Fiziki yapıya bağlı olarak tarımsal potansiyelin düşük olduğu alanlardan, gerek tarımsal potansiyelin yüksek

olduğu, gerekse başka iş olanaklarının bulunabildiği kentsel alanlara doğru nüfus hareketi meydana gelmektedir (Mutluer, 1992: 120).

Bayat çevresinde göçlerin fiziki ortamla yakından ilgili olduğu görülmüştür. Fiziki koşulların etkisiyle tarım potansiyelinin düşük olduğu, tarım topraklarının daraldığı ve parçalandığı arızalı araziler, yöredeki diğer sahalara göre nüfus hareketine daha fazla katılmıştır.

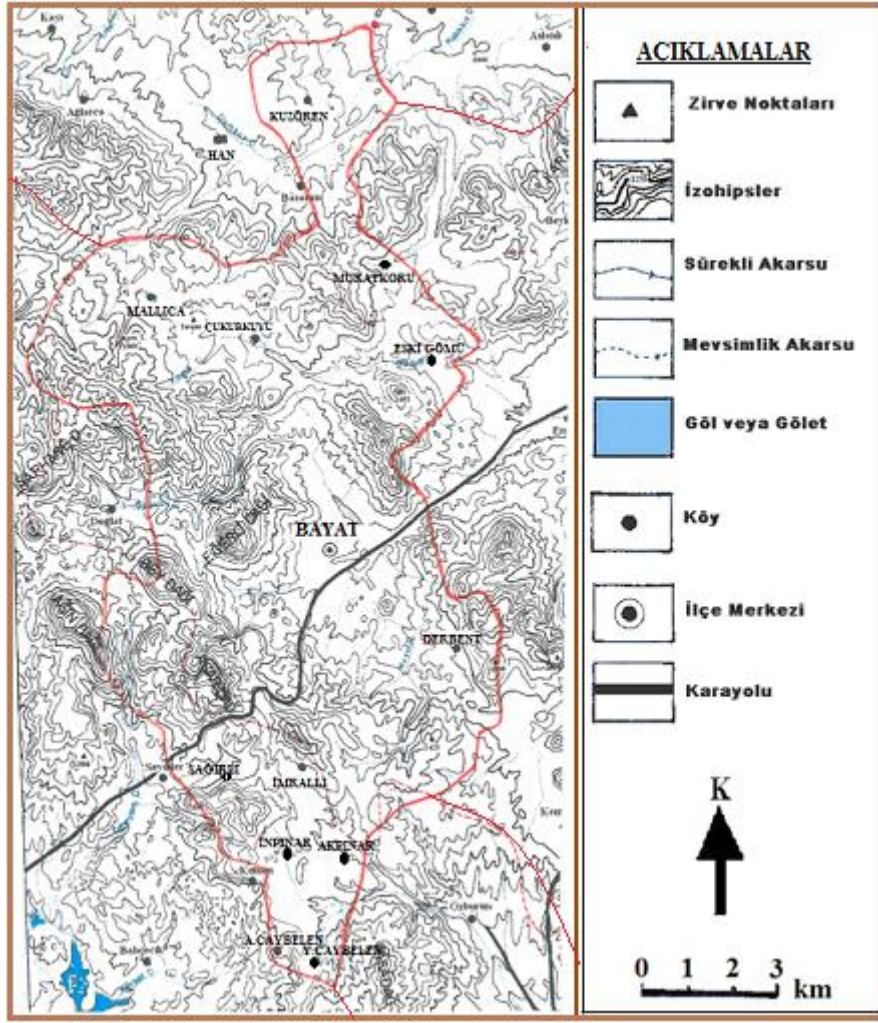
Ege bölgesinin doğusunda, Afyonkarahisar ilinin kuzeydoğusunda yer alan Bayat ilçesi, jeomorfolojik olarak, yükseltisi en az olan dar vadi tabanlarının bulunduğu dalgalı ovalar, bu kesimden yamaçlara doğru geçişte bulunan plato sahası ve ilçeyi çevreleyen çeşitli yükseklikteki dağlık alanlar olmak üzere üç farklı jeomorfolojik birimden oluşmaktadır.

Bayat ilçesinin sınırları içinde en az yer kaplayan jeomorfolojik birim ovalardır. Karacaovası ve Elicek Ovası olarak adlandırılan düzlükler, birer ova olmaktan ziyade vadi düzlükleridir. Bu alanlar büyük ölçüde, Bayat ilçe merkezinde eski bir volkanik arazi üzerinde yer alır. Bu arazi olgun vadilerle yarılmıştır. Bu alanlarda Üst Miyosen'de açılmış geniş vadi tabanları yer almaktadır. Eski akarsu vadilerinin yer aldığı alanlarda etek düzlükleri oluşmuştur. Bayat yaylasının sularını toplayan Kocadere Emirdağ Çayı'na karışmaktadır (Canlı, 2007:31). İlçe merkezinin üzerinde kurulduğu bu dalgalı düzlükler Yukarı Sakarya Havzası'nın tabanında kalıp gösel ve karasal dolgulardan oluşmaktadır. Sakarya Nehri'nin yan kollarının oluşturduğu dar yataklı vadi tabanları bulunmaktadır. İlçedeki en önemli alüvyal dolgulu ovalar bu bölümde bulunmaktadır. Günümüzde ilçeye yapılan göletler sayesinde bu ovalar sulu tarım haline getirilmiştir. Böylece yöre insanı için sulanabilir bir tarım alanı haline gelmiştir. Ancak çiftçilerin bilinçsiz kullanımı sonucu yeterince göletlerden yararlanamadığı belirlenmiştir.

İlçede en geniş alan kaplayan jeomorfolojik birim dağlık ve tepelik alana geçişte bulunan kesimler, plato alanına karşılık gelmektedir. Batı ve kuzeybatıdan doğu ve güneydoğuya doğru eğimli olan plato alanları farklı yükseltilerde bulunmaktadır. Bu platolar mevsimlik dereler tarafından 50-200 m. arası yarılmışlar ve ova tabanına göre 200-400 m. yüksekte kalan platoları oluşturmuşlardır (Foto 1). Bu plato sahalarında ilçenin en önemli yaylaları bulunmaktadır. Bunlar; Bayat, Çöğürlü, Çanacık, Mekan, İnpazarcık ve Esenlik yaylalarıdır. Bu yaylalar yaz

aylarında hayvancılık amaçlı değerlendirilmektedir. Çoğunluğu mera alanı olarak kullanılan bu kesimlerde tarım alanları parçalı bir yapı gösterir. Dolayısıyla bu alanların ekonomisinde hayvancılık öncelikli olmak üzere, tarım destekli, ikili bir üretim tarzı yürütülmektedir. Büyük ölçüde ilçenin kuzeyinde bulunan bu plato sahası, yetersiz tarım alanı ve hayvancılığın giderek azalmasından dolayı ekonomik faaliyetlerin sınırlı olduğu alanlar olduğu için en fazla göç veren alanlara karşılık gelmektedir.

İlçedeki üçüncü önemli jeomorfolojik birim dağlık ve tepelik alanlardır. Dağlık alanların yükseklikleri 1600 m ile 2600 m arasında değişmektedir. Bu dağlık alanlar yapısal ve morfolojik olarak birbirinden farklı özellik göstermektedir. İlçenin batısında Ağın Dağı bulunur ve Ağın Dağının yüksekliği 1808 m.dir (Harita 3). Bu dağ İsehisar-Bayat ilçeleri arasında yer alır. Akarsular tarafından derince yarıldığı için kütleli özellik göstermez (Anadolu'nun Kilidi Afyon, 2003:3). Genelde kuzeybatı güneydoğu uzanımlıdır. Bu uzanış doğrultusu ile ilçedeki dağlar Karadeniz'e dökülen Sakarya Nehrinin su toplama alanı ile Akarçay Kapalı Havzası'nın su toplama alanının sınırını oluşturur. İlçe batıdan ayrıca, Bey (1736 m), Egerli (1682 m.) ve Asar (1600 m.) dağları ile çevrilmiştir. Bey Dağı batıdan Bayat Deresi ile Egerli Dağı'ndan ayrılır. Beydağ'ının yamaçlarında eğim 20-30 derecedir ve çevresi alçak platolarla çevrilidir. Bu dağın üzerinde ormanlık alanlar bulunmaktadır. Dağın zirve kesimleri ise çıplak alanlardan oluşmaktadır. Egerli Dağı GB-KD doğrultusunda uzanır (Harita 3). Egerli Dağı kütleli bir dağ görünümünden ziyade, tek zirveden oluşmaktadır. Egerli Dağı'nın çevresi alçak platolarla çevrilidir. Bu platolar mera alanı olarak kullanılmaktadır. Egerli Dağı kuzeybatıda Dağlıözü Dere ile Şaphane dağlarından, güneybatıdan ise Bayat Deresi ile Beydağlarından ayrılır. Asar Dağı Beydağı'nın doğusunda 15-20 derece eğim ile aşındırılarak düzleştirilmiştir. Osman Bey'in Bayat'taki uçbeyliği sırasında Asarkale Bizanslıların, Egerli dağı da Osmanlıların Kararğahı olarak kullanılıyormuş (Aydın, 1984:98) (Foto 2). Dağın çevresi ormanlık alanlar kaplıdır. Bayat ilçesinin kuzeyinde Doğlat, Hendi Baba Dağları bulunur. Bayat güneyden Kazankaya dağları, güneydoğudan Mekecik ve Çal sıra dağlarıyla çevrilidir. Bu dağlar deniz seviyesinden 1050 metre yükseklikteki ilçe merkezini dört bir taraftan çevirmiştir. İlçe dağlık bir yapıya sahiptir. Dağlar mevsimlik akarsular tarafından çentik vadiler şeklinde yarılmıştır.

Harita 3. Bayat İlçesi'nin Topoğrafya Haritası.
Kaynak: Canlı, 2007:3.

Foto 1. İlçedeki Dağlık Alanlara Geçişte Bulunan Dalgalı Plato Yüzeyleri.

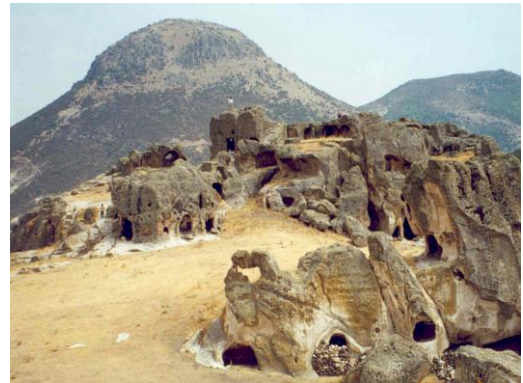

Foto 2. Asar Kale'in İnpazarcık'tan Görünüşü.

İlçe köylerinin nüfus gelişimi ve hareketlerini ana jeomorfolojik ünitelere göre değerlendirdiğimizde en fazla göçün dağlık alanlar ve bu alanlara geçişte kurulan geçiş sahalarında yaşandığı görülmektedir. Başka bir ifade ile göçler, köylerin kurulduğu jeomorfolojik ünitelerin dağlık ve engebeli alanlarda daha yoğun iken, havza tabanındaki arazilerde daha az görülmektedir. Nitekim ilçede 1000-1300 m. yükselti kademesindeki nüfus 1975 ile 2009 arasında % 4 oranında artarken, 1300 metreden daha yüksek olan yerleşmelerde nüfus aynı dönemde % 58 oranında azalmıştır. Buna göre yükselti ile göçler arasında doğru orantı söz konusudur. Sonuçta yükseltinin fazla olduğu engebeli sahalarda göçlerin daha fazla olduğu ortaya çıkmış oluyor. Yani yükselti ve engebелiliğin artışı ile göçler de aynı şekilde artış gösterdiği anlaşılmaktadır.

3. İKLİM ÖZELLİKLERİ GÖÇ İLİŞKİSİ

İklim koşullarının insan yaşamı ve çevre üzerine etkileri oldukça belirgindir. Bilindiği gibi, yeryüzünde iklim-çevre ilişkileri büyük bölgesel veya yöresel farklılıklar göstermektedir. İklim koşullarının oluşturduğu avantaj ve dezavantajlar insan faaliyetlerini etkilemektedir. Belirli bir bölge veya yöre üzerinde belli amaçlara yönelik araştırmalar yapılırken söz konusu sahaların gerçek potansiyellerinin ortaya çıkarılmasına çalışılır. Ancak bu takdirde söz konusu yörelerin, buralarda yaşayan veya buralardan yararlanan insan yükünü çekebilecek güçte olup olmadığı görülecektir (Koçman, 1993:7). Buna göre, araştırmamıza konu olan Bayat ilçesinin iklim özellikleri bakımından yeterli potansiyele sahip olmadığını söylemek herhalde yanlış değildir.

Bayat ilçesi Ege bölgesinin doğusunda, İç Batı Anadolu bölümü sınırları içinde yer alır. İlçe de meteoroloji istasyonu bulunmamaktadır. Bu nedenle iklim özellikleri ilçe merkezine yerleştirilen otomatik istasyon verilerine ve Emirdağ istasyon verilerine göre değerlendirilecektir.

İklim bakımından Bayat ilçesi geçiş bölgesinde bulunsa da, daha çok İç Anadolu bölgesinin karasal iklim özelliklerini taşır. Bayat Türkiye üzerinde deniz etkisine kapalı karasal bir ortamda yer almaktadır. Daha çok güneybatı ve kuzeybatıdan gelen hava kütlelerinden etkilenmektedir. Ortalama sıcaklık, yağış

özellikleri, nemlilik, sıcaklık farkları açısından fazla sert olmayan karasal iklim tipini yansıtmaktadır. Kışları soğuk ve kar yağışlı, yazları sıcak ve yağış oranı azdır. Yağışlar sonbahar ve ilkbahar mevsimlerinde daha çok görülmekle beraber kararsızlık vardır. Örneğin 2001 verilerine göre en fazla yağış 153 mm. ile kışın, 2002 yılında ise 101,5 mm. ile yaz mevsiminde görülmüştür.

Tablo 3. Bayat'ta Sıcaklık, Yağış, Donlu Günlerin Aylara Göre Dağılımı (2005-2010).

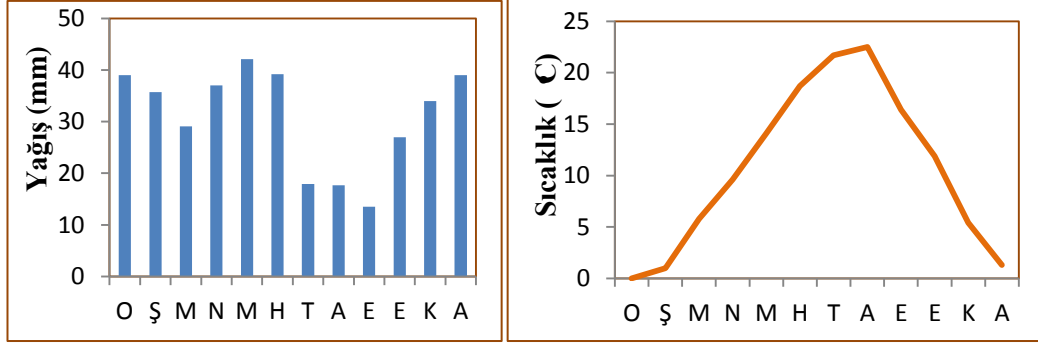
Meteorolojik Unsurlar	A Y L A R												Yıllık
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Ortalama Sıcaklık	0	1	5,8	9,6	14,1	18,7	21,7	22,5	16,4	11,9	5,4	1,3	10,7
Ortalama Yağış	39,0	35,7	29,1	37,0	42,1	39,2	17,9	17,7	13,5	27,0	34,0	39,0	372
Donlu Günler	21	18	16	6	1	-	-	-	-	-	10	16	7.3
Kuraklık indisi (De Martonne)*	46,8	38,9	22,1	22,6	20,9	16,4	6,8	6,5	6,1	14,8	26,5	41,4	17,97
	N.		Y.N.			Y.K		K.		Y.K	Y.N	N	Y.K.

Kaynak: Afyonkarahisar Meteoroloji Müdürlüğü.

* Bayat ilçesinin kuraklık indisi Dözmez, Y. 'nin Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları kitabında 249 ve 253. sayfadaki formüller yardımıyla hazırlanmıştır. (N: Nemli, Y.N. :Yarı Nemli, Y.K. :Yarı Kurak, K. : Kurak)

İklimin iki ana elemanı olan sıcaklık ve yağışın Bayat'taki durumuna bakarsak, yıllık yağışın 372 mm, yıllık ortalama sıcaklığın ise 10,7 °C olduğu görülmektedir (Tablo 3). Yıllık ortalamalardaki bu değerler, araştırma sahasının İç Anadolu Bölgesi'nin genel karakterini yansıttığını göstermektedir (Yazıcı, 2002: 30). Yıllık ortalama yağış miktarı 370 mm. dolayındadır. İlçenin temmuz ayı ortalama sıcaklığı 21,7 °C, ocak ayı ortalama sıcaklığı 0 °C derece, yıllık ortalama sıcaklığı ise 10,7 °C olduğu görülür (Tablo 3). İlçedeki en düşük sıcaklık olan ocak sıcaklığından itibaren sürekli artış ile sıcaklık temmuz ayında 22,5 °C ile en yüksek değerine ulaşmakta ve sonra yine giderek azalarak ocak ayındaki değerine ulaşmaktadır (Tablo 3 ve Şekil 3).

Bayat'ta yıllık ortalama yağış 372 mm. olmakla birlikte yıllar arasında ve yıl içinde önemli dalgalanmalar göstermektedir. Yağış miktarı kadar yıl içindeki dağılımı ve rejimi İç Anadolu Bölgesi'nin yağış özelliklerini yansıtmaktadır (Tablo 3 ve Şekil 3). Bayat, karasallığa bağlı olarak yağış azamilerinin ilkbahar aylarında görüldüğü, buna karşın en az yağışın yaz mevsiminde düştüğü, kışın ise yağışın tekrar artarak ikinci azamisine ulaştığı görülür.

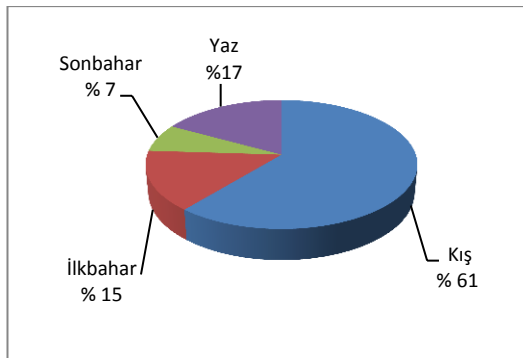
Şekil 3. Bayat'ta Yağış ve Sıcaklığın Aylara Göre Dağılımı.

İklim özelliklerinin Bayat ilçesinde iktisadi yapısında etkili olmuştur. Çünkü ilçede üretim ve tüketim kalıpları mevsimlere göre etkili olmaktadır. Mevsim ayrımı için 12 °C'nin altı kış, 12-18 °C arasındaki dönemler bahar ve 18 °C'nin üzeri yaz olarak kabul edildiğinde (Koç,1998:325) Bayat'ta mevsim süreleri, başlangıç ve bitiş tarihleri ile bu süreler içerisinde düşen yağış ve tablo ve şekillerle gösterilmiştir (Tablo 4 ve Şekil 4,5). Buna göre araştırma sahasında uzun süren kışlar ve yağışın yarısından fazlasının düştüğü bu döneme karşın yaklaşık birer aylık geçiş niteliğindeki bahar mevsimleri ve üç ay süren yaz mevsimi yaşandığı görülmektedir.

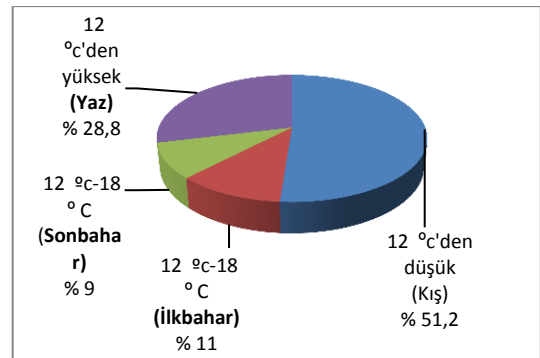
Tablo 4. Bayat'ta Günlük Ortalama Sıcaklıklara Göre Mevsimler ve Yağış Miktarı.

Sıcaklık Dönemleri	Dönem Başlangıcı ve BitişTarihleri	Gün Sayısı	%	Yağış (mm)	%
12 °c'den düşük (Kış)	22 Ekim - 26 Nisan	187	51,2	270,2	61
12 °c-18 ° C (İlkbahar)	27 Nisan - 5 Haziran	40	11	66,2	15
12 °c-18 ° C (Sonbahar)	19 Eylül - 21 Ekim	33	9	28,8	7
12 °c'den yüksek (Yaz)	6 Haziran -18 Eylül	105	28,8	73,1	17

Kaynak: Yakar, M, Emirdağ İlçesinde Göçün Etkileri, Sorunları ve Çözüm Önerileri, sf.61.

Şekil 4. Bayat'ta Günlük Ortalama Sıcaklıklara Göre Mevsim Sürelerinin Oransal Dağılımı.

Şekil 5. Bayat'ta Günlük Ortalama Sıcaklıklara Göre Mevsimlerin Yağış Dağılımı.

Araştırma sahası iklim özelliklerinin göçlere olan etkisi açısından baktığımızda, De Martonne'nin kuraklık indisine göre Bayat ilçesinde iklim özellikleri bakımından yarı kurak iklim özelliği yansıtır (Tablo 3). Söz konusu indisine göre Bayat'ta üç ayın (Temmuz, Ağustos, Eylül) indis değeri kurak ayları göstermektedir. İndis değerlerine göre haziran, ekim ayları yarı kurak, mart, nisan mayıs, kasım ayları yarı nemli ve ocak, şubat ve aralık aylarının nemli olduğu aylardır (Tablo 3). Bu durum ilçedeki tarımsal faaliyetlerin kuru tarım şeklinde yapılmasını gerektirmektedir. Bu durum inceleme alanında tarımsal üretimde sulamanın gerekliliğini göstermesi açısından önemlidir. Özellikle ilçede suya ihtiyacın olduğu dönemlerin kurak geçmesi ve bu kuraklığa karşı imkânların kısıtlı olması yöredeki en önemli sorunlardan biridir. İklim koşullarından dolayı yörede yağışların az olması, su kaynaklarının sınırlı olması göçü artırmaya neden olmuştur.

4. HİDROGRAFYASI GÖÇ İLİŞKİSİ

Bayat ilçesi, hidrografik olarak Yukarı Sakarya Havzası ile Afyon Akarçay Kapalı Havza'sının sınırları içerisinde bulunur. İlçenin güneyinde kalan Sağırlı, İnpınar, İmrallı, A.Çaybelen ve Y.Çaybelen köylerinin içinde bulunduğu sahadan kaynaklanan mevsimlik dereler Akarçay Kapalı Havzasına sularını dökerken, ilçenin diğer kısımlarındaki dereler Yukarı Sakarya Havzası'nı beslemektedir.

Araştırma alanı yer altı ve yerüstü su potansiyeli açısından zengin bir bölge değildir. İlçedeki en önemli yerüstü su kaynağı Emirdağ çayına dökülen Bayat deresidir. Bayat deresi diğer küçük derelerin de sularını toplayarak Emirdağ çayına oradan da Sakarya Nehri'ne ulaşır. Yöredeki Şambaşı Dere, Bahçecik Dere, Gerzin Dere ve Çamurcuk Dere birleşerek Bayat Deresi adını almıştır.

Genellikle bütün akarsular kısa boylu ve geçici akarsu özelliği gösteren ve yılın büyük bir bölümünde akış göstermeyen akarsulardır. Mevsimlik akarsular araştırma sahasında sık olarak görülmekte ancak fazla su taşımamakta hatta yaz aylarında kurumaktadır.

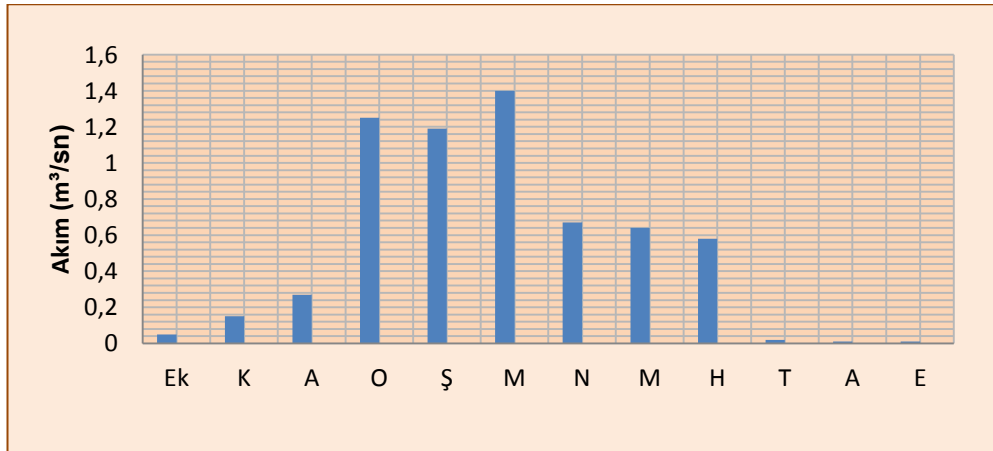
Yıllık ortalama yağışın % 66'sı ilkbahar mevsiminde düşen sahada, nisan ve mayıs aylarındaki akımların yüksek seyretmesinde yağışların etkisi olmakla birlikte sıcaklığın da etkisi bulunmaktadır (Tablo 5). Çünkü nisan ayında sıcaklıkların

artmasıyla beraber yüksek kesimlerdeki karların eriyip akarsulara dâhil olması akımı yükseltmektedir. Nitekim Erinç (Erinç, 1957: 114) iç bölgelerin akarsu rejiminden bahsederken İç Anadolu’da yer alan akarsular da maksimum akımın karların eridiği ilkbahar mevsiminde, genellikle nisan ayına tesadüf ettiğini vurgulamaktadır.

Tablo 5. Bayat Çayı’nın Yıllık Ortalama Akım Değerinin Gidişi (1975-1982).

Yıllar	Ek	K	A	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Yıllık
1975				0,01	0,03	0,01	0	0,1	0,03	0,02	0,01		0,21
1976		0,03		0,01		0,5	0,32	0,13	0,01				1
1977	0,01			0,02	0,06	0,05	0,12		0,02				0,28
1978					0,13	0,23	0,08						0,44
1979								0,3	0,3			0,01	0,62
1980	0,04	0,1	0,21	0,11	0,76	0,43	0,34	0,09					3,08
1981			0,06	0,1	0,21	0,25							0,62
1982		0,02					0,01	0,02	0,02				0,07
Ortalama Akım (m³/sn)	0,05	0,15	0,27	1,25	1,19	1,4	0,67	0,64	0,58	0,02	0,01	0,01	0,52

Kaynak: D.S.İ

Şekil 6. Bayat Çayının Ortalama Akım Değerlerinin Gidişi (m³/sn).

Emirdağ havzasında büyük oranda Bayat ilçe sınırı içinde akış gösteren Bayat çayının üzerinde akım rasat istasyonu bulunmaktadır. Ancak bu akım rasat istasyonunda 1982 yılına kadar gözlem yapılmıştır. Tablodaki veriler incelendiğinde akımın çok az olduğu ve yıllara göre büyük farklılıklar gözlenmektedir (Tablo 5, Şekil 6). Akımdaki artışlar genellikle ocak ayından itibaren görülmekte ve maksimum akıma mart ayında ulaşmaktadır. Nisan ayından itibaren ise akımda düşüş

görülmektedir. Temmuz, ağustos ve eylül aylarında yağışların azalması, sıcaklığın yükselmesi ve buharlaşmanın artmasıyla akım minimum değerlere ulaşmaktadır. Ayrıca bu dönem araştırma alanında su noksanının da görüldüğü aylara karşılık gelmektedir.

Araştırma alanında gerek kullanma gerekse tarım amaçlı sulama suyu büyük oranda yeraltından karşılanmaktadır. Bayat çevresi yarı kurak bir saha olduğundan bu sahadaki yerleşim birimleri ve ekonomik faaliyetler yönünden yer altı suları oldukça öneme sahiptir. Yer altı suları gevşek yapılı ve geçirimli Neojen dolgular içerisinde taban suyu seviyesi oldukça derindir. Buna karşılık havza tabanında açılmış kuyular, Kuvaterner'e ait kumlu-çakıllı alüvyal birimlerde yayılış göstermektedir. Yarı kurak bir saha olan ilçede, su kaynakları açısından en önemli sorun, tarımsal üretimde sulamanın hala yetersiz olmasıdır. Nitekim 1997 köy envanterine göre ilçedeki 12 köyün 1 tanesinde sulama yapılmaktadır. Aynı kaynağa göre ilçede nadas alanı 9.810 dekar ile ilçedeki tarım alanlarının % 47'sini oluşturur (DİE, 2002: 28-47).

İlçede köylerinin büyük bölümünde içme ve kullanma suyu, kaynak sularından ve açılan kuyulardan sağlanmaktadır (Foto 3). Yine 1997'de köy envanterlerine göre ilçede 6 köyün içme-kullanma suyu adı veya sondajla açılan kuyulardan çıkarılan suyla karşılanırken, 6'sı kaynaklardan sağlanmaktadır (DİE, 2002: 126-128).

Foto 3. Derbent Köyünde Kaymakamlık Tarafından Açılan Bir Kuyu.

Foto 4. 1992 Yılında Yapılan Bayat Göleti.

Günümüzde ilçe köylerinde Afyonkarahisar İl Özel İdaresi verilerine göre suyu yetersiz olan köy bulunmadığı gibi bütün köyler şebeke sistemine

kavuşturulmuştur. Ayrıca ilçede yapılan Bayat göleti tarım alanlarında sulamalı tarımı yaygınlaştırmıştır (Foto 4).

Ekonomik faaliyetleri doğrudan ve dolaylı yollarla etkileyen su kaynaklarının önemi tartışılmaz. Dünyada ilk yerleşmelerin yada tarihi yön vermiş medeniyetlerin önemli su kaynakları çevresinde kurulduğu düşünülürse, su geçmişte olduğu gibi günümüzde ve gelecekte de önemini koruyacaktır. Bayat ilçesinin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalı olması, bu ekonomik faaliyetlerde suyun gerekliliği düşünüldüğünde ve araştırma sahasının yarı kurak iklim özellikleri yaşandığı dikkate alınacak olursa ilçede yaşayan insanları yaşadıkları yerden itmeye / göçmeye neden olan faktörlerden birisi de su sıkıntısı olabilir. Gerek içme-kullanma gerekse tarımsal amaçlı kullanma olsun su sorununu çözümü geçmişte yapılan göçleri geri getiremeyecektir. Fakat köylerden yaşayan insanları sağlıklı suya eriştirmek ve her türlü ihtiyacı için gerekli su teminini sağlamak yaşam kalitesinin artmasında önemli rol oynayacaktır.

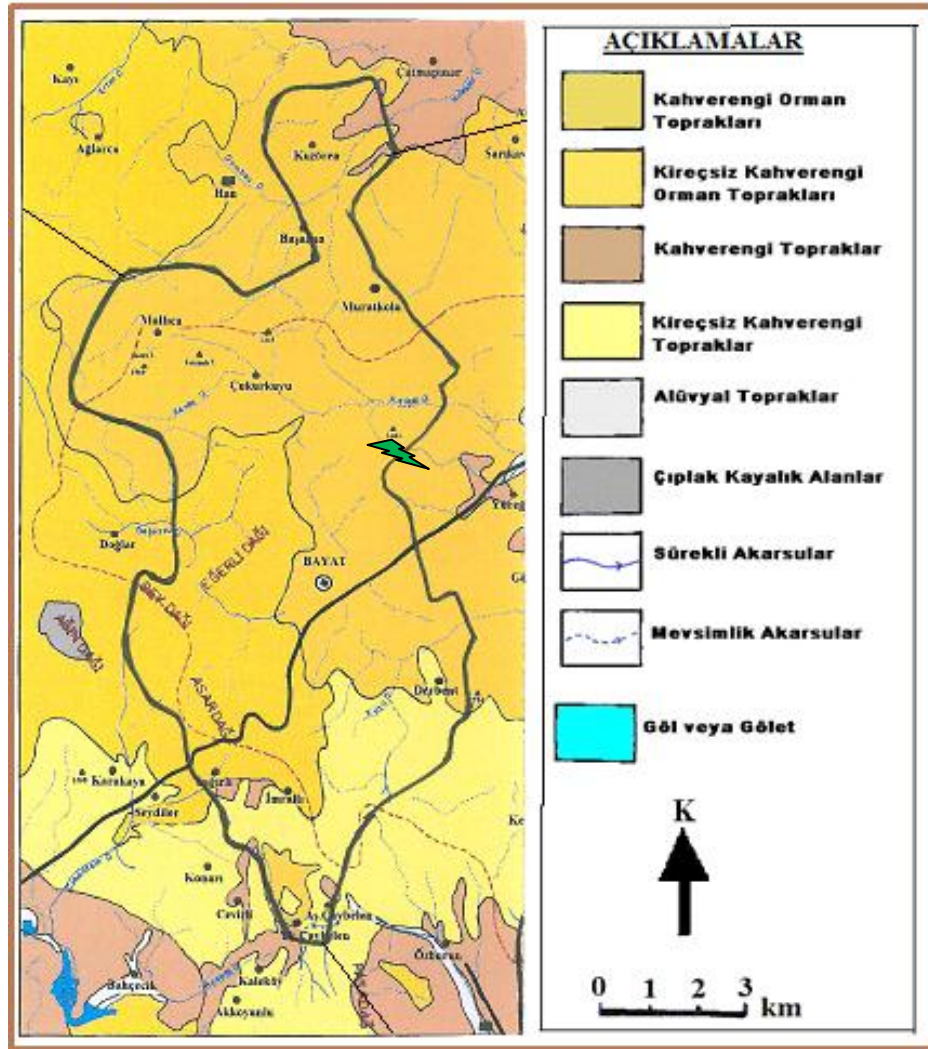
5. TOPRAK ÖZELLİKLERİ GÖÇ İLİŞKİSİ

Toprak, “üzerinde bitkilerin büyüdüğü, mineral ve organik maddeler ile yaşayan organizmalardan oluşan, arz kabuğunun üzerini kaplayan dinamik, doğal bir vücuttur” (Ergene,1987:8). Toprak karada yaşayan bitki, hayvan ve insanlar için hayat kaynağıdır (Efe, 2004:145). Ayrıca başta tarımsal faaliyetler olmak üzere pek çok ekonomik faaliyet toprak unsuru ile yakından ilişkilidir. Toprakların verimliliği o bölgede sosyo-ekonomik faaliyetleri geliştirmektedir. Dünya’da ilk uygarlıkların verimli tarım alanlarında ortaya çıkması ve Türkiye’de verimli tarım alanları çevresinde büyük şehirlerin kurulması bunun doğal bir sonucudur. Buna karşılık toprak verimliliğinin düşük olduğu sahalarda toprak üzerinde yapılan ekonomik faaliyetler geçinmeyi zorlaştırmakta ve sonuçta göçlerin yaşanmasına yol açmaktadır.

Bayat ilçesinde toprak oluşumunda anakaya ve bitki örtüsü etkili olmuştur. Bitki örtüsü ilçenin kuzey ve batısında fundalık ve ormanlık alanlarla kaplı olan dağlık ve engebeli alanlarda “kahverengi orman topraklarının” oluşumuna neden olmuştur (Harita 4). Bayat ilçesinin yarısını (% 50) bu topraklar oluşturur. Buna

karşılık ilçe merkezinin batısında dağlık alanda kalan bölümde ilçe arazisinin % 25'ini kaplayan “kireçsiz kahverengi orman toprakları” bulunur (Harita 4). Bu topraklar ilçenin yükseltisi fazla olan dağların yamaçları boyunca görülür. Bu sahaların ilçede oldukça fazla yer kaplaması ilçenin arazi kullanımının da tarım alanlarını sınırlandırdığı için göçler üzerinde dolaylı olarak etkili olmuştur.

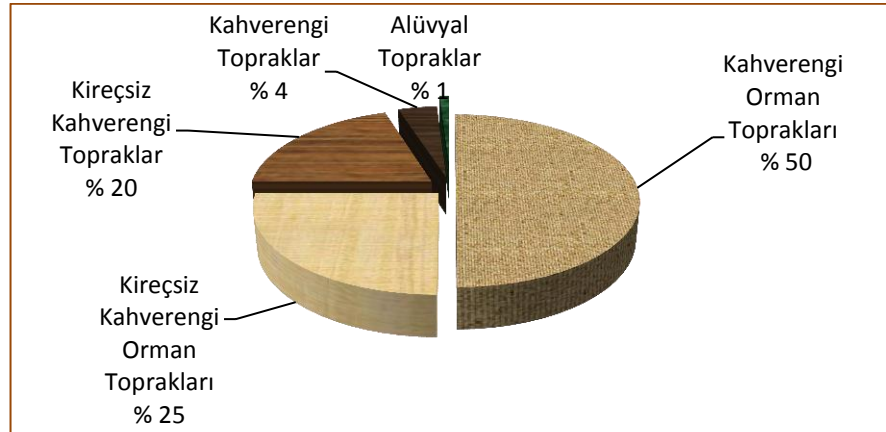
İlçede tarım alanlarının yayılış gösterdiği diğer önemli toprak grubunu “kireçsiz kahverengi topraklar” oluşturur. Bu topraklar ilçenin güneyinde geniş bir yayılış alanı kaplar (Harita 4). Genelde tahıl ürünleri ve şeker pancarı tarımının yapıldığı bu topraklar dalgalı plato yüzeylerine karşılık gelir.

Harita 4. Bayat İlçesi'nin Toprak Haritası.
Kaynak: Canlı, 2007:73.

İlçede sınırlı olarak yer kaplayan (% 4) toprak grubunu “kahverengi topraklar” oluşturmaktadır. Bu topraklar ilçenin güneyinde 1000-1200 m yükseltideki plato sahasında dağılışı gösterir (Harita 4). Bu topraklar İç Anadolu Bölgesi’nde yağışın 400 mm, sıcaklığın ise 8-12 °C olduğu bozkır alanlarında geniş yayılışı göstermektedir (Atalay, 2006:420). İlçenin güney batısında dar bir alan kaplayan bu topraklar iklim özellikleri ile beraber düşünüldüğünde tarım için verimli olduğu söylenemez.

İlçede en dar alan kaplayan toprak grubunu “alüvyal topraklar” oluşturmaktadır (Şekil 7). İlçenin en alçak kısımlarında akarsuların taşıdığı alüvyonlarla kaplı olan bu toprak grubu, ilçede tarımsal üretime katkısı yüksek olmasına rağmen çok az bulunur. Bayat ilçesi yüzölçümünün % 1’ini oluşturan bu topraklar ilçenin en önemli akarsuyu olan Bayat Çayı vadisinde yer almaktadır (Harita 4). Bu bölümde tarım alanlarının sulamalı olarak yapılması tarımda verimi artırmaktadır. İlçede yapılan Bayat Göleti suyu havza tabanındaki alüvyal toprak ve çevresini sulamaktadır. Tahıllardan buğdayın sulandığı bu alanlarda mısır silajı ekilerek hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Ancak verimli olarak gösterebileceğimiz bu toprak grubu ilçede çok az olduğu için göçlerin gerçekleşmesini önleyememiştir.

Şekil 7. Bayat İlçesi’nde Toprakların Tiplerine Göre Dağılımı.

Sonuç olarak ilçedeki toprakların büyük kısmında orman ve fundalık alanlar da bulunan kahverengi orman ve kireçsiz kahverengi orman toprakları oluşturur (Şekil 7). Verimli tarım alanları çok sınırlı olan ilçede toprak özellikleri göç faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAYAT İLÇESİNİN BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI GÖÇ İLİŞKİSİ

1. BAYAT İLÇESİNDE NÜFUSUN GELİŞİMİ

Bir ülke nüfusunun azalış ya da artış göstermesinin nedenleri; doğumlar, ölümler ve göçlerdir. Bu etkenlerden doğumlar ve ölümler arasındaki fark nüfus artışında en etkili faktörlerdir. Bu iki etken arasındaki fark sonucu nüfusta meydana gelen artışa doğal nüfus artışı adı verilmektedir.

Türkiye’de görülen nüfus artışı, bazı zamanlarda yurt dışından ülkeye olan küçük çaplı dış göçler ya da Hatay’ın Türkiye’ye katılması (1939) dışında, genel olarak doğal nüfus artışı yoluyla olmuştur (Özgür, 1998: 11).

Türkiye’de nüfus, 1927’de yapılan ilk nüfus sayımından bu yana dönemler itibariyle değişik artış hızları gösterse de, genel olarak sürekli bir artış görülmektedir. Buna göre 1927 yılındaki ilk nüfus sayımında yaklaşık olarak 13,7 milyon olan ülke nüfusu, 1950 yılına geldiğimizde 21 milyon civarına yükselmiştir. 2009 yılındaki adrese dayalı nüfus sayımına göre Türkiye’nin nüfusu 72,5 milyona yükselmiştir. (Tablo 6). Türkiye’nin nüfusu 1927 yılından günümüze kadar önemli miktarda artmasına rağmen araştırma alanında 1935 yılından günümüze kadar önemli bir artış olmadığı anlaşılmıştır.

Afyonkarahisar ilinin bir ilçesi olan Bayat’ın nüfus gelişimi Türkiye’nin nüfus gelişimine benzememektedir. Türkiye nüfusu 1927 yılındaki ilk nüfus sayımından sonra sürekli artmıştır. Ancak inceleme alanının nüfusu ilk başlarda artış gösterse de özellikle 1980 yılından sonra doğal nüfus artışına rağmen nüfus miktarının azaldığı görülmüştür. İnceleme alanının 1927 yılı nüfusu tespit edilememiştir. Bu nedenle nüfus değişimi ile ilgili incelemeler 1935 yılı nüfus sayımından sonraki yıllara göre yapılmıştır.

Tablo 6. Türkiye'nin Sayım Yıllarına Göre Nüfus Gelişimi (1927-2009).

YILLAR	NÜFUS	YIL. NÜFUS ART. HIZI (%)	İL SAYISI	İLÇE SAYISI
1927	13 648 270	-	63	328
1935	16 158 018	21,10	57	356
1940	17 820 950	19,59	63	370
1945	18 790 174	10,59	63	396
1950	20 947 188	21,73	63	422
1955	24 064 763	27,75	66	493
1960	27 754 820	28,53	67	570
1965	31 391 421	24,62	67	571
1970	35 605 176	25,19	67	572
1975	40 347 719	25,00	67	572
1980	44 736 957	20,65	67	572
1985	50 664 458	24,88	67	580
1990	56 473 035	21,71	73	829
2000	67 803 927	18,28	81	850
2009	72 561 312	14,5	81	923

Kaynak : DİE Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri, TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.

Bayat ilçesinin yıllara göre nüfus miktarı incelendiğinde 1935 yılından 1975 yılına kadar sürekli olarak arttığı görülür. Nitekim 1935 yılında 5.679 olan ilçe nüfusu 1955 yılında 7.582 kişiye ulaşmıştır. Beş yıllık sayım dönemleri dikkate alındığında ilçe nüfusunun 1940 yılında 6.149 kişiye yükseldiği tespit edilmiştir ki bu dönemin oransal artışı % 8,27 olmuştur. 1940-1945 yılları arasında ise ilçenin nüfusu % 2,56 oranında artarak 6.307 kişiye yükseldiği saptanmıştır (Tablo 7).

1945 ile 1950 yılları arasında meydana gelen % 11,8'lik yüksek nüfus artışının sebebi olarak II. Dünya Savaşı sırasında konulan seferberliğin kalkmasıyla halkın normal yaşamına dönmesi gösterilebilir. Bu dönemde ilçe nüfusu 7.056 kişiye yükselmiştir (Tablo 7).

Bayat ilçesinde nüfusun gelişimini gösteren grafiğe bakıldığında, nüfus artışının genel olarak 1935-1975 ve 1975-2009 olmak üzere iki farklı dönem ayrılabilir (Şekil 8). Buna göre 1935-1975 arası nüfusun artış gösterdiği birinci dönem olarak belirmiştir. Bu dönemde nüfus sürekli artış göstermiştir.

1975 sonrasında günümüze kadar ise, nüfusun azalmaya başladığı saptanmıştır. Nüfus gelişimindeki ikinci dönem olan bu dönemde, 1980 yılı dışında 2009 yılına kadar nüfusun sürekli azaldığı belirlenmiştir. Nitekim ilçenin 1980 yılındaki nüfus artışı % - 4,02 ile ilk defa eksi düzeye inmiştir. Bu yıldan sonra

1980-1985 yılı nüfus artışı artı değer gösterdiği sonraki yıllarda tekrar eksi değere indiği belirlenmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Bayat İlçesi Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Gelişimi.

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam	İlçenin Yıllık Nüf. Art. Hız.(%)	İlin Yıllık Nüf. Art. Hız.(%)	Türkiye Yıllık Nüf. Art. Hız.(%)
1927	-	-	-	-	-	-
1935	2.746	2.933	5.679	-	1,09	2,11
1940	2.952	3.197	6.149	8,27	1,20	1,95
1945	3.189	3.118	6.307	2,56	2,07	1,05
1950	3.563	3.495	7.056	11,87	1,74	2,17
1955	3.801	3.781	7.582	7,45	2,45	2,77
1960	4.150	4.078	8.228	8,52	1,79	2,85
1965	4.446	4.309	8.755	6,40	1,52	2,46
1970	4.526	4.592	8.893	1,57	1,32	2,51
1975	4.750	4.716	9.466	6,44	6,24	2,50
1980	4.564	4.521	9.085	-4,02	2,36	2,06
1985	4.752	4.902	9.493	4,49	2,20	2,48
1990	4.357	4.628	8.985	-5,35	2,05	2,17
2000	4.265	4.488	8.753	-2,58	0,94	1,82
2009	4.219	4.251	8.470	-3,23	0,57	1,45

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri, TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.

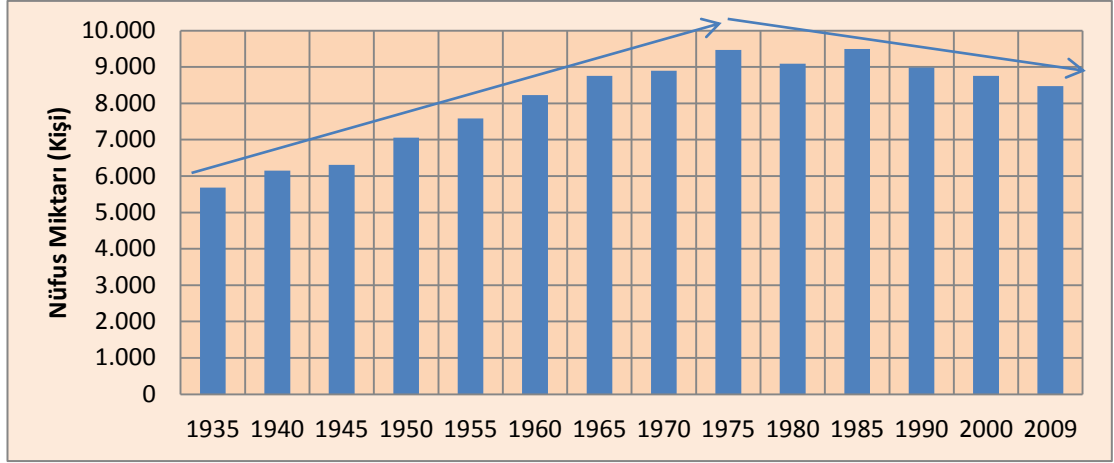
Bayat ilçesinin yıllara göre nüfus miktarı incelendiğinde nüfus gelişimi üzerinde etkili olan doğal nüfus artışı yanında ilçeden farklı dönemlerde gerçekleşen yurt içi ve yurt dışı göçlerin etkili olduğu görülmektedir. Bayat ilçesinin nüfus gelişimi Türkiye'nin ve Afyonkarahisar'ın nüfus gelişimine paralellik göstermez. Türkiye nüfusu sürekli artış göstermesine karşılık Bayat ilçesinin nüfusu, ilçeden belirli dönemlerde yoğunlaşan yurt içi ve yurt dışı göçler nedeniyle azalmalar olduğu görülmüştür (Tablo 6 ve 7).

1927 yılından itibaren gerçekleşen yüksek nüfus artışı hızı, 1950'li yıllardan itibaren ülkede meydana gelen siyasi gelişmelere paralel olarak gelişen iç ve dış göçler sonucu yavaşlamış ve 1975 yılından itibaren de nüfus artış hızı belirgin olarak gerilemiştir. Kırsal kesimde iş olanaklarının kısıtlı olması ve nüfusun artışına paralel

olarak artan ihtiyaçlar insanları iş imkânlarının fazla olduğu yerlere göç etmesine yol açtığı anlaşılmıştır. İlçede 1975 yılına kadar nüfus artarken bu yıldan sonra nüfus genelde azalmıştır. Buna göre, 1975 yılı nüfus hareketinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur.

Değerlendirmeleri, Bayat ilçesinde şimdiki 12 köy ve ilçe merkezine göre araştırdık. İlçede 1935 yılında daha fazla köy bulunmaktaydı. Bu köyler zamanla Eskişehir, İscehisar ve Emirdağ ilçelerine bağlanmıştır. Nüfus değerlendirmesinde bu köyleri çıkartarak şimdiki idari sınırı esas almış olduk. Bayat ilçesinde bazı köylerin zamanla bölünerek yeni köylerin oluşması da söz konusudur. Örneğin; 1955 yılında Maçaklı köyü bölünmüş ve Aşağı ve Yukarı Çaybelen köyleri kurulmuştur. Bir diğeri de, Muratkoru köyünden ayrılan Eskigözü köyüdür. Ancak yeni kurulan bu köyler ilçe nüfusunu etkilememektedir.

Bayat ilçesinin 1935 yılından itibaren nüfus verileri incelendiğinde 1935 yılında 5.679 kişi iken, 74 yıllık periyotta (2009 yılında) bu rakam ancak 8.470 kişi olmuştur (Tablo 7 ve Şekil 8). Türkiye’de kırsal kesimdeki doğum oranının yüksekliği dikkate alınacak olursa ilçede nüfusun daha fazla artması gerekirken çok az miktarda (2.791 kişi) artışı, yurt içi ve yurt dışına yapılan göçlerle açıklanabilir. Aynı dönemde Türkiye nüfusu yaklaşık 6 kat bir artış göstermiştir. Türkiye nüfusu 1935 yılında 13.648.270 iken, 2009 yılında 72.561.312 kişiye yükselmiştir (Tablo 6). Benzer durum Afyonkarahisar ili için de geçerlidir. Afyonkarahisar nüfusu 1935 yılında 258.743 iken, 2009 yılında 701.572’ye yükselmiştir. Afyonkarahisar nüfusu bu dönem de 3 kata yakın bir artış göstermiştir. Bayat ilçesi aynı dönemde çok az artış göstermiştir. Özellikle ilçede göçlerin yoğun olarak yaşandığı 1975 sonrası dönemde nüfus sürekli azalma eğilimindedir. 1975 yılında 9.466 olan ilçe nüfusu, 2009 yılında 8.470 kişiye gerilediği görülmüştür. Bu dönemde ilçe nüfusu, 996 kişi azalmıştır. Aynı dönemde ilçenin doğal nüfus artışı dikkate alındığında, ilçenin bir miktarda nüfus kaybettiği belirlenmiştir. Aynı dönemde ülke nüfusu ve il nüfusu artış gösterirken Bayat nüfusu azalma içerisinde olduğu görülür.

Şekil 8. Bayat İlçesinde Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi.

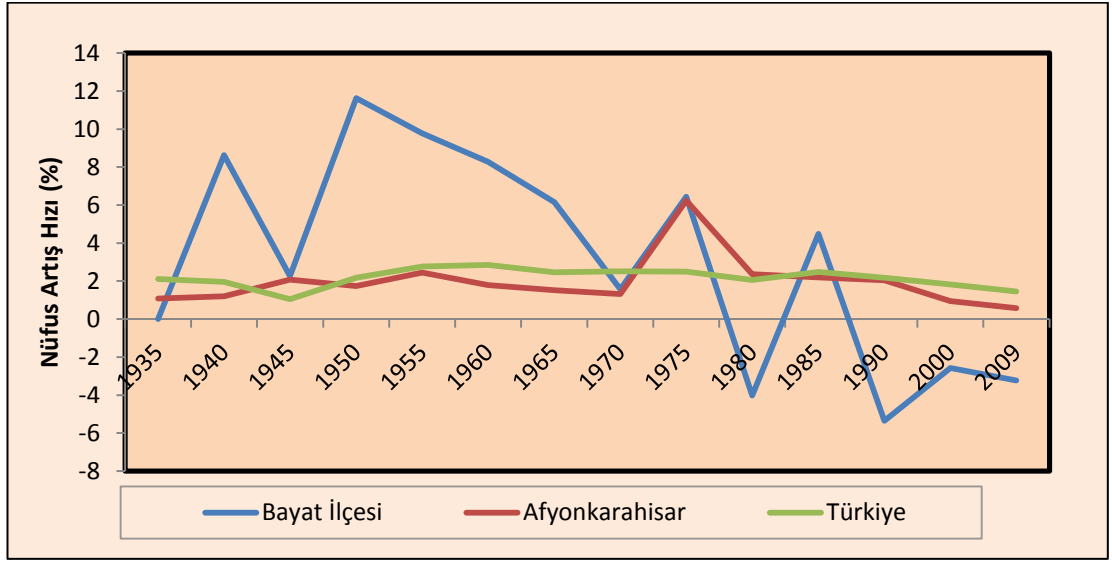
Nüfus gelişim tablosu incelendiğinde en fazla artışın olduğu 1945-1950 yılları arasında gerçekleştiği ve artış hızının % 11,87 olarak gerçekleştiği gözükür. Bu dönemde nüfus 749 kişi artmıştır. Bu artışın en önemli nedeni II. Dünya Savaşı sonrası seferlik halinin kalkmasıdır. Bundan sonraki yıllarda nüfus artışı azalmıştır. 1975 yılından sonra ise ilçe nüfusu genel olarak sürekli bir azalma içerisinde olmuştur (Tablo 7).

Türkiye geneli ve Afyon ilinde nüfus genel olarak artarken, Bayat ilçesinin nüfusu azalma eğilimi göstermektedir. Nüfusun genelde azalma trendine girmesinin en önemli nedeni, doğal göç hareketi oluşturmaktadır. İlçe nüfusunun 1975’li yıllardan sonra hem ülke hem de il nüfus artışının tersine azalma göstermesi bunun en önemli göstergesidir. 1975-1980 döneminde ülke nüfusunun % 2,4 ve il nüfusunun da % 2,1 gibi yüksek değerlerde arttığı, Bayat ilçesinin aynı dönemde ki artış hızının ise % -4,02 civarında olduğu görülür (Tablo 7). Bu dönemlerde ilçe nüfusu göçlerle azalma yaşamıştır.

2009 yılına gelindiğinde ise ülke nüfusu % 1,5 artarken, Afyonkarahisar ilinin nüfusu % 0,57 oranında artmıştır. Aynı dönemde Bayat ilçesinin nüfusu % -3,23 civarında azalmıştır. Gerçekten de ilçe de yaşayanların yurt dışı ya da yurt içinde iş imkânının olduğu yerlere göç etme eğilimi devam etmektedir. Bununla birlikte Bayat ilçesindeki göçlerin daha çok yurt içi göçleri olduğu belirlenmiştir.

Genel olarak bakıldığında Bayat ilçesinin nüfus gelişimi ülkemizin ve ilin nüfus gelişimine benzememektedir. İlçedeki nüfus artış hızı 1975 yılına kadar inişli çıkışlı (artarak) dalgalanmasına rağmen 1975 yılından itibaren (1980-1985 istisna)

sürekli olarak azalma eğiliminde olduğu gözlemlenir. Özellikle 1985 tarihinden itibaren devamlı azaldığı gözlenmektedir. Bayat ilçesinin, olumsuz doğal çevre özellikleri ve yetersiz olan iş imkânları da eklenecek olursa göçlerin kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Dolayısıyla Bayat ilçesinde, özellikle kırsal kesimde yaşayan kişiler iş imkânlarının fazla olduğu büyük şehirler ve yakın çevresindeki illeri göç sığınağı şeklinde görmektedirler. Nüfus artış grafiği incelendiğinde ilçenin nüfus artış hızının azalma eğilimi daha iyi anlaşılacaktır (Şekil 9).

Şekil 9. Türkiye, Afyonkarahisar ve Bayat İlçesinin Nüfus Artış Hızı (1935– 2009).

Bayat ilçesine yıllara göre nüfus değişim miktarları incelenecek olursa, 1935-1985 yılları arası da nüfus miktarının arttığı (1980 yılı istisna), bu yıldan sonra ise nüfusun sürekli azaldığı görülür (Tablo 8). İlçenin net göç hızındaki gelişimi farklı dönemlerde incelemek mümkündür. İlçedeki doğum oranlarının ölüm oranlarından fazla olduğu bilindiğine göre, ilçedeki nüfus azalışlarını göçlerle izah edebiliriz. 1985 yılına kadar (1980 yılı istisna tutulmalı), nüfusun yavaşça olsa arttığı görülür. Bu dönemde daha çok yurt dışı göç yaşanmıştır. Türkiye'nin ekonomik kalkınmasının artması, başta büyük şehirler olmak üzere şehirlerdeki endüstrileşme ile iç göç hareketi yoğunlaşmıştır. Bu durumu Bayat ilçesinde de görmek mümkündür. 1985 yılından sonra nüfus miktarındaki azalışlar ilçeden Eskişehir, Afyonkarahisar, İzmir, Kütahya, İstanbul, Ankara gibi illere yapılan göçleri gösterir.

Gerçekten de 1985-1990 yılları arasında 508 kişi azalan ilçede 1990-2000 yılları arasında 238 kişi azalmıştır. 2000 yılından 2009 yılına kadar ise 283 kişi azalmıştır. 1965 ile 2009 yılları arasında ki 44 yıllık dönemde ilçe nüfusu 285 kişi azalmıştır (Tablo 8). Bu tabloda ilçedeki doğal nüfus artışını da dikkate alacak olursak dışarıya önemli bir miktarda göç verdiği anlaşılır.

Tablo 8. Bayat İlçesinde Yıllara Göre Nüfus Değişim Miktarı (1935-2009).

Yıllar	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Azalışları (Kişi)
1935	5.679	-
1940	6.149	470
1945	6.307	158
1950	7.056	749
1955	7.582	526
1960	8.228	646
1965	8.755	527
1970	8.893	138
1975	9.466	573
1980	9.085	-381
1985	9.493	408
1990	8.985	-508
2000	8.753	-238
2009	8.470	-283
Toplam	-	-285

Doğal nüfus artışı dikkate alınacak olursa yöreden 1985 yılından sonra önemli ölçüde göç yaşanmıştır. Bu durum ilçedeki ekonomik gelişmenin istenilen düzeyde olmadığını göstermektedir. Nitekim son yıllarda ilçe nüfusu doğal nüfus artışına rağmen azalmaya devam etmektedir. İlçenin 1997 yılı öncesindeki doğum ve ölüm oranlarına ulaşamadığından bu konuda önceki yıllardaki durumu son dönemlere göre değerlendirebiliriz. 1997 yılından 2009 yılına kadar geçen 13 yıllık dönemde doğum oranları ölüm oranlarından fazla gerçekleştiği saptanmıştır. Buna göre bu dönemin ortalama doğal nüfus artışı % 1,4 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 23).

İlçedeki doğal nüfus artışına rağmen nüfus miktarındaki azalışı ancak göçlerle açıklanabilir. İlçenin nüfus miktarının azaldığı dönemde artan, diğer

dönemlerde de yavaşlasa da devam eden bir göç süreci olduğu ortaya çıkar. 1985 yılından sonra nüfus miktarının sürekli azalışı, Türkiye'deki kırsal kesimden şehirlere yapılan göç hareketi ile uyumaktadır. Şehirleşme ekonomik alanda gelişimi devam ettikçe kırsal kesimden şehirlere göçler devam edeceği aşikârdır.

1.1. KASABA NÜFUSU

Türkiye'de şehirleşme ve sanayileşme süreciyle yaşanan toplumsal ve ekonomik değişme, nüfus gelişimi kadar hareketlerini de etkilemiştir. Sanayileşme hızının üzerinde gerçekleşen kentleşme eğilimi doğal nüfus artışından çok göçlerle meydana gelmiştir. Kır ile kent arasında nüfusun dağılımını yeniden belirleyen göçler aynı zamanda nüfusun bölgesel dağılımını ve niteliklerinin de değişmesini sağlayan en önemli faktör olmuştur (Yakar, 2009:141).

Türkiye'de kır-kent nüfus dağılımı kentlerin (şehirlere) lehine değişmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 1980-2009 yılları arasında kent nüfusu 35,2 milyon kişi artmıştır. Bu artışın 10,8 milyonu ise 2000 yılından sonra meydana gelmiştir. Türkiye'de 1927 yılında nüfusun % 75,8'i köy ve beldelerde yaşarken, 2009 yılına geldiğinde bu oran, % 24,5'e gerilemiştir. Şehir nüfusundaki bu yüksek artış kuşkusuz kırsal kesimden şehirlere yönelik olarak gerçekleşen göçlerden kaynaklanmaktadır. Bu göçlerin 1990 yılından sonra arttığını söyleyebiliriz. Bunun doğal bir sonucu olarak günümüzde her 4 kişiden 3'ü şehirlerde yaşamaktadır. İnceleme alanı bütünüyle kırsal nüfusu oluşturmaktadır. Bu nedenle Kasaba nüfusu (ilçe merkezi) ile Kırsal kesim (köyleri) ayrı inceleyerek kent ve kırsal nüfus karşılaştırması yapılmaya çalışılacaktır.

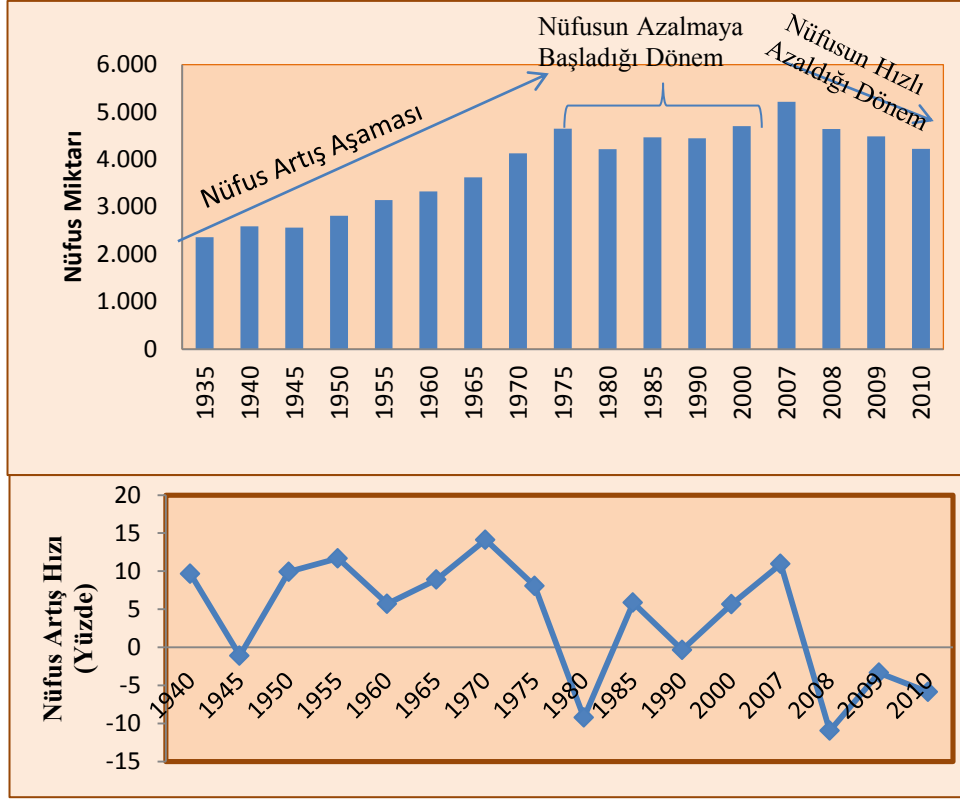
Nüfus kriterine göre, Bayat ilçe merkezi henüz şehir statüsüne erişememiştir. Bununla birlikte gerek nüfus miktarı, gerekse bazı fonksiyonları açısından kasaba niteliği taşımaktadır. İstatistikler incelendiğinde 1990 yılına kadar sahada köy nüfusunun fazla olduğu, bu tarihten itibaren kasaba nüfusunun (ilçe merkezi) öne geçtiği görülür. Nitekim 1955 yılında kasaba nüfusu 3.145 kişi (% 41,47) iken, kır nüfusu (4.472) % 58,53 kadardır. (Tablo 9). Bayat, büyük ölçüde tarımsal üretim bölgesi olmakla beraber ilçe merkezi çeşitli hizmet sektörünün faal nüfusun bulunması, çevresindeki yerleşim birimlerinin çeşitli ihtiyaçlarını karşıladığı ticari bir merkez olması gibi kriterlere göre kırsal kesimden ayrılır.

Kasabanın nüfus gelişimi izlendiğinde, 1935 nüfusunun 2.363 olduğu, farklı dönemlerde farklı hızlar göstererek genelde artış gösterdiği izlenmektedir. Nitekim 2010 yılında 1935'e göre iki kat artarak 4.225'e ulaştığı saptanmaktadır (Tablo 9 ve Şekil 10). Aslında bu artış oranı Türkiye'deki diğer ilçe merkezleri ve şehirlerdeki artışın gerisindedir. Örneğin; Afyonkarahisar ilinde kentsel nüfusun gelişimine bakıldığında 2007 yılı hariç sürekli bir artış gerçekleşmiştir. 1927 yılında 45.048 olarak tespit edilen kent nüfusu, 2007 yılında yaklaşık 8 kat artarak 355.0732'e yükselmiştir (Yakar, 2009: 27). Kasaba nüfusundaki artışa rağmen artış oranının düşük olması kasaba nüfusunun da göçlerle bir miktar nüfus kaybettiğini göstermektedir.

Tablo 9. Bayat İlçe Merkezinde Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi.

Yıllar	İlçe Merkezi			Kent Nüfus Artış Hızı (%)	Kentsel Nüfus Oran (%)	İlçe Nüfusu	İlçe Nüfus Artış Hızı (%)
	Erkek	Kadın	Toplam				
1935	1.152	1.211	2.363	-	41,60	5.679	-
1940	1.230	1.361	2.591	9,64	42,13	6.149	8,27
1945	1.281	1.281	2.562	-1,11	40,62	6.307	2,56
1950	1.408	1.408	2.816	9,91	39,90	7.056	11,87
1955	1.566	1.579	3.145	11,68	41,47	7.582	7,45
1960	1.663	1.662	3.325	5,72	40,41	8.228	8,52
1965	1.771	1.850	3.621	8,90	41,35	8.755	6,40
1970	2.129	2.004	4.133	14,13	46,47	8.893	1,57
1975	2.347	2.300	4.647	8,08	49,09	9.466	6,44
1980	2.089	2.129	4.218	-9,23	46,42	9.085	-4,02
1985	2.214	2.252	4.466	5,87	47,04	9.493	4,49
1990	2.184	2.266	4.450	-0,35	49,52	8.985	-5,35
2000	2.276	2.426	4.702	5,66	53,71	8.753	-258
2007	2.566	2.651	5.217	10,95	56,17	9.287	6,10
2008	2.281	2.364	4.645	-10,96	54,01	8.599	-7,40
2009	2.185	2.304	4.489	-3,35	52,99	8.470	-3,23
2010	2.054	2.171	4.225	-5,88	51,69	8.173	-3,50

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri, TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.

Şekil 10. Bayat İlçe Merkezinde Sayım Yıllarına Göre Nüfus Gelişimi.

Bayat'ın nüfusun gelişimini gösteren grafiğe bakıldığında, nüfus artışının genel olarak 1935-1975, 1975-2000 ve 2000 sonrası olmak üzere üç farklı döneme ayrıldığı görülür (Şekil 10). Buna göre 1935- 1975 nüfusun artış gösterdiği birinci dönem, ilk aşamayı oluşturmaktadır. Nitekim bu dönemdeki nüfus artış hızı sürekli artış göstermiştir (Tablo 9). Bu dönem yavaş nüfus artış dönemi olarak adlandırılabilir. Bayat ilçe merkezi nüfusu bu dönemde aradan geçen 40 yılda % 50,8 oranında artarak 2.363 kişiden 4.647 kişiye ulaşmıştır.

Kasaba nüfus gelişimindeki 1975-2000 dönemi ise nüfusun durağan olduğu bir dönemdir. Bu dönemde nüfus artış hızında çeşitli iniş ve çıkışlar görülmekle birlikte, nüfusun çok fazla artmadığı ve durağan bir durum gösterdiği dikkat çekmektedir. Nitekim kasaba nüfusu 1975 yılında 4.647 iken, 2000 yılında 55 kişilik bir artış ile 4.702 kişiye ulaşabilmiştir (Tablo 9). Bu dönemin artış oranı % 1,2 civarında gerçekleşmiştir. Kasaba da bu dönemde gelişimini sürdürmekle beraber aslında artış hızında duraklama görülmüştür. Çevresindeki kırsaldan göç almakla birlikte, ilçe kırsalı gibi ilçe merkezi de yurt dışı ve yurt içine göç vermeye başlamıştır. Kasaba nüfusundaki bu durum kasabanın köylerin merkezi olma

özelliğini taşısa da gerek sanayi gerekse diğer sektörler bakımından gelişme göstermediğinin kanıtıdır.

2000 sonrasında ise Bayat ilçe merkezinde nüfusun gelişiminin iyice yavaşladığı ve genel olarak nüfusun azaldığı bir dönemin başladığı görünümü vermektedir (Tablo 9 ve Şekil 10). Kasabada nüfus 2000-2007 arasında artış gösterirken 2007 yılından sonra sürekli azaldığı görülür. Nitekim 2000 yılında 4.702 olan nüfus % 10,9 oranında artarak 2007 yılında 5.217 kişiye ulaşmıştır (Tablo 9). 2007 yılından sonra Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre nüfus artışı sırasıyla -7,40, -3,25 ve -3,50 oranlarıyla eksi değer göstererek nüfus azalmıştır. Bu dönemde nüfus miktarı 992 kişi azalmıştır. Kasaba nüfusu 1935-2010 arasında kırsal nüfusa göre artış gösterse de özellikle son yıllarda olmak üzere nüfus kaybettiği açıktır. Bu durum Bayat'ın bir bütün olarak ilçe dışına göç verdiğini göstermektedir. İlçe merkezinde son dönemlerde yapılan yatırımlara rağmen ilçe merkezinin nüfus kaybetmesi engellenememiştir.

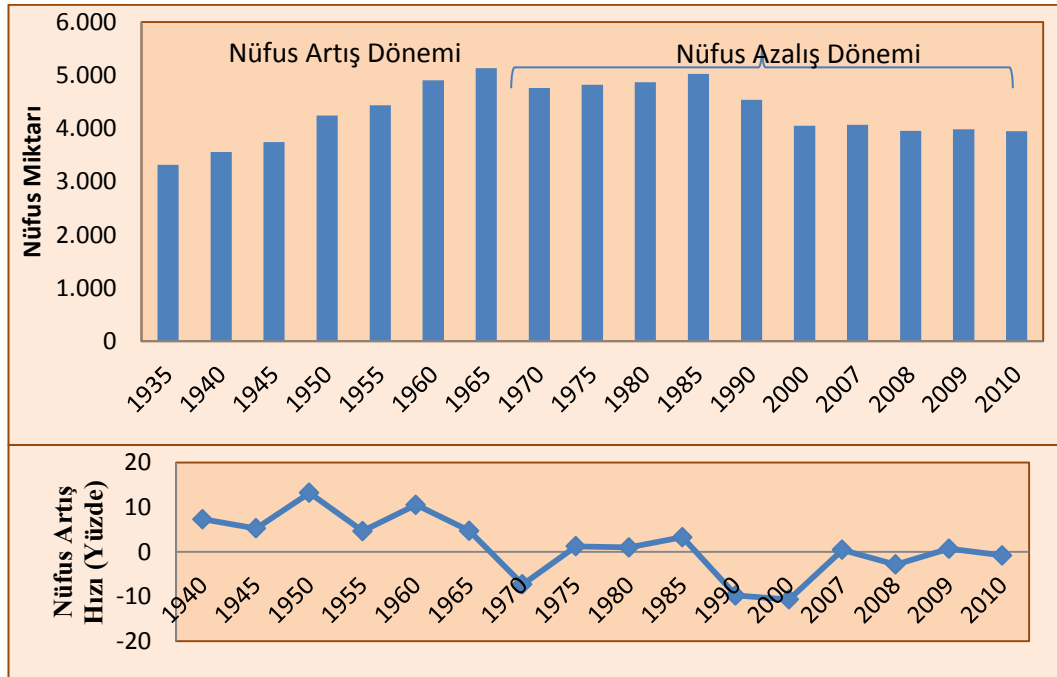
1.2.KIRSAL NÜFUS

İlçe kırsal kesimini oluşturan köylerin nüfus gelişimi, ilçe merkezine benzerlik gösterse de farklılıklar bulunduğu görülür (Şekil 11). Nüfus gelişim grafiğine bakıldığında 1935-1965 döneminde arttığı, 1965'ten günümüze kadar da bir azalış göstererek iki farklı durum yansıtmaktadır (Şekil 11). Buna göre 1935 yılında 3.316 olan köyler nüfusu, aradan geçen 30 yılda % 64,5 oranında artarak 1965 yılında 5.134'e ulaşmıştır. 1965 yılında başlayan nüfus artışında durağanlaşma, 1965 sonrasında bazı dönemlerde hem negatif değerler alması hem de nüfus miktarında azalmayı ortaya çıkarmıştır (Tablo 10). Nüfus gelişimindeki ikinci dönemi oluşturan bu dönemde, nüfus miktarı 5.134 kişiden 3.948 kişiye gerilemiştir. Kırsal nüfus 1965-2010 arasındaki 45 yılda yaklaşık % 25 oranında azalarak 3.948'e gerilemiştir (Tablo 10).

Tablo 10. Bayat İlçesi Köylerinde Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi.

Yıllar	Kırsal Nüfus (Köyler)			Kır Nüfus Artış Hızı (%)	Kırsal Nüfus Oranı (%)	İlçe Nüfusu	İlçe Nüfus Artış Hızı (%)
	Erkek	Kadın	Toplam				
1935	1.594	1.722	3.316	-	58,40	5.679	-
1940	1.722	1.836	3.558	7,29	57,87	6.149	8,27
1945	1.908	1.837	3.745	5,25	59,38	6.307	2,56
1950	2.155	2.085	4.240	13,21	60,10	7.056	11,87
1955	2.235	2.202	4.437	4,64	58,53	7.582	7,45
1960	2.487	2.416	4.903	10,50	49,59	8.228	8,52
1965	2.675	2.459	5.134	4,71	58,65	8.755	6,40
1970	2.400	2.360	4.760	-7,28	53,53	8.893	1,57
1975	2.450	2.369	4.819	1,23	50,01	9.466	6,44
1980	2.455	2.412	4.867	0,99	53,48	9.085	-4,02
1985	2.518	2.509	5.027	3,28	52,96	9.493	4,49
1990	2.173	2.362	4.535	-9,78	50,12	8.985	-5,35
2000	1.986	2.065	4.051	-10,67	46,19	8.753	-258
2007	2.082	1.988	4.070	0,46	43,82	9.287	6,10
2008	2.031	1.941	3.954	-2,85	45,98	8.599	-7,40
2009	2.034	1.947	3.981	0,68	47,01	8.470	-3,23
2010	2.003	1.945	3.948	-0,82	48,30	8.173	-3,50

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri, TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.

Şekil 11. Bayat İlçe Köylerinde Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi.

İlçe kırsalında nüfusun bu gelişimi başlangıçta doğumlarla artış şeklinde gerçekleşirken, 1965 yılından itibaren başlayan ve çoğu zaman artış hızından daha hızlı olan azalma süreci, dışarıya olan göçler sonucu meydana gelmiştir. Özellikle nüfus gelişiminde bazı yıllarda diğer yıllardan farklı olan nüfus artış hızı köylerdeki göçlerin yoğunlaştığı dönemlere tekâmül etmektedir. Türkiye'nin pek çok kırsal yöresinin genel nüfus gelişim eğilimini andıran bu durum, göçlerin boyutlarını gösterdiği gibi nüfus gelişimindeki etkisini de göstermiştir. Bu gelişim durumu, ilçe kırsalının her köyünde benzer bir yapıda olmayıp detayda bazı farklılıklar göstermiştir.

Tablo 11. Bayat Yerleşim Birimlerinin Yıllara Göre Nüfus Değişimi (1935-2009).

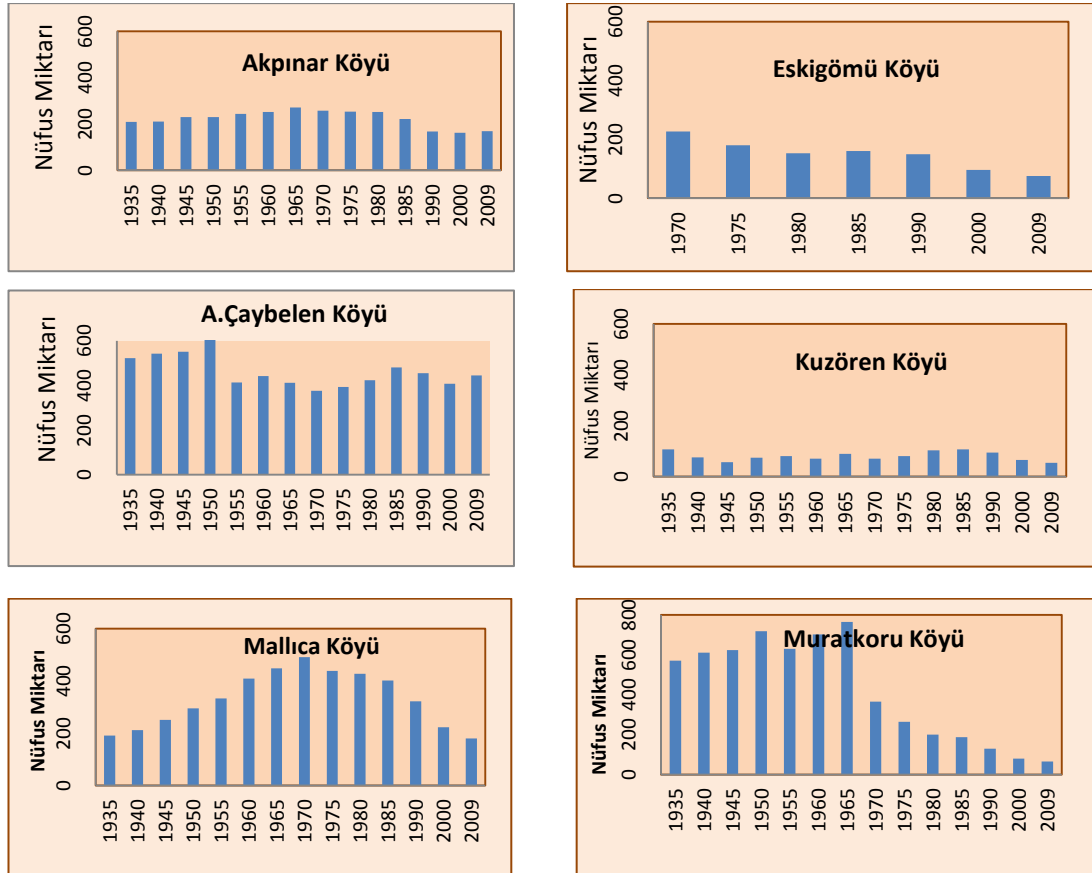
Yıllar	Akpınar (1200-1300 m.)	Aşağı Çaybelen (1200-1300 m.)	Çukurkuyu (1200-1300 m.)	Derbent (1100-1200 m.)	Eskigözü (1300-1400 m.)	İmrallı (1200-1300 m.)	İnpınar (1200-1300 m.)	Kuzören (1300-1400 m.)	Malıca (1400-1500 m.)	Muratkoru (1400-1500 m.)	Sağırılı (1200-1300 m.)	Yukarı Çaybelen (1200-1300 m.)
1935	209	523	198	675	-	552	118	107	190	571	120	-
1940	210	543	201	781	-	631	120	75	211	611	175	-
1945	230	551	235	783	-	683	143	57	251	623	189	-
1950	230	666	283	885	-	717	164	74	295	717	209	-
1955	243	414	313	996	-	748	206	81	333	629	182	292
1960	252	442	365	1.035	-	850	237	70	409	701	222	320
1965	272	412	394	1.031	-	913	229	90	448	764	240	341
1970	258	376	431	1.060	227	781	169	70	491	365	237	295
1975	253	394	485	1.088	180	803	204	81	438	264	254	375
1980	252	424	548	1.166	153	822	203	103	427	200	265	304
1985	222	481	626	1.222	161	812	209	107	401	187	276	323
1990	167	456	516	1.148	150	789	185	95	322	130	249	328
2000	162	408	464	1.151	96	723	167	66	223	80	211	300
2009	169	445	368	1.165	76	752	160	54	180	66	196	350

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayım İstatistikleri ve TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.

Bayat ilçesindeki 12 kırsal yerleşme birimlerinin 1935–2009 yılları arası nüfus değişimi incelenecek olursa, bu dönemde ilçedeki 6 yerleşim biriminin nüfusu

artarken, 6 yerleşim biriminde nüfus azalmıştır. Nüfusu en çok azalan yerleşimlerin, yükseltisi fazla olan Muratkoru, Mallıca, Kuzören ve Eskigözü olduğu görülür (Tablo 11). Muratkoru’da 1935’te 483 olan nüfus miktarı 2009 yılında 66’ya, Kuzören’de 1935’te 107 olan nüfus miktarı 54’e, Mallıca’da 190 olan nüfus miktarı 180 kişiye ve Eskigözü’de 1970’de 227 olan nüfus miktarı 76’ya gerilemiştir (Tablo 11). Doğal nüfus artışına göre artması gereken nüfus miktarları, tam tersine azalmıştır. Bu durum söz konusu köylerden yapılan göçleri gösterir.

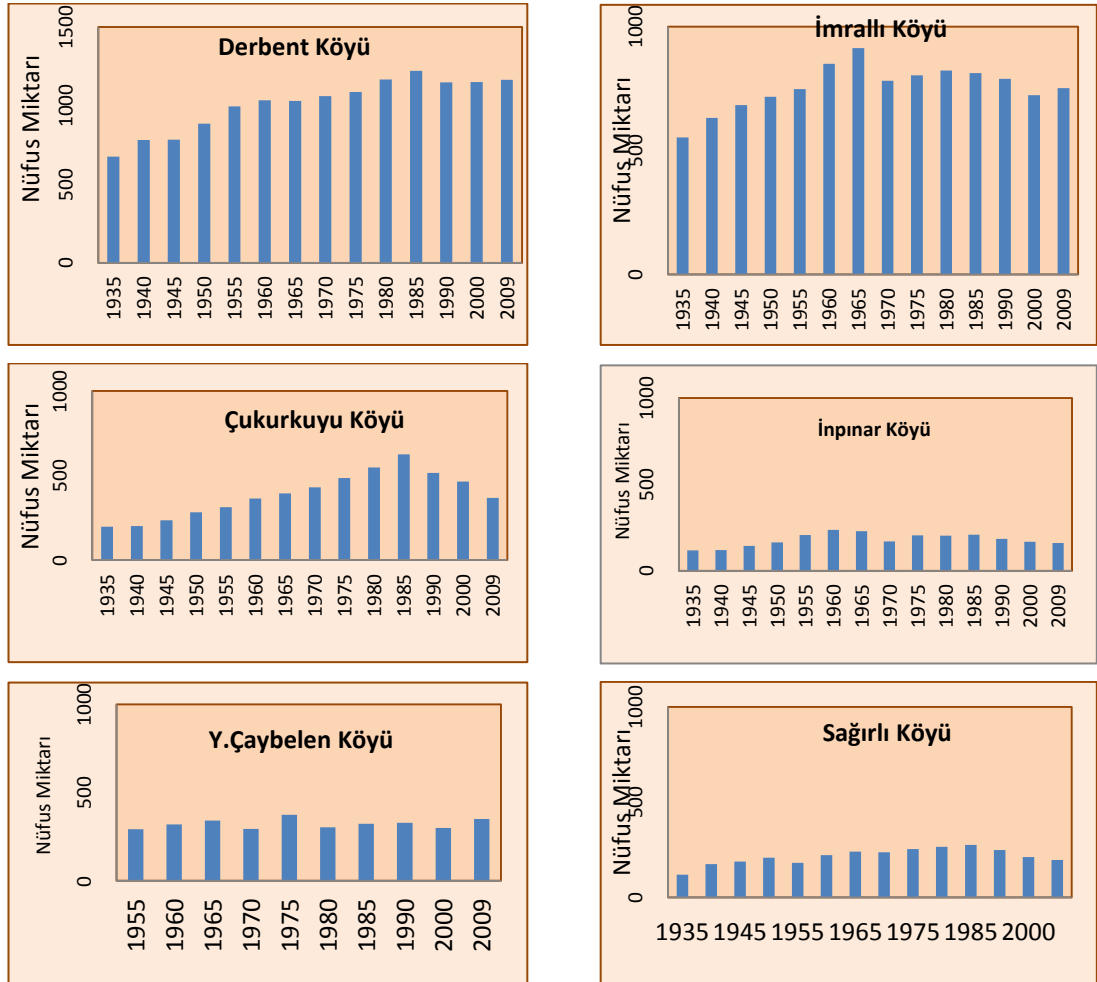
Bayat köylerinden 6 tanesi günümüzde 1935 yılındaki nüfus miktarının altında kalarak diğer köylere göre daha fazla göç vermiştir (Şekil 12). Nitekim bu 6 köyün büyük bir kısmı doğal çevre koşulları bakımından itici göç unsuru oluşturduğu görülmektedir. Köylerden Akpınar ve Mallıca 1975, Aşağı Çaybelen ve Kuzören 1985, Muratkoru 1965 yılından sonra sürekli nüfus kaybederek göçlerin kapısının açıldığı dönem olarak gözükmektedir. Bu dönemde köylerden verilen göçlerle kırsal kesim nüfusu da önemli miktarda azalmıştır.

Şekil 12. Bayat İlçesi Köylerinde Sayım Yıllarında Fazla Nüfus Kaybeden Köyler.

Bayat köylerinden 6 tanesinde günümüzdeki nüfus miktarı 1935 yılındaki başlangıç döneminden fazla olsa da önemli bir artış görülmemektedir. Bu köylerde diğer köyler gibi yurt dışı ve yurt içi göçlere katılmışlardır. Fakat göçlere katılım diğer köylerin gerisinde kalmıştır. Bu ikinci gruptaki bazı köylerin (Derbent, İmrallı ve Y.Çaybelen) tarım alanlarının fazla olması, nispeten sulama olanaklarının bulunması, nüfusu azalan köylere gerek eğitim ve sağlık gerekse diğer hizmetlerde merkezlik yapmalarından dolayı göçlerle nüfusu daha az azalmıştır.

Bu ikinci grupta bulunan köylerin çoğu, 1985 yılından sonraki nüfus miktarları bir önceki sayım yılına göre sürekli bir düşüş göstermektedir (Şekil 13). Bayat ilçesinin diğer grupta yer alan köylerinde 1965 sonrasında başlayan azalma ikinci grup köylerde 1985 sonrasına rastlamaktadır.

Şekil 13. Bayat İlçesi Köylerinde Sayım Yıllarında Nüfus Kaybeden Köyler.

Türkiye’de 1950 sonrasında başlayan göçler, Bayat ilçesi kırsalında 1965 sonrasında nüfus değişim grafiğine etki edecek şekilde belirginleşmeye başlamış, 1975 sonrasında nüfus miktarında azalma şeklinde devam etmiştir. İlçe kırsalında başlangıçta yurt dışı ve yurt içi göç birlikte gerçekleşmiş, sonraki dönemlerde göçler büyük ölçüde yurt içi göçe dönüşmüştür. Sonuç olarak kırsal kesim bir taraftan nüfus kaybederek küçülmüş, diğer taraftan ise geriye sadece yaşlılardan oluşan haneler kalmıştır. Köylerde kalan genç nüfus için ise, göç etme eğilimi devam etmektedir.

Bayat ilçesi kırsalını oluşturan yerleşmelerin ayırımında köyler ile ilçe merkezi arasında bir ayırım yapıldığında nüfus gelişiminin biraz daha farklılaştığı görülür. Bayat ilçesinin, ilçe merkezi dışında önemli olabilecek başka merkezi bulunmamaktadır. Bu nedenle tarım dışı faaliyetlerin (tamir atölyeleri, bakkal, fırın, nakliyecisi, inşaat işleri, vb.) de bulunduğu ilçe merkezinde gerek nüfusun gelişimi gerekse miktarı açısından bakıldığında diğer köylerden farklılık göstermektedir.

Tablo 12. Bayat İlçesi Kasaba ve Köylerinde Sayım Yıllarına Göre Nüfusun Gelişimi.

Yıllar	Kasaba Nüfusu				Köyler Nüfusu			
	Nüfus			Nüfus Artış Hızı (%)	Nüfus			Nüfus Artış Hızı (%)
	E	K	T		E	K	T	
1935	1.152	1.211	2.363	-	1.594	1.722	3.316	-
1940	1.230	1.361	2.591	9,64	1.722	1.836	3.558	7,29
1945	1.281	1.281	2.562	-1,11	1.908	1.837	3.745	5,25
1950	1.408	1.408	2.816	9,91	2.155	2.085	4.240	13,21
1955	1.566	1.579	3.145	11,68	2.235	2.202	4.437	4,64
1960	1.663	1.662	3.325	5,72	2.487	2.416	4.903	10,5
1965	1.771	1.850	3.621	8,9	2.675	2.459	5.134	4,71
1970	2.129	2.004	4.133	14,13	2.400	2.360	4.760	-7,28
1975	2.347	2.300	4.647	8,08	2.450	2.369	4.819	1,23
1980	2.089	2.129	4.218	-9,23	2.455	2.412	4.867	0,99
1985	2.214	2.252	4.466	5,87	2.518	2.509	5.027	3,28
1990	2.184	2.266	4.450	-0,35	2.173	2.362	4.535	-9,78
2000	2.276	2.426	4.702	5,66	1.986	2.065	4.051	-10,67
2007	2.566	2.651	5.217	10,95	2.082	1.988	4.070	0,46
2008	2.281	2.364	4.645	-10,96	2.031	1.941	3.954	-2,85
2009	2.185	2.304	4.489	-3,35	2.034	1.947	3.981	0,68
2010	2.054	2.171	4.225	-5,88	2.003	1.945	3.948	-0,82

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri, TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.

Bayat ilçesi köylerinde 1965 sonrasında başlayan azalma kasaba da 1985 sonrasına rastlamaktadır (Tablo 12). Köylerle kasaba arasındaki en yüksek nüfusa erişme dönemindeki farklılık daha sonra nüfus azalma oranlarında da görülmektedir. Nitekim kasaba da 1985’de 4.466 kişiye ulaşan nüfus aradan geçen 25 yılda % 6 oranında azalarak 4.225’e gerilemiştir. Köylerde ise 1965’de 5.134 olan nüfus 45 yıl sonra 2010’da % 23,1 oranında azalmış ve 3.948 kişiye kadar düşmüştür (Tablo 12). Şüphesiz bu genel çerçevede bir köyden diğerine değişmektedir ki, bu farklılaşma daha önce değerlendirilmiştir (Şekil 12 ve Şekil 13). Buradan çıkan temel sonuç ise, ilçe merkezi nispeten gelişme potansiyelini kırsal kesime göre koruyabilmiştir. Bununla birlikte köylerde 1965 sonrasında göçün nüfus miktarını azaltıcı etkisi kasabadan daha fazla etkili olmuştur. 1985 yıllarından sonra kasaba da göçle nüfus kaybetmeye başlaması, göçte etkili olan faktörleri azaltacak sosyo-ekonomik dönüşümün gerçekleştirilememiş olduğunu göstermektedir.

1935 yılından 1965 yılına kadar kırsal alanın toplam nüfus içerisindeki oranı çok fazla değişmemiştir. 1935 yılında % 58,40 olan kırsal nüfus oranı, 1965 yılında % 58,65 oranındadır. Bu dönemde kırsal nüfus sadece % 0,91 oranında artmıştır. Buna karşılık aynı oranın 1960 yılında % 49,59’a indiği 1965 yılında ise biraz yükselerek % 58,65’e ulaştığı tespit edilmiştir (Tablo 13).

Tablo 13. Bayat İlçesi İlçe Merkezi ve Kırsal Nüfusları ve Oranları (1935-2009).

Sayım Yıllar	İlçe Merkezi Nüfusu	%	Kırsal Nüfus	%
1927	-	-	-	-
1935	2.363	41,60	3.316	58,40
1940	2.591	42,13	3.558	57,87
1945	2.562	40,62	3.745	59,38
1950	2.816	39,90	4.240	60,10
1955	3.145	41,47	4.437	58,53
1960	3.325	40,41	4.903	49,59
1965	3.621	41,35	5.134	58,65
1970	4.133	46,47	4.760	53,53
1975	4.647	49,09	4.819	50,01
1980	4.218	46,42	4.867	53,48
1985	4.466	47,04	5.027	52,96
1990	4.450	49,52	4.535	50,12
2000	4.702	53,71	4.051	46,19
2009	4.489	52,99	3.981	47,01

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri, TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.

Bu tarihten sonra kırsal nüfus oranı azalmaya başlamıştır. 1960 -1965 yılları arasında başlayan yurt dışı ve yurt içi göçlere bağlı olarak kırsal nüfus oranı azalarak 1970 yılında (4.760) % 53,53'e kadar düşmüştür. Aynı dönemde ilçe merkezinin nüfusu artış göstermiştir. 1955 yılında ilçe merkezinin toplam nüfusa oranı % 41,28 iken bu oran 1970 yılına kadar (4.133) % 46,47'ye yükseldiği saptanmıştır (Tablo 13).

1970 yılından sonra kırsal nüfus oranının azalışı yavaşlamıştır. Bu dönemde ilçe merkezi 4.133 kişi ile toplam nüfusun % 46,47'sini oluşturur iken, kırsal nüfus 4.760 kişi ile toplam nüfusun % 53,53'ünü oluşturmaktaydı. Hatta 1975-1980 döneminde kırsal nüfus oranı bir önceki döneme göre bir miktar artış göstermiştir (Tablo 13). Kırsal kesimde yapılan anket sonuçlarında göçlerin 1960-1975 arasında daha çok yurt dışına, 1985 yılından sonra ise yurt içine yöneldiği anlaşılmıştır. 1975 yılından sonra ilçe merkezinin nüfus artışı da azalmıştır. İlçe merkezinin büyük bir yerleşim olmaması, iş imkânlarından yoksun olması göçlerin topyekûn ilçe dışına yapıldığını ortaya koyar.

Kırsal nüfusun ilçe merkezi nüfusuna göre önemli ölçüde düştüğü diğer bir dönem ise 1980 yılı sonrasıdır. 1980 yılında ilçe merkezi nüfusu 4.218 kişi ile toplam nüfusun % 46,42'sini oluşturur iken, kırsal nüfus 4.867 kişi ile toplam nüfusun % 53,48'ini oluşturmaktaydı. 1980 yılından sonra gerçekleşen göçlerle kırsal nüfus oranı tekrar azalmaya başlamıştır. Bunun bir sonucu olarak 1985 yılında ilçe merkezi nüfusu 4.466 kişi ile toplam nüfusun % 47,04'üne yükselmiş, aynı dönemde kırsal nüfus oranı % 53,74 gerilemiştir. Bundan sonraki yıllarda kırsal nüfusun toplam nüfus içindeki oranı azalmaya devam etmiştir.

İlçe merkezi nüfusunun kırsal nüfus karşısında en fazla arttığı dönem ise 1990-2000 yılları arasındaki devredir. Bu dönemde ilçe merkezi nüfusu 4.702 kişiye yükselerek toplam nüfusun % 53,71'ine ulaşmıştır. Aynı dönemde kırsal nüfus 4051 kişi ile toplam nüfusun % 46,19'una kadar düşmüştür. Gerek ana ulaşım güzergahı üzerinde yer alması, gerekse yaşam şartlarının daha iyi olması nedeniyle ilçe merkezi son yıllarda bir kısım nüfusu kendine çekerek, kırsal kesimden daha fazla nüfus barındırmaya başlamıştır (Tablo 13).

2009 yılına gelindiğinde ise ilçe merkezi nüfusu 4.489 kişi ile toplam nüfusun % 52,99'unu oluşturur iken, kırsal nüfus 3.981 kişi ile toplam nüfusun % 47,01'ini

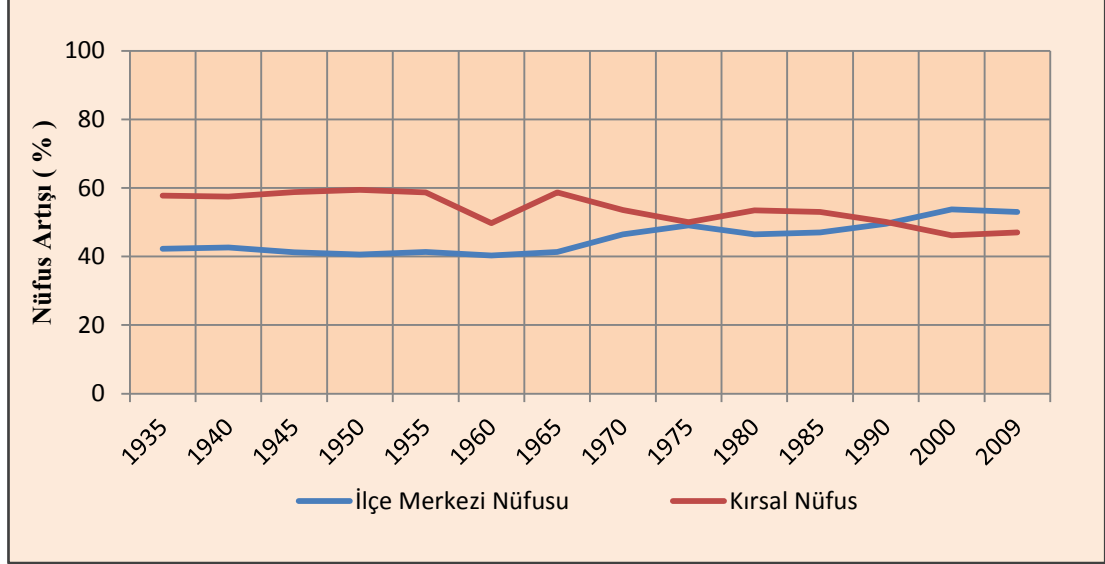
oluşturmaktadır. 1955 yılında 3.145 olan ilçe merkezi nüfusu 1980, 1990 ve 2009 yılındaki küçük düşüşler dışında sürekli artış göstermiştir. Ancak bu artış oransal olarak ve miktar olarak çok fazla değildir. Çünkü 1935 yılından 2009 yılına kadar şehir nüfusu % 42,26 oranından 2009 yılına geldiğimizde % 52,99'a kadar yükselmesine karşılık bu oransal artışın miktarı ise 2.126 kişidir. Bu durumdan ilçenin genelinde göçten dolayı nüfusun fazla artmamış olmasıdır. Aynı dönemde kırsal nüfus ise 1955 yılında 4.472 kişi iken, 2009 yılında 3.981 kişiye gerileyerek genel olarak azalma eğiliminde olmuştur. Kırsal nüfustaki bu yüksek azalış kuşkusuz büyük ölçüde kırsal kesimden yurt dışı ve yurt içine doğru yapılan göçlerden kaynaklandığını söylesek yanlış olmaz. Bu durumda ilçedeki göçlerin özellikle kırsal kesimden yapıldığı anlaşılır (Tablo 13).

Kırsal kesimin 1935-2009 nüfus değişimi incelendiğinde, 1965 yılına kadar sürekli bir artış ile 5.134 kişiye ulaşmıştır ki, bu 74 yılın en yüksek kırsal nüfusu olduğu belirlenmiştir. 1965 yılından sonra bazı dönemler yükselse de kırsal nüfus azalma eğilimine girdiği görülür. Kırsal kesim nüfusu 1985 yılından itibaren sürekli bir düşüş göstermektedir. 1985'den 2009 yılına kadar (24 yıl) olan dönemde kırsal kesim nüfusu 1.046 kişi azalarak 5.027 kişiden 3.981 kişiye gerilediği görülür. Bu durumda kırsal kesim özellikle 1985 yılından sonra göçlerle nüfus kaybetmiştir (Tablo 13).

1960 yılında başlayan yurt dışı ve yurt içi göçler sonucu, kırsal kesim nüfusu 1965 yılından başlayıp 1985 yılından sonra artarak hızlı bir düşüş içerisinde olmuştur. Bayat ilçesinde daha çok yurt içi göç olayı yaşanmaktadır. Yurt içine göç edenlerin bazılarının gittikleri ilçe ya da il merkezlerinden yurt dışına gittikleri anlaşılmıştır. Kırsal nüfus, doğal çevre koşullarındaki itici unsurlar ve iş imkânlarının yetersizliğinden dolayı genelde azalmıştır. Buna rağmen Bayat ilçesinde ki kırsal nüfus oranı (% 47) Türkiye'nin kırsal nüfus oranından (% 24,5) çok fazla, ilin kırsal nüfus oranına (% 48,13) çok yakındır (TÜİK 2009).

İlçede 1935-2009 yılları arasında kırsal nüfusta azalma, ilçe merkezi nüfusunda artış dikkat çekicidir. 1935 yıllarında ilçe merkezi nüfusunun kırsal nüfusun gerisinde yer almasına karşılık 1990 yıllarında eşitlediği bu yıllardan sonra geçtiği anlaşılır. Tüm Türkiye'de olduğu gibi Bayat ilçesinde de ilçe merkezi nüfusu

artışı görülmektedir. Bu durumun en belirleyici sebebi, göçlerin daha çok kırsal kesimden gerçekleşmesidir (Şekil 14).

Şekil 14. Bayat İlçesi İlçe Merkezi –Kırsal Kesim Nüfus Oranının Gelişimi (1935-2009).

2009 yılı verilerine göre Bayat nüfusunun artış hızı % -3,23 ile hem ülkenin (% 1,45) hem de ilin (% 0,57) nüfus artış hızının gerisinde olması ve toplam nüfustaki azalma göçlerin devam ettiğinin göstergesi durumundadır. Bayat ilçesinin kırsal kesiminde yapılan göçlerle genç nüfusun çok azaldığı tespit edilmiştir. Göç yapan kişilerin genelde genç ve sağlıklı bireylerden oluştuğu bilindiğine göre Bayat ilçesinin kırsal kesiminde göçe katılabilecek kişilerin azaldığı söylenebilir. Bunun doğal bir sonucu olarak kırsal kesimde göçler azalmıştır. 2009 yılı Bayat ilçesinin ilçe merkezi nüfus artış hızı (azalış) % -0,4 iken, kırsal kesimdeki nüfus artış hızı % 0,06 oranındadır. Bu oranlar göçlerin yönü olarak kırsal kesimden şehirlere doğru değil daha çok küçük şehirlere büyük şehirlere doğru gerçekleştiğini anlatmaktadır (Tablo 14).

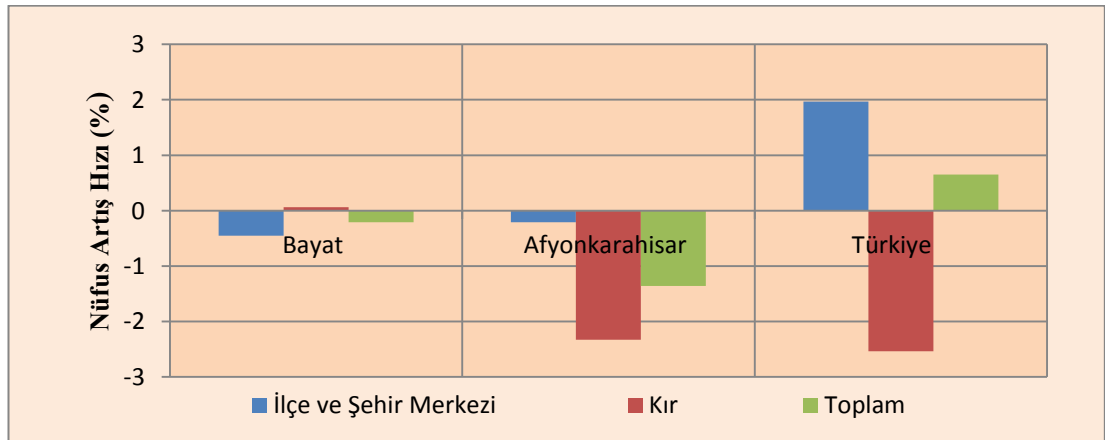
Tablo 14. Kırsal ve Kentsel Yıllık Nüfus Artış Hızları (2000-2009).

	Bayat İlçesi'nin Nüfus Artış Hızı (%)	Afyonkarahisar İli'nin Nüfus Artış Hızı (%)	Türkiye'nin Nüfus Artış Hızı (%)
İlçe Merkezi	-0,45	-0,21	1,97
Kır	0,06	-2,33	-2,54
Toplam	-0,21	-1,36	0,65

Kaynak: TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.

2009 nüfus tespitinde kırsal nüfus değişiminin Afyonkarahisar ili ve Türkiye geneline oranla % 0,06 ile en az Bayat ilçesinde gerçekleştiği gözükmektedir. Afyonkarahisar ve Türkiye'nin kırsal nüfusu azalırken Bayat ilçesinin kırsal nüfusunda kısmen bir artış görülmektedir. İlçe merkezinin nüfusu ise 2000-2009 devresinde % -0,45 oranında azalmış aynı dönemde ilin şehir nüfusu % -0,21 oranında azalmıştır. Türkiye'nin aynı dönemde şehir nüfus artışı % 1,97 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 14 ve Şekil 15). Şehir nüfusunun artış hızında Bayat gerek ilin gerekse Türkiye'nin gerisinde kalmıştır. 2000 yılındaki şehir nüfusunun fazlalığında Türkiye'de yerleşme birimlerinin daha fazla devlet desteği almak istemesi, nüfuslarını yüksek göstermesinde etkili olmuş olabilir. Bunu anlamak kuşkusuz zordur. Fakat Türkiye'de bazı nüfus sayımlarında dikkat çekici yükselişler bunu doğrulamaktadır. İlçe merkezi günümüzde de nüfus azalışı içerisindedir. 2007 yılında 5.217 olan ilçe merkezi, 2008 yılında 4.645'e ve 2009 yılında 4.489'a gerilemiştir. Ancak belediyenin günümüzdeki çalışmaları ilçe merkezini cazip hale getirmeyi amaçlamaktadır. İlçenin ana karayolu üzerinde bulunmasını değerlendirmek için çeşitli projeler üretilmektedir.

Yörede ki kırsal kesim nüfusunun Türkiye ve Afyonkarahisar ilinin tersine çok düşük düzeyde de olsa artmasında kırsal kesim nüfusunun yaşlı ve topraklarından ayrılmak istemeyen nüfus oluşturduğundan kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifade, ilçede uzun yıllardır yaşanan göç olayı neticesinin doğal sonucu göç edecek genç nüfus azalmıştır.

Şekil 15. Kırsal ve Kentsel Yıllık Nüfus Artış Hızları (2000-2009).

2. BAYAT İLÇESİNDE NÜFUSUN DAĞILIŞI

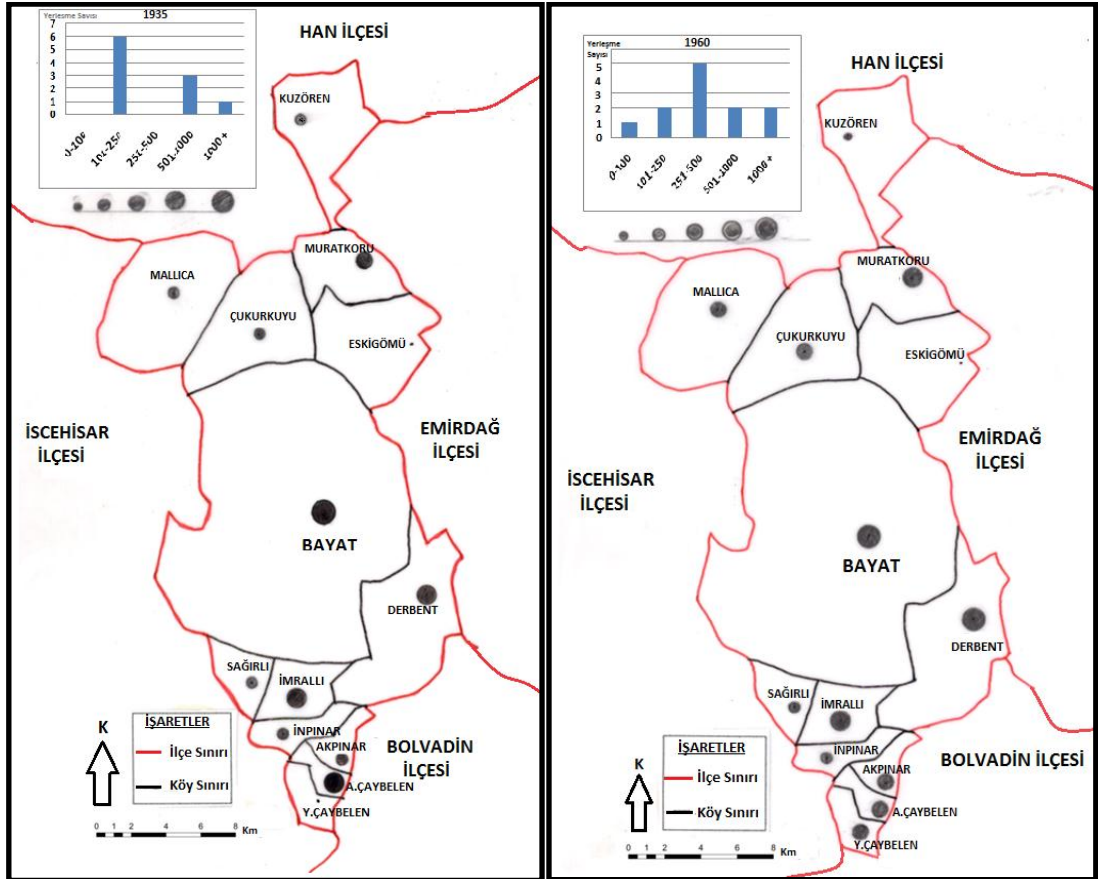
Nüfusun gelişiminin mekânsal dağılımında zamanla meydana gelen farklılıkları ve bunda etkili olan faktörlerle birlikte mekânsal analizlerini yapmak nüfus coğrafyasının araştırma alanlarından birisini oluşturmaktadır (Yakar, 2009: 81). Böylece nüfus gelişiminde mekânsal farklılıklar ile o mekândaki ortam farklılıklarının değişime diğer bir yönüyle göçlere etkisi belirlenmiş olur. Dolayısıyla nüfusun gelişimi ve mekânsal dağılımı göçlerin dağılımı ve boyutlarını belirlemektedir. Bireylerin, coğrafi olarak, bir yerden başka bir yere hareketi olan göç, çoğunlukla ekonomik, sosyal ve siyasal nedenlerle ortaya çıkmaktadır (Çelik, 2007: 89). Ekonomik nedenlerde mekânsal farklılıklar vardır. Dolayısıyla ekonomik yönden gelişmiş olan yöreler, göç bakımından çekim merkezi olurken, ekonomik yönden gelişmemiş yerler ise göç bakımından itici merkez oluşturur. Bu açıdan nüfusun mekânsal dağılımında ki farklılıklar çekim merkezlerini ve itici merkezleri vermesi bakımından önemlidir.

Belirli yıllar aralığında, Bayat ilçesi köylerin nüfus değişimi incelenmiş ve değişimler ile göçler arasındaki ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır. Bayat ilçesinde nüfusun gelişiminde nüfus gelişiminin mekânsal görünümü üç döneme ayırarak inceleyebiliriz. Bunlardan birincisi 1935-1960 arasındaki nüfus artış dönemi, ikincisi ise 1965-1985 nüfusun durağan dönemi ve 1985-2009 arasındaki nüfus azalış dönemidir. Dolayısıyla nüfusun gelişiminin mekânsal görünümü de bu üç dönem halinde irdelenmeye çalışılmıştır.

Ayrıca ilçenin günümüzdeki köyelerine göre yapılan nüfus büyüklüğü değişim haritasında, yer alan bazı köylerin 1935 ve 1960 yıllarındaki haritalarda yer almadığı görülür. Çünkü bu köyler daha sonraki dönemlerde bazı köylerin bölünmesi ile oluşmuşlardır. Dolayısıyla 1935-1960 dönemi haritalarında bu köylerin sadece yerleri işaretlenmiştir. Yukarı Çaybelen köyü 1955 yılında Aşağı Çaybelen (Eski adı Maçaklı) köyünden, Eskigözü köyü ise 1970 yılında Muratkoru köyünden ayrılarak köy statüsü kazanmışlardır.

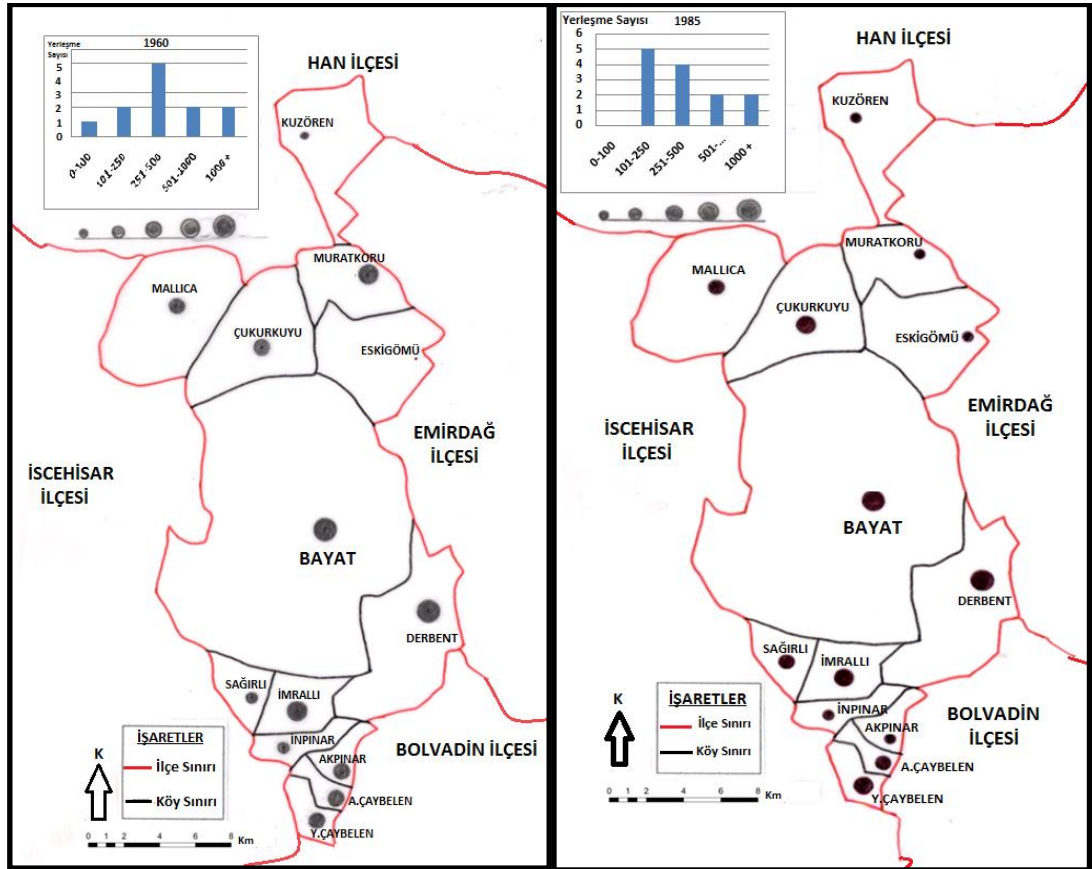
Bayat ilçesinde birinci dönemde nüfus artışında doğum oranlarının ölümlerden daha fazla olması sonucu doğal artış belirleyici olmuştur. Türkiye genelinde başlayan nüfusu artırıcı yöndeki nüfus politikaları ilçede nüfusun artmasına neden olmuştur.

İlçede nüfusun artma eğilimi gösterdiği bu dönemde nüfusun büyüklüklerine göre 1935- 1960 yılları arasındaki durumu analiz ettiğimizde genelde nüfus artışı gösterdikleri görülmektedir (Harita 5). Bayat ilçesinde, 1935 yılında nüfusu 1.000 kişinin üzerinde ilçe merkezi dışında hiçbir yerleşme merkezinde olmadığı dikkat çeker. Nüfusu 501-1000 kişi arasında olan 4, 101-250 kişi arasında olan 6 yerleşme bulunmaktadır. Sahada nüfusu 100 kişiden az yerleşme bulunmamaktadır. 1960 yılına gelindiğinde nüfusu 1000 kişinin üzerinde ilçe merkezi ile beraber 2, 501-1000 arası 3, 251-500 kişi arası 4, 101-250 arası 4 ve 100'ün altında 1 yerleşme birimi bulunduğu görülmektedir (Harita 5). Bu dönemde ilçedeki 2 yerleşmenin (A.Çaybelen (Eski adı Maçaklı) ve Kuzören) nüfusu azalırken, diğer köylerin hepsinde nüfus miktarı önemli ölçüde artış göstermiştir.

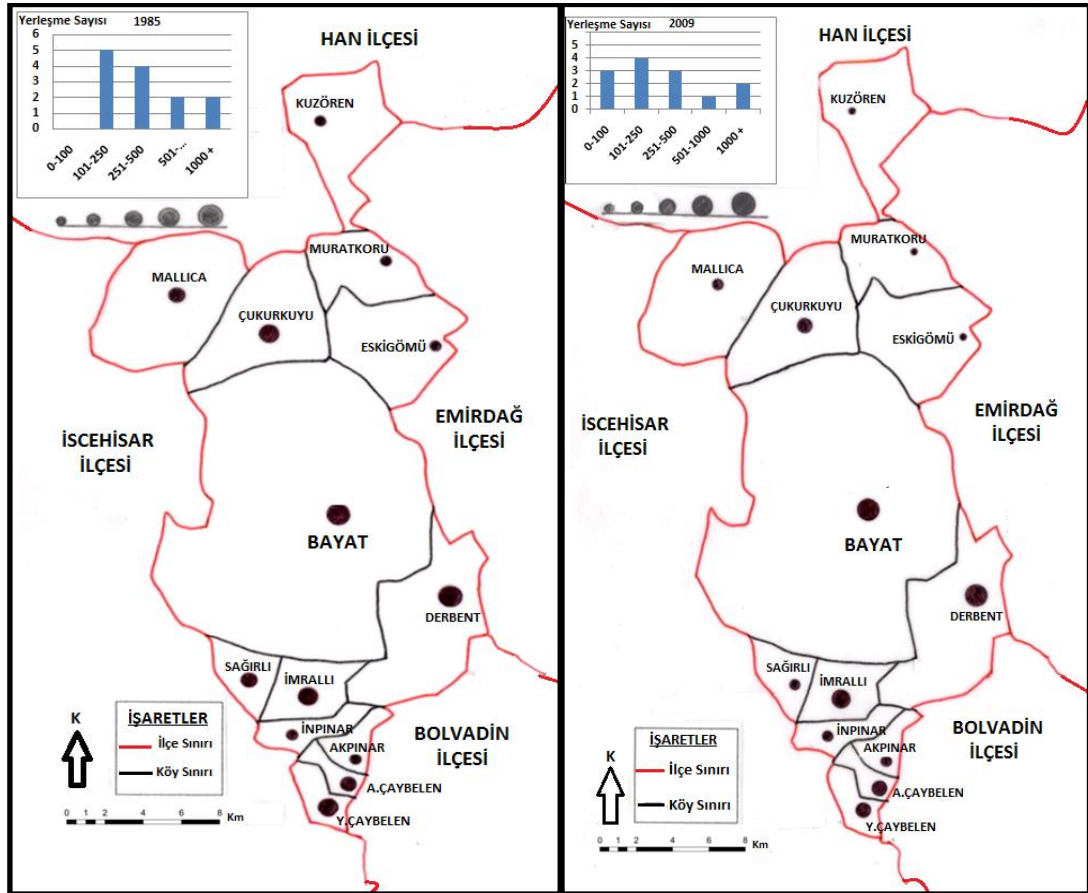
Harita 5. Bayat İlçe Merkezi ve Köylerinin Nüfus Büyüklüğü Dağılışı (1935-1960).

Bayat ilçesinde nüfusun dağılımında ki ikinci dönem olan 1960-1985 döneminde ilçe nüfusundaki artış yavaşlamış hatta bazı köylerde azalmaya başlamıştır. 1960 yılına kadar ilçe nüfusu gelişme gösterirken, özellikle 1965 yılından sonra bu gelişme önce yavaşlamış ve daha sonra azalma trendine girmiştir. İlçe nüfusunda görülen bu azalış gerek yurt dışı gerekse yurt içi göçler sebebiyle halen devam etmektedir. Nitekim 1935 yılından 1960 hatta 1965 yılına kadar olan 25 yıllık dönemde ilçe nüfusu % 55 oranında artış gösterirken, 1960'dan 1985 yılına kadar ancak % 8 oranında artabilmiştir. Bu azalış ilçenin kuzeyinde bulunan Eskigözü, Kuzören, Muratközü ve Mallıca köylerinde daha belirgindir. Bu köyler özellikle son 30-40 yıl içinde sürekli bir küçülme eğilimindedir (Harita 6). Buna karşılık ilçenin güneyindeki köylerin ise söz konusu dönemde nüfus büyüklüğünün değişmediği görülür. Bu köylerin diğerlerine göre daha az göç verdiği anlaşılmaktadır. İlçenin kuzeyindeki köylerin daha fazla göç vermesi kuşkusuz bu bölgenin arazi durumu ile ilgilidir.

Harita 6. Bayat İlçe Merkezi ve Köylerinin Nüfus Büyüklüğü Dağılışı (1960-1985).

Genel olarak 1960 yılından 1985 yılına kadar olan 25 yıllık sürede ilçenin köylerinin büyümediği, 1985 yılından günümüze kadar olan sürede ise yerleşim birimlerinin oldukça fazla miktarda nüfus kaybederek küçüldüğü anlaşılmaktadır. Nüfusun dağılımında ki üçüncü dönem olarak ortaya çıkan bu dönemde, yerleşme birimleri nüfusları doğal nüfus artışına rağmen sürekli küçülmüştür. 1985 yılında ilçede nüfusu 100 kişinin altında köy bulunmazken, 2009 yılında 3 yerleşmenin nüfusu 100 kişinin altına inmiştir. Yine 1985 yılında 101-250 arasında 5, 251-500 arasında 4 olan yerleşme sayıları, 2009 yılında değişmiştir. Şöyle ki, 2009 yılında 101-250 arası yerleşme 4, 251-500 arası yerleşme 3 olduğu anlaşılmaktadır (Harita 7). Bu da göstermektedir ki, ilçede göçler bütün yerleşmelerde nüfus büyüklüğünü azaltmıştır. Tabii ki bu dönemde ki azalmanın en önemli nedeni ilçeden yapılan göçlerdir. İlçenin ekonomik kaynakları kısıtlı olduğu için kırsal kesimdeki köylerdeki özellikle gençler iş bulabilmek için büyük şehirlere göç etmiştir. Göç eden kişiler zamanla ailelerini de götürerek göçün boyutunu artırmışlardır.

Harita 7. Bayat İlçe Merkezi ve Köylerinin Nüfus Büyüklüğü Dağılışı (1985-2009).

Bayat ilçesinde nüfus gelişiminde belirginleşen bu üçüncü dönem araştırma konusu olan göçlerin boyutlarını ve etkilerini çeşitli yönleriyle belirlemesi açısından önemli olup değerlendirilmesi gerekmektedir. Köyler bazında ne kadar nüfusun göçe katıldığı konusunda istatistiksel veri olmadığından bu dönemdeki nüfus azalış oranları ve dağılışı Bayat ilçesindeki göçlerin boyutları ve dağılışı olarak kabul edilmiştir.

İlçe nüfusunun gelişimindeki bu dönemin temel özelliği, hiç şüphesiz nüfus artış hızı, oranları ve miktarındaki azalmadır. Bu dönemdeki nüfus azalışı tüm yerleşmelerde aynı düzeyde gerçekleşmemiştir. Özellikle ekonomik fonksiyonları kısıtlı olan yerleşmelerin göçler sonucu nüfus kaybetmesi daha yüksektir. İlçenin bazı köylerinde (Muratkoru, Mallica, Eskigözü, İnpınar, Çukurkuyu, Sağırılı ve Akpınar) nüfusta azalma yüksek olsa da, ilçe merkezi ve Derbent gibi önemli merkezlerin nüfuslarını korudukları görülür (Harita 7).

İlçedeki yerleşme birimlerinin en düşük nüfusuna, 12 köyün 7'si 2009 yılı sonu itibariyle eriştiği görülmektedir ki, bu aslında 40 yılı aşkın bir süredir nüfusun azaldığının ve göçün devam ettiğinin bir göstergesidir. En düşük nüfusu 1935 yılına ait olan tek yerleşme ilçe merkezidir.

İlçe yerleşmelerinde nüfus sayım dönemlerine göre dağılımını topluca değerlendirmek mümkündür. İlçede her bir yerleşim birimine ait nüfus gelişim grafiğinde ortaya çıkan görünüme dikkat edildiğinde nüfusun sürekli azalma dönemi olarak üç farklı durum ortaya çıkmaktadır. Buna göre ilçedeki 6 yerleşim biriminde 1985, iki yerleşmede 1960 yılı, 4 yerleşmede ise dalgalı olmakla beraber 1985 yılı nüfus miktarlarının sürekli azaldığı başlangıç dönemleri olduğu anlaşılır. Sonuçta nüfus gelişiminde “^” şeklindeki görünümün ortaya çıkmasında göçler belirleyici olmuştur. İlçede 1 köyde ise nüfus sürekli azalış göstermiştir ki, bu köy (Eskigözü) sonradan kurulan köydür.

3. BAYAT İLÇESİNDE NÜFUSUN SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

3.1. NÜFUSUN CİNS YAPISI

Nüfus sayımlarından elde edilen önemli sonuçlardan biri de cinsiyet durumudur. Nüfusun cinsiyet durumu bir yerdeki kadın erkek nüfusu ifade eder ki, bu nüfus sosyal ve ekonomik bakımdan önemlidir. Nüfusun bir yerde kadın erkek nüfus arasındaki farkı; sanayileşme, göç alıp verme, askeri birlik bulunup bulunmaması, savaşlar, vb. gibi faktörler etkiler. Göçlerin cinsiyet oranları üzerindeki etkisi hem göç alan, hem de göç veren bölgelerde ortaya çıkmaktadır. Göç eden cinsiyet grubuna göre cinsiyet oranlarında farklılaşmalar olur. Nitekim göçe erkekler daha fazla katılıyorsa, göç veren yerde kadın, göç alan yerde erkek nüfus fazla olur. Eğer kadınlar daha fazla göçe katılıyorsa öncekinin tersi bir durum oluşur.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin genelinde erkeklerin daha fazla göçe katıldıkları görülmektedir. Bu durum Türkiye’de özellikle iç göçlerin başladığı 1950 sonrasında daha bariz bir şekilde dikkat çekerken günümüze doğru bu etki giderek silikleşmiştir. Nitekim 1955-1960 döneminde ülkemizde iç göçlerde erkek/kadın oranı 1,18 iken, 1985-1990 döneminde 0,95’e gerilemiştir (DİE, 1995: 47). Günümüzde kadınların eğitim seviyesinin artması, sosyo-ekonomik hayatta daha fazla söz almasından dolayı erkekler gibi göçe katılmaktadır.

Sayım dönemlerine göre ilçe merkezi, köyler ve Bayat genelinde nüfusun cins bileşimine bakıldığında zamanla farklı gelişim eğilimi gösterdikleri görülür (Tablo 15). 1935 yılından itibaren kadın erkek nüfus değişimi incelenecek olursa, 1950 yılına kadar ilçede kadın nüfusun fazlalığı görülür. Bunun nedeni, I. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve II. Dünya Savaşının olumsuz etkileridir.

Bayat ilçe merkezinde 1985 yılından sonra kadın nüfus erkek nüfustan yüksek bir değer gösterir bu durum ilçe merkezinde ki göçlerin yoğunlaştığı döneme karşılık gelir (Tablo 15 ve Şekil 16). Bayat köylerinde ise benzer bir durum söz konusudur. Köylerin nüfusun cins yapısındaki değişiminde kadın nüfusun fazla olduğu dönem 1985-2007 dönemidir. Bu dönem köylerin dışarıya en fazla göç verdiği dönemlerdir (Tablo 15 ve Şekil 16).

Bayat genelinde ise genel olarak 1965 yılına kadar erkek 1965-2010 yılı arasında ise kadın nüfus fazlalığı görülmektedir. Nitekim 1950 yılından sonra erkek

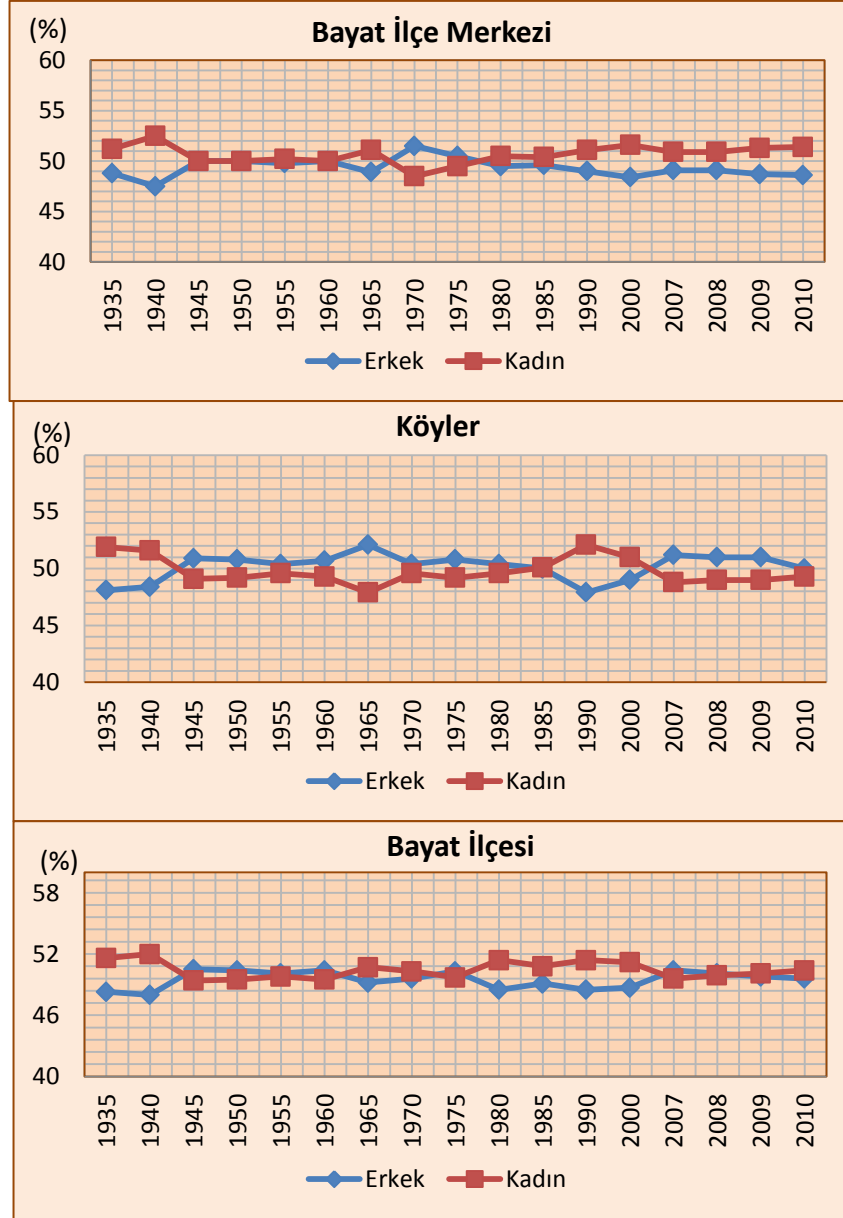
nüfus kadın nüfusu yakalamış ve geçmiştir. Bu nedenle 1950-1965 yılları arasında ilçe nüfusunda erkekler daha fazla nüfus teşkil etmektedir. 1970 yılında kadın nüfus erkek nüfustan fazla olduğu anlaşılmıştır. 1970 yılından sonra 1975 ve 1980 yılları dışındaki tüm sayım dönemlerinde kadın nüfus erkek nüfustan fazla olduğu anlaşılır (Tablo 15 ve Şekil 16). Diğer bir ifade ile, 1965 yılına kadar erkek nüfus fazlalığı olan ilçede, sonraki yıllarda kadın nüfusun fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bunun nedeni; 1965'den sonraki yıllar da işsizlik nedeniyle ilçeden yurt dışına ve yurt içine yapılan göçlerden kaynaklanmaktadır.

Yaptığımız anket ve görüşmeler sonucu elde ettiğimiz bulgularla bu sonucun örtüştüğü görülmektedir. 1965 yılı sonrasında göç olayı nedeniyle erkek nüfus azalmıştır. Bu dönemde ise ilçeden başta yakın iller ve büyük kentler olmak üzere yurt içi göçlerin etkili olduğu anlaşılmıştır. 1980 yılından sonraki hiçbir sayım döneminde erkek nüfus kadın nüfusu geçememiştir. Bu durum da, ilçede yurt dışı ve özellikle yurt içine göçlerin devam eğilimi içinde olduğunu gösterir. Özellikle 20.yy'ın son çeyreğinde başlayan göç hareketi 21.yy'ın başlarında da devam etmektedir (Tablo 15).

Tablo 15. Bayat ve Köylerinde Sayım Yıllarına Göre Kadın Erkek Nüfus Dağılımı.

Yıllar	Bayat İlçe Merkezi				Kırsal Kesim				Bayat İlçesi			
	E	Oranı (%)	K	Oranı (%)	E	Oranı (%)	K	Oranı (%)	E	Oranı (%)	K	Oranı (%)
1935	1.152	48,8	1.211	51,2	1.594	48,1	1.722	51,9	2.746	48,3	2.933	51,6
1940	1.230	47,5	1.361	52,5	1.722	48,4	1.836	51,6	2.952	48	3.197	52
1945	1.281	50	1.281	50	1.908	50,9	1.837	49,1	3.189	50,5	3.118	49,4
1950	1.408	50	1.408	50	2.155	50,8	2.085	49,2	3.563	50,4	3.495	49,5
1955	1.566	49,8	1.579	50,2	2.235	50,4	2.202	49,6	3.801	50,1	3.781	49,8
1960	1.663	50	1.662	50	2.487	50,7	2.416	49,3	4.150	50,4	4.078	49,5
1965	1.771	48,9	1.850	51,1	2.675	52,1	2.459	47,9	4.446	49,2	4.309	50,7
1970	2.129	51,5	2.004	48,5	2.400	50,4	2.360	49,6	4.526	49,6	4.592	50,3
1975	2.347	50,5	2.300	49,5	2.450	50,8	2.369	49,2	4.750	50,3	4.716	49,7
1980	2.089	49,5	2.129	50,5	2.455	50,4	2.412	49,6	4.564	48,5	4.521	51,4
1985	2.214	49,6	2.252	50,4	2.518	50	2.509	50,1	4.752	49,1	4.902	50,8
1990	2.184	49	2.266	51,1	2.173	47,9	2.362	52,1	4.357	48,5	4.628	51,4
2000	2.276	48,4	2.426	51,6	1.986	49	2.065	51	4.265	48,7	4.488	51,2
2007	2.566	49,1	2.651	50,9	2.082	51,2	1.988	48,8	4.648	50,4	4.639	49,6
2008	2.281	49,1	2.364	50,9	2.031	51	1.941	49	4.312	50,1	4.287	49,9
2009	2.185	48,7	2.304	51,3	2.034	51	1.947	49	4.219	49,8	4.251	50,1
2010	2.054	48,6	2.171	51,4	2.003	50	1.945	49,3	4.057	49,6	4.116	50,4

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri.

Şekil 16. Bayat İlçe Merkezi, Köyler ve Bayat'ta Nüfusun Cinsiyet Oranları Dağılımı.

Bayat ilçesindeki nüfusun cinsiyet oranına dikkatle bakılırsa 1960-1970 arasında erkek nüfustaki azalma eğilimi, söz konusu dönemde ülkemizden yurt dışına ikili anlaşmalarla gönderilen erkek işçilerden kaynaklanmaktadır. 1985 yılından cins durumunun kadınlar lehine fazla olması yurt içi göçlerinin yoğunlaşması ile açıklanabilir. Son yıllarda kadın erkek nüfuslarının eşitlenmesi ise günümüzde artan ulaşım imkânları, iletişim imkânları ve diğer göçü kolaylaştıran etkilerden dolayı aile göçü şeklinde gerçekleştiği düşünülebilir.

3.2. NÜFUSUN YAŞ YAPISI

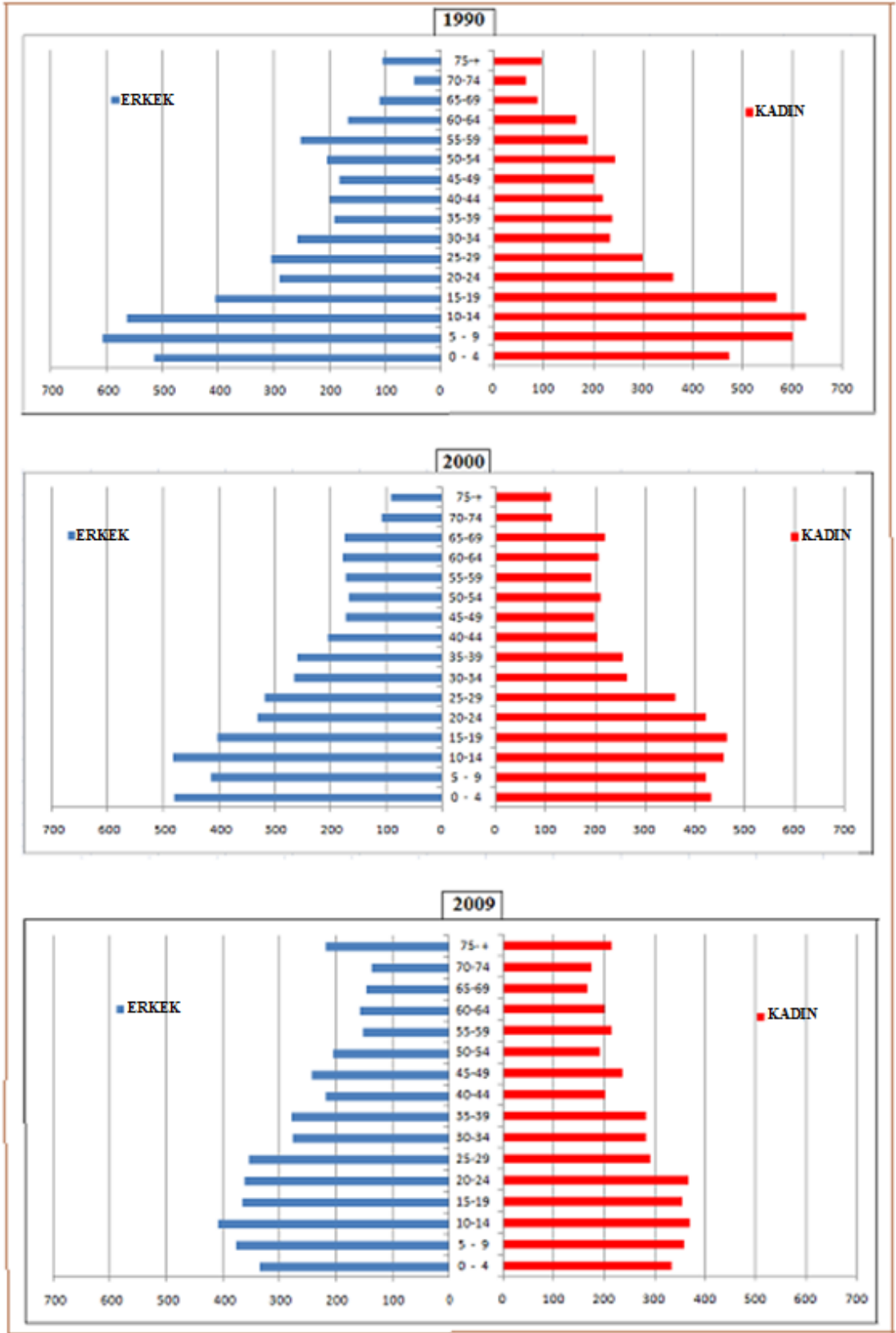
Nüfus miktarı kadar önem taşıyan bir başka ölçüt de nüfusun yaş yapısıdır. Göçe katılan yaş dağılımına bakıldığında genelde 15-30 yaş grubunda kalan gençlerden oluştuğu görülür.

Bayat ilçesinin nüfus gelişimi ile ilgili diğer bir değerlendirmeyi yaş grupları üzerinden yapmaya çalışalım. Bayat 1987 yılında ilçe statüsü kazandığı için bu tarihten sonraki sayım dönemlerine göre nüfusun yaş gruplarını değerlendireceğiz. Bayat ilçesinin 1990-2000 ve 2009 yıllarına ait yaş gruplarını gösteren nüfus piramitleri hazırlanmış ve bu piramitler yorumlanarak göçler hakkında çıkarımlarda bulunulmuştur. Göç edenlerin 15-30 yaş grubundan olması ve büyük ölçüde erkekler olması geride kalan nüfusun yaş yapısını değiştirmektedir. Sonuçta göç veren yerde genç ve yetişkin nüfus azalırken göç alan yerde bu grup nüfus artış göstermektedir. Bu durum ilerleyen göç aşamasına göre hem nüfus piramidinin görünümünü hem de cinsiyet farklılığına yol açar. Göçün nüfusun yaş ve cinsiyet üzerindeki etkisini en iyi nüfus piramitlerinden izleyebiliriz. Göçün henüz başlangıcında genç nüfus oransal olarak fazla iken yaşlı nüfusun az olduğu bir yapıdan zamanla göç süreci sonrasında yaşlı nüfus oranının fazla genç nüfus oranının az olduğu bir yapıya dönüşmektedir.

Tablo 16. Bayat İlçesi Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.

Yaş Grubu	1990			2000			2009		
	E	K	T	E	K	T	E	K	T
0-4	515	472	987	481	432	913	335	333	668
5-9	607	600	1.207	414	422	836	376	358	734
10-14	564	627	1.191	482	458	940	408	370	778
15-19	404	568	972	403	464	867	365	355	720
20-24	290	360	650	332	421	753	362	366	728
25-29	305	299	604	317	361	678	353	290	643
30-34	258	233	491	265	263	528	276	282	558
35-39	192	239	431	259	255	514	279	283	562
40-44	199	219	418	204	205	409	218	202	420
45-49	181	203	384	172	198	370	243	237	480
50-54	204	244	448	167	210	377	204	191	395
55-59	252	189	441	173	191	364	152	216	368
60-64	167	166	333	178	207	385	157	200	357
65-69	109	88	197	174	219	393	146	167	313
70-74	47	65	112	108	114	222	137	175	312
75-+	104	98	202	91	111	202	218	222	240
Toplam	4398	4670	9068	4220	4531	8751	4.219	4.251	8.470

Kaynak: Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri.

Şekil 17. Bayat İlçesi'nin Nüfus Piramitleri (1990-2000-2009).

Göçün Bayat nüfusunun yaş yapısına etkisi 1990-2000-2009 yıllarına ait nüfus piramitlerinden izlenebilmektedir (Tablo 16 ve Şekil 17). Buna göre nüfusun yaş gruplarına göre dağılımında piramidin tabanını oluşturan genç nüfus zamanla giderek daralırken, piramidin üst kısmını oluşturan yaşlı nüfusa ait kısmı giderek genişlemektedir (Şekil 17). Sonuçta ilçede göçler oransal olarak genç nüfusu azaltırken yaşlı nüfusun artmasına yol açmıştır.

Nüfus piramidinden yaş yapısındaki değişim olduğu gibi nüfusun cinsiyet durumu da değişmiştir. Şöyle ki, yaş grubunun başlangıcı olan 0-14 yaş diliminde üç dönemde de erkek nüfus kadın nüfustan fazla iken, sonraki dönemlerde erkeklerin göçe kadınlara daha fazla katılmasından dolayı sonraki dönemlerde kadın erkek nüfusu eşitlenmiş ve kadın nüfus erkek nüfustan fazla olduğu görülür (Şekil 17). Dolayısıyla ilçede 1990 yılında 35-55 yaş diliminde, 2000 yılında 40-75 yaş diliminde ve 2009 yılında 55 ve daha yukarı yaş diliminde kadın nüfus fazlalığı görülmektedir. Sonuç olarak ilçede 0-14 yaşta fazla olan erkek nüfus göç edebilecek duruma geldiğinde göçe katılmakta ve zamanla ilçede kadın nüfus erkek nüfustan fazla çıkmaktadır.

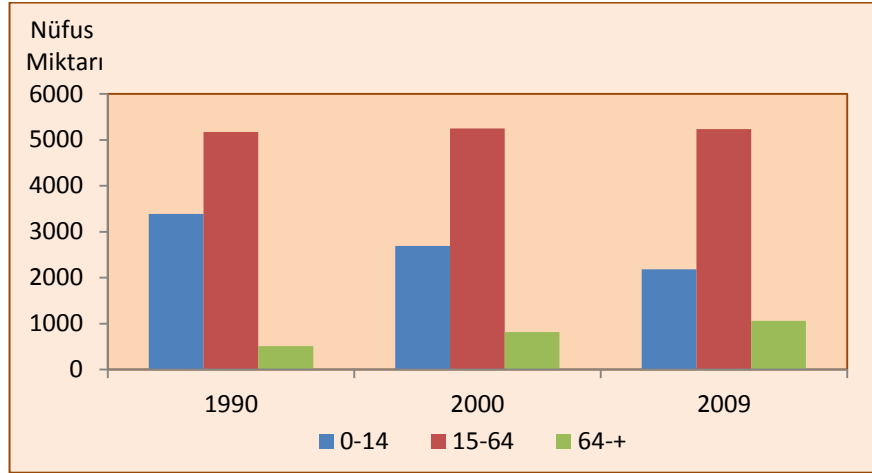
Nüfus yaş yapısının dar aralıklarla incelenmesi önemli olmakla birlikte, geniş aralıklı yaş yapısı daha anlamlı sonuçlar ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle, yaş yapısı hakkında daha iyi bilgi edinebilmek için nüfusu üç yaş grubuna ayırmak ve her bir grubun toplam nüfustaki payını bulmak daha yararlı olmaktadır. Çeşitli ayrımlar olmakla birlikte, bu üç grup genel olarak şöyle belirlenir: Çocuklar (0-14), yetişkinler (15-64) ve yaşlılar (64 yaş ve daha yukarısı) (Tümertekin ve Özgüç, 2006: 218).

Bayat ilçesinde nüfusun ana yaş gruplarındaki değişim 0-14 yaş grubunun azaldığı buna karşılık 15-64 ve 65- + yukarısının oranının arttığı görülür (Tablo 17 Şekil 18). 0-14 yaş genç nüfus 1990'da % 37,3 civarından 2009'da % 25,7'ler düzeyine kadar gerilerken, aynı dönemde olgun nüfus % 57'den %71,8'e yaşlı nüfus ise % 5,6'dan % 12,5'e kadar yükselmiştir (Tablo 17 ve Şekil 18). Buna göre ilçede göçün yaş yapısındaki değişiminin 1990-2000-2009 yıllarında sürekli aynı değişimi göstermesi ilçenin bu dönemlerde sürekli göç vermesi ile açıklanabilir.

Tablo 17. Bayat İlçesinde Nüfusun Ana Yaşa Gruplarına Göre Dağılımı.

		1990	2000	2009
0-14	E	1686	1377	1078
	K	1699	1312	1013
	T	3385	2689	2091
	%	37,3	30,7	26
15-64	E	2452	2470	2484
	K	2720	2775	2365
	T	5172	5245	4849
	%	57	60	61
65+	E	260	418	495
	K	251	399	535
	T	511	817	1030
	%	5,6	9,3	13
TOPLAM	E	4398	4265	4057
	K	4670	4486	3913
	T	9068	8751	8.470

Kaynak: Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri.

Şekil 18. Bayat İlçesinde Nüfusun Ana Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.

Bayat ilçesinin yaş gruplarını geniş aralıklı incelediğimizde, 0-14 yaş grubu arasındaki nüfusta erkek, 15-64 ve 65+ yaş grubu incelendiğinde kadın nüfusun fazlalığı dikkat çeker. Diğer yandan piramit tabanının daralması, doğumların artmadığına işaret etmektedir. Piramidin belirli bölümlerinde erkek nüfus fazlalığı görülür.

3.3. NÜFUSUN EĞİTİM VE SAĞLIK DURUMU

3.3.1. Nüfusun Eğitim Durumu

Bayat ilçesinde 1 adet çok programlı lise, 5 adet müstakil ilköğretim okulu, 8 adet birleştirilmiş ilköğretim okulu, 1 adet Halk Eğitim Merkezi ve ASO, 1 adet de Meslek Yüksek Okulu olmak üzere 16 eğitim kurumu bulunmaktadır (Tablo 18). İlçede müstakil Anaokulu bulunmamakta mevcut İlköğretim Okullarında Anaokulu bulunmaktadır. Atatürk İlköğretim Okulu bahçesinde kapalı spor salonu olup öğrencilerine ve Bayat halkına hizmet vermektedir.

Tablo 18. Bayat İlçesinde Okul Sayıları (2008-2009).

İ.Ö.O	Lise	Halk Eğitim	M.Y.O	Ünv. Devlet Yurdu	Üniv. Özel Yurt
13	1	1	1	1	1

Kaynak: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2009).

İlçede 5 köyde hiç okul bulunmamaktadır (Eskigözü, Mallica, Muratkoru, Çukurkuyu ve Kuzören). Bu köylerde eğitim tamamen taşınmalı eğitim şeklinde yapılmaktadır. İlçedeki 4 köyde birleştirilmiş sınıflarda (1-3) eğitim yapılmaktadır (Foto 5-6). Bu köylerde 3. sınıftan sonraki eğitim taşınmalı eğitim şeklinde yürütülmektedir. Sağırlı köyünde ise birinci kademe (1-5) eğitimi köyde yürütülmekte ikinci kademe (6-8) taşınmalı eğitim şeklinde yapılmaktadır. Derbent, İmrallı ve merkezdeki üç okulda ise eğitim normal yürütülmektedir. Bu konu daha sonra ele alınacaktır.

Foto 5. Bayat İlçesinde Birleştirilmiş Okullardan Birisinin Görünümü (İnpınar Köyü).

Foto 6. Akpınar Köyünde Öğrenci Sayısının Azalmasıyla Birleştirilmiş Sınıfa Dönüşen İlköğretim Okulu.

İlçede okul öncesinde 128, ilköğretimde 1166, ortaöğretimde 170 olmak üzere toplam 1464 öğrenci örgün öğretim kurumlarında öğrenim görmektedir (Tablo 19). İlköğretim okullarında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı İlköğretimde 17 öğrenci iken ortaöğretimde bu sayı 11 kişidir.

Tablo 19. İlçedeki Okulların Öğrenci ve Derslik Durumu.

Okullar	Okul Sayısı	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı			Sınıf Başına Düşen Öğrenci Sayısı
				K	E	T	
Anaokulları		7	7	57	71	128	18
Merkez İÖO (1-8)	3	27	34	322	306	628	23
Müstakil Köy İÖO (1-8)	2	19	28	176	229	405	21
Köy İÖO (1-3)	8	25	8	55	78	133	6
Ortaöğretim	1	13	16	85	151	170	13
Toplam	14	91	93	695	769	1.464	16

Kaynak: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2009).

Bayat ilçesinde bulunan çok programlı lise 223 öğrenciye 13 derslikte eğitim ve öğretim vermektedir. Bünyesinde Genel Lise, Elektrik-Elektronik ve Bilişim Teknolojileri alanları bulunmaktadır.

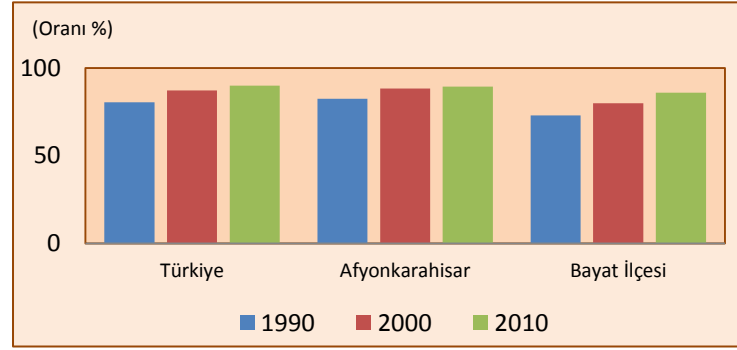
Bayat Meslek Yüksekokulu 2006-2007 eğitim ve öğretim yılı güz yarısında İşletme ve Dış Ticaret programları olmak üzere 2 bölümde 74 öğrenciyle eğitime başlamıştır. 2007-2008 Eğitim ve öğretim yılı güz yarıyılı itibariyle mevcut bölümlerin ikinci öğretimleri de açılmış ve öğrenci sayısı 217'ye yükselmiştir. 2008-2009 Eğitim ve öğretim yılı itibarı ile insan kaynakları programı da açılmış olup diğer programların öğrenci kontenjanı artırışı ile öğrenci sayısı 460' a yükselmiştir. Kontenjan artışlarıyla 2009-2010 öğretim yılında öğrenci sayısı 580' e yükselmiştir. 580 öğrenciye 8 öğretim görevlisi eğitim vermektedir. İlçede öğrencilerin kullanabilecekleri bir kapalı spor salonu , futbol sahası ve yapım aşamasında olan halı saha ile sportif faaliyetlerine devam edebilecek imkanları mevcuttur.İlçede bulunan meslek yüksek okulu sayesinde ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin bir kısmı bu okula devam etmektedir. Okulda 3 bölüm (İşletme, Dış Ticaret ve İnsan Kaynakları) bulunmakta 8 öğretim görevlisi,1 okutman ve 1 Araştırma görevlisi ile 580 öğrenciye (2010 verileri) eğitim ve öğretim verilmektedir.

Bayat ilçesinde yaptığımız gözlemler neticesinde ve genel nüfus sayımı istatistiklerine göre nüfusun eğitim durumunun yetersiz olduğu anlaşılmıştır (Tablo 20 ve Şekil 19). Yeni nesil mecburi eğitim nedeniyle en azından 8 yıllık temel eğitimi almaktadır. Ancak özellikle kırsal kesimde okuma yazma bilmeyen nüfusun olduğu bir gerçektir.

Tablo 20. Türkiye, Afyonkarahisar ve Bayat İlçesi'nde Okur Yazar Nüfus Oransal Dağılımı.

	Türkiye	Afyonkarahisar	Bayat İlçesi
1990	80,5	82,5	73
2000	87,3	88,3	80
2010	90	89,4	86

Kaynak: Genel Nüfus Sayım İstatistikleri.

Şekil 19. Türkiye, Afyonkarahisar ve Bayat İlçesi'nde Okur Yazar Nüfus Oransal Dağılımı.

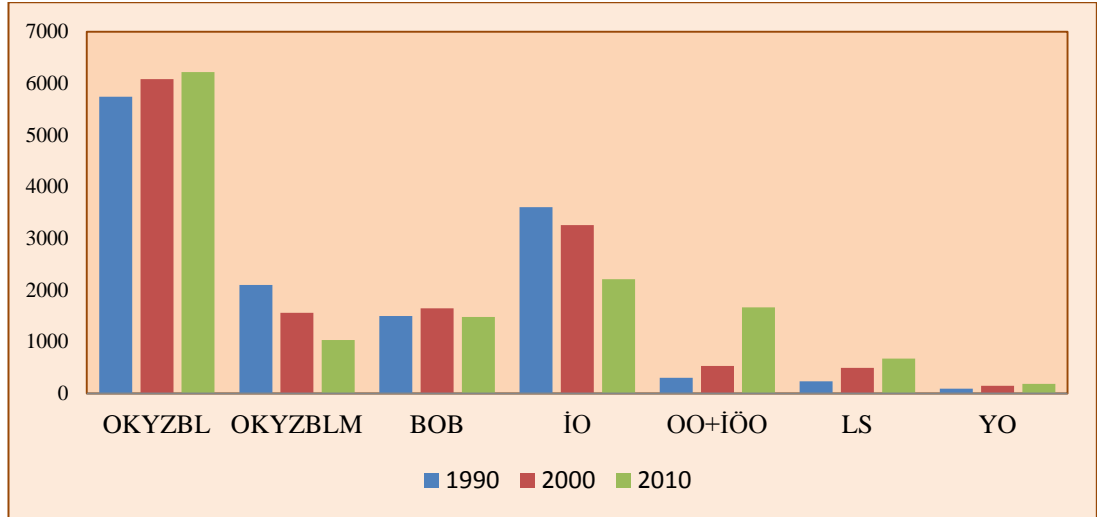
İlçede okuma-yazma bilen nüfus oranı zaman içerisinde sürekli bir artış göstermekle birlikte Afyonkarahisar ili ve Türkiye ortalamasının altında seyretmiştir. İlçedeki eğitim düzeyinde lise ve yüksek okul oranları en düşük oran göstermektedir (Tablo 21 ve Şekil 19). İlçede temel eğitimi alan gençler daha sonraki eğitimlerini sürdürmek için şehirlere göç etmekte ya da iş imkanlarının olduğu şehirlere çalışmak amacıyla göç etmektedir. Sonuçta ilçede yaşayan kişilerin eğitim seviyesinin düşük olması göçlerin hem nedenini oluştururken diğer taraftan göçün sonuçları arasındadır.

Tablo 21. Bayat İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu.

	1990				2000				2010			
	E	K	T	%	E	K	T	%	E	K	T	%
OKYZBL	3119	2643	5742	73	3283	2801	6084	80	3350	2886	6216	86
OKYZBLM	644	1458	2102	27	397	1164	1561	20	214	821	1035	14
BOB	762	735	1497	19	838	809	1647	22	716	766	1482	20
İÖ	1862	1743	3605	50	1620	1640	3260	43	1140	1069	2209	31
OO+İÖÖ	239	67	306	4	378	155	533	7	922	744	1666	23
LS	184	54	238	3	356	137	493	6	461	212	673	9
YÖ	72	24	96	1	91	58	149	2	111	75	186	3

OKYZBL: Okuma yazma bilen, **OKYZBLM:** Okuma yazma bilmeyen, **BOB:** Bir okul mezunu olmayan, **İÖ:** İlkokul, **OO:** Orta okul, **İÖÖ:** İlköğretim okulu, **LS:** Lise, **YÖ:**Yüksek Öğrenim

Kaynak: Genel Nüfus Sayım İstatistikleri.

Şekil 20. Bayat İlçesi'nde Nüfusun Eğitim Durumu.

Bayat ilçesinde okur-yazar nüfusun eğitim durumu gelişimi tablo ve şekilden izlenebilmektedir (Tablo 21 ve Şekil 20). Bayat ilçesinde eğitim seviyesi yükseldikçe oran azalmaktadır. Bu durum özellikle ilköğretim üzeri eğitim kurumlarının azlığından kaynaklanmaktadır. Özellikle köylerde bu imkan bulunmamaktadır. Zaten ülkemizde göçün nedenlerinden birisi de çocuğunun ilköğretim üzerinde almasını isteyen ailelerin eğitim amaçlı yer değiştirmesidir. İlçe merkezinde çok programlı bir lise bulunmakta bunun dışında lise bulunmamaktadır.

Okur-yazar nüfusun $\frac{1}{4}$ 'ini bir okul mezunu olmadan okuma-yazma öğrenenler oluşturmaktadır. Nitekim hem ilçe merkezinde hem de köylerde okuma

yazma bilmeyenlerle ilgili çalışmalar yürütülmektedir. Bayat Halk Eğitim Merkezi her yıl çeşitli kurslarla nüfusun eğitim düzeyini artırmaya çalışmaktadır. Halk Eğitim Merkezi 2004-2008 yılları arasında toplam 215 farklı kurs programı ile 4225 kişiye kurs imkanı sağlamıştır (Tablo 22). Gerek verilen okuma yazma kursları gerekse 8 yıllık zorunlu eğitim nedeniyle ilçenin eğitim düzeyi giderek yükselmektedir.

Tablo 22. Bayat Halk Eğitim Merkezi ve ASO Müdürlüğünde Açılan Kurs ve Kursiyer Sayısı (2004-2009).

Kurs Türü	Kurs Sayısı	Kurslara Katılan Kursiyer Sayısı		Toplam
		Kadın	Erkek	
Okuma Yazma Kursları	18	27	18	45
Mesleki ve Beceri Kazandırma Kursları	69	679	518	1197
Sosyal Kültürel Kursları	123	1507	1151	2658
Sosyal Kültürel Uygulamalar	5	0	0	325
TOPLAM	215	2213	1687	4225

Kaynak: Halk Eğitim Merkezi (2009).

İlçede ilkokul mezunu oranı azalırken, ilköğretim mezunu oranı yükselmektedir. Bunun nedeni 8 yıllık zorunlu eğitime geçilmesidir. Günümüzde taşınabilir eğitim ile köylerdeki öğrenciler gerek ilçe merkezinde gerekse Derbent ve İmrallı gibi yerleşim birimlerindeki ilköğretim okullarında eğitimine devam etmektedir.

Lise mezunu bir miktarda olsa yükselme eğilimindedir. İlçe merkezinde bulunan lisenin çok programlı lise olarak farklı bölüm avantajını ilçe gençlerine sunmaktadır. Yine de ilçe merkezinde oturan gençler eğitim seviyesi yüksek liselerde eğitimini sürdürmek için gününbirlik Afyonkarahisar iline gidiş geliş yapmaktadır.

Bayat ilçesinde yükseköğretim mezunu sayısı ve oranında belirgin bir artıştan söz etmek mümkün değildir (Tablo 21 ve Şekil 20). İlçede yaşayan yükseköğrenim mezunlarının büyük bir çoğunluğunu kamu görevlileri (öğretmen, imam, memur vb) oluşturmaktadır. İlçe merkezinde açılan meslek yüksek okulunun zamanla ilçede yüksek okul mezununu artıracığı söylenebilir.

İlçede göçe katılan gençlerin önemli bir bölümü daha iyi eğitim görmek ve bu yolla iş sahibi olmak amacıyla göç etmektedir. İlçede kalkınmayı gerçekleştirecek genç ve dinamik nüfusun azalması ilçenin gelişimini olumsuz etkilemektedir.

3.3.2. Nüfusun Sağlık durumu

Bayat ilçesini sağlık olanakları bakımından incelediğimizde; 2009 yılı itibariyle ilçe merkezinde; 25 yataklı bir devlet hastanesi, 112 acil yardım istasyonu 1 merkez sağlık ocağı bulunmaktadır. Köylerde 1 tane sağlık ocağı (İmrallı), 2 tane sağlık evi (Derbent ve Aşağı Çaybelen) bulunmaktadır. 2 sağlık evi (Çukurkuyu ve Mallica) ise kapanmıştır. Köylerin nüfus miktarının azalmasına bağlı olarak 2005 yılında kapatılmışlardır. İlçede ayrıca 2 tane eczane bulunmaktadır. Sağlık Grup Başkanlığının 2009 yılı verilerine göre ilçenin ETF (Ev takip fişi) nüfusu 9.113 kişidir (Bayat Sağlık Grup Başkanlığı).

İl Sağlık Müdürlüğü verilerine göre, 1997-2010 yılları arasındaki doğum ve ölüm oranları aşağıda tabloda gösterilmiştir. İlçe geneline bakıldığında doğumların ölümlerden fazla olduğu görülür. Bu ise ilçe nüfusunun doğumlar yoluyla artmaya devam ettiğini, ancak göçlerin bu artışı ortadan kaldırdığını göstermektedir (Tablo 23). Bu 13 yıllık sürede doğumlarla nüfusun 1.123 kişi artması gerekirken nüfus miktarı aksine 283 kişi azalmıştır. Toplam 1.406 kişi çeşitli nedenlerle ilçeden ayrılarak göç etmiştir. Bu değişikliklerde günümüzde özellikle eğitim, sağlık, memuriyet gibi sosyal ve kültürel faktörlerinde etkisi vardır.

Tablo 23. Bayat İlçesinde Doğal Nüfus Artışı (1997-2009).

Yıl	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	TOPLAM
Doğumlar (Kişi)	146	145	112	83	51	59	107	146	118	127	134	138	125	110	1601
Ölümler (Kişi)	31	41	38	39	21	29	34	40	37	29	41	42	30	26	478
Doğal Nüfus Artış Hızı (%0)	16	17	13,2	9,6	6	6	13	17	14	16	17	18	16	14	13,7

Kaynak: İl Sağlık Müdürlüğü (2010).

İlçenin sağlık olanakları il ve Türkiye ortalamasının altındadır. Sadece ebe sayısında il ve Türkiye üzerinde bulunmaktadır. Buda ilçedeki doğum oranlarının yüksekliğinden kaynaklanır. İlçede doktor başına 1.412 düşerken il genelinde bu rakam 1.446 kişi ve ülke genelinde 209 kişidir. Bu durum ilçenin il geneline göre aynı seviyede Türkiye geneline göre oldukça geri durumdadır. Sağlık

hizmetlerindeki bu yetersiz durum göçlerin nedenleri arasındadır. Ayrıca ilçede hemşire başına 1.412 kişi, ebe başına 1.059 kişi düşmektedir (Tablo 24).

Sonuç olarak sağlık hizmetleri ülkenin çok gerisindedir. Bu durum ilçeden yurt dışına ve yurt içine göç edenlerin ilçeye yerleşmelerini olumsuz etkilemektedir. Bu tür kişiler emekli olduklarında sağlık imkânlarının daha iyi olduğu illere yerleşmektedirler.

Tablo 24. Bayat İlçesinde Sağlık Personeli Başına Düşen Nüfus (2009).

	Bayat	Afyonkarahisar	Türkiye
Doktor Sayısı	6	562	83.000
Bir Doktora Düşen Nüfus	1.412	1.446	209
Hemşire Sayısı	6	733	84.000
Bir Hemşireye Düşen Nüfus	1.412	1.108	647
Ebe Sayısı	8	289	40 230
Bir Ebeye Düşen Nüfus	1.059	2.811	1560

Kaynak: İl Sağlık Müdürlüğü (2010).

Uzman doktor sayısı ele alındığında; ilçe il ve Türkiye'nin çok gerisinde kalır. Bayat ilçesinde uzman hekim açığı görülür. İlçede Devlet hastanesi ve sağlık ocakların da 5 pratisyen hekim görev yapmaktadır. Tüm hekimlerin ilçe merkezinde bulunması kırsal kesimdeki insanların sağlık yönünden çok güvende olmadıklarını düşündürmekte ve insanları göç olayına yöneltmektedir (Tablo 25). İlçede sağlık koşullarındaki eksiklik nedeniyle göç eden olmamakla beraber birden fazla etmen birleşince göç nedenleri içinde gösterilebilir. Özellikle eğitim, sağlık imkânlarının yetersizliği, sosyal imkânların bulunmaması gibi faktörler bu nedenler arasında gösterilebilir.

Tablo 25. İlçe Sağlık Kurumları ve Personel Durumu (2009).

	Uzman Doktor	Pratisyen	Hemşire	Ebe	Diğer
Devlet Hastanesi	1	5	4	6	10
Sağlık Ocağı	2	-	2	2	3
Toplam	1	5	6	8	13

Kaynak: İlçe Sağlık Grup Başkanlığı (2009).

4. EKONOMİK COĞRAFYASI

4.1. GİRİŞ

Bayat ilçesi ekonomik yönden gelişmemiştir. İlçenin ekonomisi genel olarak kilimcilik, tarım ve hayvancılığa dayanır. Yer altı yer üstü kaynakları yok denecek kadar azdır. Ekonomik alanda ilçeye yakın olan İscehisar ilçesinde bulunan mermer sektöründe günü birlik gidip gelen işçiler çalışmakta olup, bu durum ilçedeki işsizlik sorununun boyutunu göstermektedir. Günümüzde gelişmiş toplumlarda ekonominin temelinde sanayi sektörünün canlılığı ve sürekliliği gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında ilçenin sanayi yönünden gelişmediği görülecektir. İlçenin organize sanayisi bulunmamaktadır, ilçe merkezinde 3 adet mermer fabrikası, küçük çapta oto tamiri, demir doğrama, oto elektrik, marangoz ile kilim ve dikiş atölyesi bulunmaktadır. Kilim atölyesinde köyler dâhil 10 usta öğretici, 76 kursiyer kız öğrenci, 3 boya ustası çalışmaktadır, iş imkânları çok sınırlı olduğundan dolayı insanlar özellikle genç kesim başka il ve ilçelere göç etmektedir.

İlçede cuma günleri diğer günlerden daha yoğun ve canlıdır. Cuma günleri ilçe merkezine pazar kurulmakta ve gerek ilçe merkezinde oturanlar gerekse köylerdeki vatandaşlar pazardan ihtiyaçlarını gidermektedir. Cuma pazarında sebze, meyve, hayvansal ürünleri ve tarım ürünleri satılarak ekonomik bir canlılık yaşanmaktadır. Özellikle yaz aylarında ilçeye gelen yurt dışı ve yurt içi göçmenlerle pazar biraz daha canlanır. Cuma günü ilçe merkezine kurulan pazar sayesinde çiftçilerin ürettikleri sebze, meyve, hayvansal ürünler ve tarım ürünleri satılarak çiftçilerin önemli bir gelir kaynağı olmaktadır (Foto 7).

İlçede göçmenlerin sermayesi ile kurulan çeşitli iş kolları bulunmaktadır. Ankara-Afyonkarahisar yolu üzerindeki petrol istasyonları, üniversite öğrencileri için yapılan özel yurtlar, bazı hizmet türleri de gelişme göstermiştir. İlçede 2 petrol istasyonu, 1 mermer atölyesi, 3 özel yurt, 2 eczane bunun en önemli delilidir.

Foto 7. Bayat İlçe Merkezine Cuma Günleri Kurulan Halk Pazarından Görünüm.

İlçede sanayi bölgesi olmadığından dolayı, oto tamiri, yedek parça, lastik tamircisi, elektrikçiler, demir doğrama atölyeleri gibi küçük işletmeler ihtiyaçları karşılamaktadır.

İlçenin kuzey kesiminde yer alan yaylalar hem hayvancılık yapmak hem de yayla turizmi açısından değerlendirilmesi gereken mekânlardır. Günümüzde eskisi kadar olmasa da bu yaylalarda küçükbaş hayvancılık yapılmaya devam edilmektedir. Ancak ailelerin genç çocukları göç ettiklerinden yaşlı insanlar ise çobanlık yapamadıklarından her geçen gün bu yaylalar boş bırakılmaktadır. Bu yaylalar; Bayat, Çöğürlü, Çanacık, Mekan, İnpazarcık ve Esenlik yaylalarıdır (Foto 8). Bu yaylalar Frig vadisi projesi kapsamında değerlendirilecek olursa hem Bayat ilçesi hem de bölgeye sosyal, ekonomik avantajlar sağlayabilir.

Dört bir yanı çam ve meşe ormanlarıyla kaplı Köroğlu Beli, Mekân yaylası, İnpazarcık, Kolaylıtaş ve Çatal çeşme mesire alanları olarak kullanılmaktadır. Ayrıca Köroğlu Beli'nde yeme içme ve konaklama tesisi bulunmaktadır. İlçede her yıl temmuz ayında Bayat Oğuz-Türkmen Festivali düzenlenmektedir

Foto 8. İlçenin Kuzeyinde Yer Alan Çanacık Yaylasının Görünümü.

İlçe merkezinde inşaat sektörü gelişmektedir. Son zamanlarda ilçeye yapılan inşaat sektörü ile ilgili yatırımlarda artış görülmektedir. Gerek TOKİ'nin gerekse ilçe halkının yaptırdığı inşaat sektörleri ilçe insanı için önemli bir gelir kaynağı durumuna gelmiştir.

4.2. TARIM

Tarım insanların temel yaşam kaynaklarından olması nedeniyle tarihin her döneminde önemli olmuştur. Bu nedenle tarihin her döneminde verimli ve geniş tarım alanları önemli yerleşim merkezi olmuş ve çevrelerinden göç almıştır. Ülkemizde de tarım alanı bakımından verimli olan Çukurova, Ege kıyı ovaları, Bafra ve Çarşamba ovaları nüfus bakımından çekim merkezleri durumundadır.

Bir yerde tarım alanlarının verimli ve fazla olması kadar, uygulanan modern tarım metotları da önemlidir. Günümüzde dünya nüfusunun artması nedeniyle tarımsal üretimde esas olan, birim alandan daha fazla ve kaliteli ürün elde etmektir. Bunun gerçekleşmesi için tarımda verimi artıracak uygulamaların yerine getirilmesi gerekmektedir. Başta sulama imkânlarının artırılarak, gübreleme, makineleşme, tohum ıslahı, toprak analizi ve bunları büyük ölçüde gerçekleştirecek olan çiftçinin eğitilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda çiftçilerin günümüz tarım teknolojileri konusunda bilinçlendirilmesi, iklim ve toprak şartlarına uygun ekime yönlendirilmesi gerekmektedir.

Bayat ilçesinin tarım alanları geniş değildir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi Bayat ilçesinin en önemli tarım alanları Karacaovası ve Eliceck ovası olarak bilinen daha çok vadi tabanı şeklinde bulunan düzlüklerdir. Bu özellik ilçenin her yerinde aynı olmayıp bazen bir bölgede yüksek dağların arasında geniş ovaların yayıldığı görülür. Bu ovalarda topraklar genelde hafif ve orta alkali bir karakter gösterir.

İlçedeki tarım alanlarının hem az olması hem de parçalı ve dağların eteklerinde olması tarımsal faaliyetler açısından olumsuz faktörlerdir. Tarım alanlarındaki bu olumsuz koşullar sahada tarımda verimi artıracak yöntemlerin uygulanmasını olumsuz etkilemektedir. Sonuçta tarımdan elde edilen gelir azalmakta ve insanların başka ekonomik faaliyetlere yönelmesine diğer bir ifade ile sahada bulamadıkları ekonomik faaliyetleri göç ederek başka yerlerde bulmak zorunda kalmıştır.

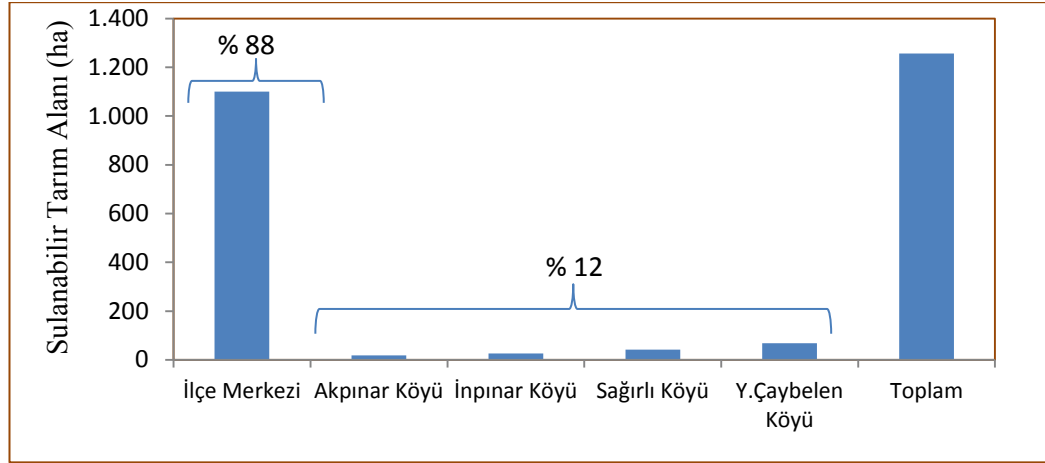
İlçedeki mevcut 6.050 hektarlık tarım alanında daha çok kuru tarım alanı bulunmaktadır. İlçenin tarım alanlarında sebze ve meyve bahçeleri oldukça azdır. Bunun nedeni sulu tarım alanının azlığıdır. Bu tür alanlar günümüzde oluşturulmaya başlamıştır. Gerçekten de ilçede, 2000 yılından önce sulanabilen tarım alanı bulunmazken günümüzde tarım alanlarının 1.257 hektarı sulanmaktadır (Tablo 26).

Tablo 26. Bayat İlçesinin Kasaba ve Köylere Göre Sulanabilirlik Durumu (2010Yılı).

KASABA ve KÖYLER	Yüz ölçümü (ha)	Tarım Alanı (ha)	Sulanabilir Alan (ha)	Devlet Sulamaları (ha)		Halk Sulamaları Alan (Ha)	Toplam Sulanan Alan(Ha)
				DSİ	KHİM		
Merkez	17.526,91	1675,21	4.000	184	-	-	1.100
Akpınar	586,52	221,89	193	-	131	57	19
Aşağıçaybelen	465,44	212,57	-	-	-	-	-
Çukurkuyu	3.412,94	303,78	-	-	-	-	-
Derbent	4.216,80	939,28	-	-	-	-	-
Eskiğözü	3.103,53	372,99	-	-	-	-	-
İmrallı	1.283,66	712,98	-	-	-	-	-
İnpınar	809,61	249,19	275	-	95	68	27
Kuzören	2.838,02	363,49	-	-	-	-	-
Mallica	4.261,35	336,81	-	-	-	-	-
Muratkoru	1.889,18	245,84	-	-	-	-	-
Sağırılı	935,16	167,63	325	-	212	50	42
Yukarıçaybelen	674,72	248,09	1000	-	364	96	69
TOPLAM	42.003	6.050	4.793	184	802	271	1.257

Kaynak: DSİ., Afyonkarahisar İl Özel İdaresi İmar ve Kentsel İyileştirme Şube Müdürlüğü.

1997 köy envanter etütlerine göre ilçedeki 12 köyden sadece 1 tanesinde tarımda sulama yapılabilmekteyken, günümüzde 4 köyde tarım sulamalı olarak yapılmaktadır. 1990 yılında D.S.İ tarafından yapımına başlanan Bayat göletinin yapılması ilçedeki sulamalı tarım alanını artırmıştır. İlçedeki sulamalı tarımın % 88'i ilçe merkezinde yapılırken % 12'si köylerde yapılmaktadır (Şekil 21).

Şekil 21. Bayat İlçesinin Kasaba ve köyelerine Göre Sulanabilirlik Durumu (2010).

Günümüzde D.S.İ ve K.H.G.M tarafından yapılan sulama amaçlı göletler ve halkın destekleri ile toplam 1.257 ha. alan sulu tarıma açılmıştır. İlçenin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Ancak gerek ilçenin tarım alanlarının sınırlı olması gerekse iklim şartları inceleme alanında tarımın çok da ekonomik olarak değer taşımadığını ancak belde insanların temel ihtiyaçlarını karşıladığı bir gerçektir. Gerçekten de ilçenin bulunduğu konum itibariyle tarım arazilerinin büyük bir kısmı yeryüzü şekillerinin olumsuz etkileri ve miras yolu ile bölünme bunun sonucunda küçük parçalı ve dağınık duruma getirmiştir. Tarım arazilerinin 1.257 ha. gibi çok küçük kısmı sulanabilir durumdadır. Bu nedenle ürün çeşitliliği ve verimlilik sınırlı seviyede kalmaktadır. Tarım alanları ekim alanlarının daha çok hayvancılığı desteklemek ve temel ihtiyaçları karşımaya yönelik olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Bayat ilçesinde tarım arazisi 6.050 hektardır. Tarım yapılan bu alanda başta buğday olmak üzere tarla alanları ilk sırada yer almaktadır. Tarla alanlarından sonra 2. sırayı meyve alanları, 3. sırayı sebze alanları almaktadır. İlçede nadas alanlarının oldukça fazla olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 27).

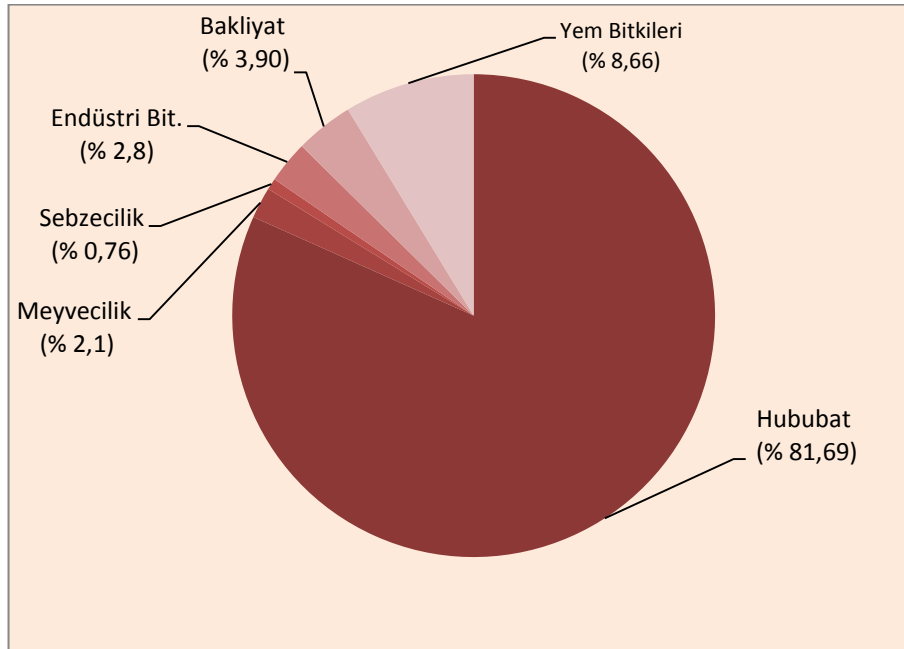
Tablo 27. Bayat İlçesinin Tarım Alanlarının Kullanılış Amaçlarına Göre Dağılımı
(ha) (2010).

KASABA ve KÖYLER	Tarla Alanı	Sebze Alanı	Meyve Alanı	Süs Bitkileri	Nadas Alanı	Diğer Alan	Toplam Alan
Merkez	1534,88	29,4	44,61	-	48,32	18	1675,21
Akpınar	209,29	2	4,3	-	1,3	5	221,89
Aşağıçaybelen	202,97	-	-	-	2,6	7	212,57
Çukurkuyu	284,28	1	8,7	-	3,8	6	303,78
Derbent	895,53	5,4	19,25	-	9,1	10	939,28
Eskigözü	361,79	-	-	-	3,2	8	372,99
İmrallı	672,43	7,5	16,55	-	7,5	9	712,98
İnpınar	236,19	1	7,6	-	1,4	3	249,19
Kuzören	357,59	-	-	-	3,9	2	363,49
Mallica	327,11	-	-	-	3,7	6	336,81
Muratkoru	239,04	-	-	-	2,8	4	245,84
Sağırli	164,43	-	-	-	1,9	1,3	167,63
Yukarıçaybelen	226,2	4,5	12,69	-	2,7	2	248,09
TOPLAM	5711,3	50,8	113,7	0	92,630	81,3	6049,73

Kaynak: Tarım İl Müdürlüğü.

Not: Bağ ürünleri meyveciliğin içinde yer almıştır.

Tarımı yapılan bu alanlarda başta buğday olmak üzere hububat ilk sırayı alır. Hububattan sonra 2. sırayı yem bitkileri almakta, diğerleri ise baklagiller, endüstri bitkileri, meyvecilik ve sebzeçilik şeklinde sıralanmaktadır (Şekil 22).

Şekil 22. Tarım Ürünleri Ekilim Alanları (ha) (2009).

Tablo 28. Bayat İlçesinde Tarım Ürünleri Ekilim ve Üretimi (2002-2010).

		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
BUĞDAY	Ekilen Alan (da)	24.000	20.000	22.000	35.620	37.650	37.650	38.000	33.050	33.050
	Üretim (ton)	4200	4000	4400	5134	7647	7270	7957	7454	7510
	Verim kg/da	175	200	200	144	203	193	209	225	227
ARPA	Ekilen Alan (da)	30.000	27.000	30.000	30.000	28.000	28.000	28.200	13.300	13.300
	Üretim (ton)	6600	5940	6600	6600	6.160	5600	6486	3325	2989
	Verim kg/da	220	220	220	220	220	200	230	250	225
ŞEKER PANCARI	Ekilen Alan (da)	70	170	30	50	46	46	48	49	49
	Üretim (ton)	280	680	120	200	163	163	171	175	175
	Verim kg/da	4.000	4.000	4.000	4.000	3.543	3.543	3.560	3.571	3.571
AYÇİÇEĞİ	Ekilen Alan (da)	1.000	1.770	1.000	1.000	1.400	1.400	1.500	1.500	1.500
	Üretim (ton)	100	115	65	65	112	112	150	180	180
	Verim kg/da	100	65	65	65	80	80	100	120	120
HAŞHAŞ KAPSÜLÜ	Ekilen Alan (da)	0	710	0	0	1.417	1.417	1.420	1.217	824
	Üretim (ton)Kapsül	0	42	0	0	21	21	31	67	53
	Üretim (ton) Tohum	0	50	0	0	23	23	34	67	51
	Verim kg/da Kapsül	0	59	0	0	20	14	22	55	64
	Verim kg/da Tohum	0	70	0	0	22	16	24	55	62
PATETES	Ekilen Alan (da)	200	220	200	300	200	200	250	260	261
	Üretim (ton)	200	220	200	300	200	200	275	325	339
	Verim kg/da	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.100	1.250	1.298
KİRAZ	Dikili Alan (da)	0	0	0	0	80	80	80	82	83
	Mey.Ver.Ağ.Say.	150	175	190	190	190	190	190	192	193
	Verim (kg/Ağaç)	40	40	47	45	50	50	50	55	57
	Üretim (Ton)	6	7	9	10	10	10	10	11	11
KİRAZ	Dikili Alan (da)	900	950	980	1000	1000	1.000	1.050	1.055	1.056
	Mey.Ver.Ağ.Say.	1.300	1.800	1.800	2.150	2.150	2.150	2.220	2.235	2.236
	Verim (kg/Ağaç)	40	40	45	45	45	45	50	53	53
	Üretim (Ton)	132	732	828	150	97	97	111	118	119
ELMA	Dikili Alan (da)	0	0	0	0	0	0	0	0	17
	Mey.Ver.Ağ.Say.	825	870	870	870	930	930	1.045	1.060	1.065
	Verim (kg/Ağaç)	40	49	45	48	46	46	50	52	52
	Üretim (Ton)	33	40	39	39	42	42	52	55	56
ERİK	Dikili Alan (da)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Mey.Ver.Ağ.Say.	220	220	280	280	280	280	290	294	294
	Verim (kg/Ağaç)	50	45	45	45	45	45	52	51	51
	Üretim (Ton)	11	10	13	13	13	13	15	15	15

Kaynak: Tarım İl Müdürlüğü.

İlçede 2002-2010 yılları arasındaki üretim, verim ve ekim alanları tablodan izlenebilmektedir (Tablo 28). Buna göre buğday üretiminde yıllara göre hem ekim alanı hem de üretim miktarı artış gösterirken, arpa üretiminde azalma gözlenmektedir. İlçede sulanabilir alanların artmasından dolayı meyvelerde ağaç sayısı ve üretim miktarlarının arttığı görülür (Tablo 28). Yukarıda ekiliş alanları, verim ve üretim değerleri yazılı olan bitkisel ürünlerin ilçenin ihtiyaçlarını kısmen karşılamakta, ilgili ailelere gelir getirmekte iş gücü ve istihdam sağlamaktadır.

Bayat ilçesinde en fazla gelir hububat başta olmak üzere yem bitkileri ve endüstri bitkilerinden sağlanmaktadır. Ancak tarım alanlarının yetersiz oluşu ve sulama imkânlarının az olmasından dolayı çiftçilerin kendi imkânlarını ancak karşıladığı söylenebilir. Yem ve endüstri bitkilerinden elde edilecek gelir fazla olmasına rağmen sulama yapılabilen arazinin azlığı, iklimin zorlayıcı etkileri ve geleneksel tarım yöntemleri nedeni ile hububat ekimi başta gelmektedir. Tarım arazisinin az olması yanında sulama yetersizliğinden nadasa bırakılması tarımın diğer bir sorunudur. Bu durum zaten en fazla hububat yetiştiren ilçe halkının ekonomik sıkıntılar yaşamasına ve sıkıntılı bir hayat sürmesine neden olmaktadır.

Toplam alanı 42.003 hektar olan ilçenin 6.050 hektarlık alanında (% 14,4) tarım yapılmakta, nüfusun büyük bir kısmı geçimini tarımdan sağlamaktadır. Yöredeki iklim şartlarının olumsuz olması, ekonomik olanakların yetersiz olması göçlerin en önemli nedenleridir.

İlçe Tarım Müdürlüğünün son yıllarda ekim faaliyetlerinde çiftçilere yardımcı olmaktadır. Nitekim destekleme kapsamında 91 dekar yonca ve 2.629 dekar diğer yem bitkileri (fiğ, silaj mısır, vb.) toplam 2.720 dekar arazi için 129 çiftçiye yardım edilmiştir. Bunun yanında sertifikalı fidan desteği, hayvancılığı geliştirme projesi kapsamında çiftçilere destekleme yapılmaktadır. Bütün bunlara ilave olarak bitki hastalıkları ve zararları ile mücadele projeleri ile çiftçi eğitimi çalışmaları ile ilçedeki tarımın seviyesi artırılmaya çalışılmaktadır. İlçede tarımsal amaçlı bir kooperatif bulunmaktadır. Bayat ve Çevre Köyleri Tarımsal Amaçlı Kalkındırma Kooperatifi Bayat merkezde çalışmalarını yürütmektedir.

İlçede demonstrasyon (gösteri yoluyla öğretme tekniği) amaçlı çalışmalar yapılmıştır. Bu amaçla; Aşağıçaybelen köyünde 13 dekarlık alanda AG-523 silajlık mısır çeşidi ekimi yapılmıştır. Eskiğözü köyünde 8 dekarlık alanda Kırkağaç Kavun

çeşidi ekimi yapılmıştır. Kuzören köyünde kurak alanların yağ bitkisi olma özelliğini taşıyan aspir bitkisinin 20 dekarlık alanda ekimi yapılmıştır. İmrallı köyünde 8 dekarlık alanda hibrit ayçiçeği, merkezde ise 50 dekarlık alanda bezelye ekilmiştir.

İlçe Tarım Müdürlüğü'nde 2 adet motorlu sırt pülverizatörü, 1 adet pnömatrik ekim makinesi, 2 adet silaj makinesi ve 1 adet 100 lt.'lik motorlu pülverizatör bulunmaktadır. İlçe arazisinin engebeli ve tarım alanlarının küçük olması tarım aletlerinin kullanımını olumsuz etkiler. Bu nedenle ilçede bazı tarım alet ve makinelerinin yetersiz olduğu söylenebilir. Aşağıdaki tabloda Bayat ilçe merkezi ve 12 köy yerleşmesinde bulunan tarım alet ve makine varlığı gösterilmiştir. Tarım ile geçimini temin eden nüfusun yaş ortalaması oldukça yüksek düzeydedir. Bu nedenle makineli tarım kaçınılmaz bir hal alır. Yaptığımız anket ve mülakatlarda çiftçilerin genç çocuklarının ağır çalışma koşullarından adeta kaçarak ekonomik seviyesi yüksek olan illere göç ettikleri anlaşılmıştır. Bayat yöresinde biçerdöver ile hasat edilecek geniş tarım alanları yoktur. İlçedeki biçerdöverler ekonomik amaçlı alınmış ve çevredeki ilçelerdeki daha geniş tarım alanlarında kullanıldığı tespit edilmiştir (Tablo 29).

Tablo 29. Bayat İlçesinin Tarım Alet ve Makine Varlığı

Tarımsal Araç ve Gereçler	Adet	Tarımsal Araç ve Gereçler	Adet
Karasaban	20	Sap Döver	83
Hayvan Pulluğu	50	Yem Kırma Makinesi	28
Kulaklı Traktör Pulluğu	270	Sırt Pülverizatör	65
Diskli Anız Pulluğu	55	Sedyeli, Motorlu Pülverizatör	2
Kültivatör	10	Kuyruk Milinden Hareketli Pülv.	1
Diskli ve Diğer Tırmıklar	24	Santrifüj Pompa	6
Dişli Tırmık	14	Yağmurlama Tesisi	35
Hayvanla Çekilen Tahıl Mibzeri	12	Tarım Arabası (Römork)	127
Kombine Tahıl Mibzeri	27	Kuluçka Makinesi	-
Orak Makinesi	12	Su Tankeri (Tarımda Kullanılan)	28
Biçer Bağlar Makinesi	16	35-50 BG.'den Fazla Traktör	135
Harman Makinesi	92	50-BG.'den Fazla Traktör	42
Balya makinesi	10	Biçerdöver	4
Tohum Ekme Mibzeri	17	Tanburlu ot biçme makinesi	13

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü (2009).

1997 köy envanter etütlerine göre ilçede 7 köyde tarımsal faaliyetler gelir içerisinde birinci sırada yer alırken, 5 köyde ise hayvancılık birinci sırada bulunmaktadır (DİE, 2002:27-92).

Özellikle ilçenin kuzeyinin dağlık olması nedeniyle hayvancılık faaliyeti ön plandadır. İlçe merkezi ile beraber ilçenin güneyindeki köylerde tarla ürünleri ekimi daha fazla yapılmaktadır. İlçede sebzeçilik ve meyvecilik ise önemli bir geçim kaynağı olmamakla birlikte çoğu yerleşim alanında küçük çaplı sebze ve meyvecilik yapılmaktadır. İlçe orman kenarı köy yerleşmesi oldukça fazladır. Ancak geçim kaynağı ormancılığa dayanan yerleşim merkezi bulunmamaktadır. Köylüler, ormanlık alanları kışın ısınmak amacıyla odun ihtiyaçlarını karşılamak için kullanmaktadır.

Hayvancılık faaliyetleri ilk sırada yer alan 5 yerleşim yeri dağ ve orman kenarı köyü olup tarım arazileri oldukça sınırlıdır. Bu köylerde tarım arazisi sınırlı olmasının yanında sulama imkânlarının da kısıtlı olması köylüleri daha çok hayvancılığa yönlendirmiştir. İlçenin kuzeyinde dağlık alanlara kurulan Muratkoru, Kuzören, Eski gömü Mallica ve Çukurkuyu köylerinin tarım arazi yetersizliğinden daha çok hayvancılık yaptığını söyleyebiliriz. Söz konusu köylerin diğer köylere göre daha fazla göç verdiği bir gerçektir.

Bayat ilçesinin toplam tarım alanı 6.050 hektar olup ilçenin 2010 nüfusu 8.173 kişidir. İlçede kişi başına düşen tarım alanı 1,35 hektardır. İlin toplam tarım alanı 639.131 hektar olup nüfusu 701.300 kişi ve kişi başına 0,91 hektar arazi düşmektedir. Bu durumda ilçedeki kişi başına düşen tarım alanı ilin biraz üzerindedir. Ancak kişi başına düşen bu tarım arazisinin % 23,95'lik kısmını nadas alanları oluşturmaktadır.

İlçenin 42.003 hektar olan toplam arazinin 25.220 (% 60,04) hektarlık kısmı orman ve fundalıklardan oluşmaktadır. İlçede orman içi köyü olmamakla beraber köylerinin yarısı (6 tane) orman kenarı köyü durumundadır. İlçedeki orman varlığı daha çok bozuk orman ve fundalıklardır. Ormanları korumak için kaçak ağaç kesimi yasak olmakla birlikte orman kenarında bulunan köylerde yakacak olarak ağaç kesimi olmaktadır.

4.3. HAYVANCILIK

İlçede tarımdan sonra ikinci önemli geçim kaynağı hayvancılıktır. İlçede tarım alanlarının az ve parçalı olması, orman içi ve orman kenarında verimli mera alanlarının bulunması hayvancılığın artmasına yol açmıştır. Özellikle tarım alanlarında yonca ve fiğ gibi yem bitkilerinin yetiştirilmesi hayvancılığın önemli bir ekonomik faaliyet olduğunun göstergesidir. Günümüzde hayvancılık geçmiş yıllara göre oldukça gerilemiş durumdadır. İlçede geçmişte koyun ve keçi yetiştiriciliğinin büyük önemi vardı. Ancak genç nüfusun büyük illere göçü neticesinde yaşanan nüfus kaybı ve yaş ortalamasının yükselmesi nedeniyle daha zahmetli ve iş gücü gerektiren küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yerine sığır yetiştiriciliği tercih edilmeye başlanmıştır. Bütün gününü merada koyun ve keçi ile geçirmek yerine besi veya süt sığırcılığı ile uğraşmayı tercih eden üreticiler, böylelikle aynı gün içinde diğer zirai işlerini de yapabilmektedir. Çiftçilerin büyük baş hayvan yetiştiriciliğine yönelmesinin bir başka sebebi ise ilçede mevcut olan Bayat ve Çevre Köyler Kalkınma Kooperatifi'nin varlığıdır. Bu kooperatifler çiftçilere hayvancılık alanında desteklemelerde bulunmaktadır.

Afyonkarahisar ili, Türkiye büyükbaş hayvan varlığının yaklaşık % 2'sini, küçükbaş hayvan varlığının ise % 2,2'sini oluşturmaktadır. Afyonkarahisar İl Tarım Müdürlüğü'nün verilerine göre ilde 222.086 büyükbaş, 800.466 küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Bayat ilçesinin hayvan varlığı oranı, ilin oldukça gerisinde kalmaktadır. İlçe 3.489 büyükbaş hayvan varlığı ile il genelinin % 1,57'sini oluşturmaktadır. Aynı şekilde 18 000 küçükbaş hayvan varlığı ile ildeki toplam küçükbaş hayvan varlığının % 2,25'ine sahiptir.

İlçede mera hayvancılığı bir kenara bırakılırsa özellikle besi ve ahır hayvancılığı bitkisel üretimle beraber yürütülmektedir. Bitkisel üretim yapan çiftçiler aynı zamanda hayvancılık da yapmaktadır. Son yıllarda gerek desteklemelerle, gerek tohumluk temini ile gerekse çiftçi eğitim ve yayım çalışmaları ile yem bitkileri üretiminde istikrarlı bir artış amaçlanmaktadır (Tablo 30). Yem bitkileri tarımı, hayvancılıkta girdileri düşürüp maliyeti azaltması dolayısıyla kazancı artırması, kış döneminde hayvanların kaba yem ihtiyaçlarının karşılanıp dengeli beslenmelerinin sağlanması, hemen her toprak yapısında yetiştirilip sulama istememesi, topraktaki organik ve fiziksel yapıyı düzenleyerek ekildiği toprağın verimini artırması ve

erozyonu önlemedeki rolü açısından oldukça büyük öneme sahiptir (İlçe Tarım Müdürlüğü, 2010).

Tablo 30. Bayat İlçesinde Yem Bitkileri Desteklemesi (20010).

Köy Adı	İşletme Sayısı	Desteğe Tabi Alan Toplamı (Da.)	Yonca	Diğer Tek Yıllık Yem Bitkileri	Toplam Destek Miktarı (TL)
Akpınar	3	45,877		45,877	1.376,31
Aşağıçaybelen	9	175,142		175,142	5.254,26
Çukurkuyu	6	124,500		124,500	3.735,00
Derbent	45	931,986		931,986	27.959,58
Eskigözü	2	87,000		87,000	2.610,00
İmrallı	19	379,311		379,311	11.379,33
İnpınar	4	74,590		74,590	2.237,70
Mallıca	12	282,500		282,500	8.475,00
Merkez	16	282,120	91,275	190,845	16.221,96
Muratkoru	4	84,000		84,000	2.520,00
Sağırılı	1	15,834		15,834	475,02
Yukarıçaybelen	8	237,500		237,500	7.125,00
TOPLAM	129	2.720,360	91,275	2.629,085	89.369,16

Kaynak: Tarım İlçe Müdürlüğü (2009).

Köylerin dağlık arazide bulunması ve mera alanları olduğu için hayvancılık faaliyetlerini artırmıştır. İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından hayvancılığı geliştirmek amacı ile 2010 yılı içerisinde 650 adet büyükbaş hayvan ve 2.500 adet küçükbaş hayvan desteği gerçekleştirilmiştir. Yem bitkileri desteklenmesi de bu amaçla yapılmıştır. Hayvan hastalıkları ve zararları ile mücadele kapsamında 20.000 koyun ilaçlaması, 6.000 hayvan taraması, Şap (3.040 büyükbaş, 4.000 küçükbaş) mücadelesi yapılmıştır.

İlçede kanatlı hayvan varlığı 2010 yılı verilerine göre 2.450 olmakla beraber modern manada tavuk çiftliği bulunmamaktadır. Kanatlı hayvan yetiştiriciliği daha çok köylerde kişilerin kendi ihtiyacını gidermek maksadı ile yapılmaktadır.

İlçede 2010 verilerine göre 3.100 sığır bulunmaktadır. İlçede besi ve ahır hayvancılığı yaygınlaşmaktadır. Büyükbaş hayvancılık, uzun vadede etkili ve faydalı olacağı düşünülerek artırılması amaçlanmaktadır. Sahada sığır yetiştiriciliğinin artırılmasında et ve süt verimi yüksek hayvan cinsleri tercih edilmelidir. İlçede daha çok yerli sığır cinsleri bulunmaktadır. Büyükbaş hayvan sayısında açığı bulunan ilçeye yapılacak süt sığırı projeleri ile damızlık hayvan teminine gidilebilir.

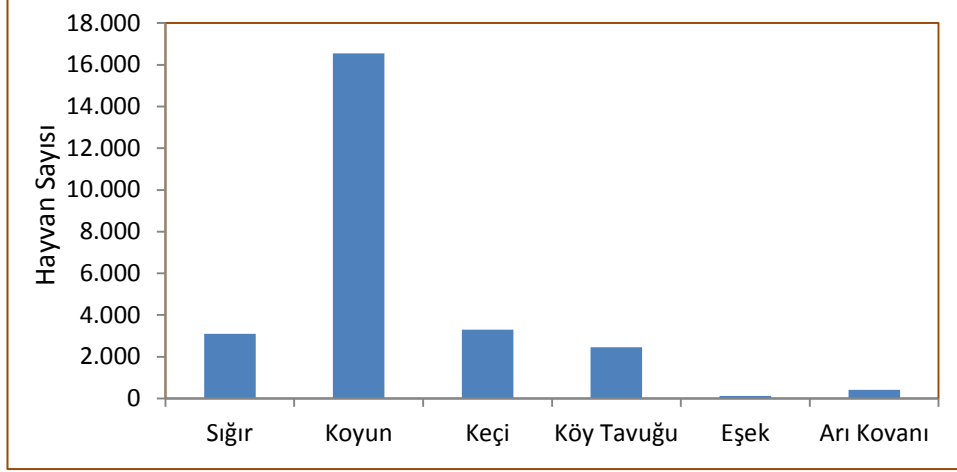
Bayat ilçesinde 16.546 adet koyun, 3.300 adet keçi olmak üzere 19.846 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır. İlçedeki çayır ve mera alanları zamansız, bilinçsiz ve aşırı otlatılma nedeniyle yeterli düzeyde kullanılamamaktadır. Bunun sonucu olarak çayır ve mera alanları hızlı bir şekilde bozulmakta, erozyon ve çevre zararları ortaya çıkmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak görüldüğünden küçükbaş hayvan yetiştiriciliği uzun vadede etkili ve faydalı olmayacağı düşünülerek giderek azalmaktadır. İlçedeki mera alanları ıslah edilerek, küçükbaş hayvan yetiştiriciliği amacıyla daha etkin kullanılması gerekir. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin ilçede azalmasında çiftçi nüfusunun yaş ortalamasının yüksek olması etkili olmaktadır. Küçükbaş hayvancılıkta yerli ırklar ilçede önemli bir oran tutmaktadır (Tablo 31 ve Şekil 23).

İlçede yapılan hayvancılık faaliyetlerine bakıldığında ilin gerisinde olduğu görülür. İlçede hayvancılığın en önemli sorunlarından birisi çayır ve mera oranının az ve bozulmuş olmasıdır. İlçede tarımın hayvancılıkla beraber yapılıyor olması ve tarım ürünlerinin hayvan varlığının artması ile daha fazla değer kazanacağı düşünüldüğünde, hayvancılığın geliştirilmesi mümkündür. Hayvan yetiştiriciliğinin artması ilçe için önemli bir gelir kaynağıdır.

Tablo 31. Bayat İlçesi Hayvan Varlığı.

İlçe Merkezi ve Köyler	Hayvan Varlığı					
	Sığır	Koyun	Keçi	Köy Tavuğu	Eşek	Arı Kovanı
İlçe Merkezi	1265	1600	40	700	20	350
Akpınar	61	1100	300	110	6	-
Aşağıçaybelen	304	300	20	150	8	-
Çukurkuyu	150	2800	800	200	15	20
Derbent	387	1600	100	300	10	-
Eskigözü	13	2200	400	100	8	30
İmrallı	434	1100	30	220	10	-
İnpınar	115	300	10	90	4	-
Kuzören	-	1000	500	80	3	-
Malıca	130	1200	300	130	8	20
Muratkoru	44	1200	400	130	6	-
Sağırh	61	800	200	80	8	-
Yukarıçaybelen	136	1346	200	160	12	-
TOPLAM	3.100	16.546	3.300	2.450	118	420

Kaynak: İl Tarım Müdürlüğü (2010).

Şekil 23. Bayat İlçesi Hayvan Varlığı (2010).

Bayat ilçesi hayvan varlığı açısından iyi bir durumda değildir. Bunun yanında ilçedeki tarım alanlarının çok az olması mevcut tarım alanları içindeki sulanabilen tarım alanının yetersizliği tarım faaliyetlerinin yeterince gelişmesine engel olmakta bu ise ilçenin tarım gelirlerinin düşük seviyede kalmasına yol açmaktadır.

İlçede 2010 yılı itibariyle 3.100 adet büyükbaş, 19.846 adet küçükbaş hayvan olmak üzere toplam 22.946 adet hayvan bulunmaktadır. Bu hayvanlardan yıllık 700 ton inek sütü, 25 ton beyaz peynir üretilmektedir. Büyükbaş hayvanlardan elde edilen sütler süt toplama birlikleri tarafından toplanarak değerlendirilmektedir. Elde edilen sütün bir kısmı da yerel imkânlarla işlenip halk pazarlarında satılmaktadır. İlçe Tarım Müdürlüğü'nün et ve süt verimini artırmak için, aşılama, tohumlama, hastalıklarla mücadele çalışmaları devam etmektedir.

İlçenin doğal potansiyellerinden birisi de arıcılıktır. İlçenin flora potansiyeli arıcılık açısından zengin bir olanak sunmaktadır. İlçede yıllık 2.500 kg. bal üretilmektedir. Bu üretim miktarının artması ancak ilçedeki doğal potansiyelin kullanımının artırılması ile mümkündür.

Çayır mera varlığına bakıldığında, ilçe arazisinin % 7,62'sinin çayır ve meradan oluştuğu görülür. İl genelinde ise çayır mera arazisi % 17'lik bir alan kaplar. Türkiye'de ise bu oran % 26'yı bulur. Bu durum da gerek ilin gerekse ilçenin çayır ve mera alanının Türkiye ortalamasının altında olduğu ortaya çıkmaktadır. İlçedeki ormanlık ve fundalık alanların fazlalığı düşünüldüğünde doğal çevre koşullarının tarım ve hayvancılığı olumsuz etkilediği sonucuna varabiliriz. İlçede

tarıma elverişsiz alanlarda hayvancılık önemli bir gelir kaynağı olabileceken yukarıda saydığımız nedenlerden dolayı fazla gelişmemiştir. İnsanların gelişmelere kapalı olarak geleneksel hayvancılık yetiştirme teknikleri ve hayvanların kültürel ıslahının yeteri miktarda yapılmamış olması, ilçede hayvancılık gelirlerini düşürmektedir. Bu durum özellikle tarım faaliyeti açısından verimsiz yerlerde bulunan insanların hayvancılıktan da gelir elde edememeleri neticesinde ekonomik olarak çok zor şartlar altında yaşamalarına neden olmaktadır. Bu ekonomik yetersizlikte insanların gerek yurt içinde büyük şehirlere ya da daha önce yurt dışına gitmiş kişilerin yanına yapılarak yurt dışı göçe katılmalarına neden olmaktadır.

Hayvancılık alanında ilin önemli gelişmeler gösterdiği açıktır. Özellikle hayvan ürünleri işleme ve pazarlanması noktasında büyük işletmeler kurulmuştur. İl merkezinde özellikle et işleme ve pazarlanması konusunda büyük işletmeler kurulmuştur. İlde 16 adet et kombinesi, 12 adet mezbaha, 39 adet sucuk imalathanesi bulunmaktadır. Buna ek olarak 6 Mart 2010 yılında Şuhut ilçesinde canlı hayvan borsası kurulmuştur. Afyonkarahisar Türkiye'nin et ihtiyacının % 5'ini İstanbul'un et ihtiyacının % 18'ini karşılamaktadır (İl Tarım Müdürlüğü, 2010). Afyonkarahisar ilçesi Başmakçı'da yumurta fiyatları belirlendiği gibi Şuhut ilçesinde de kırmızı et fiyatlarının belirlenecek olması hayvancılığın il genelinde geliştiğini anlatmaktadır. İldeki bu gelişmeye rağmen ilçede herhangi bir et tesisi olmadığı görülür. İlçedeki belediye mezbahası faaliyette olmadığından et üretimi tespit edilememiştir. İlçede gerek et ve et ürünleri gerekse süt ve süt ürünleri ile ilgili işletmelerin bulunmaması hayvancılığı olumsuz etkilemektedir

4.4. SANAYİ VE TİCARET

4.4.1. Kilimcilik

İlçenin en önemli ekonomik kaynaklarından birisi de kilimciliktir. Kilimcilik Bayat için ekonomik bir kaynak olmanın ötesinde geçmişini günümüze taşıyan ve unutulmaya yüz tutmuş el sanatları içerisindedir. Kökboyalı Bayat kilimleri, ilçenin tanınmasında büyük bir etkisi vardır. Bu nedenle Bayat kilimleri, ilçe ismiyle tanınır hale gelmiştir. Bayat kaymakamlığının kilimciliği yaşatmak için özel bir gayreti olduğunu ifade etmek gerekir. İlçe merkezi ve bazı köylerde açılan atölyelerde

kilimcilik yaşatılmaya çalışılmaktadır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ilçe merkezinde 1, Derbent köyünde 3, Çukurkuyu ve Mallica köyünde 1'er adet kilim atölyesiyle üretimini yapmaktadır (Foto 9).

Bayat'ta kilim işçiliğinin tarihi eskilere dayanmaktadır. Oğuzlar'ın bir kolu olan Bayat Boyu, Anadolu'nun birçok yerine yerleşmişler ve bu yerleşim yerlerinden birisi de şimdiki Afyon ili Bayat İlçesi olmuştur. Tarihte Oğuzlar önemli kültür işleriyle uğraşmışlar, bu kültür işlerinden birisi de kilim işçiliği olmuştur.

Tarihsel perspektiften bakıldığında Bayat'ta kilimcilik olayı eskilere dayanmaktadır. Ancak Bayat'taki bu kilim geleneği geleneksel çerçeveden piyasa ekonomisine aktarılamamış, bazı evlerde genç kızların çeyizlik ihtiyacını karşılamak için üretilmiştir. 1987 yılında Bayat ilçe olduğunda, Bayat'ın ilk Kaymakamı Orhan ÖZTÜRK'ün gayretleriyle. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığı ile ilçe merkezi ve köylerde kilimcilik kursları açılarak kilimcilik, seri üretim bağlamında canlanmaya başlamıştır. Daha sonraki yıllarda diğer Kaymakamlarımızın destekleriyle, kilimcilik gelişmiş, Afyon İl Özel İdaresi'nin destekleriyle Afyon-Ankara Asfaltının kenarına Bayat Kilim Atölyesi inşa edilmiştir. Bugün Bayat'ta kilimin tek üreticisi ve satıcısı Bayat Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfıdır.

Foto 9. Derbent Köyünde Bulunan Kilim Atölyesinin Görünümü.

Bayat'taki kilim atölyelerinin temel amacı; ilçede bulunan genç kızların ve bayanların el emeğini değerlendirerek, kilimcilik sanatını öğretmek ve geliştirmek, seri üretim ile sanayi bağlamında başka bir iş kaynağı bulunmayan ilçede, bayanlara iş sahası açmak, Bayat'ı kilimleri ile tanınan bir ilçe haline getirerek, ekonomisine ve kültürüne katkıda bulunmaktır. Bu nedenle, Bayat ilçesinde genç kızlar tarafından % 100 kök boya, tamamen yün ve el emeğiyle dokunan Bayat kilimleri 120 yıl garantili olarak satışa sunuluyor. Bayat kilimi, aile ekonomisine katkıda bulunmak isteyen genç kızların gelir kaynağı oluyor. Genç kızlar, dokudukları Bayat kilimleriyle yüz yıllardır devam edip gelen bir kültürü yaşattıkları anlaşılmıştır. Bayat Kilimlerini, kök boya ile boyayarak dünyada ve ülkemizde tükenmekte olan bir geleneği canlı tutmaktır.

Bayat kilimlerinde kullanılan bütün renkler % 100 doğal yani kök boyadır. Yaz geldiği zaman kök boyada kullanılan bütün bitkiler çalışan elemanlar tarafından, Bayat'ın dağlarından tek tek toplanarak, gölge bir yerde kurutulup, nem almayacak şekilde depolanır. Üretilen Kök boyalı kilimler yıkandığı zaman kesinlikle renk vermez. Boyalar birbirine karışmaz, kullanıldıkça ve yıkandıkça parlaklık kazanır. Kök boyanın en önemli özelliği rahatlıkla yıkanabilmesidir (Foto 10).

Bayat kilimlerini diğer kilimlerden ayıran en önemli özellik; saf yünden yapılan kirman ipi ve tamamıyla doğal bitkilerden elde edilen kök boyası, ayrıca desenlerinde sık ve küçük motifler kullanılarak, motif zenginliği bulunduran göz dolduran kilimler üretilmesi, ebada göre desenlerin uygun yerleştirilmesi, dokumanın kaliteli olmasıdır (Foto 11).

Foto 10. Kök Boyanın yıkanması.

Foto 11. Kök Boyalı Bayat Kilimlerinin Dokunması.

Bayat ilçesinde günümüzde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) demirbaşında 55 adet, Halk Eğitim Merkezi demirbaşında 32 adet toplamda 87 adet kilim tezgâhı mevcuttur. Bu tezgâhlar Bayat Kilim Atölyesi'nde ve köylerdeki kilim atölyelerinde bulunmaktadır.

Bayat Kilim Atölyesi'nde 1 adet kilim atölyesi müdürü (muhasibeci), 2 adet kök boya ip boyama ustası, 1 adet temizlikçi ve 1 adet gece bekçisi olmak üzere 5 adet personel bulunmaktadır. Bunların yanında her yıl farklılık göstermekle beraber köylerdeki kilim atölyeleri de dâhil 76 kursiyer sayısı bulunmaktadır. Bu kişiler ilçedeki istihdamı artırmakta ilçe ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Kilim satışları Bayat Kilim Atölyesi'nde yapılmaktadır. Daha doğrusu Kilim Atölyesinin önündeki satış bölümünde gerçekleşmektedir (Foto 12).

Foto 12. Kök Boyalı Bayat Kilimlerinin Satışının Yapıldığı Gösteri Bölümü.

Kilimlerin satışı üç şekilde gerçekleşmektedir Bunlar; Özel sipariş, toplu sipariş ve yoldan geçenken vatandaşların alması ile gerçekleşmektedir. Özel siparişler Türkiye'nin her tarafındaki valilik, kaymakamlık, resmi devlet kuruluşları ve özel kuruluşlar tarafından gerçekleşmektedir. Kilim üretimleri genellikle kış aylarında artmakta yaz aylarında ise azalmaktadır. Yaz aylarında kilim dokuyan kızların ailelerin kendi işleri (bağ bahçe ve tarla işleri) ile uğraşmaktadır.

Kilimleri Bayat halkı kendi evlerinde dokumaktadır. Ancak bu şekilde yapılan kilim dokumalarında hatalı dokuma gerçekleştiğinden Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından açılan Kilim Atölyelerinde usta öğreticiler tarafından dokunmaktadır.

Unutulmaya yüz tutan el sanatlarına giren kilimcilik valilik desteği ile ayakta durmaktadır. Yaklaşık 20 yıldır Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından düzenli bir üretimi yapılan kilim üretimi yıllara göre farklılık göstermektedir. Kilim atölyelerinde 2006 yılından günümüze kadar üretimi yapılan ürünler ve üretim miktarları aşağıya çıkartılmıştır (Tablo 32).

Tablo 32. Kilim Atölyesi İşletmelerine Ait Üretim Miktarları (2006-2010).

CİNSİ	2006	2007	2008	2009	2010
Kilim	450	384	362	383	508
Paspas	18	74	35	62	76
Çanta	73	74	57	66	32
Yastık	6		1	16	8
Kırlent	10	8	13	9	8
Toplam	557	534	468	536	632

Kaynak: Bayat Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı,2010.

Yıllara göre üretilen ürünlerde dalgalanmalar olduğunu söyleyebiliriz. Bu dalgalanmalarda satış miktarları, kursiyer sayısı gibi nedenler etkili olmuştur. Günümüzde Bayat merkez ve 3 köyde bulunan kilim atölyelerinde toplam 76 kursiyer çalışmaktadır.

Bayat kiliminin metrekaresi 250 TL'ye satışı yapılmaktadır. Bunun 130 TL'si dokuyan kişiye ödeniyor, 120 lirası da vakfa kalmaktadır. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan alınan izinle 120 yıl garanti verilen kilimlerin, yüzde 70'i yurt içi, yüzde 30'u da yurt dışına pazarlanmaktadır. Vakıf temsilcilerinin kilim üretiminin ekonomik kazançtan ziyade devam eden bir kültürü yaşatmak olduğunu belirttiklerinden, yıllara göre gelir durumu hakkında bilgi alınmamıştır.

Bayat ilçesinde ki ekonomik kaynakların yetersiz olduğu tarım ve hayvancılığın geleceğinin çok parlak olmadığı düşünülecek olursa ilçenin en önemli

ekonomik kaynağı kilimcilik olabilir. Kültürün en önemli simgelerinden olan Bayat kilimleri ilçenin tarihi olan bağlarını güçlendirmektedir. Bu birikimi, gelecekte de yaşatmak gerekir. Günümüzde yaşatılmaya çalışılan bir ekonomik faaliyet olan kilimcilik yeni yatırımlar, tanıtım ve reklam ile daha geniş bir kitleye satışı sağlanabilir. Bu durumda ilçeye olan ekonomik katkısı artacaktır.

4.4.2. Diğer Sanayi Faaliyetleri

Bayat ekonomik faaliyetlerin gelişmediği, daha çok tarım, hayvancılık ve kilimcilik yapılan küçük bir Anadolu kasabasıdır. İlçede sanayi faaliyetleri gelişmemiş, hizmet sektörü ise ilçe merkezinde yoğunluk kazanmıştır. İlçede Emirdağ Ticaret ve Sanayi odasına kayıtlı 25 üye bulunmaktadır. Bu üyeler faaliyetlerine devam etmektedir. İlçe esnaf odasına kayıtlı 179 üye bulunmakta bunların 150'si esnaflık faaliyetini sürdürmektedir (Bayat Esnaf ve Sanatkârlar Odası,2010).

İlçede organize sanayi bölgesi bulunmamaktadır. İlçe yol güzergâhında olduğu için petrol istasyonları dikkati çeker. Yol güzergâhında 5 adet petrol istasyonu ve dinlenme tesisi faaliyetini sürdürmektedir. Ayrıca yine Ankara-İzmir yoluna yakın yerdeki 2 adet mermer fabrikası bulunmaktadır. Bu işletmeler Bayat ilçesinin en önemli ekonomik kazanç sağlayan kuruluşlarıdır. Bunlardan daha büyük fabrika bulunmamaktadır. İlçede genelde küçük bakkal, zücaciye, nakliyecisi, marangoz, gibi işletmeler bulunur (Tablo 33).

Tablo 33. Bayat İlçe Merkezinde İşletmelerin Dağılımı (2010).

İşletme	Adet	İşletme	Adet
Lokanta	9	Oto tamir işleri	7
Zücaciye	2	Nakliyecisi	14
Tuhafiye	5	İnşaat işleri	17
Bakkal	12	Minibüs işletmecisi	27
Kahvehane	22	İnternet cafe	8
Berber	10	Diğer	46
		Genel Toplam	179

İlçede ekonomik faaliyetler kısıtlı olunca ilçede sadece Ziraat Bankası bulunmaktadır. İlçe küçük çaplı esnaf kuruluşlarının yoğunlaştığı bir yerleşim alanıdır. Kırsal kesimden günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri ticaret merkezi konumundadır.

Bayat ilçesine her yıl yaz aylarında başta yurt dışından olmak üzere yüzlerce gurbetçi gelmektedir. Yurt dışında olanlar özellikle temmuz ayında ilçeye gelirken yurt içindikiler yıl içinde gelme olanağına sahiptir. Yaptığımız mülakatlar sonucu yurt dışında bulunan gurbetçilerin giderek daha az Bayat ilçesinde kaldıkları belirlenmiştir. Bunun temel nedeni ikinci ve üçüncü kuşak neslin ilçeye olan bağının kopmasıdır.

Bayat ilçesi Ankara-İzmir yolu üzerinde olması nedeniyle tarihi dönemlerde de ticaret merkezi konumunda olmuştur. Ticaret kervanlarının konakladığı bir yerdir. İlçede ulaşım, D-260 Ankara-İzmir karayolundan sağlanmakta olup, Türkiye'nin tüm bölgeleri ile ulaşımı mevcuttur. İlçeye bağlı tüm köy yolları asfalt kaplama olup, kapalı köy yolu bulunmamaktadır. Kış aylarında yoğun kar yağışlarının olduğu dönemlerde kısa süreli olarak kapanmaktadır. Ankara-İzmir karayolu üzerine yapılacak tesislerle, işletmelerle hem ilçenin gelişimi sağlanabilir hem de ilçeden yapılan göçleri azaltacak iş imkânları oluşturulabilir.

Türkiye'de ekonomik faaliyetlerin yetersiz olduğu kırsal kesimler, gerek ekonomik faaliyetin tipleri gerekse üretim miktarları ve pazarlama imkânlarıyla göçü etkileyen faktörlerdir. Özellikle inceleme alanında toprağa bağlı geleneksel üretim tarzı, günümüzün artan ekonomik ihtiyaçları karşılayamadığından, buna alternatif üretim alanları oluşturulamadığı için göçler kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Göçe neden olan bu ekonomik yapı göçten sonra genç ve çalışan nüfusunu kaybeden sahada mevcut üretimi olumsuz etkilemektedir. Sonuç olarak, araştırma alanında ekonomik faaliyetler göçü engelleyebilecek düzeyde olmadığından devam etme eğiliminde olduğu görülebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLER

Bayat ilçesindeki göç hareketini başlatan sebepler Türkiye'deki göç nedenleri ile hemen hemen benzerlik gösterir. Göç nedenleri kırsal kesimdeki işsizlik, sosyal ve ekonomik faktörlerdir. Ekonomik faktörler güçlü itme ve çekme dürtüsünü ortaya çıkarmakta ve insanlar yoksul bölgeden, yaşam standartlarının yüksek olduğu zengin bölgelere göç etmektedir. Bu durumu Bayat ilçesinde de görmekteyiz. İlçenin tarım alanlarının yetersiz oluşu, mevcut tarım alanlarında sulamalı tarımın olmaması, tarım ve hayvancılık dışında ekonomik faaliyetlerin sınırlı olması insanların ekonomik ihtiyaçlarını karşılayamamasına neden olmuştur. Bunun yanında sosyal faktörler, ekonomik faktörler kadar olmasa da göç nedeni olarak bilinmektedir. Sonuç olarak bir sahadaki mevcut doğal, ekonomik sosyal ve politik faktörler göç kararları oluşturmakta olup, göç kararı ferdi ya da ortaklaşa olabilmektedir (Whyne-Hammond, 1985:65). Bütün bunlar ilçeden, yurt içi ve dışına göçlere neden olmuştur. Türkiye'de 1950 yıllarında başlayan göçlere Bayat ilçesi 1960-1965 yıllarında katılmış, 1975 yıllarından sonra artan göçlerle nüfus kaybetmeye başlamıştır. 1975 yıllarına kadar ilçenin nüfusu doğumlarla artarken, bu tarihten sonra azalmaya başlamıştır.

1. BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN TARİHSEL GEÇMİŞİ

İlçede, yerleşme tarihi ile ilgili çeşitli dönemlere ait izlere rastlamak mümkündür. Bayat ve çevresinin tarihi gelişimi şu şekilde özetleyebiliriz:

Bugünkü Bayat ilçesi idari açıdan farklı yerleşim birimlerine dâhil edilmiş, tarihin bazı dönemlerinde idari merkez olmuş, bazı dönemlerde ise başka bir yerleşim merkezine katılmıştır.

Bayat ve çevresi tarihte, Nevahi-i Barçın'ın coğrafi sınırları içinde yer almıştır. Ancak Nevahi-i Barçın olarak adlandırılan ve geçmişte Karahisarı Sahip Sancağı sınırları içerisinde kalan kazanın sınırlarını tespit etmek ve incelemeye tabi tutmak oldukça güçtür. Bunun sebebine gelince; kaza sınırları içinde kaydedilmiş olan yerleşim merkezleri bu günkü idari yapılanmada çok farklı bir görünüm arz

etmektedir. Bu günkü Bayat, Emirdağ ve Bolvadin'e bağlı Kemer kaya kasabası gibi yerleşim merkezleri o zaman Nevahi-i Barçın hudutları içerisinde yer almaktaydı.

Nevahi-i Barçın ve çevresi Anadolu'daki bütün tarihi dönemleri yaşamıştır. Bölge; Hititler, Lidyalılar, Persler, Helenler, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlıların egemenliğine girmiş olup, bu toplumlara ait izler taşımaktadır (www.yapi.com.tr).

Bayat ve çevresinin tarihi seyrine baktığımızda, bölgede uzun yıllar Roma ve Bizans dönemi yaşanmıştır.

Milattan önce 2000-750 tarihlerinde Hititlerin yaşadığı Mal kazağı, Darı yeri, Asarcık, Kavak ve Belencik gibi höyüklerden anlaşılmaktadır (Eskisoy, 2005:18)

M.Ö. 750-620 tarihlerinde Hititlerin egemenliğine Frigler tarafından son verilmiştir. Frig kralı Midas, Bayat'ın batısında bulunan İnpazarcık'ta, Midaum kentini kurmuştur. İnpazarcık, Bayat'a 7 km. uzaklıkta mağaralardan oluşan eski bir yerleşim yeridir. Burası, 1980'li yıllarda koruma altına alınmıştır. Frigler zamanında Bayat'ın kuzeyinde Karaağaç ovası denilen yerde, Abostom adında bir şehir kurulmuştur (Eskisoy, 2005:19).

M.Ö. 620-546 yılları arasında Lidya dönemi yaşanmıştır. Bu dönemde yapılan Kral yolu, Çukurkuyu Köyü'nün yakınından geçmektedir. Ayrıca bu dönemde Emirdağ ilçesine bağlı olan Gömü kasabası yakınlarında, Amorium kurulmuştur (Eskisoy,2005:19).

Bu dönemden sonra bölgede Persler, Derbent yolu üzerindeki Eliceck mevkiinde yaşamıştır. M.Ö. 30-M.S 395'de Roma çağında, Bayat'ın batı tarafındaki Asar kalesi kurulmuştur. Bayat'a 5 km uzaklıkta bulunan bu mevkide; kemerli yapılar, su sarnıçları, çok muntazam işlenmiş mağaralar vardır (Eskisoy,2005:20).

Roma ve Bizanslılar bu dönemde, Roma ve Bizans'ın kendi iç mücadeleleri yanında, uzun yıllar devam eden Sasani ve Arap istilaları neticesinde zayıflamıştır. Roma ve Bizanslıların yaptıkları göçlerle Anadolu nüfus bakımından ıssızlaşmış, birçok şehir harabe haline gelmiştir. Köy ve kasabalarda ziraat yapılamaz olmuş, şehirlerdeki sosyo ekonomik hayat durmuştur. Hatta insanların yaşaması için gerekli temel gıda maddelerinin temini bile meseleydi. Bu dönemde Asarkale, İnbazarcık ve Karain çevresinde yaşayan Bizanslılar, güvenli ve erzak bulabilmenin rahat olduğu kuzey batıya göç etmeye başladılar.

Böylece bölgeye zamanla Türkler hâkim olmuştur. Nevâhî-i Barçın'ın büyük bölümü, 1068 yılında Türkler tarafından fethedilmiş fakat, buraların güvenli yerleşim yerleri olarak iskâna açılması, 1071 Malazgirt savaşından sonra olmuştur. Yöreye ilk yerleşen Türkler, Oğuzların Bozoklar kolundan, Bayat boyundandır. Bu boyun ismi de günümüzde Bayat ilçesinde yaşatılmaktadır. Anadolu Selçuklu Sultanı I. Mesut, Bayat boyundan bir bölük Türkmen'liyi 1147 yılında, bugünkü Bayat ilçesinin bulunduğu çevreye yerleştirmiştir. Daha önce Babailer kırımından kurtulup kaçabilen bir bölük Bayat topluluğu da, 1140 yılında Ankara-Polatlı doğrultusundan gelip bir süre Kızılın ve Karain'de yerleşmişlerdir. I. Mesut'un yerleştirdiği topluluk da ilkin Yukarı köy'e yerleşmiş; sonradan her iki Bayatlı topluluğu birleşip 1150 yılında bugünkü Bayat Çayı'nın kıyısında yurt tutmuşlardır (Yaldızkaya,1986:22).

Selçuklu sultanı II.Kılıçarslan döneminde yapılan Miryakefalon savaşı sonrasında, Afyon çevresi tamamen Selçukluların eline geçmiştir. Bu dönemde Bayat ilçe merkezi ve Akpınar çevresine Türkmenler yerleştirilmiştir. Afyon'da, Sahip Ataoğulları devri, XIV. Yüzyıl bitince Germiyanogulları hâkimiyetine girmiştir. Germiyan Beyliği'nin Afyon'a egemen olduğu sırada, Karahisar'ı, Devletin başkenti yapan Germiyan Beyi Süleyman Şah (1361 -1386) zamanında, Darıyeri'nden Bayat'a bir takım gerizler (su kemerleri) yaptırılarak, içme suyu getirilmiştir. Afyon ve Bayat bölgesi 1428'de Osmanlı idaresine girmiştir. Afyon, Anadolu Eyaletine bağlanarak Karahisar sancağı ismiyle anılmıştır. II. Bayezid döneminde, Afyon'a bağlı kazalar; Barçınlı (Bayat), Bolvadin, Çola, Şuhut, Oynaş ve Sandıklı'dır. Bu durumu Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde, maliyeden müdevver katalogunda, 23 numarada kayıtlı Mufassal Tahrir Defter'inden tespit etmek mümkündür. Yavuz Sultan Selim'in saltanatının ilk yıllarında tutulmuş kadı defterlerinde, Afyon'un ilçeleri; Karahisar, Sandıklı, Bolvadin, Şuhut, Oynaş ve Barçınlı'dır. Bu ilçelerde kadılık mevcuttur. 147 numaralı Mufassal Tahrir Defteri ile 162 numaralı Anadolu Eyaletleri Sancaklarına ait icmal Defterinin Afyon'la ilgili kısmında, kaza merkezinin Barçınlı olduğu belirtilmektedir. Barçınlı'nın şehir merkezi yoktur. Barçınlı kazasına bağlı 121 köy, 105 mezra 6 çiftlik ile 41 çayır, yaylak ve kışlak mevcuttur (Karazeybek,2000: 103-109).

16. yüzyılda, II. Bayezid Dönemine ait bir defterde, Barçınlı Nahiye'sinden bahsedilmiştir, ancak Barçınlı Kazası eksik olduğu için buraya bağlı köy, mezra,

yaylak ve kışlaklar hakkında yeterli bilgimiz yoktur. Nahiye kelimesi burada, hem kaza, hem de alt birimi olan Nahiye şeklinde kullanılmıştır. Kanuni Döneminde yayınlanan 438 Numaralı Defter esas alınır, Barçınlı Kazasına bağlı, 121 köy, 105 mezra, 6 çiftlik ile 41 yaylak, kışlak ve çayır mevcuttu.

II. Selim devrinde, 1572 yılında Afyon'da, Bolvadin, Şuhut ve Sandıklı kasaba hüviyetindedir. Kayırhisar, Kırhisar, Ulu Sincanlı, Kiçi Sincanlı, Barçınlı (Bayat), Oynaş ve Çola nahiyelerinde, nefis adı verilen şehir merkezi yoktur. Barçınlı, Bayat ve çevresindeki kır iskân merkezlerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulan idari birimdir. Bu yıllarda Barçınlı'ya bağlı 130 köy, 122 mezra 6 çiftlik, 66 tane de çayır, yaylak kışlak vardır.

17. yüzyılda Afyon ilçeleri varlığını aynen devam ettirir. Barçınlı kazası da, zaman zaman "Hanbarçınlı" şeklinde adlandırılmaktadır. Bu yüzyılda Barçınlı kazası, Barçınlı ve Nevahi-i Barçınlı isminde iki kaza haline getirilmiştir. Evliya Çelebi'ye göre, 17. yüzyılda Afyon'da; merkez, Sandıklı, Sıçanlı, Şuhut, Çola, Barçınlı, Nevahi-i Barçınlı, Karamık ve Çal kazaları vardır ([http://www. bayatboyu. com/index.29](http://www.bayatboyu.com/index.29) 20. 10,2009). 18. yüzyılda Nevâhi-î Barçınlı kaza olarak varlığını sürdürmüştür. 19. yüzyılda Nevâhi-i Barçınlı varlığını aynı şekilde devam ettirmiştir (Karazeybek,2000:109-113).

1864 yılında, Sultan Abdülaziz tarafından çıkarılan yeni vilayet kanununu ile eyalet sistemine son verilmesi ve 1867'de Hüdavendigâr vilayetinin kurulmasıyla ilçe statüsü kazanan Nevahi-i Barçınlı'ya Sultan Abdülaziz'e atfen "Aziziye" ismi verilmiştir (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Emirdag.04.05.2009>). 1870 yılında, Aziziye ismiyle ilçe merkezi olan kazaya, Barçınlı (Bayat) ve Han-ı Barçın (Eskişehir Han ilçesi) bağlanmıştır. 04 Mart 1889 yıllarında, yeni ve geniş bir idari yapılanmaya gidilmiştir. Barçınlı nahiyasının yerine, Bayat nahiyası kurulmuş ve burası Aziziye'ye bağlanmıştır. Bayat nahiyasına 8 köy verilmiştir ([http://www. bayatboyu.com/index](http://www.bayatboyu.com/index). 20. 10.2009). Zamanla köy sayısında artış görülse de, köylerinin bazıları Emirdağ ilçesine, bazıları ise Eskişehir'in Han ilçesine katılmıştır.

1907 yılında ilk defa belediye teşkilatı kurulan Bayat nahiyesi, 1987 yılına kadar Emirdağ ilçesinin nahiyesi olarak kalmıştır. Bayat, 4 Temmuz 1987 yılında, 19507 sayılı resmi gazetede yayınlanan 3392 sayılı yasa ile ilçe yapılmıştır. 1987

yılında ilçe olan ve bu gün Bayat merkez ve 12 köy yerleşmesinden oluşan küçük bir idari alandır.

İlçede yerleşmenin gelişimi, farklı dönemlerde yöreye göç eden uygarlıklar tarafından belirlenmiştir. Başlangıçta çevreden gelen göçlerle kurulan ilçede, 20. yy.'ın ortalarından sonra iş imkânlarının fazla olduğu yerlere göçler yapılmaya başlanmıştır.

2. BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN NEDENLERİ

Göç, genelde toplumsal değişimin göstergelerinden bir tanesidir. Türkiye’de, 1950 yıllarında ve inceleme alanında 1960 yılından sonra başlayan göçlerle hızlı bir toplumsal değişim meydana gelmiştir. Dünyada ve ülkemizde, endüstrileşme ile beraber göç hareketi başlamıştır. Bu nedenle göçlerin en başta gelen nedeni, insanların yaşadıkları yerlerde iş imkânlarının azlığı, buna karşılık göçün gerçekleştiği yerlerde ise iş imkânlarının fazla olmasıdır. Günümüzde ekonomik faaliyetler genel bir sınıflama ile üç sektöre ayrılmaktadır. Bunlar; tarım, sanayi ve hizmet sektörleridir. Sanayi inkılabı ile işgücünün sektörel dağılımı, ekonomik gelişmeyle beraber tarım dışı sektörlerin lehine dönmüştür. Nüfusun, tarımdan tarım dışı sektörlerle kayması, tarımın yoğun olarak yapıldığı kırsal kesimden kentlere göçleri ortaya çıkarmıştır. Sonuç olarak, endüstrileşme ile birlikte kentlerin işgücü ihtiyacı artar ve bu ihtiyaç köy halkının kente göç etmesiyle karşılanabilir.

Güncel göç olaylarının temelinde doğal, ekonomik, sosyal ve politik faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler göç kararında; insanları göç etmeye zorlayan itici sebepler (push factors) ve göç etmeye cesaret veren çekici sebepler (pull factors) şeklinde kendini gösterir. Göç, aslında karmaşık kişisel kararların bir sonucu olup, iticilik ve çekicilikler arasındaki karşılıklı etkileşim, göç hareketinin zamanını, şeklini ve yönünü belirlemektedir (Whyne-Hammord, 1985:62). Bu yönüyle göçün geleneksel açıklamaları, kaynak bölgede iticiliğe ve göç edilecek alanlarda çeliciliğe neden olan faktörler üzerinde kurulur. Bu faktörler literatürde “itici ve çekici güçler yaklaşımı” çerçevesinde incelenir. “İtici güçlerin” başlıcası, işsizlik ve düşük gelir iken; “çekici güçler” arasında yüksek gelir ve istihdam fırsatları yer alır (Çelik, 2006:150). Fiziki faktörlerden olan olumsuz iklim şartları, yüksek ve engebeli araziler ile verimsiz topraklar, göçlerin kırsal kesimdeki itici faktörü iken,

şehirlerdeki iş imkânları, sosyal ve eğitim imkânları göç nedenlerini oluşturur. Çalışmada, göçlerin çekici faktörlerinden ziyade, itici faktörlerini ele almaya çalışacağız. İlçede gerçekleşen göçlerin oluşum nedenini sadece itici unsurlarla açıklamak doğru olmaz. İlçeden gerçekleşen göçler itme-çekme teorisine göre gerçekleşse de, bu faktörler üzerine zamanla ağ teorisi de etki etmiş ve göçler, belirli merkezlerde yoğunlaşmıştır.

Çalışma alanını oluşturan alan, ilçe merkezi ve 12 köyden oluşmaktadır. Sahada pek çok yerleşme, mevcut nüfuslarını dahi koruyamayarak özellikle yakın illere göç vermiştir. İlçenin mevcut doğal, beşeri ve ekonomik coğrafya şartları, göç etki eden faktörler olarak incelenmiştir.

2.1. DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİNİN GÖÇE ETKİSİ

Bayat ilçesinin, ilçe merkezindeki küçük ovalar bir kenara bırakılırsa, engebeli ve yüksek bir araziye sahip olduğunu daha önce belirtmiştik. İlçenin etrafı çeşitli yükseklikte dağlarla çevrilmiştir. İlçe, kuzey doğudan Çal Dağları, kuzeyden Hendi Baba Dağları, batıdan Bey ve Asar Dağları, güneyden Kazankaya Dağları, güneydoğudan Mekecik ve Çal Dağlarıyla çevrilidir.

Bayat ilçesindeki yükselti, eğim engebelilik nüfus ve yerleşmenin dağılışı ve ekonomik faaliyetler, nüfus ve yerleşme üzerinde, dolaylı ya da doğrudan etkisi olan faktörlerdir. İlçede, daimi yerleşmeler 1000-1600 m yükselti aralığında yer almakta ise de, 1300 m yükselti, sahadaki yerleşmelerin sürekliliği bakımından bir kırılma noktası oluşturmaktadır. Kırsal kesimdeki 12 köy yerleşmesinin 11 tanesi, 1200 m yükselti basamağının üzerinde kurulmuştur. Sadece Bayat ilçe merkezi, 1000-1100 m yükselti aralığında bulunur. Diğer köylerin 1 tanesi 1100-1200 m, 7 tanesi 1200-1300 m, 2 tanesi 1300-1400 m ve 2 tanesi 1400-1500 m yükselti basamakları arasında bulunur (Tablo 34). Türkiye’de ziraat sahalarını kısıtlayan, verim ve üretimde düşüklük ile istikrarsızlık oluşturan faktörlerin, genellikle fiziki coğrafya şartları ile ilgili olduğu (Tümertekin, 1968:50), bu fiziki koşulların etkisi altında tarım potansiyeli düşük, tarım alanlarını dar ve parçalı olan arızalı, dağlık ve yüksek sahaların, göç veren alanları oluşturduğu belirtilmiştir (Mutluer, 1992:120).

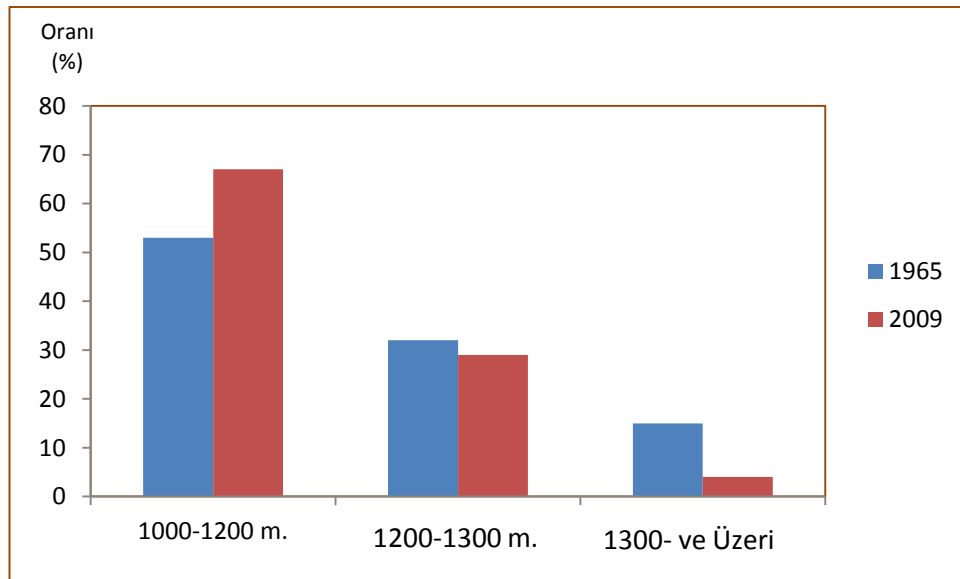
Tablo 34. Bayat İlçesinde Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılımı.

	1000-1100	1100-1200	1200-1300	1300-1400	1400-1500	Toplam
Köy	-	1	7	2	2	12
İlçe Merkezi	1	-	-	-	-	1

Sahada, nüfusun tamamı 1000 m.'nin üzerinde bulunmaktadır. İlçede 1965 yılında nüfusun % 15'i 1300 m'nin üzerinde yaşarken, söz konusu yükselti basamağında günümüzde nüfusun ancak % 4'ü yaşamaktadır. Günümüzde 1000-1200 m. yükselti basamağındaki 2 yerleşme, nüfusun % 67'sini barındırmaktadır. 1200-1300 m yükselti basamağındaki 7 yerleşme ise ilçe nüfusunun % 29'unu barındırmakta olup, geriye kalan 4 yerleşme 1300 m'nin üzerine kurulmuş olup, bu yerleşmelerde nüfusun % 4'ü yaşamaktadır (Tablo 35 ve Şekil 24).

Tablo 35. Bayat İlçesinde Nüfusun Yükselti Basamaklarına Göre Değişimi (1965-2009).

Yıllar	Yükselti Basamakları					
	1000-1200 m.		1200-1300 m.		1300 m. +	
	Nüfus Miktarı	Oranı (%)	Nüfus Miktarı	Oranı (%)	Nüfus Miktarı	Oranı (%)
1965	4652	53	2801	32	1302	15
2009	5654	67	2260	29	556	4

Şekil 24. Bayat İlçesinde Yükselti Basamaklarına Göre Nüfusun Oransal Değişimi.

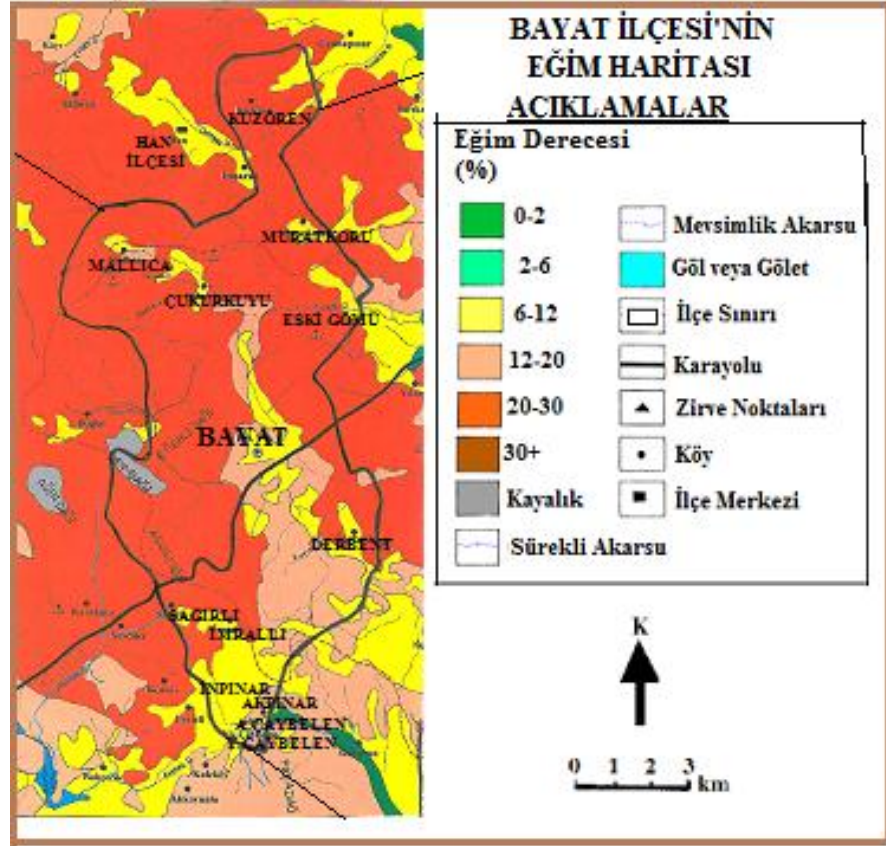
İlçede yükseltinin fazla olduğu yerlerde doğal çevre koşullarının olumsuz etkisi belirgin olduğundan, göçlerle nüfus kaybedilirken, yükseltisi az olan yerleşme alanlarının nispeten nüfuslarını korumuş olması, fiziki çevre ile göçler arasındaki ilişkiyi göstermesi bakımından önemlidir.

İlçede 1300 metrenin üzerinde kurulmuş olan köylerin (Muratkoru, Eskigözü, Mallica ve Kuzören) özellikle 1965 yılından sonra diğer köylere nispeten daha fazla göç verdiği görülür. Nüfus değişimleri dikkate alındığında, yükseltisi fazla olan köylerin nüfus kaybetmesi, doğal çevre koşulları ile göçler arasında sıkı bir ilişki olduğunu gösterir. Söz konusu köylerin dağlık ve engebeli olması, ekonomik faktörleri olumsuz etkilemiştir. Adı geçen köylerde tarım alanı neredeyse yok denecek kadar azdır. Hayvancılığın da giderek azalması, geçim sıkıntısı çeken köylüleri, şehirlere göçe zorlamıştır.

İlçenin batısı ve kuzeyi başta olmak üzere büyük bir bölümünde eğitim derecesi yüksektir (Harita 8). Gerçekten de ilçede 0-6 eğitim derecesinde, yok denecek kadar az alan bulunur. İlçenin büyük bir bölümü, 20-30 derece eğitim aralığında bulunmaktadır. İlçede eğimin az olduğu alanların, ilçe yüzölçümüne oranı % 18 kadardır. Eğimi az olan yerlerin daha çok yerleşme ve tarım alanı olarak kullanıldığı bir gerçektir. Eğer bu grup araziler bir saha üzerinde bulunmazsa, eğimli yerler yerleşme ve tarım için kullanılır. Bu durumda da sahada; erozyon, heyelan, ekonomik faaliyetlerin olumsuz etkilenmesi gibi sorunlar ortaya çıkar. Bu nedenle ekonomisi tarıma dayalı yerlerde, eğitim derecesi düşük olan ovalar büyük önem taşır.

Bayat ilçesinde sadece ilçe merkezi, ova üzerinde kurulmuştur. Diğer yerleşmeler, eğimli yamaçlar ve dağlık alanlarda kurulmuştur. Yükseltinin ve engebeliğin arttığı yerleşmelerin nüfusunun az olduğu ve her geçen gün azaldığı dikkate alınacak olursa, doğal çevrenin olumsuz koşulları göç nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Yer şekillerinin olumsuz koşulları ekonomik kaynakları da azalttığından, yörede, uzun dönemli olarak göç olayları olarak ile açıklanabilecek nüfus azalması gözlenmektedir. Ayrıca ilçede göçlerle nüfus kaybeden köylerin, eğimli bölgede kurulduğu görülür. İlçenin, eğitim haritasında görüldüğü gibi, eğitim derecesi % 20-30 arasında bulunan Kuzören, Muratkoru, Mallica, Eskigözü, Çukurkuyu, Sağırılı, İmrallı, Akpınar, İnpınar ve diğer köylerden daha fazla nüfus

kaybetmesi eğimli arazilerin ekonomik faaliyetler üzerindeki dolaylı veya doğrudan etkisinden kaynaklanır (Harita 8).

Harita 8. Bayat İlçesinin Eğim Haritası.

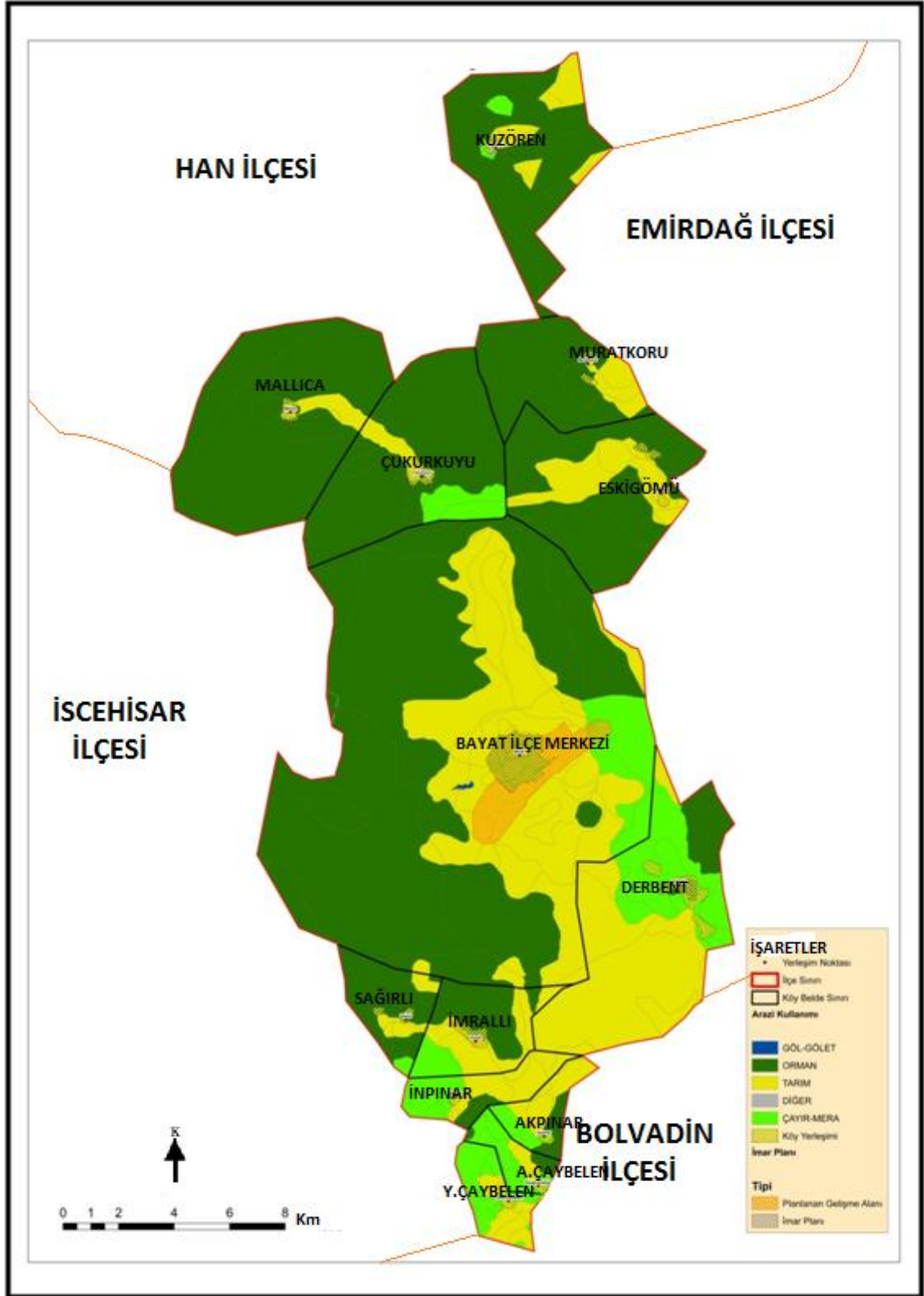
Kaynak: Canlı,2007:22.

İlçedeki göçlerin gerçekleşmesindeki diğer itici unsur, iklim özellikleridir. Bayat ilçesinde yağış azamisi ilkbahar mevsiminde görülmekle beraber, kararsızlık gösterir. İklimin en belirgin karakteri, yarı kurak özellik göstermesidir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlı geçen sahada yıllık yağış ortalaması 372 mm., yıllık sıcaklık ortalaması 10,7 °C kadardır (Tablo 3). Özellikle düşük sıcaklıkların insan yaşamı ve ekonomik faaliyetler üzerindeki olumsuz etkisi ve yaşanan don olayları, tarımsal faaliyetler üzerinde risk oluşturmaktadır. Bayat çevresindeki hâkim rüzgâr yönü, güney ve güneybatıdır. Bu durum özellikle yaz aylarında tarımsal faaliyetleri olumsuz etkiler. İlçede sulanabilir tarım alanlarının azlığı ve iklim koşullarının olumsuz etkisi nedeniyle tarımdan ilçe halkı gelir elde edememektedir. İlçe halkı bu durum karşısında ekonomik koşulların iyi olduğu illere göç etmektedir.

İlçede, tarım alanının az olması, tarım alanlarında sulama olanaklarının sınırlı olması yanında, yağış miktarının azlığı dikkate alındığında tarımsal üretimin ilçe halkı için önemli bir gelir kaynağı olmadığı görülür. Bütün bunlar, ilçeden yapılan göçlerin nedenleri arasında gösterilebilir.

Bayat ilçesi, akarsular ve göller gibi yerüstü suları bakımından zengin olmayıp, geniş alanları sulayabilecek büyük akarsulardan da mahrumdur. İlçedeki mevcut akarsular mevsimlik akış gösterir. Akım miktarları az olduğu gibi, rejimleri de düzensizlik gösterir. Yöredeki mevcut akarsulardan yılın genelinde yararlanmak için 2 adet gölet yapılmıştır. Derbent köyüne, yeni bir gölet yapılması için onay verilmiştir. Bu göletler kısmen tarımdaki su problemini çözmüş olsa da, sulu tarım alanları hala yörede çok azdır. İlçe tarım alanlarının % 20,7'si sulanabilmektedir. İlçede, kuru tarım alanları fazladır.

İlçedeki yükselti, eğim, iklim koşulları, göç nedeni olarak itici faktör oluşturmuştur. İlçenin arazi dağılımı da göç faktörlerinden biridir. Nitekim ilçe arazisinin en geniş bölümünü, ormanlık ve fundalık araziler oluşturmaktadır. Diğer bir ifade ile, arazinin doğal koşulları yerleşmeyi sınırlandıran diğer bir faktördür. İlçenin yaklaşık % 60'ı orman ve fundalıklardır. Geri kalan kısımda engebeli ve yüksek araziler dikkate alınacak olursa, yörede, doğal çevre koşullarının itici unsur olduğu görülür. Genellikle diğer fiziki coğrafya koşulları ile birlikte arazi dağılımındaki bu problemler, yörenin farklı alanlarında tarım ve hayvancılık üzerinde olumsuz etkiler yaparak, bu etkilerin fazla olduğu yerlerde yaşayan kişilerin göç etmesine neden olmuştur (Harita 9).

Harita 9. Bayat İlçesi Arazi Kullanım Haritası (2009).

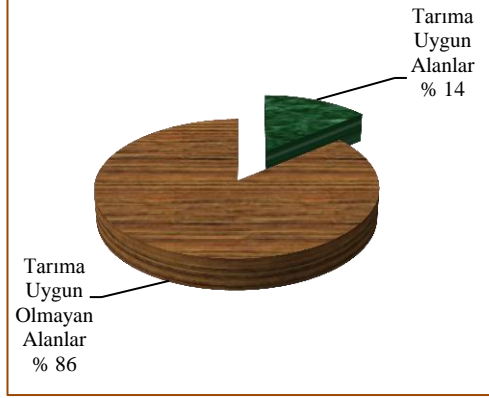
İlçenin kuzeyi, batısı ve doğusu ormanlar ve fundalık alanlarla kaplıdır (Harita 9). Tarım alanları ilçe merkezi çevresinde yoğunlaşmıştır. İlçe merkezindeki tarım alanları, yapılan göletlerle sulama imkânına kavuşmuştur. Ancak ilçenin diğer kısımlarında arazi kullanım haritasından da anlaşılacağı üzere, tarım alanının fazla olmadığı görülür. Mevcut tarım alanlarının miras yoluyla bölünmesiyle parçalı hale gelmesi ve yukarıda da ifade ettiğimiz gibi tarım alanlarının verimsiz olması, söz konusu yerlerde ekonomik şartları iyiden iyiye kötüleştirilmiş, bunun sonucu olarak yöreden iş imkânlarının olduğu yakın illere göçler artmıştır. İlçenin kuzeyinde bulunan Kuzören, Muratkoru, Eskigözü, Çukurkuyu ve Mallica'da tarım alanları daha az olduğundan diğer köylere göre daha fazla göç vermektedir.

Bayat'ın toplam arazi varlığı 42.003 ha.'dır. Bu arazinin % 14,40'ı tarıma elverişlidir. Ancak bu tarıma elverişli arazi sınıfı içinde I. sınıf arazi bulunmaz iken, tarım alanlarının II-III ve IV. sınıf olduğu görülür. Bu sınıflama sonucunda ilçede ilk dört sınıfı oluşturan araziler, toplam alanın yaklaşık ¼'ini (% 14) oluşturmaktadır ki, bunlar tarım yapılabilir alanlardır (Şekil 25). İlçede tarıma elverişli olmayan araziler daha geniş yer tutar (% 84,60). Ayrıca, V.sınıf arazi bulunmaması da problemlili arazi oranını daha da artırmıştır. Özellikle VII. sınıf arazinin % 60 oranında olması dikkat çekicidir (Şekil 26). İlçede VI ve VII. sınıf araziler oldukça fazla yer kaplar. Bu durum, ilçede büyük ölçüde fundalık ve orman alanı olduğunu göstermektedir (Tablo 36).

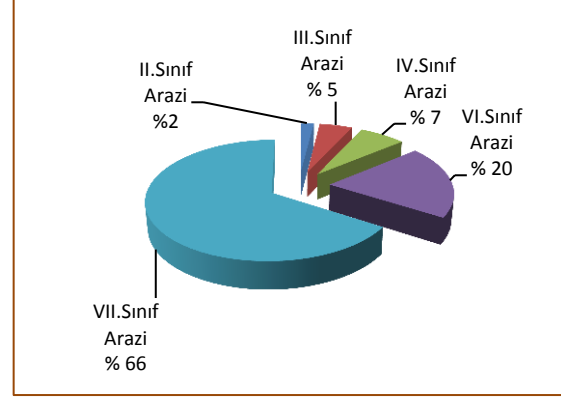
Tablo 36. Bayat'ın Arazi Kabiliyet Sınıflaması (2010).

Esas Kullanmaya Uygunluk	Arazi Sınıfları	Alan Ha.	%	Toplam Alan	%
Tarıma Elverişli Araziler	I	-	-	6.050	14
	II	840	2		
	III	2.100	5		
	IV	2.940	7		
Tarıma Elverişli Olmayan Araziler	V	-	-	35.953	86
	VI	8.401	20		
	VII	27.722	66		
	VIII	-	-		
Toplam		42.003	1000	42.003	100

Kaynak: Tarım İl Müdürlüğü.

Şekil 25. Bayat İlçesi'nde Arazi Kabiliyet Sınıflarına Göre Tarıma Uygun Olan ve Olmayan Alanların Dağılımı.

Şekil 26. Bayat İlçesi'nde Arazi Kabiliyet Sınıfları Dağılımı.

Bayat'ta tarımsal faaliyetlerin yaygın, ancak tarıma elverişli arazilerin sınırlı olması nedeniyle VI. sınıf araziler tarıma açılmıştır. İlçedeki mevcut arazi durumu ve kullanımını geçinmeyi olumsuz etkilediğinden, bu durum sahadan yapılan göçleri tetiklemiş olabilir. Gerçektende ilçe arazisinin yarısını oluşturan kuzey ve batıda, dağlık ve engebeli bölüm tamamen VII. sınıf arazilerden oluşur. Sonuç olarak, söz konusu alanda bulunan köylerin göç verme oranı ve eğilimi daha fazladır.

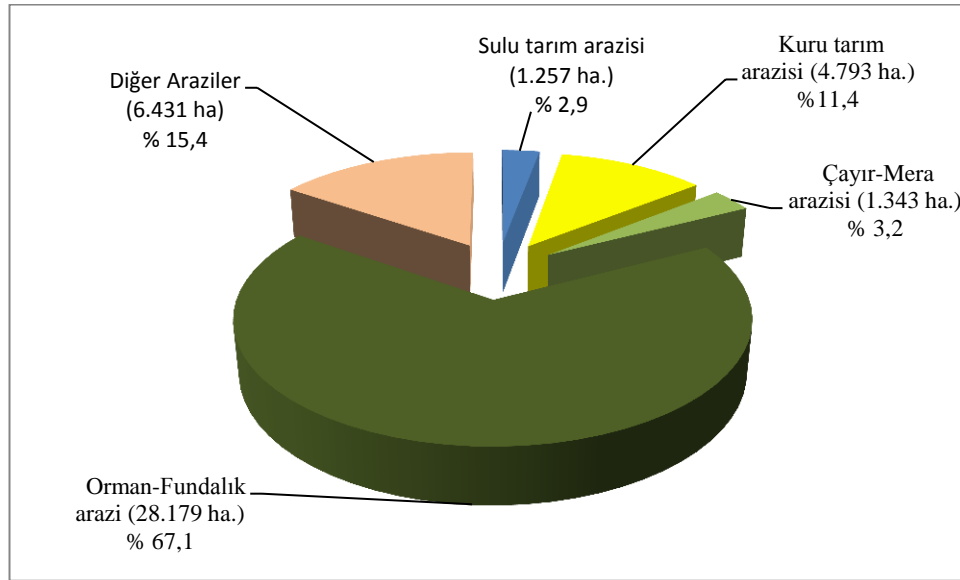
İlçenin arazi durumu incelenecek olursa, ilçe toplam alanının 42.003 (ha) % 67,1'ini orman ve fundalık alanların, % 14,40'ını tarım alanlarının, % 15,4'ünü tarım dışı arazilerin ve % 3,2'sini çayır ve meraların oluşturduğu görülür. Bu dağılım dikkati çeken ilk durum, ilçedeki tarım alanlarının azlığıdır (Tablo 37).

Afyonkarahisar il genelinde tarım alanları toplam arazinin % 45'ini, çayır meralar % 17'sini, orman ve fundalık alanlar % 15'ini ve tarım dışı araziler % 23'ünü oluşturmaktadır. İl geneline göre tarım arazisi, çayır, mera ve tarım dışı araziler az, ormanlık ve fundalık alanlar fazladır. Gerçektende ilçenin tarım alanı, Afyonkarahisar ilindeki diğer ilçelerin gerisindedir. Bayat ilçesi tarım alanı açısından Afyonkarahisar ilindeki 18 ilçe arasında 17. sıradadır (Tablo 38). Bayat ilçesindeki mevcut tarım alanları ilçe nüfusu için yeterli değildir. Bu durum, göçlerin en önemli nedenleri arasındadır. Tarım alanlarının il geneline göre çok geride, buna karşılık ormanlık ve fundalık alanların il genelinden hayli yüksek olması, arazi kullanımı açısından ilginç bir durum teşkil eder (Tablo 37 ve Şekil 27).

Tablo 37. Bayat İlçesinin Arazi Kullanış Durumu (2010).

KULLANIM ŞEKLİ	ALANI (Ha)	TOPLAM ALANA ORANI (%)	TOPLAM ALAN (Ha)	TOPLAM ALANA ORANI (%)
1-Kültüre elverişli arazi			6.050	14,4
a- Sulu tarım arazisi	1.257	2,9		
b-Kuru tarım arazisi	4.793	11,4		
2-Kültüre elverişli olmayan arazi			35.593	85,6
a- Çayır – Mera	1.343	3,2		
b- Orman – Fundalık	28.179	67,1		
c- Diğerleri	6.431	15,4		
TOPLAM			42.003	100

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü (2010).

Şekil 27. Bayat İlçesinde Arazinin Kullanım Dağılımı (İlçe Tarım Müdürlüğü, 2009).

Sahadaki arazinin yaklaşık 6.050 hektarlık kısmı tarım arazisi durumundadır. 2010 yılı itibariyle; bu arazinin 1.257 hektarlık kısmı sulu tarım alanı, diğer kısmı kuru tarım alanıdır. Sulanabilen tarım arazisininin toplam arazi içindeki oranı % 2,99, tarım arazisi içindeki oranı ise % 17,54'dür. Sulu tarım alanınının az olmasına, olumsuz iklim şartları ve ilkel tarım yöntemleri de eklenince insanların yaşam koşulları zorlaşmakta ve ilçeden yurt içi ve yurt dışına göçler gerçekleşmektedir. Özellikle 2000 yılından önce Bayat ilçesinin arazi kullanımına bakılacak olursa, sulu tarım alanınının çok az olduğu görülecektir. 2000 yılı öncesinde tarımsal üretim bu

nedenle daha düşük düzeyde gerçekleşiyordu. Bunun doğal sonucu olarak ilçe insanı, özellikle gençler, çevre illere, büyük şehirlere ya da yurt dışına göç etmiştir. Sulu tarım alanı, Bayat'ın merkezinde bulunmaktadır. Köy arazileri ise büyük oranda kuru tarım alanlarından oluşmaktadır (Foto 13).

Foto 13. Bayat İlçesinin Tarım Alanları Sınırlı Olan Köylerinden Görünüm (İnpınar Köyü).

Tarım alanları ile ilçe arazi oranları karşılaştırıldığında Bayat ilçesinin, Afyonkarahisar ilçeleri arasında % 17' lik tarım alanı oranı ile 17. Sırada olduğu görülür. Bu oran, ilçedeki doğal çevre koşullarının, ekonomik açıdan, tarım için yetersiz olduğu gösterir. Kırsal kesimde temel geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılık için gerekli imkânların olmamasının, ilçedeki göçlerin en önemli nedeni olduğu belirlenmiştir. Günümüz ekonomik koşullarında tarım ve hayvancılık koşulları yeterli olsa da yinede göçler yaşanabilmektedir. Fakat çalışma sahasında kırsal kesimden yapılan göçler sınırlı düzeyde olmayıp, süreklilik göstermektedir. Bu durum, ilçenin doğal çevre koşulları ile göçler arasındaki ilişkisini açıkça göstermektedir.

Tablo 38. Tarım Alanlarının Kullanılış Amaçlarına Göre Dağılımı (ha) (2009).

İLÇELER	Tarla Alanı	Sebze Alanı	Meyve Alanı	Süs Bitkileri	Nadas Alanı	Diğer Alanlar	Toplam Alan	Yüzölçümü (ha.)	Tarım Alanı Oranı (%)
Merkez	40.809	2.696	718	0	1.171	157	45.551	101.827	45
Başmakçı	5.844	98	403	89	2.206	3.086	11.726	36.910	32
Bayat	5.449	42	116	0	1.490	60	7.165	42.003	17
Bolvadin	20.935	159	161	0	5.472	2.102	28.829	92.624	31
Çay	23.910	406	1.709	0	70	43	26.138	79.021	33
Çobanlar	8.013	42	121	0	1.721	50	9.946	42.211	24
Dazkırı	8.436	133	443	24	1.669	2.916	13.622	44.411	30
Dinar	42.163	915	1.244	35	814	85	45.256	132.835	34
Emirdağ	83.889	198	310	0	15.152	476	100.025	211.156	47
Evciler	14.377	154	19	0	1.141	453	16.143	23.506	69
Hocalar	5.062	97	113	0	73	53	5.397	53.714	11
İhsaniye	29.174	130	259	0	1.220	235	31.019	88.824	35
İscehisar	7.828	180	82	0	21	23	8.133	50.313	17
Kızılören	5.397	113	120	0	262	202	6.094	33.709	18
Sandıklı	46.576	337	701	0	192	151	47.957	99.726	48
Sinanpaşa	22.233	834	544	0	6.613	900	31.124	84.522	37
Sultandağı	15.222	33	4.817	0	5.621	2.694	28.386	92.824	31
Şuhut	20.303	889	3.230	0	213	39	24.674	98.326	25
TOPLAM	405.881	7.462	15.108	148	43.724	13.745	486.068	1.412.973	34

Kaynak: İl Tarım Müdürlüğü,2009.

Not: Bağ ürünleri meyveciliğin içinde yer almıştır.

İlçedeki tarım alanlarının 1.490 hektarı nadaştır. Diğer bir ifade ile sulanamadığı için nadasa bırakılan arazilerdir. 2000 yılından önce ilçede, çok az sulu arazi bulunuyordu. Ancak 2000 yılından sonra ilçe sulanabilir araziye kavuşmuştur. İlçede DSİ ve KHGM tarafından yapılan göletlerle ve ilçe halkının sulama sistemleriyle sulanabilir arazi oranı artırılmıştır. Günümüzde 1.257 hektarlık tarım alanında sulu tarım yapılmaktadır. Mevcut duruma rağmen ilçenin sulama durumu, ildeki 18 ilçe arasında 16. duruma getirilebilmiştir. Halen ilçe sulanabilir arazi durumu bakımından yeterli düzeyde değildir. Bu bakımdan ilçe, İscehisar ve Kızılören ilçelerinden biraz daha iyi durumdadır (Tablo 39).

Tablo 39. Afyonkarahisar İlinin İlçelere Göre Sulanabilirlik Durumu (2009).

İLÇELER	Yüz ölçümü (ha)	Tarım Alanı (ha)	Sulanabilir Alan (ha)	Devlet Sulamaları(ha)		Halk Sulamaları Alan (ha)	Toplam Sulanan Alan(ha)
				DSİ	KHİM		
Merkez	120.405	45.551	33.116	1158	5.647	5.630	12.435
Başmakçı	33.287	11.726	9.913	0	1.663	150	1.813
Bayat	42.003	7.165	1.257	184	802	271	1.257
Bolvadin	97.346	28.829	25.802	0	2.189	838	3.027
Çay	80.015	26.138	4.610	7.844	3.897	9.787	21.528
Çobanlar	19.474	9.946	5.088	2.930	1.358	570	4.858
Dazkırı	46.741	13.622	6.048	0	1.849	3.725	7.574
Dinar	123.415	45.256	2.236	4.475	6.372	37.157	43.020
Emirdağ	205.023	100.025	84.432	2.800	3.182	9.611	15.593
Evciler	24.500	16.143	12.469	0	381	3.293	3.674
Hocalar	45.331	5.397	3.481	0	415	1.501	1.916
İhsaniye	84.207	31.019	28.374	298	1.290	1.057	2.645
İscehisar	42.835	8.133	7.618	0	112	403	515
Kızılören	13.847	6.094	5.373	0	394	327	721
Sandıklı	127.819	47.957	26.968	3.966	3.313	13.710	20.989
Sinanpaşa	96.370	31.124	8.266	2.096	4.212	16.550	22.858
Sultandağı	88.469	28.386	14.796	5.430	4.176	1.000	13.590
Şuhut	101.567	24.674	11.036	2.719	5.142	5.777	13.638
TOPLAM	1.392.662	486.068	294.419	33.900	46.394	111.357	191.651

Kaynak: İl Tarım Müdürlüğü, 2009.

Sonuç olarak kırsal alanda bulunan ve geçimini tarım ve hayvancılık ile sağlayan Bayat ilçesinde, arazinin % 14,4'ünü tarım toprakları oluşturmaktadır. İlçede görülen iklim, jeolojik yapı ve vejetasyondaki çeşitlilik, değişik özelliklere sahip toprakların oluşumuna neden olmuştur. İlçedeki bu toprakların büyük bir kısmı dağlık ve eğimli alanlar içerisinde kalmaktadır. Bayat'ta VI-VII. sınıf arazi 35.953 ha. (% 86) alan kaplamaktadır. Bu arazilerin uygun olmamasına rağmen tarım alanı olarak kullanılması, tarımsal ürün çeşidi ve tarımın verimi üzerinde olumsuz etkiler yaparak, itici göç faktörleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2. BEŞERİ NEDENLER

Bayat ilçesinde 1935 yılından itibaren izlenebilen nüfus değişimi, 1975 yılına kadar artış göstermiş ve 1975 yılında 9.466 kişiye ulaşmıştır. 1975 yılından sonra nüfus miktarı yurt dışına ve özellikle yurt içine yapılan göçlerle azalma göstermiştir. Gerçektende ilçe nüfusu 1975 yılında 9.466 kişi iken, 2009 yılında 8.470 kişiye gerilemiştir. Bu durumda ilçeden 1975 yılından sonra, göçlerin arttığı anlaşılır. Bu

göçlerin yaşanmasında 1975 yılına kadar yaşanan yüksek nüfus artışı ve ekonomik kaynakların azlığı etkili olmuştur.

Göç olgusunu, Türkiye'deki yapısal değişimlerden ve bölge içindeki coğrafi faktörlerin etkisiyle farklılık kazanan ortamlardan soyutlayarak ortaya koymanın imkânsız olduğunu belirten Mutluer (1992:132), 1923-1950 yıllarını kapsayan dönemde, ülkedeki kapalı ekonomik sistemin, ulaşım ve iletişim araçlarının sınırlılığının, yaşanan ekonomik bunalımların ve II. Dünya Savaşı'nın dolaylı etkileri ile göç hareketleri büyük ölçüde sınırlı tutulmuştur. Bu dönemden sonra kapalı ekonomik sistemin bozulması, ulaşımın ve iletişimin gelişmesi, kırsal nüfusun bilinçlenmesini ve sosyo-kültürel seviyesinin yükselmesini sağlarken, şehirlerde de yeni iş olanaklarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ayrıca, kır yerleşmelerinde yaşayanların şehirlerde yaşayanlara oranla çok daha hızlı çoğalmakta oldukları (Tümertekin, 1968:50) hususu da dikkate alındığında, Bayat ilçesinde, tarım alanlarında tarımsal nüfus yoğunluğu artmış olduğundan, tarım faaliyetleri dışında başka ek ekonomik faaliyet olanakları bulunmadığından geçim sıkıntısı ortaya çıkmış ve yöreden 1960 yılından itibaren bir taraftan il içindeki ilçelere, yakın illere ve yurt dışına göç yoğunlaşmıştır.

Bayat ilçesinde yerleşmelerin sahip olduğu nüfus büyüklüğü ve nüfusun değişimi ile göç olayları arasında bir bağlantı bulunmaktadır. 1935 yılı verilerine göre, ilçe merkezi dâhil 13 yerleşme ünitesinin hiçbiri 100 kişinin altında değildir. Diğer yerleşmelerden % 54'ü 101-250, % 15,4'ü 251-500, % 23'ü 501-1000, % 7,7'si 1000'den fazla nüfus aralığında, nüfus barındırmaktadır. İlçede yaşanan göçlerle, bu nüfus aralıklarına düşen yerleşme sayısı değişikliğe uğramıştır. İlçede 1975 yılına kadar yerleşmelerin nüfus büyüklüğü artmıştır. 1975 yılında ilçedeki 1 yerleşme 100 kişinin altında iken, 2 yerleşme 101-250, 7 yerleşme 251-500, 1 yerleşme 501-1000 ve 2 yerleşme 1001 kişiden fazla olmuştur. Özellikle 1975 yılından sonra yerleşmelerin nüfus büyüklüğü küçülmüştür. Nitekim 2009 yılında 100'den az yerleşme sayısı 3'e, 101-250 arasındaki yerleşme sayısı 4'e yükselmiştir. Diğer bir ifade ile yöreden yapılan göçlerle yerleşmeler nüfus kaybetmektedir (Tablo 40).

Tablo 40. Bayat İlçesinde Nüfus Gruplarına Göre Yerleşme Sayıları Değişimi.

Yıllar	100'den az	101-250	251-500	501-1000	1001'den fazla	Toplam
1935	-	7	2	3	1	13
1955	1	4	4	3	1	13
1975	1	2	7	1	2	13
1990	1	5	3	2	2	13
2009	3	4	3	1	2	13

Bayat ilçesinde, 12 köy yerleşmesi ve bir merkez bulunmaktadır. Köy yerleşmelerinin % 16,6'sında nüfus artarken, % 7,6'sında nüfus durağan haldedir. Geri kalan % 76,8'inde ise nüfus azalmaları görülmektedir. Yörede yerleşmelerin barındırdığı nüfus miktarı azaldıkça göç verme oranları artmaktadır. Sahanın az nüfuslu yerleşmeleri göç için itici faktör durumundadır. Nüfusu azalan yerleşmelere yapılan yatırımların azaldığı da dikkate alınacak olursa göçlerin nedeni ortaya çıkar.

Bayat ilçesinin sosyal imkânlar yönünden yetersiz olması göç için itici bir faktördür. İlçede, ilçe merkezi dışında okul ihtiyacının karşılanmasında yetersiz kalmıştır. Aslında öğrenci başına daha fazla öğretmen düşen kırsal kesimde öğrencinin azlığı, eğitim ve öğretimde farklı problemleri de beraberinde getirmiştir. Kırsal alanlarda yaşayan aileler, çocuklarının ilköğretim sonrası eğitimlerini sürdürebilmeleri için çocukları ile beraber göç edebilmektedir. 1997 yılında 8 yıllık zorunlu eğitimin etkisi ile pek çok köyde taşınmalı eğitim başlamış, bu nedenle öğrenciler daha ilköğretimden itibaren köy dışında eğitim görmek durumunda kalmıştır. Bu durum ailelerin çocuklarının eğitim için göç etmesinde etkili olmuştur.

Aynı şekilde sağlık ocağı yetersizliği ve diğer faktörlerin yetersizliği durumlarında da aileler çocuklarıyla birlikte göç edebilmektedir. İlçede sağlık hizmetleri, ilçe merkezindeki devlet hastanesi ve biri ilçe merkezi, diğeri Derbent köyünde bulunan sağlık ocağında verilmektedir. Bu birimlerdeki imkânlar yetersiz olursa Afyonkarahisar'ın sağlık kurumları tercih edilmektedir. Sonuçta eğitim hizmetinde olduğu gibi sağlık hizmeti için de yer değiştirmek zorunda kalan köylüler, göç etmeği tercih etmektedir.

Tüm bu faktörler ilçeden göçlerin nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yurt dışında ve yurt içinde değişik yerlere göç edenler, gittikleri yerlerde sosyal imkânların daha fazla olması ve bu imkânların göç edenlerin akrabaları tarafından

öğrenilmesi ile geride kalan kişilerin göç etme eğilimini artırmıştır. İlçede muhtarlara yönelik yaptığımız anket ve mülakatlarda, eğitimin ve sosyal imkânların göç nedeni olduğu anlaşılmıştır. Ancak bu faktörler, ekonomik faktörlere nazaran göç üzerinde daha az etkiye sahiptir.

2.3. EKONOMİK NEDENLER

Bayat ilçesinde ki göçlerin en önemli nedeni ekonomik sorunlardır. Birey, yaşadığı yerde, kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayamıyorsa, aç kalmamak için başka yerler de çalışmak pahasına, yurt ve aile özlemi çekerek yaşamaya kendini zorlamıştır. Kır ve kent arasındaki gelir farkı, göçün en önemli nedenlerinden biridir. Günümüzde göçler, düşük gelirli kırsal bölgelerden, yüksek gelirli kentlere doğru gerçekleşmektedir. Kırsal kesimde insanlar doğal olarak tarım sektöründe çalışmaktadır. Bu nedenle işsiz olarak nitelendirilmemektedir. Kırsal kesimde, tarım sektöründen elde edilen gelirin düşük olması, göç etme eğilimini artırmaktadır.

2000 genel nüfus sayımı istatistiklerine göre, Bayat ilçesinde mevcut 8.753 nüfusun 3.617'si (% 41,3) çalışmaktadır. Ancak ilçe genelindeki bu çalışan sayısı, kırsal kesimde bulunan çalışabilir yaştaki nüfusun bütününün tarım sektöründe çalıştığının kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. İlçedeki faal nüfusun % 75'i birincil faaliyet olarak ifade edebileceğimiz tarım sektöründe (doğal hammadde üretimi), % 21'i çoğunluğu genel kamu idaresinde olmak üzere üçüncül faaliyetlerde (hizmet) ve % 4'ü ikincil (sanayi) faaliyetlerde çalışmaktadır. Bu durumu ilçe merkezi ve köyler bazında incelediğimizde farklı bir durum ortaya çıkar. Nitekim ilçe merkezinde çalışan nüfusun % 56'sı hizmet sektöründe, % 12'si sanayi sektöründe ve % 34'ü de tarım sektöründe faaldir. Köylerin toplamında ise; çalışan nüfusun % 92'si tarım, % 7'si hizmet ve % 1'i sanayi sektöründe faaldir. Sahadaki ilçe merkezinde hizmet sektörü, köylerde ise tarım sektörü hâkim ekonomik sektördür. Sonuç olarak, ilçe merkezi dışındaki sahada, hiçbir yerleşmenin ekonomik çekim merkezi oluşturmadığı, tam tersine itici faktör oluşturduğu görülür.

1997 yılı Köy Envanter Etütleri'ne göre; ilçedeki köylerde yaşayan ailelerin % 8'i tarım dışı faaliyetler ile, % 92'si ise tarımsal faaliyetlerle meşgul olmaktadır. Çiftçiler arasında topraksız aile bulunmazken, % 13'ü 1-20 dekar, % 42'si 21-50

dekar, % 31'i 51-100 dekar, % 14'ü ise 100 dekardan fazla tarım arazisine sahiptir. İlçede, ortalama olarak çiftçi ailesi başına 3,9 dekarı sulu, 29,3 dekarı kuru olmak üzere ortalama 33,2 dekar arazi düşmektedir. Sahada, kuru tarım alanlarının büyük oranda nadasa bırakılması ve çoğunlukla kuru tarım alanlarının masraflarını karşılamadığı gerekçesiyle ekim bile yapılmadığı dikkate alınır, çiftçi ailelerine başına düşen sulu tarım alanları önem kazanmaktadır. Bu bakımdan en şanslı yer ilçe merkezidir. İlçede 1997 yılında köylerden sadece birisinde sulu arazi bulunmaktadır. Sulanabilen arazilerin büyük bir kısmı ilçe merkezinde bulunmaktaydı. Çiftçi ailesinin geçinebilmesi için gerekli olan arazi miktarı, geneli sulu arazi olmak üzere 80 dekar olarak belirtilmiştir (Toroğlu, 2006:217). Yörede, çiftçi ailesi başına düşen arazi miktarı bunun çok altındadır. Bu durum ilçeden yapılan göçlerin en önemli nedenini oluşturmaktadır.

Bayat ilçesinde, iktisadi faaliyetleri, doğal ortam şartları düzenlemektedir. Doğal ortam şartları, sahada yaşayanların yılın ancak belirli bir süresinde topraktan bir şeyler elde edebilmesine imkân sağlamaktadır. Bu nedenle doğal ortam şartları, sahada yaşayanları her şeyden evvel ziraatçı ve hayvancı olmaya sevk etmiştir. Ancak sahada ziraat alanları sınırlı olup, eşit dağılmış değildir. Sahanın ekonomisi, tarihi süreç boyunca tarla tarımı ve meraya bağlı hayvancılık ile sürdürülmüştür. Sahada, hüküm süren ve ziraat için güvensiz olan iklim şartları, genellikle hayvancılık ekonomisi üzerinde daha fazla etkiye sahiptir.

Hayvancılık faaliyetleri ilçede önemli bir yere sahip olsa da, ilçenin ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Mevcut yerleşmelerin, büyük oranda engebeli ve yüksek sahaların yamaç kısımlarında yoğunlaştığını belirtmiştik. Sahada küçükbaş hayvanlar hâkim olup, 18.000 küçükbaş hayvan varlığı mevcuttur. Sahanın arızalı yapısı ve kısa otlardan meydana gelen vejetasyonu küçükbaş hayvancılığı ön sıraya yerleştirmiştir. Bu faaliyet, geçmişte olduğu gibi günümüzde de meraya bağlı olarak yapılmaktadır. Son 20 yıl içinde ilçedeki küçükbaş hayvan sayısında azalmalar dikkati çeker. Küçükbaş hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı yerleşmelerdeki göç olayları dikkate alındığında, meraya bağlı küçükbaş hayvancılıkla uğraşanların büyük oranda göç eğiliminde oldukları ortaya çıkmaktadır. Büyükbaş hayvancılık sahada özellikle son yıllarda artırılmaya çalışılan

ve desteklenen bir hayvancılık şekli olsa da ilçedeki göç eğilimini azaltmaktan uzaktır.

Bayat ilçesinde çiftçi ailesine düşen tarım alanları azdır ve orantısızdır, bunun yanında, tarım alanları çok parçalı bir görünüme sahiptir. Ziraat alanlarının küçük parsellerden oluşması ve engebeli olması makine kullanımını ve ekonomik bir ziraat faaliyeti yürütülmesini engellemektedir. Dolayısıyla bu sahalardaki çiftçilik faaliyetlerinin tek başına çiftçi ailelerini geçindirebilmesi, mümkün değildir. Bu nedenle dağ ve plato sahalarındaki çiftçi aileleri gelirlerini çeşitlendirmek zorunda olup, gelir çeşitlendirme faaliyetlerini kendi buldukları saha içerisinde gerçekleştiremediklerinden, bu sahalardan göçler yoğun şekilde yaşanmaktadır.

Yörenin en önemli ekonomik kaynakları tarım alanları ve meralardır. Ancak bu bakımdan Bayat ilçesi hiç iyi durumda değildir. Bayat ilçesinin arazi kullanımına bakılacak olursa, özellikle kırsal kesimde, tarım alanlarının yetersiz olduğu görülmektedir (Tablo 41). İlçenin tarım alanı ildeki 18 ilçe arasında 16. sırada olduğunu daha önce belirtmiştik. İlçenin % 14,4'ü tarım alanıdır. Bu oran ile Bayat ilçesi, Kızılören ve Hocalar ilçesinden oransal olarak daha fazla tarım alanına sahiptir. Diğer ilçelerin ise gerisindedir.

Tablo 41. Afyonkarahisar İlinde İlçelere Göre Arazi Kullanımı Dağılımı(ha) (2009).

İLÇELER	Yüz Ölç.	Tarım Al.	Orman	Çayır Mera	Tarım Dışı
Merkez	120.629	45.551	13.642	29.522	16.103
Başmakçı	37.625	11.726	15.527	7.836	1.766
Bayat	42.003	6.050	25.220	3.200	6.417
Bolvadin	89.608	28.829	10.390	34.745	4.701
Çay	88.563	26.138	16.270	21.856	4.877
Çobanlar	19.185	9.946	2.501	4.329	1.206
Dazkırı	42.544	13.622	14.160	7.318	4.336
Dinar	123.435	45.256	28.509	33.343	11.213
Emirdağ	205.027	100.025	21.880	64.848	7.905
Evciler	22.430	16.143	0	3.125	1.327
Hocalar	47.425	5.397	36.968	1.808	1.210
İhsaniye	84.193	31.019	29.166	11.341	2.841
İscehisar	42.820	8.133	10.867	13.246	2.534
Kızılören	13.866	6.094	503	6.160	249
Sandıklı	127.773	47.957	32.314	36.975	5.216
Sinanpaşa	95.409	31.124	25.586	24.055	3.427
Sultandağ	85.423	28.386	10.351	29.690	2.989
Şuhut	101.566	24.674	2.050	65.575	3.014
Genel Top.	1.389.503	486.068	296.819	399.442	75.537

Kaynak: Afyonkarahisar Tarım İl Müdürlüğü (2009).

İlçedeki tarım alanları hem il genelinin, hem de Türkiye genelinin oldukça gerisindedir. İlçe, alanını ancak % 14,4'ü tarım alanı olarak değerlendirilmektedir. Bu alanlar, ilde % 44 dolayında iken, Türkiye genelinde % 36'dır (Tablo 42). Bayat ve çevresinde halkın gelir kaynakları tarım ve hayvancılığa dayanır. Çevrede ekilebilir arazi nüfusa yetecek oranda değildir. İlçede yer şekillerinin engebeli olması ve tarım alanlarının yetersiz olması, göçlerin en başta gelen sebeplerindedir. Özellikle ilçenin kuzeyinde bulunan köylerde tarım alanları, diğer yerlere nazaran daha azdır. Bu nedenle yörede en fazla göç veren kesim bu bölümdür. İlçenin tarım alanlarının azlığı yanında, tarım alanlarının parçalı olması, verimsiz olması ve kuru tarım yapılması göçleri kaçınılmaz hale getirmiştir. İlçe merkezinde de yetersiz olan ekonomik koşullardan dolayı göçler, yurt dışı ve özellikle yurt içinde sanayileşen illere doğru gerçekleşmiştir.

Tablo 42. Türkiye, Afyonkarahisar ve Bayat İlçesinde Arazi Kullanımı.

	Bayat (%)	Afyonkarahisar (%)	Türkiye (%)
Tarım Alanı	17	44	36
Orman ve Fundalık	60	21	26
Çayır ve Mera	8	29	32
Diğer	15	6	6

Kaynak: Afyonkarahisar Tarım İl Müdürlüğü (2009).

1997 yılı Köy Envanter Etütleri'ne göre; ilçedeki kırsal yerleşmelerde yaşayan ailelerin % 8'i tarım dışı faaliyetlerle, % 92'si ise tarımsal faaliyetlerle meşgul olmaktadır. Bayat ilçesinde tarım alanlarının % 97'si tarla tarımı faaliyetlerine ayrılmıştır. Ayrıca tarım alanlarının, % 2,1'ini meyve bahçeleri, % 0,76'sını da sebze bahçeleri oluşturur. Yörede, verimli ve geniş tarım alanlarına sahip yerlerde, sulama ile diğer yerlere nispeten daha fazla gelir elde edilebilmektedir. Nitekim nüfusu fazla olan köyler bu şekildedir. Tarım arazisi sınırlı ve verimi düşük olan yerleşmelerin ise, genellikle ekonomik kriz içinde buldukları ve iktisadi faaliyetlerini çeşitlendiremedikleri oranda göç verdikleri görülmektedir.

Zamanla, yöredeki tarım alanlarının ekonomik açıdan yetersiz gelmeye başlaması ve şehirlerde iş imkânlarının oluşması, kırsal kesimden şehirlere doğru

göçlerin yaşanmasına neden olmuştur. Ekonomik olarak tarımdan sonra önemli bir yere sahip olan hayvancılık faaliyeti ise eskisi kadar yapılmamaktadır. Bayat çevresinde mera hayvancılığı amacıyla kullanılabilir arazinin de çok olmadığı görülür. Tablo 42 incelenecek olursa yöredeki çayır ve mera alanı % 8 civarındadır. Bu oran ilde, % 29 iken, Türkiye genelinde % 32 olduğu görülür. Mevcut yerleşmeler büyük oranda engebeli ve yüksek sahaların yamaç kısımlarında yoğunlaşmaktadır. Yörede, ziraat faaliyetlerinin zorlaştığı yerlerde hayvancılık yapılmaktadır. İlçede küçükbaş hayvancılık hakimdir. Yörenin arızalı yer şekilleri ve kısa otlardan meydana gelen vejetasyonu, küçükbaş hayvancılığı ön sıraya yerleştirmiştir. Bu faaliyet, geçmişte olduğu gibi günümüzde de meraya bağlı olarak yapılmaktadır. Son 20 yıl içinde, ilçedeki küçükbaş hayvan sayısında azalmalar dikkati çekmektedir. Bu faaliyetlerin yoğun olarak yapıldığı yerleşmelerdeki göç olayları dikkate alındığında meraya bağlı küçükbaş hayvancılıkla uğraşanların büyük oranda göç eğiliminde oldukları ortaya çıkmaktadır. Mera hayvancılığının veriminin düşük olması ve kırsal kesimde yetersiz olması göçlerin nedenlerini oluşturur. Ayrıca küçükbaş hayvancılığın zor şartlarda yapılması yöredeki gençleri göçlere zorlamaktadır. Yurt dışı ve yurt içine göç eden insanlar, gittikleri yerdeki imkânları yöredeki diğer gençlerle paylaştıklarından, daha önce göç edenlere özenen gençler de göçlere katılmaktadır. İlçede en fazla göçün yaşandığı Muratkoru köyünün muhtarıyla yaptığımız görüşmelerde, halkın yaş ortalamasının artması ve sağlık şartlarından dolayı çalışamaz duruma gelmeleri, gençlere duyulan ihtiyacı anlatır durumdadır.

Tablo 43. Afyonkarahisar İlçelerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (1996).

İlçe Adı	İl İçi Gelişmişlik Sıralaması	858 İlçe İçi Gelişmişlik Sıralaması	İlçe Adı	İl İçi Gelişmişlik Sıralaması	858 İlçe İçi Gelişmişlik Sıralaması
Merkez	1	48	Evciler	10	360
Sandıklı	2	157	Çay	11	373
Bolvadin	3	183	Bayat	12	425
Dazkırı	4	205	Şuhut	13	488
Emirdağ	5	215	Sincanlı	14	574
Dinar	6	243	Kızılören	15	603
Sultandağı	7	273	İhsaniye	16	681
İscehisar	8	293	Çobanlar	17	716
Başmakçı	9	312	Hocalar	18	717

Kaynak: Dinçer ve diğerleri, 1996, s. 125.

Ekonomik sorunlar, kuşkusuz Bayat çevresinde iş imkânının kısıtlı olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim Dinçer ve diğerleri tarafından 1996 yılında yapılan “İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması” araştırmasında, Bayat ilçesinin 425. sırada yer alması, bu durumu doğrular niteliktedir (Dinçer, 1996:125). Bayat ilçesi, Afyonkarahisar ilinde 18 ilçe içinde de 12. sırada yer almaktadır. Oysa diğer ilçeler bu bakımdan daha iyi durumdadır (Tablo 43). Bu durum, ilçedeki ekonomik şartların yetersizliğinden dolayı, ilçenin göç vermesiyle sonuçlanmıştır.

Bayat ilçe merkezi ve kırsal kesimde muhtarlaraya yönelik yaptığımız anketlerden de anlaşılacağı üzere göçlerin en önemli nedeni ekonomik nedenlerdir. Tarım alanlarının yetersizliği ile beraber, kırsal kesimde artan nüfusun ihtiyacını karşılamaması insanları iş olanaklarının fazla olduğu yerlere göçe yöneltmiştir. Bayat ilçesinden yurt içine göç etmiş olan 60 kişiye yaptığımız ankette birden fazla şikâyetli olduğu, “Bayat ilçesinden göç etme nedeniniz nedir?” sorusuna katılımcıların 48’i (% 43) ekonomik nedenlerden dolayı, 22’si (% 20) tarım alanlarının yetersizliğinden dolayı göç ettiklerini belirtmişlerdir. Tüm bu açıklamalar Bayat ilçesindeki göçün nedenini açıklar mahiyettedir. Bunun dışında katılımcıların % 15’i sosyal imkânsızlıklardan, % 13’ü akraba isteği üzerine, % 10’u eğitim ve sağlık koşullarının yetersizliğinden dolayı göç etmişlerdir (Tablo 44). Bunlarla beraber göç edenlerin % 76’sı kırsal kesimdeki ekonomik şartların kısıtlı olmasından dolayı göçe katılmıştır. Göçlerin nedenleri bölümünde incelediğimiz gibi anket sonuçlarında da insanların ekonomik faktörlerden dolayı göç ettiği anlaşılmaktadır.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de iç göçlerin temel sebebi ekonomik faktörlerdir. Bölgeler arasındaki gelişme farklılıkları iç göçlerin en önemli sebebidir. Bunun yanında yaşam şartlarının iyi olmaması, yaşanan terör olayları, siyasi olaylar, ve kan davası gibi faktörler de iç göçün sebepleri arasındadır. İç göçe bu sebeplerden birisi neden olabileceği gibi, birkaçı da neden olabilir. Bayat ilçesinden, yurt içine göç etmiş kişilere yaptığımız ankette, katılımcıların % 43’ü göç etme nedenlerinin en önemlisinin gelir yetersizliği, işsizlik ve ekonomik nedenler olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında, katılımcıların % 20’si toprak yetersizliği ve toprağın verimsizliğinden göç ettiklerini belirtmişlerdir. Sosyal imkânların yetersizliğinden dolayı göç edenlerin oranı % 15 iken, okul ve sağlık hizmetlerinin yetersizliğinden dolayı göç edenlerin oranı ise % 10 civarındadır. Katılımcıların ancak % 13’ü akraba

desteği ile göç etmiştir. Kan davasından dolayı göç eden göçmen bulunmamaktadır (Tablo 44).

Tablo 44. Bayat İlçesinden Yurt İçine Göç Etme Nedeniniz Nedir?

Göç Nedeni	Sayı	Oran (%)
Bayat ilçesinde tarım alanları yetersiz olduğundan	22	20
Akrabalarım göç ettikleri için	14	13
Okul ve sağlık hizmetleri yetersiz olduğundan	11	10
Sosyal imkânlar yetersiz olduğundan	17	15
Ekonomik nedenlerden dolayı	48	43
Kan davası	0	0
Toplam	60/120	100

Özellikle ülkemiz gibi gelişmekte olan ve gelişmemiş olan ülkelerde en önemli göç etme sebeplerinden birisi ekonomik kaynaklı faktörlerdir. 1980’li yıllarda ekonomik kaynaklı göçler olur iken, 1980’li yılların ortalarından itibaren bu göçlere terör kaynaklı göçler eklenmiştir. Fakat ilçede, böyle bir göç olmadığından, temel göç etme sebebi ekonomik kaynaklıdır. Elde edilen veriler incelendiğinde, göç edenlerin göç ettikleri yerlere, ister aile ile gelsin isterse de ayrı gelsin, ekonomik kaynaklı göçler uzun yıllar devam etmiştir. Diğer göç etme nedenleri genellikle daha az oran teşkil eder.

Benzer soruyu yurt dışına göç etmiş kişilere yönelttiğimizde ilginç bir durum ortaya çıkmaktadır. Yurt dışına göç eden 30 kişiye yapılan ankette katılımcıların birden fazla işaretleme yaptığı, “Bayat’tan neden göç ettiniz?” sorusuna 24 kişi (% 56) ekonomik nedenleri, 11 kişi (% 26) Bayat’taki tarım alanlarının yetersizliğini ve 8 kişi (% 19) akraba teşviki ile yurt dışına göç ettiğini belirtmiştir (Tablo 45).

Tablo 45. Bayat İlçesinden Yurt Dışına Göç Etme Nedeniniz Nedir?

Göç Nedeni	Sayı	Oran (%)
Bayat ilçesinde tarım alanları yetersiz olduğundan	11	25
Akrabalarım göç ettikleri için	8	19
Okul ve sağlık hizmetleri yetersiz olduğundan	0	0
Sosyal imkânlar yetersiz olduğundan	0	0
Ekonomik nedenlerden dolayı	24	56
Kan davası	0	0
Terör, Siyasi olaylar	0	0
Toplam	30/43	100

Yurt dışına okul ve sağlık imkânlarının yetersizliğinden ve sosyal imkânların yetersizliğinden göç eden bulunmamaktadır. Bu şekilde göç etmek isteyenler daha çok yurt içindeki illeri seçmektedir.

Ekonomik gelişme ile birlikte tarım sektöründen, sanayi ve hizmet sektörüne işgücü transferi gerçekleşir. Kırsal kesimdeki nüfus artışı, tarımda makineleşme, tarım topraklarının yetersizliği, düşük gelir ve işsizlik bireyleri göçe zorlamıştır. Bu faktörler sahada göçün en önemli nedenleri olarak karşımıza çıkar.

3. BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN GELİŞİMİ VE TİPLERİ

Günümüzdeki anlamıyla kırsaldan kente doğru olan göçler sanayi devrimi ile başlamıştır. Sanayileşme süreci beraberinde kentleşmeyi geliştirmiştir. Kentlerde, sanayi ve hizmetler sektörüne ait iş kollarına gerekli olan işgücü, kırsaldan kente göç edenlerle karşılanmıştır (Yakar, 2009:96). Göçlerin çekici etkisini oluşturan bu faktörlerle, kırsal kesimdeki itici faktörlerin birleşmesiyle nüfus harekete geçmiştir. Nitekim Bayat ilçesindeki doğal çevre koşulları ve sosyo-ekonomik faktörler göçlerin, başlayıp devam etmesi üzerinde etkili olmuştur. Bayat ilçesinde ekonomik faaliyetler daha önce de bahsedildiği gibi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Bayat'ın özellikle tarıma daha az elverişli olan verimsiz dağlık alanlarında yaşayan insanlar, nüfusun artması ile ekonomik olarak sıkıntı yaşamaya başladılar. Ekonomik olarak sıkıntı yaşayan insanların, öncelikle yakın çevredeki ilçe merkezlerine göç ettikleri belirlenmiştir. İlçenin güneyinde bulunan köylerden Bolvadin ilçesine göçler yapılırken, kuzeyindeki köylerden ise Eskişehir Han ve Çifteler'e göçün olduğu saptanmıştır. Göçlere alışmaya başlayan kırsal kesim insanları, zamanla iş imkânlarının fazla olduğu sanayi şehirlerine yönelerek göçlere devam etmiştir. Bayat ilçesinden de başta Eskişehir, İzmir, Ankara ve İstanbul illerine bu tip göçler yapılmıştır.

Bayat çevresinden gerçekleşen yurt içi göçlerde, göçenler gittikleri yerlerdeki iş imkânlarını, geldikleri bölgedeki insanlara anlatarak onların bu göçlere katılmasına önayak olmuşlardır. Nitekim Bayat'tan yapılan göçlerin belirli bölgelerde yoğunlaşması bunun bir göstergesidir. Dolayısıyla göç kararının verilmesinde, bireyin kendisinden önce, göç edenlerin teşviki de önemli bir rol

oyunmaktadır. Bu yaklaşım “ağ teorisi” olarak adlandırılmaktadır. Bu yaklaşım göç etmek isteyen bireyi, göç sürecinde sahip olduğu ilişki ağlarıyla birlikte, toplumsal yönüyle değerlendirmektedir. Zira birey, sosyolojik olarak başta aile ve akrabaları olmak üzere arkadaş ve hemşerilik gibi pek çok kişi ve toplulukla iletişim halindedir. Başta göç edilecek yerle ilgili bilgi akışı olmak üzere, çok ve çeşitli katkıları olan bu ağlar, göçün gerçekleşmesini kolaylaştırdığı gibi devamlılığını da sağlamaktadır (Toksöz, 2006:21). Göç edilen yerlerdeki kişiler belli yerlere göç ettiği gibi, göçülen yerlerde de yabancılık çekilmemiş olmakta ve uyum sorununu azaltmaktadır. Göçlerde etkili olan bu sosyal yapı, kentlerde belli bölgelerde kurulan mahalle ve semtleri açıklamaktadır.

Türkiye’de kırsal alanların ulusal ekonomiye açılmasıyla başlayan göçler, Bayat çevresinden de yurt dışına ve yurt içine göçlerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu göçlerin, daha çok yurt içine yapıldığı belirlenmiştir. Türkiye’den yurt dışına yapılan göçlerle ilgili verileri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurt Dışı İşçi Hizmetler Genel Müdürlüğü tutmaktadır. Söz konusu kurum Türkiye ile ilgili genel göçler üzerinde çalışmalar ve raporlar hazırlamaktadır. Söz konusu Müdürlük, ilçe bazında çalışma yapmamaktadır (Emirdağ hariç). Ancak Dış İşleri Bakanlığının elektronik (ekonsolosluk) verileri ışığında ve yörede yaptığımız anket ve mülakatlar çerçevesinde göçleri incelemeye çalıştık.

3.1. BAYAT İLÇESİNDE YURT DIŞI GÖÇLER

Bayat ilçesinden, ilk göçlerin gerçekleştiği yerler, ilçeden dışarıya olan yurt dışı göçleridir. Bu göçler, ilçenin daha önce Emirdağ ilçesine bağlı bir Bucak olması nedeniyle, bu ilçedeki yurt dışı göç akımından kaynaklanmaktadır. Nitekim 1987 yılında Emirdağ ilçesinden ayrılarak ayrı bir ilçe olan Bayat’ta, göçler yurt dışından ziyade yurt içine yönelmiş, yurt dışı göç akımı azalmıştır. Dolayısıyla 1987 yılı öncesi ve sonrasında iki farklı durum karşımıza çıkmaktadır. Yurt dışı göçlerinin ön plana çıkmasında etkili olan ikinci faktör, diğer göç tiplerine nazaran göçmenin daha fazla kazanma ve daha iyi bir yaşam sürdürebilme özentişi olmuştur. İlçeden yurt dışına yapılan göçler çoğunlukla devlet kanalıyla yapılmıştır. İlçeden devlet kanalıyla yıllara göre kaç kişinin gittiğiyle ilgili kesin veriler bulunmamakla beraber, Afyonkarahisar ilinde, yurt dışına işçi olarak gitmek için yapılan başvuru sayısı ve

gönderilen kişi sayısı tabloda verilmiştir (Tablo 46). Yurt dışına başvuranların ancak 1/3'i yurt dışına işçi olarak gönderilebilmiştir. Yurt dışına gidemeyenler ise kaçak olarak yurt dışına veya yurt içine göç etme eğilimi içinde olmuşlardır. Devlet kanalı ile yapılan anlaşmaların zorlaşması, yurt dışı göçlerini olumsuz etkilemiştir.

Tablo 46. Afyonkarahisar İli'nde 1965-1973 Döneminde Yurt Dışına İşçi Olarak Gitmek İçin Yapılan Mürakat Sayısı ve Gönderilenlerin Dağılımı.

Yıllar	Mürakat Sayısı			Gönderilen İşçi
	E	K	T	
1965	4.503	32	4.535	353
1966	1.237	50	1.287	354
1967	1.699	21	1.720	89
1968	2.194	168	2.362	545
1969	4.547	702	5.249	2.312
1970	5.277	741	6.018	1.440
1971	2.371	411	2.782	1.333
1972	1.851	306	2.157	1.399
1973	2.982	471	3.453	2.307
Toplam	26.661	2.902	29.563	10.132

Kaynak: Tuna, 1981:136-154,224-232.

Bayat ilçesi nüfusuna kayıtlı 2.031 kişi, günümüzde Avrupa ülkelerinde yaşamaktadır. Bu kişilerin ne zaman ve hangi ülkelere gittikleriyle ilgili bilgi ve kayıt bulunmamaktadır. Çünkü bu göç türü ile ilgili belli bir kurum tarafından sürekli ve düzenli tutulan bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak, günümüzde Dış İşleri Bakanlığı'nın elektronik verileri ile yurt dışındaki göçmenler ve göçmenlerin yaşadıkları ülkelerle ilgili genel bilgilere ulaşılabilir. Biz de, söz konusu birimden elde ettiğimiz verileri kullanarak ilçeden, yurt dışına yapılan göçlerin boyutunu ve yöneldiği ülkeleri belirlemeye çalıştık.

Türkiye'den yurt dışına ilk göçler, 1950 yılından sonra kişisel girişimlerle başlamıştır. 1964-1973 döneminde İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun destekleriyle Avrupa ülkeleri ile yapılan ikili anlaşmalarla göçler devam etmiştir. Türkiye'den ilk işçi talebinde bulunan Avrupa ülkesi, Almanya olmuştur. Bu nedenle Türkiye'den ilk işçi göçleri bu ülkeye yapılmıştır. Bu nedenle Bayat ilçesinden yurt dışına yapılan ilk göç de Almanya'ya yapılmıştır. İlçede yaptığımız araştırmada, Bayat ilçesinden yurt dışına ilk giden kişi, 1961 yılında Bekir ÖZAKTAN olmuştur. Bayat ilçe merkezinde oturan göçmen, ekonomik nedenlerden dolayı ailesinin geçimini temin için yurt

dışını tercih etmiştir. Dolayısıyla Bekir Özaktan, Almanya ile yapılan işçi göçü anlaşması ile bu ülkeye işçi olarak gitmiştir. Almanya'ya gittikten 3-4 yıl sonra ilçeye dönen Bekir ÖZAKTAN'ın yurt dışında biriktirdiği dövizler, ülkeye döndüğünde birçok insanı etkileyerek, onların Avrupa'ya işçi olarak göç etmelerinde etkili olmuştur. Yurt dışında uzun kalmasa da, ilçedeki göç sürecini başlatması bakımından şahsın göçü önemlidir. Bayat'tan yurt dışına göç edenlerin ilk kuşağı ailelerini götürmemişlerdir. Bu kişiler, Avrupa'da zor şartlar altında yaşamak zorunda kalmışlardır. Gerçekten de Bayat'tan Avrupa'ya göç eden kişilerin anlattıklarına bakılırsa, göçmenlerin çok sıkıntı çektiği anlaşılmıştır. Bayat'ın ilk göç edenlerinden Süleyman AĞDACI'nın anlattıklarına göre; yaşadıkları yerden ayrıldıktan sonra, tamamen farklı kültüre sahip bir yere geldikleri için dil sıkıntısı, yiyeceklere alışamama, havasına ve suyuna alışamama gibi pek çok sıkıntı ile mücadele etmek zorunda kalmışlar. Bu yaşam biçimine uyum sağlayamayacaklarını anladıklarında, yeterli miktarda para biriktirip Bayat'a geri dönmüşlerdir. Yöreden ilk yapılan göçlerin hemen hemen tamamında bu durum görülmüştür. Yurt dışına göç eden kişiler Avrupa'nın yaşam koşullarına uyum sağlayamamışlardır. Türkiye'de yatırım yapabilmek için gerekli sermayeyi temin ettikten sonra geri dönmüşlerdir. Bunlardan birisi de, ilçe girişinde petrol istasyonu işleten Abdülkadir Ağdacı'dır. 1963 yılında Almanya'ya göç etmiş, 10 yıl kaldıktan sonra ilçeye geri dönmüştür. Biriktirdiği sermaye ile petrol istasyonu kurarak geçimini sağlamıştır. Almanya'da uzun süre kalamamasında iki ülkenin farklı kültürlere sahip olması, dini farklılıklar ve Almanya'da çocuklarını Türk kültürü ve İslam inancına göre yetiştirememesi endişesi etkili olmuştur.

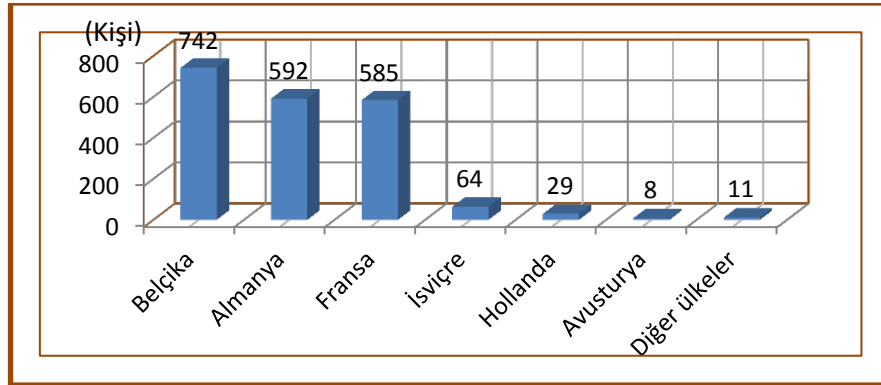
1970- 1980 yılları arasında yurt dışına göç edenler ise gittikleri ülkelere adapte olarak, uzun süreli kalmışlar ve ailelerini yanlarında götürmüşlerdir. Başlangıçta genç ve bekâr olarak giden bu göçmenler, memleketlerine dönerek evlendikten sonra aileleri ile tekrar Avrupa'ya gitmişlerdir. Böylece Avrupa'daki Bayat nüfusu artmaya başlamıştır. İlçede, yurt dışına göçün başladığı 1964 yılından günümüze kadar aradan geçen 47 yıllık sürede çeşitli yollarla göçler devam etse de, yurt dışı göçlerinin 1964-1980 yılları arasında yoğun olarak gerçekleştiği söylenebilir. 1980'li yıllarda vize uygulamasının başlamasıyla büyük ölçüde azalan yurt dışı göçleri, bu tarihten sonra yurt içine yönelmiştir. 1964-1980 yılları arasında

yoğun olarak gerçekleşen yurt dışı göçleriyle, Avrupa’da en fazla Bayat nüfusu barındıran ülke Belçika olmuştur. Belçika’dan sonra ise Almanya ve Fransa gelir (Tablo 47, Şekil 28-29).

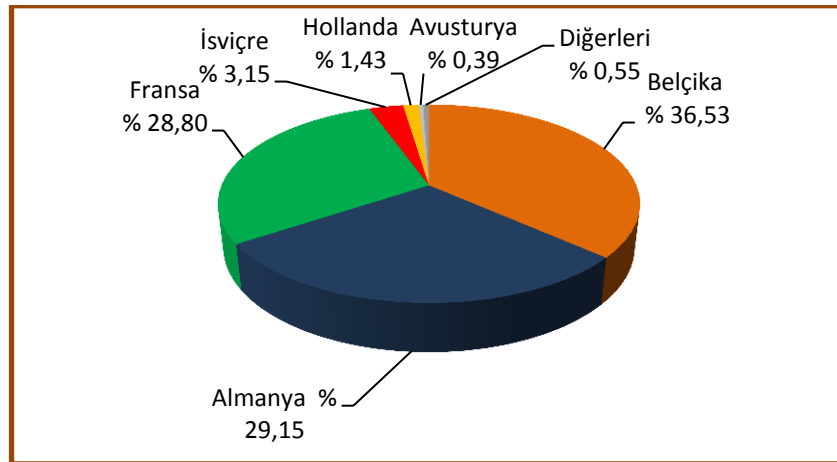
Tablo 47. Bayat Nüfusuna Kayıtlı Nüfusun Ülkelere Göre Dağılımı.

Ülkeler	Erkek	Kadın	Toplam	Oranı (%)
Belçika	390	352	742	36,53
Almanya	302	290	592	29,15
Fransa	297	288	585	28,80
İsviçre	38	26	64	3,15
Hollanda	17	12	29	1,43
Avusturya	5	3	8	0,39
Danimarka	3	2	5	0,25
Lüksemburg	2	1	3	0,15
Diğer(İngiltere,Ukrayna ve Bulgaristan)	3	0	3	0,15
Toplam	1055	976	2031	100

Kaynak: Dışişleri Bakanlığı, ekonsolosluk sistemi,2010.

Şekil 28. Ülkelere Göre Bayat’lı Nüfusun Dağılımı (2010).

Şekil 29. Yurt Dışındaki Bayat’lıların Ülkelere Göre Dağılımı (2010).

2010 yılı itibariyle Bayat nüfusuna kayıtlı 17.119 nüfus bulunmaktadır. Bu nüfusun yaklaşık 2.031'i günümüzde yurt dışında olup, bunun oransal karşılığı % 11,8'dir. 2009 yılı TÜİK verilerine göre, toplam nüfusu 8.470 kişi olan bir ilçe nüfusunun önemli bir bölümünün yurt dışında yaşadığı anlaşılmaktadır. Mevcut nüfusun % 23,98 kadarı yurt dışında yaşamaktadır. Diğer bir ifade ile, yaklaşık her dört kişiden birisi yurt dışında bulunmaktadır. Yurt dışından kesin dönüş yapanlar ve yurt dışında konsolosluklara kayıtlı olmayanlar da (kaçak olarak yurt dışında bulunan Bayat'lılar) dikkate alınacak olursa bu rakamın daha da artması içten bile değildir.

Bayat ilçesinden yurt dışına yapılan en büyük göç Belçika'ya gerçekleşmiştir. Bunun nedenlerine bakacak olursak, Bayat daha önce Emirdağ ilçesine bağlı bir yerleşme birimidir. Emirdağ ilçesinden Belçika'ya yoğun bir göç yaşanmıştır. Belçika'da bulunan Emirdağlıların sayısı 36.620 kişidir (Köktepe, 2008:99). Emirdağ'dan gerçekleşen bu göçlerden, haliyle Bayat ilçesi de etkilenmiştir. Göçlerin Belçika'ya yapılmasının diğer bir nedeni ise, işçi olarak gitmenin kolay olmasıdır. Belçika'ya göç eden insanlar için Belçika, bir fırsat kapısı durumuna gelmiştir. Bu fırsat kapısını, zamanla tüm Emirdağ ilçesinin kırsal kesimi değerlendirmeye başlamıştır. Bayat'ın 1987 yılında ilçe yapılması ile beraber, Bayat ilçesinden yurt dışına göçler Emirdağ'daki kadar yoğun bir şekilde olmasa da devam etmiştir. Emirdağ ilçesinde çokça gördüğümüz evlenme yoluyla yapılan göçlerin, Bayat ilçesinde yapılmadığı yaptığımız anket ve mülakatlarla ortaya çıkmıştır.

Tablo 47 ve Şekil 28-29'daki veriler ışığında en fazla Bayat'lı 742 kişi (% 36,53) ile Belçika'da yaşamakta onu, 592 kişi ile Almanya (% 29,15), 585 kişi (% 3,15) ile Fransa, 64 kişi (% 1,43) ile İsviçre, 29 kişi (% 0,39) ile Hollanda, 8 kişi (%0,55) ile Avusturya izlemektedir. Bunların dışında Danimarka'da 5 kişi, Lüksemburg'ta 3 kişi, İngiltere, Ukrayna ve Bulgaristan'da birer kişi yaşamaktadır. Bu durum ilçedeki ekonomik ve sosyal imkânların yetersiz olduğunu açıklamaya yeterli bir durumdur. Gerçekten de ilçedeki ekonomik koşulların yetersizliği nüfusun, gerek yurt dışına gerekse yurt içine göçlerine yol açmıştır. Ekonomik imkânlar iyi düzeyde olsaydı bu kadar yoğun göç olayı görülmezdi. Yapılan göçlerin, ilçenin ekonomik ve sosyal şartlarını düzeltmesi beklense de, bu göçler ilçeyi ekonomik ve sosyal problemlerin odağı haline getirmiştir.

Yurt dışında, en fazla Bayat nüfusu Belçika, ikinci olarak Almanya ve üçüncü olarak Fransa'da bulunmaktadır. Yurt dışındaki Bayat'lıların % 94,48'lik bir kısmı Belçika, Almanya ve Fransa'da bulunmaktadır. Diğer ülkelerdeki kişiler de zamanla bu ülkelerden diğer ülkelere geçiş yapmışlardır. Günümüzde Bayat ilçesinden yurt dışına yapılan göçlerin azalmasına karşılık, şimdiye kadar nüfusun önemli bir kısmı yurt dışına göç etmiştir.

İlçede, 11 köyden yurt dışına göçler gerçekleşmektedir. Göç edilen köylerden, göçler belli ülkelerde yoğunlaşsa da, daha birçok ülkeye göçler gerçekleşmektedir. İlçede, yurt dışına göç veren yerler dikkate alındığında, Bayat ilçesinin güneyindeki köyler Almanya ve Fransa'ya göç verirken, ilçenin kuzeyindeki köyler daha çok Belçika'ya göç vermiştir. Sonuç olarak birbirine komşu köyler, aynı ülkeye göç ederler. Bu durum köylerin birbiri ile ilişkilerinin bir sonucudur. Gerek Afyonkarahisar ve Eskişehir, gerekse yurt dışında Bayat'lıların aynı mahalle ve semtlerde toplanmaları, akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin güçlü olduğunu göstermektedir.

Bayat'tan göç verilen ülkelerin tamamında, erkek nüfus kadın nüfustan daha fazladır. Bu durum göçlerin ekonomik nedenlerden kaynaklandığının göstergesidir. Göçlerin ilk gerçekleştiği yıllarda erkek nüfus kadın nüfusa nazaran daha fazla iken, zamanla ailelerin göçlere katılmasıyla, erkek ile kadın nüfusu arasındaki fark azalmıştır. İşçi göçlerinin fazla olduğu ülkelerde erkek nüfusunun fazlalığı dikkati çekmektedir.

Yurt dışında yaşayan Bayat'lılar gittikleri ülkelerde birlik ve beraberliklerini sürdürmektedirler. Bayat'lıların yoğun olduğu ülkelerde dernekler kurarak, belirli zamanlarda bir araya gelmektedirler. Bayat belediyesi ve kaymakamlığının destekleri ile yurt dışına veya yurt içine göç edenlerle bağlantı kurulmakta, gerek yaşadıkları yerlerde gerekse Bayat ilçesinde yaz aylarında çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.

3.2. BAYAT İLÇESİNDEN YURT İÇİ GÖÇLER

Bayat ilçesinden 1960 sonrasında başlayan göç sürecinde yurt içine ve yurt dışına göçler beraber başlamıştır. 1965-1980 yılları arasındaki dönemde yurt dışına göçler daha fazla yaşanmıştır. 1980 tarihinden sonra ise, gerek yurt dışı göçlerin yasal olarak zorlaşması, gerekse Türkiye’de ekonomik kalkınma hızının artması nedeniyle göçler ülke içinde endüstrileşen merkezlere yönelmiştir.

Türkiye’de, iç göçlerle ilgili veriler nüfus sayımlarından, daimi ikametgâh değişikliği esasına göre yapılmaktadır (Yakar, 2009:118). Ancak 2000 yılından önce “Daimi İkametgâha Göre İç Göçler” il bazında yayımlandığından, Bayat ilçesine ait veriler bulunmamaktadır. Bayat ilçesi, 1987 yılından önce Emirdağ ilçesine bağlı bucak olduğundan bu döneme ait sağlıklı veriler elde edilememiştir.

İlçenin ekonomik kaynak yönünden gelişmediğini daha önce belirtmiştik. İlçede önemli yer altı ve yerüstü kaynakları bulunmamaktadır. Halkın temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. İlçedeki tarım alanlarının verimsiz, yetersiz ve sulanamıyor olması ekonomik sıkıntıları artırmıştır. İş imkânları çok sınırlı olduğundan insanlar, özellikle göç etme çağındaki gençler, başka il ve ilçelere göç etmektedir.

İlçeden, günübirlik olarak, İscehisar ilçesindeki mermer fabrikalarına çalışmaya giden insanlar bulunmaktadır. Bayat İscehisar arası uzaklığın 20 km. olması, ilçe merkezinden saat başı belediye araçlarının kalkması ve ulaşım imkânlarının bulunması, işçilerin çalışma olanağını artırmaktadır. Ancak ilçeden mermer fabrikalarına giden işçilerin sayısı fazla değildir. Bu işçilerin sayıları yaz mevsiminde artarken, kış mevsiminde azalmaktadır. Bu kişiler ayrıca tarım ve hayvancılık işlerini de yürütmeye devam etmektedirler. İlçeden yakın il ve ilçelere göçler yapılmaktadır ve bu göçler belirli zamanlarda yoğunluk göstermektedir. İlçenin güney kısmında bulunan köylerden, Bolvadin’e yapılan göçler, ilçenin kuzeyinde Eskişehir’in Han ve Çifteler ilçesine yönelmiştir. Buna Afyonkarahisar ve Eskişehir illerini de eklersek, yurt içine yapılan göçlerin daha çok yakın illere yöneldiği anlaşılır. Yerleşmelerin birbiriyle ilişkilerini sağlayan ulaşım güzergâhları bu bakımdan önemli bir yere sahiptir. 1960 yılında yapılan Ankara- Sivrihisar- Afyonkarahisar karayolu ilçenin, Afyonkarahisar ve Eskişehir ile irtibatını kolaylaştırmıştır. Bunun yanında ilçenin kuzeyinde bulunan köyler Eskişehir ve

ilçelerine (Han ve Çifteler), güneyinde bulunan köyler ise Afyonkarahisar ve ilçelerine (İscehisar ve Bolvadin) yakın olduğundan söz konusu sahalara göçler yoğunlaşmıştır.

Tablo 48. Bayat İlçesi Köylerinden Yurt İçine Alınan ve Verilen Göçler (1997).

Köy Sayısı	Göç Alan		Göç Veren	
	Köy Sayısı	Göçle Gelen Hane Sayısı	Köy Sayısı	Göçle Giden Hane Sayısı
12	-	-	9	40

Kaynak: DİE,2002:153.

1997 köy envanteri sonuçlarına göre ilçe kırsalından göçlerin yaşandığı görülür (Tablo 48). 1992-1997 yılları arasında hiçbir köy göç almaz iken, 9 köyden 40 hane göç etmiştir. İlçe kırsalından gerçekleşen bu göçlerin, göç merkezlerinin tipini ortaya koyma olanağımız yoktur. Ancak ilçenin köylerinin göçlerle nüfus kaybettiği bir gerçektir.

İlçede yurt içi göç olayının 1965’li yıllarda başladığı, 1985 yılından sonra da yoğunlaştığı görülür. Bilindiği üzere ülkemizde nüfus bu tarihten sonra yüksek sayılabilecek bir derecede hareketlilik yaşamaktaydı. Türkiye ve Bayat’ta bu duruma neden olan etkenler aynıdır. Kırsal kesimde nüfus artışının, kişi başına düşen arazi miktarını düşürmesi ve ekime açılacak arazinin azalması başlıca nedenler olarak ortaya çıkmaktadır. Başlangıçta ilçedeki köylerin ve ilçe merkezinde yeterli olmayan ekonomik potansiyeli, göçlerin il dışına yönelmesine neden olmuştur. Biraz önce de ifade ettiğimiz gibi ilçeden yakın illere ve ilçelere göçler yaşanmıştır. İş bulabilenler ilçeyi terk etmeye devam etmektedir.

Kuşkusuz yurt içine yapılan göçlerle ilgili “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine” kadar yeterli ve doğru bilgi elde edilemiyordu. Türkiye İstatistik Kurumundan aldığımız veriler, inceleme alanında yaptığımız mülakatlar Bayat Belediyesinin yapmış olduğu çevre illerdeki Bayatlıları tespit çalışmaları ve ilçenin yıllara göre nüfus artışı bu konuda bize yön göstermiştir.

İlçede yurt içine ilk göçü gerçekleştiren kişilerden Ramazan ÇANACIK ile yaptığımız göç değerlendirmesinde, Ramazan Çanacık, ilçenin kuzeyinde orman kenarı köylerinden olan Mallica köyünden yurt içine göçen ilk göçmenin kendisi

olduğunu belirtmiştir. Ramazan Çanacık, ilçedeki yaylalardan birinin ismini, soyismi olarak taşımaktadır. Ramazan Çanacık, devlet memuru olarak, İzmir Çeşme ilçesinde 1975 yılında göreve başlamıştır. İlk göçten sonra köyden İzmir'e yoğun bir göç akımı başlamıştır. Ramazan Çanacık, köydeki imkânlar yetersiz olduğundan, göç etmek isteyenlere yardımcı olduğunu belirtmiştir. Günümüzde, sadece Mallica köyünden 100 hanenin İzmir'de ikamet etmekte olduğunu belirtmiştir.

İlçeden göçün Türkiye'de, illere göre dağılımını ortaya koyacak bir veri aranırsa, Bayat ilçesi doğumlu nüfusun yaşadığı illere göre dağılımına bakılabilir. Bu yaklaşıma göre, diğer illerde sayılan Bayat ilçesi doğumlular, o illere göç etmiş olarak kabul edilebilir. 2009 yılı "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine" göre Bayat ilçesi doğumlu olup ilçe dışında 8.649 kişi sayılmıştır (Tablo 49). Bu durum, ilçe dışındaki Bayatlı nüfusun ilçede bulunan Bayatlı nüfusundan fazla olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Tablo 49. Bayat İlçesi Dışında Bulunan Bayat Doğumlu Nüfusun Dağılışı (2009).

İller	Nüfusu
Eskişehir	2.654
Afyon İl Merkez	1.739
İzmir	1.588
İstanbul	534
Ankara	450
A	6.965
B	82,23
C	8.649
D	8.470
E	102,11

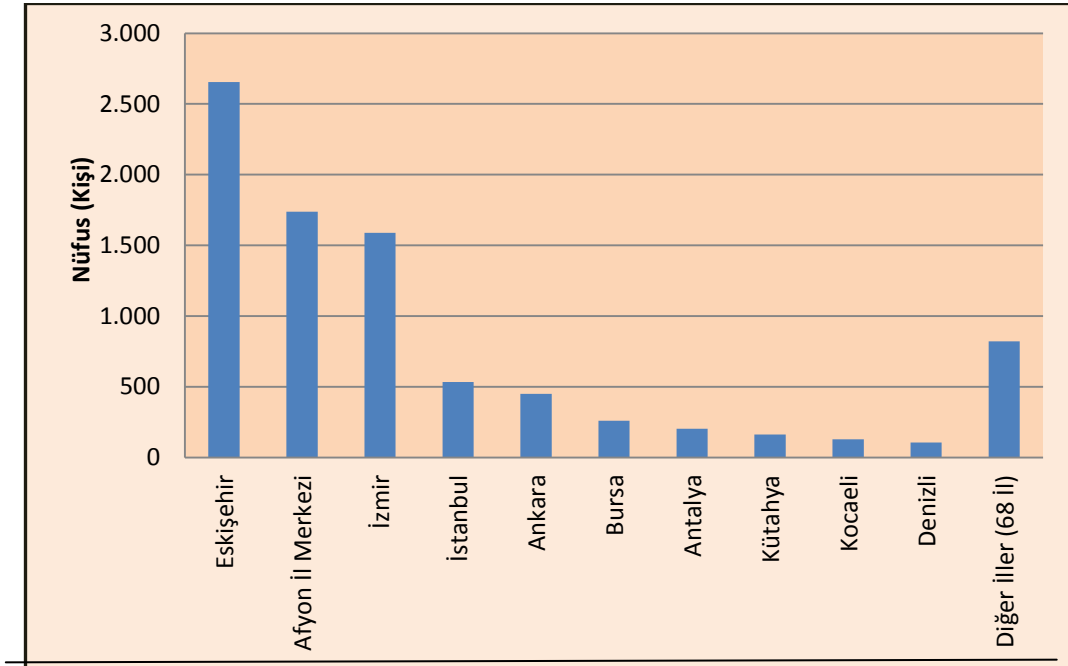
A=5 İl toplam nüfusu, B=5 İl toplam nüfusunun Bayat toplam nüfusuna oranı, C= İlçe dışında bulunan Bayat doğumlu toplam nüfus, D= İlçe toplam nüfusu, E= Başka ilde bulunan Bayat doğumluların ilçe nüfusuna oranı

Kaynak: TÜİK,2009.

Bayat ilçesi doğumluların en çok sayıldığı yer, diğer bir ifade ile göçün en fazla yapıldığı yer, Eskişehir (ilçe dışında sayılan toplam nüfusun % 30,7) olmuştur. Eskişehir'i, Afyonkarahisar il merkezi, İzmir, İstanbul, Ankara, Bursa, Antalya illeri

takip etmektedir. Bayat ilçesinden yurt içine göçün yönü; komşu iller ve ülkenin üç büyük şehridir. Bu durum coğrafi yakınlıkla olduğu kadar, adı geçen illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyindeki farklılıklarla da ilgilidir.

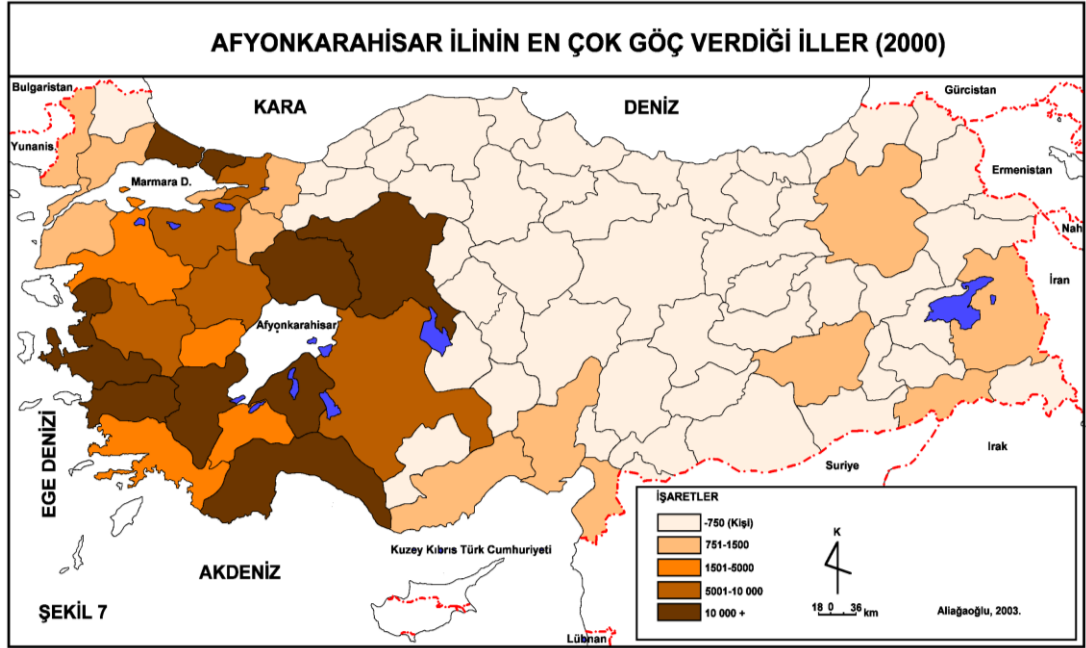
Bayat ilçesi doğumlu nüfusun, 3 il dışında (Çankırı, Kırşehir ve Nevşehir) tüm illerde bulunduğu saptanmıştır. Göç yapanların yaklaşık % 91'i, ilk 10 ilde yaşamaktadır (Şekil 30). Diğer 63 ilin oranı ise % 9 kadardır. Bu durum, Bayat ilçesinden, gerçekleşen göçlerin tanıdık, akraba desteği ve örnek göç hareketi ile gerçekleştiğinin göstergesidir. İlçenin nüfus kütüğüne 17.119 kişi kayıtlıdır. Bu kişilerin 8.649'u yurt içinde, 2.031'i de yurt dışında yaşamaktadır. Toplam 10.680 kişi göç ederek Bayat ilçesi dışında hayatlarını sürdürmektedir. İlçe Nüfus kütüğüne kayıtlı olan vatandaşların % 62'si göç etmiştir.

Şekil 30. Bayat İlçesi Doğumluların Sayıldığı İllere Göre Dağılımı (2010).

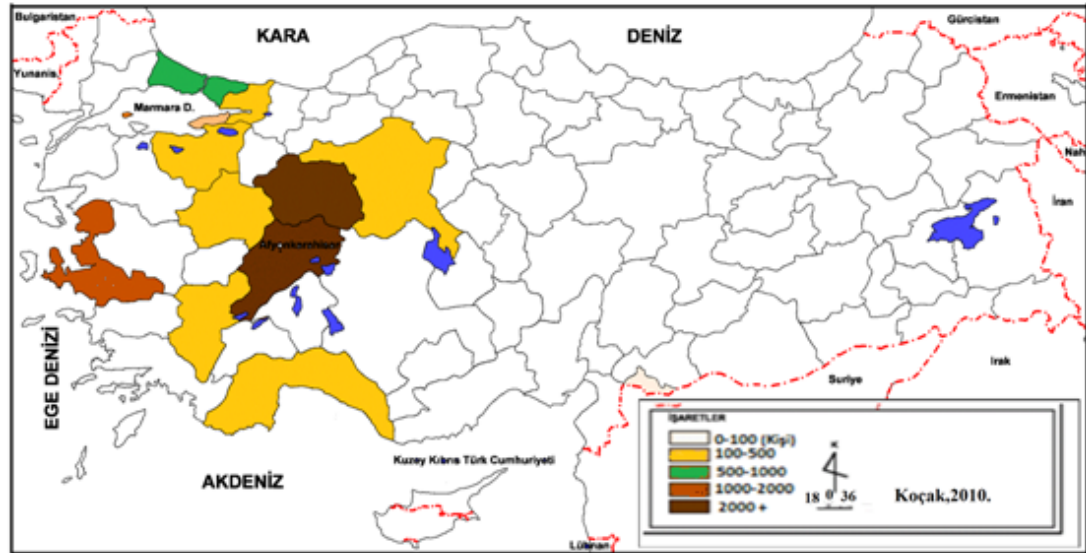
Bu konuda yapılan diğer bir tespite göre; ilçenin yurt içine verdiği göç Afyonkarahisar ili ile benzerlik göstermektedir. Ancak bu ilişkinin, ülkeyi oluşturan bütün iller için aynı ölçüde güçlü olduğu söylenemez. Bayat ilçesi, Adana-Samsun hattının batı yarısı ile kuvvetli nüfus alış verişi yapmaktadır. Bu yönüyle ilçeden yurt içine yapılan göç, Afyonkarahisar'dan yapılan göçlere benzemektedir. Afyonkarahisar ilinin yurt içine en fazla göç verdiği iller; Eskişehir, İstanbul,

Ankara, İzmir, Kütahya gibi illerdir (Harita 10). Bayat ilçesi de en fazla buralara göç vermektedir (Harita 11).

Harita 10. Afyonkarahisar İlinin En Çok Göç Verdiği İller (2000).

Kaynak: Aliagaoglu, 2003:69-70.

Harita 11. Bayat İlçesi Doğumluların Sayıldığı İllere Göre Dağılımı (2009).

Bayat ilçesinin sırasıyla en fazla göç verdiği iller; Afyonkarahisar merkez, Eskişehir, İzmir, Ankara, İstanbul ve Bursa illeridir. Söz konusu illerden en fazla göç 2.654 kişi ile Eskişehir'e gerçekleşmiştir. Bu ili, 1.739 kişi ile Afyonkarahisar il merkezi, 1.588 kişi ile İzmir, 534 kişi ile İstanbul ve 450 kişi ile Ankara illeri

izlemiştir (Harita 11). Bu rakamların bu kadar yüksek olmasının sebebi ise; kuşkusuz Bayat ilçesinden göç edenlerin gittikleri yerde doğal nüfus artışı ile çoğalmalarıdır. Bayat ilçesinden ilk göçü gerçekleştirenlerin sayısı bu kadar yüksek değildir.

İlçeden yurt içine göç eden kişiler, gittikleri yerde belli bir mahallede yaşamaktadırlar. Bayat Belediye Başkanlığı ve muhtarlarla yaptığımız yapılan mülakat neticesinde, Afyonkarahisar ilindeki Bayatlıların, genelde Sahipata ve Uydukent mahallesinde yaşadığı öğrenilmiştir. Söz konusu mahallelerde, en az 300 hane yaşadığı belirtilmiştir. Aynı şekilde Eskişehir ilinin Çamlıca mahallesinde en az 250 hane Bayatlı bulunmaktadır. Benzer şekilde İzmir'in Çeşme ve Kemalpaşa ilçelerinde oldukça fazla Bayatlı bulunmaktadır. Bu durum yapılan göçlerin tanıdık, akraba teşviki ve aile göçü etkenleriyle gerçekleştiğinin göstergesidir. Ayrıca göç edilen yer farklı bir kültür ve yaşam alanı olduğundan, göçülen yerlere daha kolay adapte olabilmek için hemşerilik vasfı önemli bir dayanak oluşturmuştur. Bunların dışında ülke içinde farklı illerde memuriyet, eğitim, askerlik, vb nedenlerden yaşayan Bayat doğumlu nüfus da bulunmaktadır.

Yine doğum yeri bilgilerine bakılarak, diğer illerde doğup, Bayat ilçesinde yaşayan nüfusun illere göre dağılımı, ilçeye olan göçlere dair bilgi verir. Bayat ilçesinde bulunan bu nüfus, Konya, Eskişehir, başta olmak üzere Ankara, İzmir, İstanbul kökenli kişilerden oluşmaktadır (Tablo 50).

Gerçekten de 2009 yılı itibarıyla ilçe dâhilinde 441 kişi başka il doğumlu nüfusu oluşturmaktadır. Bu değer 8.470 olan ilçe toplam nüfusunun % 5,2'sine karşılık gelmektedir. Dolayısıyla, ilçenin dışarıdan önemli miktarda göç almadığı ortaya çıkar. İlçeye yönelik göçlerin temel nedeni, memuriyet nedeniyle yapılan atamalardır. Bu sebeple ilçede, başka illerden gelen nüfus azdır. Afyonkarahisar iline yakın olan il merkezi nüfusuna kayıtlı olan memurların, görev yeri hususunda komşu illeri tercih etmesi de durumun sebeplerindedir.

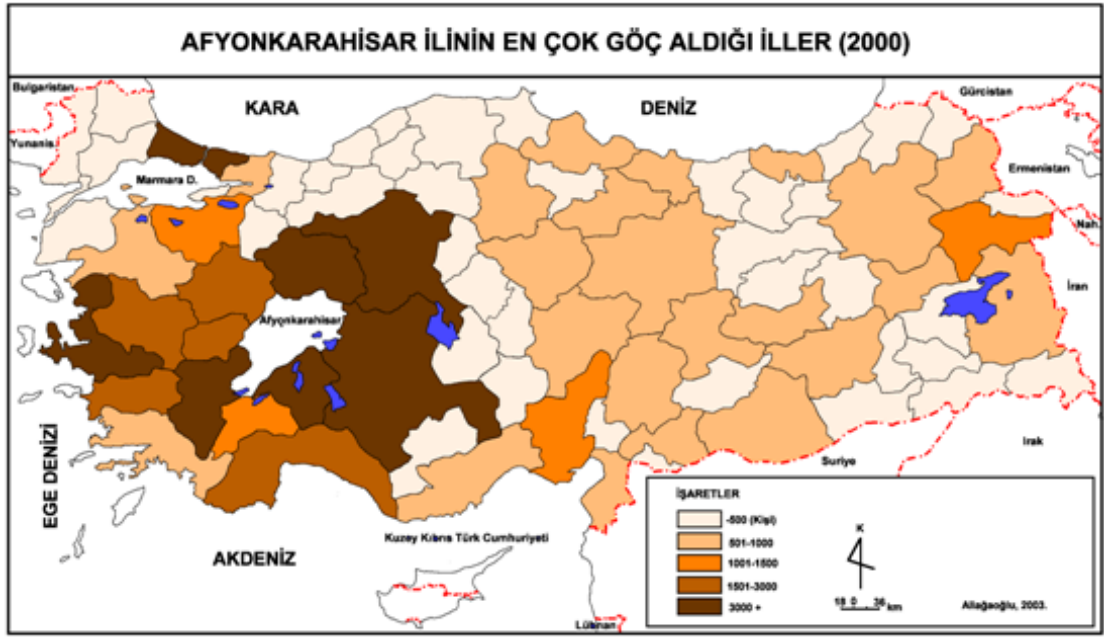
Tablo 50. Bayat İlçesinde Bulunan Başka İl Doğumlu Nüfus Miktarı (2009).

İller	Nüfusu
Konya	53
Eskişehir	47
Ankara	20
İzmir	16
İstanbul	16
Kütahya	15
Uşak	15
Manisa	13
Erzurum	11
Ağrı	10
A	216
B	48,98
C	441
D	8.470
E	5,2

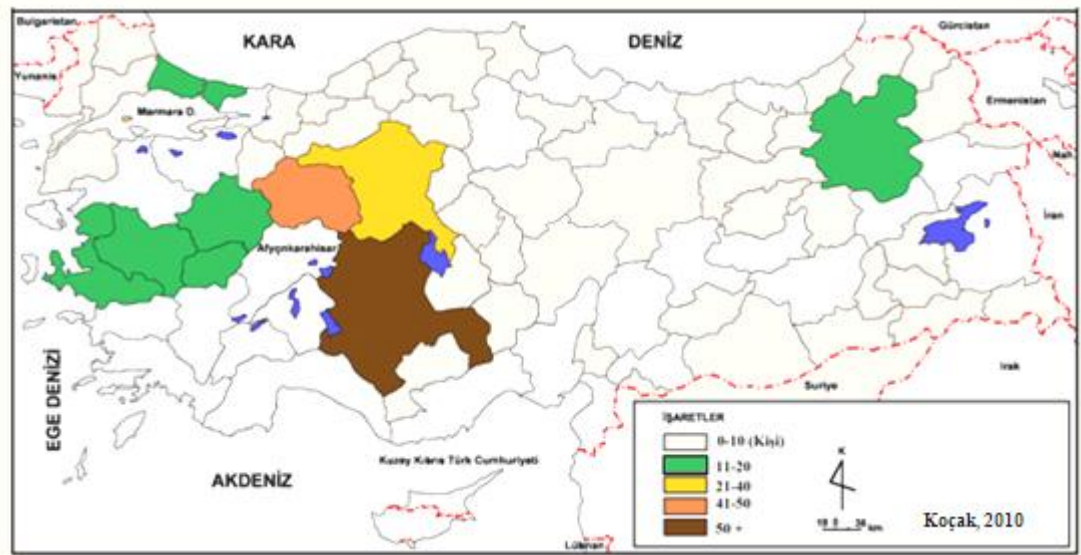
İller,2009. A=10 İl toplam nüfusu, B=10 İl toplam nüfusunun Bayat'ta bulunan başka il doğumlu toplam nüfusa oranı, C= İlçede bulunan başka il doğumlu toplam nüfus, D= İlçe toplam nüfusu, E= Başka il doğumlu toplam nüfusun ilçe nüfusuna oranı.

Kaynak: TÜİK,2009.

Bayat ilçesi bir nüfus çekim merkezi değildir. İlçede ancak nüfusun % 5,20'si başka il doğumlu nüfustan oluşmaktadır. Bu iller genelde Afyonkarahisar iline komşu olan illerdir. Bu yönüyle ilçenin ve ilin nüfus aldıkları iller benzerlik göstermektedir. Bunun yanında göç verilen iller de benzerlik göstermektedir. Afyonkarahisar ili en fazla göçü Konya, Eskişehir, Ankara, İzmir, İstanbul, Isparta, Denizli ve Ağrı gibi illerden almaktadır. Bayat ise Konya, Eskişehir, Ankara, İzmir, İstanbul, Kütahya, Ağrı illerinden göç almaktadır. Göç edenlerle yapılan görüşmeler ve anketler sonucu, emekli olduktan sonra Bayat ilçe merkezine yerleşmeyi düşünen göçmenlerin olduğu belirlenmiştir. Göç verilen illerle göç alınan illerin benzerlik göstermesi de bu durumu doğrulamaktadır (Harita 12-13).

Harita 12. Afyonkarahisar İlinin En Çok Göç Aldığı İller (2000).
Kaynak: Aliagaoglu, 2003: 71-72.

Harita 13. Bayat İlçesinde Bulunan Başka İl Doğumlu Nüfusun Dağılımı.

İlçenin gerek verdiği, gerekse aldığı göçlerin, yoğunlaştığı illerin benzerlik göstermesi, ilçeden yurt içine yapılan göçlerin bir bölümünün zamanla geri döndüğünü gösterir. Bayat ilçesinden göç edenler, gittikleri illerde edindikleri çevre ile beraber ilçelerinin tanıtımını yapmaktadır. Bu tanıtım, başka illerden atama yoluyla gelenlerin yer seçiminde etkilidir. Tanıdık birilerinin olmasının verdiği güvenle bu tercihlerini Bayat ilçesinden yana kullanmaktadırlar.

4. BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN SONUÇLARI

Tarih boyunca çok çeşitli nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan göçler, ülkelerin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı üzerinde büyük değişikliklere yol açan nüfus hareketleridir. Tüm göç türleri ve özellikle kırsal alanlardan kentsel alanlara yönelen göçlerle, birbirinden çok farklı özelliklere sahip iki nüfus kitlesi, sürekli etkileşim içinde bulunmaya başlar. Dolayısıyla göçler, nüfusun artmasının ve azalmasının yanında ekonomik, sosyal ve çevresel olarak geniş bir etki oluşturmaktadır. Nitekim, göç olgusunun pek çok sosyal bilimin alanına girişi de bu yüzdendir (Gezgin, 1994:16). Göç, göç alan yerleri, göçe katılan bireyleri ve göç veren yerleri farklı biçimlerde etkilemektedir.

Göçlerin, göç veren ve göç alan yerler açısından pek çok sonuçları vardır. Örneğin; Yerleşmeye uygun olmayan alanlarda konutların yapılması, hızla artan nüfusla birlikte trafik sorununun ortaya çıkması, gecekondulaşma, çevre sorunlarının artması, kültürel çatışma, ormanlık alanların tahribi, gibi daha pek çok sonuç ortaya çıkarmıştır. Bunlar göç alan şehirlerde yaşanan problemlerdir. Bu nedenle göç olayının, göçü veren ve alan bölgeler için zararlı olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye’de 60 yıldır sosyal bilimciler, yönetim bilimcileri, iktisatçılar, sosyologlar vb. bilimciler göçe “zararlı” olarak bakmışlardır. Ancak göç devam etmiş ve gelecekte de devam edecektir. O halde göçlerin sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesi için uygulamalar yapılmalıdır.

Bu bölümde, göçlerin şehirlerde oluşturduğu sonuçlardan ziyade, göçün gerçekleştiği yerlerde oluşan sonuçlar üzerinde duracağız. Bayat’ta 1960 yılında başlayan, 1975 yılından sonra artan ve günümüzde de devam eden yurt dışına ve özellikle yurt içine gerçekleşen göçlerin, yörelerde pek çok sonucu olmuştur. Bu sonuçlar ekonomik, sosyal ve kültürel değişmelere neden olmuştur.

4.1. GÖÇLERİN NÜFUSA ETKİSİ

Göçün en önemli etkisi ilçenin nüfusu üzerine olmuştur. Bayat ilçesinde göçün nüfus üzerindeki temel etkisi, nüfus miktarının azalmasına sebebiyet vermesidir. Özellikle 1975 yılından itibaren yurt dışına ve yurt içine gerçekleştirilen, göçler ilçenin nüfus gelişimini olumsuz etkilemiştir. 1975 yılında 9.466 kişi olan ilçe

nüfusu, 2010 yılına gelindiğinde 8.173 kişiye kadar düşmüştür. Nüfusun miktarındaki azalma ilçe toplamında 1975-2010 yılları arasında % 13,7 oranında gerçekleşmiştir. Bayat ilçesinde, 1975 yılından itibaren, bazı yıllar nüfus çok az artmış ve ilçe nüfusu daima düşme eğiliminde olmuştur (Tablo 51).

Tablo 51. 1935- 2009 Yılları Arası Bayat İlçesi Nüfusu

Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam
1935	2.746	2.933	5.679
1955	3.801	3.781	7.582
1975	4.750	4.716	9.466
1990	4.357	4.628	8.985
2000	4.265	4.488	8.753
2010	4.116	4.057	8.173

Kaynak: DİE/TUİK 1927-2009 (Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 12/10/1980).

Nüfusun azalma oranına yerleşme sayısı açısından bakıldığında, ilçedeki toplam 12 köyden 4'ünde, % 50'den daha fazla olmuştur. İlçede sadece 1 köyün nüfusunda azalma olmamış, diğer köyler az ya da çok miktarda nüfus kaybetmiştir (Tablo 52). Buna göre ilçedeki köylerin % 50'sinde nüfusun yarısı göçlerle azalmış durumdadır.

Tablo 52. Bayat İlçesi'nde Nüfusun Azalma Oranlarına Göre Yerleşme Sayısı Dağılımı.

	% 10'dan az	% 11-30	% 31-50	% 50'den fazla	Azalma Olmayan
Yerleşme Sayısı	3	3	1	4	1

Bayat ilçesi, nüfus miktarı bakımından Afyonkarahisarın diğer ilçeleri arasında son sırada yer almaktadır. Bayat ilçesinde; 2009 yılında, kilometre kareye düşen insan sayısı 18 kişidir. Bu oran ile Bayat, ilçeler arasında son sıradadır. İlçenin nüfus kaybetmesi durumunda, nüfus yoğunluğunun daha da düşmesi işten bile değildir. Son dönemlerde ilçe merkezine yapılan yatırımların arttığı görülmektedir. Yaptığımız anketler ve yöredeki incelemelerimiz sonucu, emekli olanların buraya yerleşmesi ile zaman zaman ilçe merkezinde nüfusun arttığı gözlenmiştir. Gelecekte de ilçe merkezinin, kırsal kesime göre daha fazla nüfus barındıracağı söylenebilir. Nitekim ilçenin kasaba-kır nüfus değişiminin de bunu gözlemlemiştik. Ayrıca ilçede

konut yapımı gerçekleştirildiğinde de ilçe büyüme eğilimi içine girmektedir. İlçede, son dönemlerde TOKİ tarafından yaptırılan konutlar ile şehrin gelişmesi için çabalar sarf edilmektedir. Bu kapsamda 160 konut tamamlanmış, önümüzdeki yıllarda 200 konut daha hizmete girecektir. Demek ki ilçede konut gereksinimi artmaktadır. İlçeye emekli olarak yerleşen kişiler bu olanaklardan yararlanmaktadır.

İlçe Nüfus Müdürlüğü'nün verilerine göre, nakil gidenler hariç, 2010 yılı itibariyle Bayat nüfusuna kayıtlı 17.119 kişi bulunmaktadır. İlçe nüfusunun 8.173 kişi olduğu göz önüne alındığında, ilçeye kayıtlı 8.946 kişinin göç ettiği veya ilçe dışında yaşadığı anlaşılmaktadır. Göç eden 8.946 kişiden en az 2.031'i Avrupa'ya göç etmiş, geriye kalan 6.915 kişi başta Afyonkarahisar, Eskişehir, İzmir, Ankara olmak üzere yurt içi göçlere katılmışlardır.

Göçler nüfusun gelişimini etkilemektedir. Göçler, göç veren yerler de doğum ve ölüm oranlarını da etkilemiştir. Gelişmişliğin göstergesi olan doğurganlık-ölüm oranları her geçen gün azalmaktadır. Bu azalma, göçün etkisi ile kırsal kesim de belirginleşmektedir. Özellikle göçlerle genç nüfusun azalması ve yaşlı nüfusun artması bu durumun nedenini teşkil etmektedir.

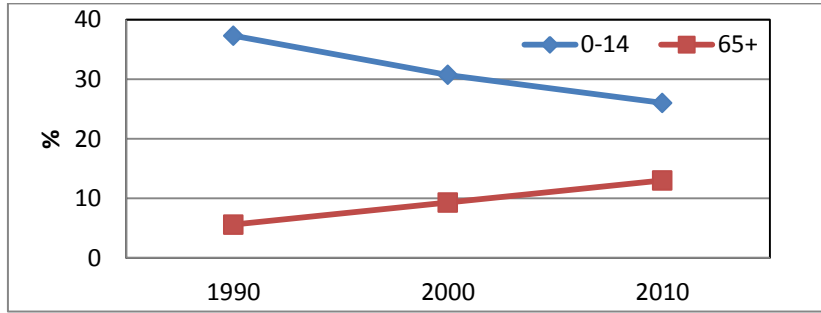
Tablo 53. Bayat İlçesi'nde Doğum ve Ölüm Sayısının Yıllara Göre Dağılımı (1997-2010).

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Doğum Sayısı	146	145	112	83	51	59	107	146	118	127	134	138	125	110
Ölüm Sayısı	31	41	38	39	21	29	34	40	37	29	41	42	30	26

Bayat ilçesinde doğum ve ölüm oranlarının yıllara göre gelişimine bakıldığında, doğum ve ölüm oranları yıllar geçtikçe azalma eğilimi göstermiştir (Tablo 53). Doğum ve ölüm oranları, inişli çıkışlı bir tablo çizmekle, birlikte genellikle düştüğü gözlemlenmiştir. Bu değişimde göçlerin etkisi vardır ancak, bu durum doğrudan göçlerle ilgili değildir.

Bayat ilçesinde gerçekleşen göçlerle, nüfus yapısında da önemli değişiklikler gerçekleşmiştir. Gerek nüfusun cinsiyet yapısı, gerekse nüfusun yaş yapısında değişimler ortaya çıkmıştır. İlçede, 1975 yılına kadar inişli çıkışlı şekilde kadın-erkek nüfus değişimi görülmüştür. Ancak göçlerin yoğunlaştığı 1975 yılından sonraki dönemde ilçede, kadın nüfusunun erkek nüfusundan fazla olduğu

gözlemlenmiştir (Şekil 16). Dolayısıyla ilçede yaşanan göçlerle nüfusun cinsiyet yapısı değişmiştir. Göçlerin en belirgin ve en önemli etkisi belki de nüfusun yaş yapısı üzerinde görülür. Göçe katılanlar 15-30 yaş dilimindeki gençler olduğundan, ilçenin yaş yapısı değişme göstermiştir. Gerçekten de ilçede başta yüksek olan 0-15 yaş dilimi zamanla azalma göstermektedir. Buna karşılık yaşlı nüfus ise artış göstermektedir (şekil 31). Sonuç olarak ilçede göçler, oransal olarak genç nüfusun azalmasına, yaşlı nüfusun artmasına yol açmıştır.

Şekil 31. Bayat İlçesinde Çocuk ve Yaşlı Nüfus Gelişimi (1990-2000-2010).

0-14 yaş arası genç nüfus 1990'da % 40 iken, 2010'da % 25'lere kadar gerileme göstermiştir. Yaşlı nüfus ise aynı dönemde % 5'lerden % 13'lere kadar yükselme göstermiştir (Şekil 31).

Göçlerin diğer bir etkisi, ailedeki birey sayısı üzerindedir. Göç sonucunda doğal olarak aile veya kişi sayısı azalmaktadır. Göç edenler genç nesil olduğundan, hanenin devamlılığı tehlikeye girmektedir. İlçede, 2000 yılına ait hane halkı büyüklüğü 4,16, il genelinde 4,98 ve ülke genelinde 4,49 olarak saptanmıştır (Tablo 54). İlçenin hane halkı büyüklüğünün Afyonkarahisar ve Türkiye'nin hane halkı büyüklüğünden az olduğu saptanmıştır. İlçede, 1990 yılında hane halkı büyüklüğünün 4,95 iken, 2000 yılında 4,16'ya gerilemesi hanelerin küçüldüğünü göstermektedir. Bu durum, ilçe halkının dışarıya göç etmesinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 54. Bayat İlçesinde Nüfusun Hanehalkı Özellikleri (2000).

	Bayat	Afyonkarahisar	Türkiye
Toplam Nüfus	8.753	819.414	67.803.927
Toplam Hane Halkı Nüfusu	8.753	819.414	67.809.048
Hane Sayısı	2.101	164.452	15.070.093
Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü (Toplam Nüfusa Göre)	4,16	4,98	4,49

Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü (Hane Halkı Nüfusuna Göre)	4,16	4,98	4,49
---	------	------	------

Kaynak: Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri.

Tablo 55. Bayat İlçesinde Hanehalkı Özelliklerinin Değişimi (1990-2000).

	1990			2000		
	Kasaba	Köyler	Toplam	Kasaba	Köyler	Toplam
Hane Halkı Nüfusu	4.967	5.120	10.087	5.168	4.486	9.654
Hane Sayısı	1.081	957	2.038	1.185	916	2.101
Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü	4,59	5,35	4,95	4,36	4,89	4,16

Kaynak: Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri.

İlçe köylerindeki hane halkı sayısı ve hane sayısında görülen azalma, ilçe merkezinde görülen azalmadan daha fazladır (Tablo 55). 1990 yılında kasabada 4,59 olan hane halkı büyüklüğü, köylerde 5,35'lere kadar yükselme göstermiştir. 2000 yılına gelindiğinde bu oranlar iki kesimde de düşmüştür. Kasabada hane sayısının artması konut yapımının artmasıyla açıklanabilir.

İlçedeki hane halkı nüfusunun az olması, kırsal kesimde ki genç nüfusun azlığından kaynaklanmaktadır. Köylerdeki yaşlı nüfusun fazlalığı, bu durumu doğrulamaktadır. Hane sayısı fazla olan yerleşim birimlerinden gerçekleşen göçler daha fazladır. Özellikle genç iş gücünün, iş olanaklarının fazla olduğu yerlere göç ettiği görülmektedir. Hane sayısı ile göç etme girişimi doğru orantılı olarak gerçekleştiği görülmektedir. 1990 ve 2000 yıllarındaki hanelerin nüfus sayıları karşılaştırıldığında, 7 ve üzerinde hane sayısının 2000 yılında düşüş gösterdiği gözlenmiştir. Buradan da hane sayısı arttıkça yapılan göçler artmaktadır. Diğer bir ifade ile göçlerin sonucunda hane sayısı fazla olan haneler azalmaktadır (Tablo 56).

Tablo 56. Bayat'ta Hane Halkı Büyüklüğünün Yıllara Göre Değişimi (1990-2000).

Yıllar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
1990	131	242	233	297	359	288	219	111	72	86	2.038
2000	200	280	232	349	364	285	160	102	60	69	2.101

Kaynak: Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri.

Bayat ilçesinde, kadın başına düşen ortalama çocuk sayısı, hem Türkiye ortalamasından hem de il ortalamasından yüksektir. Bayat ilçesinde kadın (15-49) başına düşen ortalama çocuk sayısı 1,09, Afyonkarahisar'da 1,03 ve Türkiye'de

1,02'dir (Tablo 57). Doğurganlık oranı fazla olduğu halde ilçede nüfus artışının görülmemesi, ilçeden yapılan göçlere işaret edebilir.

Tablo 57. Bayat İlçesinde Kadın ve Çocuk Nüfus Dağılımı (2009).

	Bayat İlçesi	Afyonkarahisar	Türkiye
0-4 Yaş Arası Çocuk Sayısı	2.180	178.627	18.642.391
15-49 Yaş Arası Kadın Sayısı	1.995	184.440	18.997.614
Kadın Başına Düşen Ortalama Çocuk Sayısı	1,09	1,03	1,02
Haneye Düşen Ortalama Çocuk Sayısı	1,11	1,09	1,26

Kaynak: TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2009).

Araştırma sahasında, ilçe merkezinin toplumsal yapısı incelendiğinde kent yapısına geçiş sürecinin yaşandığı görülür. Ancak Bayat ilçesi, ilçe merkezi nüfus miktarı açısından incelenecek olursa, tam bir kent özelliği taşımamaktadır. Yine de ilçe merkezinde nüfusun, kırsal kesime nazaran arttığı ve ilçenin ekonomik kalkınma açısından geliştiği açıktır. İlçe merkezinin nüfusu uzun dönemli kırsal kesimle karşılaştırıldığında, ilçe merkezinin nüfusunun kırsal kesime nazaran her geçen yıl arttığı görülür. Modern toplumsal yapıya geçişte, birincil insani ilişkilerin yerini ikincil ilişkiler almakta ancak, halen akrabalık ilişkilerinin yaşandığı görülmektedir. Zaman içerisinde bu ilişkiler üzerinde gündelik hayatın yoğunluğu ve karmaşası etkili olmuş var olan akrabalık yapısını gevşetmiştir. Bu gevşemede kuşkusuz göçlerin büyük bir payı vardır. Gerçekten de göç eden ailelerin birbirleriyle olan iletişimleri zaman geçtikçe azalmakta, hatta bitme noktasına gelmektedir. Özellikle bu göçlerin yurt dışına yapıldığı dikkate alınacak olursa, bu bağ daha hızlı kopmaktadır. Yurt dışına ve yurt içine göç eden kişilerin, ilçedeki sosyal, ekonomik, eğitim ve sağlık imkânlarının yetersizliği yüzünden, emeklilikten sonra çok azının ilçe merkezine döndüğü görülür. Bu kişiler genelde sosyal, ekonomik, eğitim ve sağlık imkânlarının daha iyi olduğu büyük şehirleri tercih etmektedir.

Yöreden yurt dışına ve yurt içine yapılan göçler elbette ki ilçeye ve göç eden insanlara ekonomik olarak önemli katkı sağlamaktadır. Bunun yanında çeşitli kültürel ve sosyal sorunları beraberinde getirmektedir. Özellikle yurt dışında doğup büyüyen gurbetçilerin çocukları Avrupa kültürü ile büyümekte, Türk kültüründen ve

Türk aile yapısının değerlerinden uzaklaşmaktadır. Bu aileler çocuklarını az da olsa Türkiye’den gençlerle evlendirmektedir. Bayat ilçesinde, Türk aile yapısının değerlerine ve Türk kültürüne bağlılık olduğundan, yurt dışı ile evlilikler sınırlı kalmıştır. Bayat ilçesindeki aileler çocuklarının yabancı kültürle yetişmesini istememektedir. Bundan dolayı yurt dışı evlilik olayı Bayat ilçesinde, Emirdağ’da olduğu kadar yoğun görülmez. Bayat ilçesinde evlilikler, daha çok Türkiye’ye göç etmiş kişilerle yapılmaktadır. Bunun nedeni göçlerin yöreden daha çok Bayat’a yakın olan illere yapılmasıdır. Yörede, evlilik yüzünden sorun yaşandığı görülmemektedir.

İlçe evlendirme memurluğu verileri incelendiğinde, evlenme oranları yıllara göre azalma göstermiştir. Bunun nedeni gençlerin çalışmak amacıyla özellikle yakın çevredeki illere göç etmeleri, evliliklerini gittikleri yerde yapmalarıdır. İlçeden, evlilik yoluyla yurt dışına göç olayının sınırlı olduğu görülür. İlçede, evlendirme memurluğu verilerine göre, 2000-2010 yılları arasında 9 kişi evlilik yoluyla yurt dışına göç etmiştir. Yurt dışına evlilik yoluyla göç edenler, akraba evliliği yaparak göç etmektedir (Tablo 58).

Tablo 58. Bayat Merkezi ve Köylerin Yıllara Göre Nikah Sayısı (2000-2010).

Yıllar	İlçe Merkezi Toplam Nikah	Köylerde Yapılan Toplam Nikah	Yurtdışında Doğanlar
2000	17	32	2
2001	12	28	2
2002	50	23	0
2003	39	22	1
2004	38	20	1
2005	52	18	0
2006	34	17	1
2007	38	15	1
2008	39	14	0
2009	25	12	0
2010	21	9	0
Toplam	365	210	9

Kaynak: Bayat Evlendirme Memurluğu,2010

İlçe merkezinde 1999 -2010 yılları arasında 365 evlilik olayı gerçekleşmiştir. Bu evliliklerin 3 tanesinde evlenen insanların birisi veya her ikisi yurt dışında yaşamaktadır. Yurt dışı evlilikler, yurt dışı kökenli gözükmemektedir. Evlilik yapanlar yakın akraba çevresidir. Bayat kırsal kesiminde, ise 210 evlilik olayı gerçekleşmiştir. Bu evliliklerin 6 tanesinde evlenenlerin biri veya her ikisi yurt dışında yaşamaktadır. Kırsal kesimde yurt dışı evlilik olayı biraz daha fazladır. 2000-2010 yılları arasında Bayat ilçesinde toplam 575 evlilik yapılmış olup, bu evliliklerin sadece 9 tanesi yurt dışı bağlantılıdır. Sonuç olarak, 2000-2010 yılları arasında evlilik yoluyla yurt dışına gitme olayının son derece düşük olduğunu görülür (Tablo 58).

4.2. GÖÇLERİN YERLEŞMELERE ETKİSİ

Göçler, gerek göç alan yer gerekse göç veren yerdeki yerleşmeler üzerinde gözle görülür değişiklikler yapar. Göç alan “çekim merkezleri” sahip olduğu istihdam olanakları ile sürekli büyür. Eğer kentlerde gerekli planlamalar zamanında yapılmazsa şehirlerde gecekondulaşma, yetersiz altyapı, çevre sorunları, fabrikaların şehir içinde kalması gibi pek çok sorun ortaya çıkar.

Buna karşılık göç veren kırsal kesimde ise nüfusun azalması ve nüfusun yaş ortalamasının artmasıyla, yerleşmelerde üzerinde farklı sorunlar ortaya çıkar. Yaşanan göçlerle köylerde hane sayısı ve nüfus azalır. Göç eden kitleyi büyük ölçüde gençler oluşturduğundan, köyde yaşlı nüfus artar. Köylerin genç nüfusunun azalması ile öğrenci sayısı düşeceğinden okullar kapatılır. Kapanan okullar zamanla harabe durumuna gelir. Boş kalan evler bakımsızlıktan yıkılır.

Sonuç olarak göçlere yerleşme açısından bakıldığında; şehirler hem dikey hem de yatay doğrultuda gelişirken, köylerde evler boş kalır, bakımsızlıktan yıkılır. Bu durum, göç veren yerlerin giderek küçülmesine yol açar.

Bayat ilçesinde, göçlerin fazla yapıldığı yerler de benzer değişimler görülür. Ancak bazı yerleşmelerde göç edenlerin, göç edilen yere yerleşmesi ile yeniden yapılaşma süreci yaşanabilir. Kırsal kesimdeki göçler yerleşme üzerinde 2 etkiye yol açar. Bunlardan birincisi yerleşmelerin terk edilmesi, diğeri ise yerleşmelere yeniden yerleşilmesidir.

Birinci etki olan kırsal kesimden yurt dışına ve yurt içine yapılan göçlerle yerleşmeler boşalmakta ve terk edilmektedir. Göçten en fazla etkilenen yerleşmeler, genelde nüfusu çok az olan köyler ya da köylere bağlı mahalle ve mezralardır. Köyler de nüfus kaybederek giderek boşalabilir. Ancak bu durum tüm yerleşmeler için geçerli değildir. Bayat ilçesinde, geçmişte olduğu gibi günümüzde de hayatın devam ettiği köyler vardır. Bu köyler, nüfus bakımından fazla ve tarım alanları bakımından olumsuz etkileri ve ekonomik koşullarının da yetersizliği yüzünden, köydekiler göçe daha fazla katılmış ve bunun sonucunda göç, yerleşme üzerin de belirgin bir etkiye sahip olmuştur.

Göç veren kırsal alanda görülen değişimini Bayat ilçesin de görülmesi mümkündür. İlçe köylerinin ekonomisinin temelini tarım ve hayvancılık oluşturur. Tarım daha çok ilçe merkezi ve ilçenin güneyindeki köylerde yapılırken, hayvancılık ilçenin kuzeyindeki köylerde yoğunlaşmıştır. Hayvancılık faaliyetinin yürütüldüğü yerlerde, dağların yamaçlarındaki mera alanlarına kurulan ağıllar günümüzde kullanılmamaktadır.

İlçede, köylere bağlı mahalleler nüfusun azalması ile boşalma ve terk edilme sürecine girmiştir. Bazı köyler de benzer durumla karşı karşıyadır. İlçenin kuzeyinde bulunan muhacir köy olan Kuzören ve yine ilçenin kuzey kısmında bulunan Muratkoru köyü bunlardan birkaçıdır. İlçenin kuzeyinde kurulmuş olan bu köyler, yakın zamanda boşalma durumuyla karşı karşıya kalacaklardır. Bu köylerden yakın il merkezi ve ilçe merkezlerine yapılan göçlerle köyden giderek uzaklaşmaktadır. Muhtarlara yapılan anket sonuçlarında, ilçenin köylerinde toplam 95 hanenin, ilçe merkezinde ise 80 hanenin kullanılmadığı tespit edilmiştir. Bu hanelerin bir bölümü dönemlik olarak kullanılmakla beraber, büyük bir bölümü hiç kullanılmamaktadır.

İlçeden yurt dışına ve yurt içine göçler yaşanmıştır. Yurt dışına göç edenlerin zamanla sahip oldukları ekonomik rahatlıkla ilçede konut yaptırdıkları görülür. Bu tip konutlar ilçede, kırsal kesimden ziyade ilçe merkezine yaptırılmıştır. Gerçekten de ilçede, çok göç veren yerleşmeler de geri dönüşler ve yerleşmelerde dönemlik kalmak için yaptırılmış konut fazla değildir. Bu tip konutlar Derbent, İmrallı ve İlçe merkezi gibi nüfusun fazla olduğu yerleşmelerde yapılmıştır. Ancak aynı durum kırsal kesimde yaşanmamaktadır. Göç eden kişiler genelde ilçe merkezine ya da başka illere bu tip yatırımlar yapmaktadır. Bayat kırsalında gurbetçiler tarafından

yapılan evlerin çok fazla olmadığı görülmüştür. Gurbetçilerin yaptırdığı evlerin daha çok ilçe merkezinde olduğu görülmüştür. İlçeden, özellikle yurt dışına göç eden gurbetçilerin bir bölümü ilçe merkezine geri dönerek konut yaptırmışlardır (Fotograf 14).

Foto 14. Bayat İlçe Merkezinde Bir Gurbetçi Tarafından Yaptırılan Ev.

İlçede, köylerdeki yeni konutların azlığı, daha çok yurt içine göç olayının yaşanması ile gerçekleşmiştir. Yurt içine göçün daha çok olduğu ilçede köylere geri dönüş çok az olduğundan, köylere yeni konut yapımı sınırlı düzeyde kalmıştır. Büyük şehirlere göç edip, emekli olduktan sonra, köyünün güzel havasını ve ortamını özleyen kişiler köyelerine dönmüşlerdir. Mallıca köyünde yaşayan ve yurt içi göçlere ilk katılan Ramazan ÇANACIK, emekli olduktan sonra köyelerine ev yaptırarak köye dönmüştür (Foto 15).

Foto 15. Mallica Köyünde Yurt İçine Gç Eden Gçmenlerin Yaptırdığı Meskenlerden Biri.

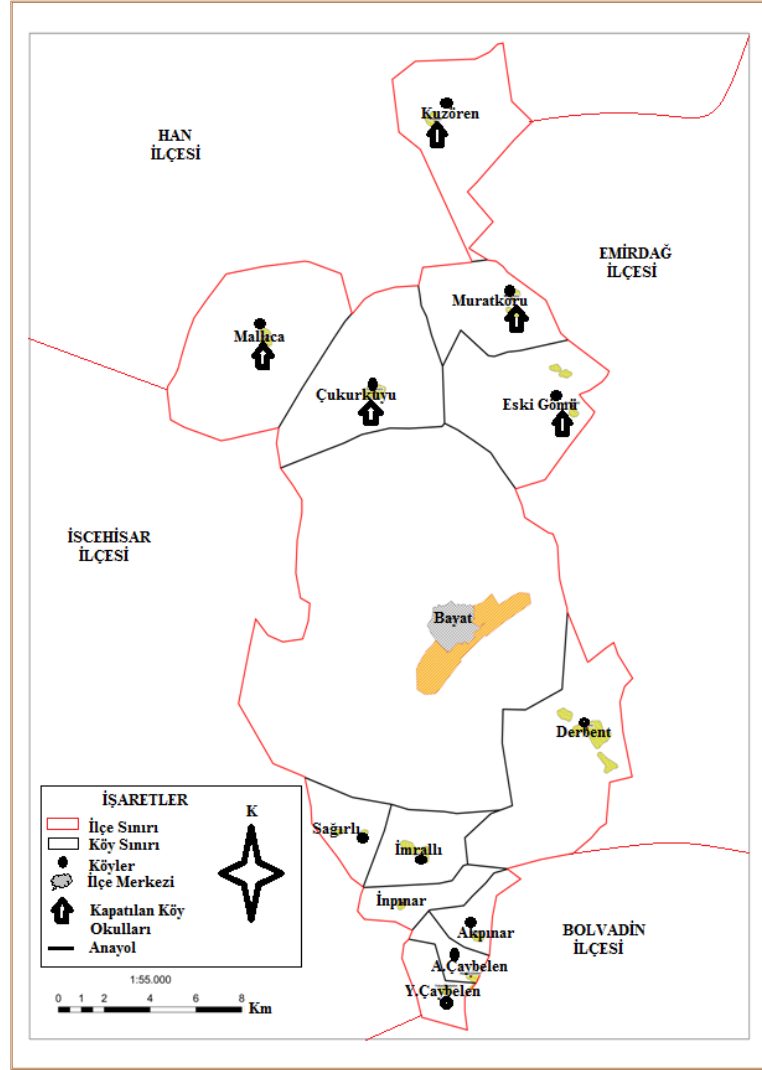
Gerek yurt dışına gerekse yurt içine gç edenlerin konut yapımı, gçün başladığı dnemlerden günümüze kadar sregeleyen bir yatırım alanıdır. Yatırım amaçlı konut yapımında Bayat ilçe merkezi, Eskişehir ve Afyonkarahisar gibi merkezler tercih edilmektedir. Bu nedenle ilçedeki köylerde konut yapımı azalmış, büyük şehirlere yönelmiştir.

4.3. GçLERİN HİZMETLERE ETKİSİ

Bayat ilçesinin sürekli gç vermesinin diğer bir sonucu ise, nüfusun azalmasıyla yöreye yapılan devlet desteğinin azalmasıdır. Gerçekten de yerleşim merkezinin nüfusuna göre yapılan yatırımlar, gç nedeniyle başka merkezlere kaymıştır. Daha önceleri belediyelerin devlet desteğini artırmak için dışarıdan nüfus getirme yoluna başvurulmuştur. Günümüzde “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi”yle bu durum engellenmiş durumdadır.

Kırsal kesimdeki ğrenci sayısı azaldığından mevcut okullar ğrenci olmadığı için ya kapanmış ya da birleştirilmiş sınıflarda eğitim verilen merkezler haline gelmiştir. İlçenin kırsal kesiminde yıllardır yaşanan gçn bir sonucu olarak, eğitim ve sağlık hizmetleri taşımalı yapılır duruma gelmiştir. 1973 yılında ilçenin tüm köylerinde okul bulunmaktaydı. şimdi ise ğrenci olmadığı için 5 köyde ilköğretim

okulları kapatılmıştır (Harita 14). Bu köylerin genellikle göç veren köyler olması (Muratkoru, Eskigözü, Mallica, Kuzören ve Çukurkuyu) dikkat çekicidir. Muratkoru, Mallica ve Eskigözü köylerinde ilköğretim okulları 1997 yılında, Çukurkuyu köyünde 2010 yılında kapatılmıştır.

Harita 14. Bayat İlçesi'nde Kapatılan Köy Okullarının Dağılımı.

Köylerde daha önce kullanılan okullar şimdi harabe durumuna gelmiştir (Foto 16-17). İlçenin kırsal kesimini oluşturan köylerin beş tanesinde hiç okul bulunmaması (Kuzören, Eskigözü, Çukurkuyu Mallica ve Muratkoru) ve mevcut okullardaki sınıf başına düşen öğrenci sayısının azlığı, köylerdeki genç ailelerin azalması ile açıklanabilir. Bu köylerin hepsinin ilçenin kuzey kısmındaki köyler olması ayrıca önemlidir. Bunun sonucunda öğrenciler gerekli eğitimi alamamaktadır.

Bu durumdan etkilenecek aileler yöreden şehirlere göç etmektedir. Bu durum Bayat için olumsuz bir hava oluşturmaktadır.

Foto 16. Malhıca Köyünde 1997 Yılında Kapatılmış İlköğretim Okulu.

Foto 17. Çukurkuyu Köyünde 2009 Yılında Kapatılmış İlköğretim Okulu.

Bunun yanında 4 köyde ise birleştirilmiş sınıflarda ilköğretim 3.sınıfa kadar eğitim yürütülmekte olup, burada eğitim görenler 4. sınıf ve sonrası taşınmalı eğitim ile eğitim-öğretim hayatlarına devam ederler. Bu nedenle Bayat ilçesinin kırsal kesiminde eğitim ve öğretim öğrenci azlığından dolayı daha çok taşınmalı şekilde yürütülmektedir. İlçedeki 1464 öğrencinin 272'si taşınmalı eğitim görmektedir. Öğrencilere öğlen yemekleri taşınmalı eğitim merkezlerinde verilmektedir. Toplam 4 ilköğretim okuluna, 10 yerleşim yerinden, 13 araç ile 272 öğrenci taşınmaktadır (İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2009).

Bayat ilçesinde merkeze yakın köylerdeki öğrenciler taşınmalı sistem ile Mimar Sinan İlköğretim Okulu getirilirler. İscehisar Doğlat köyü öğrencileri de bu okula taşınmaktadır. Ayrıca Kuzören'deki 17 öğrenci Eskişehir'in Han ilçesine taşınmaktadır. Taşınmalı eğitim yapılırken mekânsal yakınlık ve ulaşım şartları etkili olmuştur. Diğerleri ise İmrallı ve Derbent ilköğretim okullarına taşınmaktadır (Tablo 59).

Köylerde okulun bulunmaması ve öğrencilerin taşınmalı eğitimle taşınması insanların göç etmelerinde kısmen etkili olmaktadır. Yaşanan göçlerle özellikle gençlerin göç etmesi öğrenci sayısını azaltmakta, sonuç olarak köylerde bulunan ilköğretim okullarında öğrenci sayısı azalmakta ve bu durum okulların kapatılması ile sonuçlanmaktadır. Köylerde kalan öğrenciler ise taşınmalı eğitim ile eğitim-öğretim görmek zorunda kalmaktadır.

Tablo 59. İlçedeki 2008-2009 Eğitim ve Öğretim Yılında Taşınacak ve Yemek Verilecek Öğrenci Sayıları.

Okulun Adı	Taşıma Merkezi	Taşınan Öğrenci Sayısı	Yemek Verilecek Öğrenci Sayısı
Mallica İÖO	Mimarsinan İÖO	14	14
Murat Kuru İÖO	Mimarsinan İÖO	7	7
Eski Gömü Sülüklü İÖO	Mimarsinan İÖO	11	11
Çukurkuyu İÖO	Mimarsinan İÖO	44	44
Y.Çaybelen İÖO	İmrallı İÖO	37	37
A.Çaybelen İÖO	İmrallı İÖO	52	52
İnpınar İÖO	İmrallı İÖO	15	15
Akpınar İÖO	İmrallı İÖO	12	12
Sağırlı İÖO	İmrallı İÖO	16	16
Derbent Abdullahlı İÖO	Derbent İÖO	14	14
Kuzuören İÖO ve Han Başara	Eskişehir Han İlçesi Ş.O.Gazi Altınoluk İÖO	17	Han İlçesinde Yemek veriliyor
İscehisar Doğlat İÖO	Mimarsinan İÖO	19(Taşıma. İhalesi İscehisar İMEM tarafından yapılmıştır.)	15
TOPLAM	11	4	272

Kaynak: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2009).

İlçede, ilköğretim okullarında sınıf başına 16 öğrenci düşmektedir. Sınıf başına düşen öğrenci sayısı ilçe merkezinde 23 iken, köylerdeki taşınmalı eğitim merkezlerindeki ilköğretim okullarında 21'e gerilemektedir. Ortaöğretimde ise sınıf başına 13 öğrenci düşmektedir. Bu sayılar birleştirilmiş sınıflarda 6'ya kadar geriler (Tablo 19). Sınıf başına düşen öğrenci sayısı okuldan okula farklılık gösterse de, özellikle il ortalamasının çok gerisindedir. Bunun en önemli nedeni, ilçedeki insanların başta büyük şehirler ve yurt dışı olmak üzere ilçe dışına yaptıkları göçlerdir.

Taşınmalı eğitim yapılan merkezlerde bile sınıf başına düşen öğrenci sayısı 25'in altındadır. Bayat ilçesinde, göçlerden dolayı sınıflar bazında bir öğrenci azalması görülmektedir. Özellikle genç nüfusun, ilçeden göç etmesi ve ilçede yaşlı

nüfusun artması da çocuk sayısını azaltan diğer bir etkidir. Bayat ilçesinde daha önce okul bulunan köylerde şu anda okul bulunmamaktadır. Bu okullar, öğrencilerin aileleri göç edince, köylerde öğrenci kalmamasından kapatılmıştır. Bu durum, ilçenin kırsal kesimdeki hızlı göç hareketinin bir kanıtıdır.

Tablo 60. Bayat İlçesinde İlköğretim Düzeyindeki Öğrenci Sayısındaki Değişim.

Yıllar	1990	2000	2009
5-14 Yaş Dilimindeki Öğrenci Sayısı	2.398	1.776	1.512

Kaynak: Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri.

Gerçekten de ilçede eğitim-öğretim yaşındaki çocuklar sürekli azalmaktadır (Tablo 60). Bayat ilçesinin yaş grubundan çıkarılan sonuca göre, ilçede 1990 yılından 2009 yılına kadar olan 19 yıllık dönemde ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin % 37 oranında azaldığı görülür.

Aynı şekilde göç veren kırsal yerleşim birimlerinde azalan doğurganlığa bağlı olarak sağlık kurumları ve birimleri açılmamış hatta açılan sağlık kurumları ve birimleri de kapatılmıştır. Sağlık kurumlarının hizmet götürdüğü yerleşmeler belli nüfus miktarına sahip olmalıdır. Bu nüfus miktarı zamanla azalma gösterirse, mevcut sağlık kurumları kapatılmak zorunda kalır. Köylerde kalan kişilerin ise sağlık kontrolleri ve sağlık ihtiyaçları kısmen ilçe merkezi veya en yakın sağlık kuruluşlarında gerçekleştirilmektedir.

Bayat ilçesinde, sağlık hizmetleri en iyi şekilde ilçe merkezindeki hastane ve sağlık ocaklarında verilmektedir. Bununla birlikte İmrallı köyünde sağlık ocağı, Derbent ve Aşağı Çaybelen köylerinde sağlık evleri, çevresindeki yerleşmelere hizmet vermektedir. Çukurkuyu ve Mallica köylerinde bulunan sağlık evleri ise kapatılmıştır (Tablo 61).

İlçe kırsal alanında sağlık hizmetleri veren birimlerin yagınlaştırılması ve toplumun bütününe yönelik sağlık hizmetleri çalışmaları, ulaştırılması ülkemizde uygulanan sağlık politikalarının bir gereğidir. Bununla beraber köylerin göçlerle nüfusunun azalması sağlık kurumlarının kapatılmasına neden olmaktadır. Nitekim

ilçede, Çukurkuyu ve Mallica köylerinde açılan sağlık evleri 2000 yılından sonra kapatılmıştır. Her iki köy ve çevresindeki köylerin nüfusları göçlerle azalmıştır.

Tablo 61. Bayat İlçesi Köylerinin Sosyal Durumu (2009).

KÖYÜN ADI	İLÇEYE UZAKLIĞI KM.	OKUL	ELEKTRİK	SU	SAĞLIK EVI	SAĞLIK OCAĞI
Akpınar Köyü	20,4	+	+	+		
Aşağıçaybelen Köyü	23,3	+	+	+	+	
Çukurkuyu Köyü	13	Kapalı (T.E)	+	+	Kapalı	
Derbent Köyü	8,9	+	+	+	+	
İmrallı Köyü	16,1	+	+	+		+
İnpınar Köyü	19,2	+	+	+		
Sağırılı Köyü	15,3	+	+	+		
Y.Çaybelen Köyü	23,1	+	+	+		
Eskigözü Köyü	23,7	Kapalı (T.E)	+	+		
Kuzören Köyü	40,3	Kapalı (T.E)	+			
Mallica Köyü	19,3	Kapalı (T.E)	+	+	Kapalı	
Muratkoru Köyü	30,4	Kapalı (T.E)	+	+		

Göçlerle nüfusun azalmasına bağlı olarak köylere götürülen hizmet ve köylere yapılan yatırımlardaki azalma sadece eğitim ve sağlık hizmetleriyle sınırlı değildir. Ayrıca köylerin her bir yerleşmesi için gerekli olan elektrik, kanalizasyon, telefon, yol, içme kullanma ve sulama suyu gibi altyapı ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Geçmişte söz konusu ihtiyaçların zamanında karşılanamaması göç nedeni oluştururken, göçlerle nüfusun azalması da söz konusu yatırımların yapılamamasına neden olmuştur.

4.3. GÖÇLERİN EKONOMİK FAALİYETLERE ETKİSİ

Göç veren yerlerde yürütülen ekonomik faktörler, bir yandan göç nedeni oluştururken, diğer yandan ekonomik faaliyetlerin şekli, üretim miktarı, üretim yöntemi ve tekniklerini etkileyerek çift taraflı bir etkileşim sergiler. Kırsal kesimde mevcut ekonomik faaliyetler nüfusun geçimini temin edemediği zaman ve alternatif ekonomik faaliyetler oluşturulmadığı zaman göçler kaçınılmaz olur. Neticede göçler, sahada ekonomik faaliyetleri derinden etkiler.

İlçede, tarım alanlarının yetersiz olduğunu ve sulu tarım alanlarının çok az olduğunu daha önce ifade etmiştik. İlçede, arazi kullanımında zamanla değişiklikler olmuştur. Bu değişiklikleri göçlerle ilişkilendirebiliriz. İlçede, geçmişte olduğu gibi günümüzde de en önemli ekonomik faaliyet tarım ve hayvancılıktır. Geçmişte geleneksel yöntemlerle yapılan tarım; tarımda makineleşme, gübreleme, nüfusun artması, mirasla tarım topraklarının bölünmesi, üretim giderlerinin artması, tarım politikaları, vb. etmenlerle dönüşüm içerisine girmiştir. Aynı dönemde şehirlerde sanayi ve hizmet sektörünün gelişmesi, iletişim ve ulaşım olanaklarının artması; kırsalı itici hale sokarken, şehirleri çekici duruma getirmiştir.

Tablo 62. Bayat İlçesinde Tarım Alanlarının Değişimi.

	1997	2010
Çayır-Mera Alanı (Ha.)	16.550	1.343
Kuru Tarım Alanı (Ha)	4.665	4.000
Nadas Alanı (Ha)	981	793
Sulu Tarım Alanı (Ha)	25	1.257

Kaynak: 1997 Köy Envanter Etütleri, Tarım İl Müdürlüğü.

İlçede yaşanan göç süreci ile birlikte mera hayvancılığının giderek azalması ile mera ve çayır alanları da azalmıştır. Bu dönemde kuru tarım alanları azalırken, sulu tarım alanlarında artış görülmektedir (Tablo 62).

Göçler, göç veren yerlerde tarım alanlarının işlenememesi, mera alanlarının kullanılmamasına neden olarak tarım ve hayvancılık sektörünün olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Ayrıca göç katılanlar 15-30 yaş dilimindeki genç nüfus olduğundan geride yaşlı nüfus kalmaktadır. Bu durum tarım ve hayvancılık

sektöründe çalışanları azalttığı gibi, tarımsal üretimin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır.

Geçmişte ilçede hayvancılık büyük öneme sahiptir. Günümüzde ise hayvancılık, genç nüfusun büyük illere göçü neticesinde görülen nüfus kaybı ve ilçede yaş ortalamasının yükselmesi nedeniyle olumsuz etkilenmiştir. Bunun sonucunda küçükbaş hayvancılık sürekli gerilemiştir. 1997 Köy Envanterlerine göre, ilçe köylerinde 20 binin üzerinde olan küçükbaş hayvan varlığı, 2010 yılında 16.000'lere gerilemiştir (Tablo 63). Daha önceki köy envanterinde Bayat ilçe olarak geçmemektedir. Ancak köy muhtarlarının söylemleri ile burada 75 bin küçükbaş hayvan olduğu belirlenmiştir.

Tablo 63. Bayat İlçesi Köylerinde Hayvan Varlığının Dağılımı (1997-2010).

	Koyun	Keçi	Sığır	Manda	At	Eşek	Katır	Kovan
1997	16.905	3.260	1.815	*	450	572	34	330
2010	13.900	2.393	1.130	*	50	118	5	70

* Veri bulunmamaktadır.

Kaynak: 1997 Köy Envanteri, 2010 yılına ait veriler İl Tarım Müdürlüğü'nden alınmıştır.

Benzer durum tarımsal üretim içinde geçerlidir. Günümüzdeki makineli tarıma, sulama imkânları ve gelişen tarımsal imkânlara rağmen yörede tarımsal üretimde bir artış gözlenmemiştir.

İlçede tarım sektörünün göçlerle olumsuz etkilendiğini, ekonomik faaliyet kollarının dağılımından anlayabiliriz. İlçede zamanla çalışan nüfusun iş kollarına ve sektörlere dağılımı, zamanla bazı değişikliklere uğramıştır (Tablo 64). Göçün yoğun yaşandığı ilçede, nüfusun azalması ve yaşlı nüfusun artması olması bu durumu ortaya çıkarmıştır.

Tablo 64. Bayat İlçesinde Çalışan Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı.

Ekonomik Faaliyet	1990		2000	
	Sayı	%	Sayı	%
Tarım	3.188	81,3	2.718	75,1
Sanayi	88	2,2	150	4,1
Hizmet	642	16,5	749	20,8
Toplam	3.918	100	3.617	100

Kaynak: Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri.

İlçenin köylerinde yaygın ekonomik faaliyet tarımdır. Köylerden yakın kasaba merkezlerine çalışmak için giden kişiler bulunmaktadır. Nitekim 1997 köy envanterine göre, köylerden tarım için 80 kişi, inşaat için 128 kişi çalışmak için gitmişlerdir (1997 Köy Envanteri:152). İlçede gerek tarım gerekse tarım dışı istihdam alanlarında çalışanlar, ilçe merkezi ve yakın ilçelerde çalışmaktadır.

İlçede tarım sektöründe çalışanların sayısının giderek azalmasında, makineleşme ve ilçedeki tarım alanlarının yetersizliği etkili olmuştur. Bunun doğal bir sonucu olarak bir taraftan göçler yaşanmış, diğer taraftan ilçenin ekonomik yapısı değişmiştir.

Sahada geçmişte nüfusun fazla olduğu dönemlerde tarımsal üretimde kullanılan alanların bir bölümünün günümüzde boş bırakıldığı görülmektedir. Bu durum eğimin fazla olduğu dağlık bölgelere geçiş alanlarında görülmektedir. Çoğunlukla orman veya mera alanı durumunda olan ve dalgalı yüzeylerden oluşan bu alanlarda geçmişte üretim yapılmasına karşın, günümüzde bu alanlar terk edilmiştir.

Bayat ilçesinde, göçlere bağlı olarak tarım alanları ve mera alanları terk edilmektedir. Özellikle ilçede sınırlı olan havza tabanından dağlık alanlara geçiş bölgesindeki dalgalı ve eğimli plato yüzeylerinde, boş bırakılmış tarım ve mera izleri görülmektedir (Foto 18-19). Göç edilen yerlerde tarım alanları kiraya/ortaklığa verilmemiştir.

Foto 18. Kuzören Köyünde Terk Edilmiş Tarım Alanları. **Foto19.** Muratkoru Köyünün Güneyindeki Terk Edilmiş Tarım Alanları.

Geçmişte tarım yapılan terk edilmiş tarım alanlarında, eğimin fazla olması, taşlık arazi, erozyon ve kuraklık ile sorunlar görülmektedir. Kireçtaşı ve mermerden oluşan plato sahasında, erozyonun da etkisiyle ana kaya yüzeye çıkmıştır. Terk

edilen tarım alanlarının ilçenin kuzeyinde daha yaygın olduğu görülür. Burada Kuzören, Muratkoru, Mallica ve Eski Gömü gibi, göçlerin çok yaşandığı köyler bulunmaktadır. İlçe merkezinde sulamalı tarım yapılmaktadır. İlçenin güneyinde ise tarım alanları terk edilmemiş ve bu alanlarda tarıma devam edilmiştir (Foto 20-21).

Foto 20. İlçenin Güneyindeki İmrallı Köyünde ki Tarım Alanları.

Foto 21. İlçe Merkezinde Sulamalı Tarım Alanları

Bayat ilçesinden göç eden insanlar, Bayat için önemli bir yatırım yapmamışlardır. Yurt dışına gidip daha sonra memleketlerine dönen bazı kişiler kendi iş yerlerini açmışlardır. Ancak kişiler, Bayat ilçesinde önemli bir istihdam oluşturmamıştır. Göç edenlerin diğer önemli yatırımı kendileri için yaptıkları evlerdir. Ev yaptıranların sayısı azalmakla beraber hala devam etmektedir. Yurt dışında kalanların yaptırdığı konutlar sadece yaz döneminde kullanılmaktadır. İlçede yaklaşık 130 konut bu şekilde kullanılmaktadır.

Göç olayı bu olumsuzluklar yanında, gerek Bayat gerekse Türkiye açısından önemli katkılar sağlayabilir. Bayat ilçesinden yetişen ve burada önemli görevlere gelen kişiler, memleketlerinin gelişmesine katkıda bulunabilirler. Kökboyalı Bayat kilimleri uluslar arası pazar oluşturulmasında önemli katkılar sağlamıştır. Bayat kilimleri, yeterli tanıtımı yapıldığında ilçeye önemli ekonomik destek sağlamıştır. Yurt dışına göç eden kişiler, Türkiye'nin Avrupa Birliğine girme sürecine olumlu katkılar sağlayacağı muhakkaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN NEDENLERİ VE SONUÇLARI ANKETİ, BULGULARI VE SONUÇLARI

Bayat'ta 1960 sonrası dönemde başlayan ve 1975 sonrasında daha da hızlanarak terk edilen merkezlerde sosyal, kültürel, ekonomik, vb. açılardan değişimlere ve sorunlara sebep olmuştur. Zaman zaman ülke genelini etkileyen göç sürecinin sebep ve sonuçlarının doğru anlaşılacak uygun çözüm yollarının sunulabilmesi, ekonomik kalkınma ve istikrar için önem arz etmektedir.

Bu bölümde daha önce yaptığımız açıklamalara paralel olarak yörede göçlerle ilgili yapılan incelemelerin ve anketlerin yorumu yapılacaktır. Bu nedenle yöredeki 12 köy yerleşmesinin muhtarlarına, yöreden yurt dışına ve yurt içine göç eden kişilere yönelik anketler uygulanmıştır. Anket uygulamaları tarafımdan bizzat gerçekleştirilmiştir. Anketlerin yanında yöredeki diğer kişilerden aldığımız görüşler de göçlerle ilgili bize yorum yapmamızda katkı sağladı. Yapılan göç anketleri doğrultusunda Bayat çevresindeki göçlerin nedenleri ve sonuçları açıklanmaya çalışılmıştır. Anketler ışığında göçlerin daha çok nerelerden yapıldığı nedenleri ve göçlerin sonuçları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Göçlerin hem göç veren yerler açısından hem de göç alan yerler açısından bakıldığında pek çok sonuçları olduğu söylenebilir. Çalışmamızın sonucunda eskisine göre artarak devam eden göçlerin kaynak alanında bıraktığı etkiler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

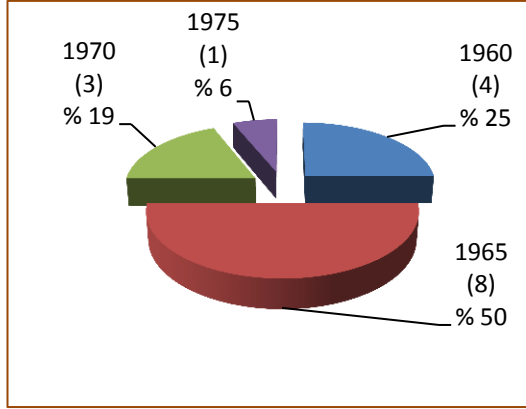
Anketler, köy ve ilçe merkezindeki mahalle muhtarlarına, ilçeden yurt içine göç etmiş göçmenlere (60 kişi) ve yurt dışından tatil için ilçeye gelen yurt dışı göçmenlerine (30 kişi) uygulanmıştır. Yapılan anketlerde ilçedeki görüştüğümüz muhtar ve ilçe halkı yardımcı olmuştur. Yurt içine göç edenler belirli yerlerde olduklarından, göç ettikleri yerlerde anket uygulaması yapılmıştır. Bu anketler ve incelemelerimizin temel amacı göç yapmalarının nedenlerini belirlemek, gerçekleşme sürecini incelemek ve göçten sonraki durumlarını ortaya koymaktır. Yapılan göçlerin ilçenin doğal koşulları ile ilgisine ve göçlere genel olarak yaklaşımlarını ortaya koyabilmektir.

Bayat'tan yurt dışına ve yurt içine yapılan göçler, kuşkusuz temelde ekonomik nedenlerden kaynaklanır. Bu göçlerin ülkemiz ve göç veren yerler için en önemli avantajı döviz (yabancı para) girdisinin fazlalığı ve istihdam sorununu kısmen dengeleyici ve ferahlık getiren bir çözüm olmuştur. Ancak yurt dışı ve yurt içi göç hareketinin Bayat aleyhine, birtakım sosyal ve ekonomik zararları da vardır. Bu zararlar yaptığımız anketlerde de belirtilmiştir. Biz burada bunları kısaca özetlersek; birincisi Bayat'tan yetişmiş nitelikli ve eğitim sahibi kişilerin başka ülkelerin ekonomisi için değerlendirilmiştir. İkincisi, yabancı ülkelerde doğan çocuklar Türk kültürüne yabancılaşmıştır. Aslında göçlerin en önemli sorunu bu kültürel değişikliktir. Üçüncüsü ise Avrupa'da yabancı olarak adlandırılan Türk nüfusu, zaman zaman yabancı aleyhtarlığı kalkışmalarından, en fazla zararı gören kesim olmaktadır. Bu sorunların yanında kuşkusuz yapılan göçlerin ülke düzeyinde, yerel boyutta, aile ve kişisel olarak pek çok etkisi olduğu söylenebilir.

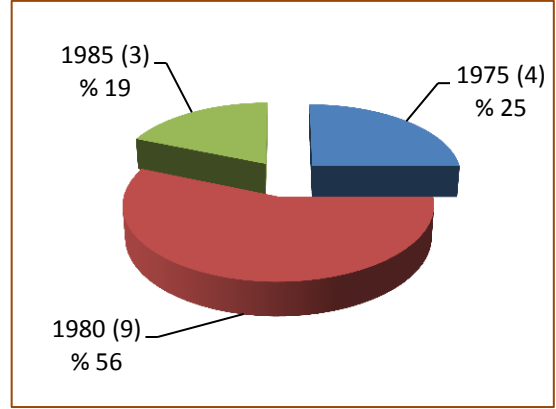
5.1. BAYAT İLÇESİNDE YURT İÇİ VE YURT DIŞI GÖÇLER

İlçeden gerçekleşen göçler başlangıçta yurt dışına yönelirken, daha sonra yurt içine yöneldiği görülmektedir. II. Dünya Savaşı sonrası yeniden yapılanan Avrupa ülkelerinde savaşlarla kaybedilen işgücü açığı genç nüfusu fazla olan ülkelere karşılanmıştır. İşte bu ülkelere birisi de Türkiye'dir. Türkiye'de olduğu gibi Bayat ilçesinden de söz konusu ülkelere iş gücü göçü gerçekleşmiştir. Muhtarlarımıza yaptığımız anketlerde yurt dışı göçlerin % 50'si 1965 yılında başlamıştır. Yurt dışı göçlerin % 25'si 1960, % 19'i 1970 ve % 6'sı 1975 yılında başlamıştır (Şekil 32). Yurt dışı göçlerin başlangıcı 1965 ve öncesine dayanmaktadır. Yine muhtarların beyanlarına göre yurt içi göçlerin başlangıcı en fazla 1980 (% 56) yılıdır. Bunu % 20 ile 1985 ve % 25 ile 1975 yılı izler (Şekil 33).

Bu sonuçlara göre ilçede ilk önce yurt dışı göçler başlamış daha sonra yurt içi göçler başlamıştır. Yurt dışı göçlerin başlangıcında gelişmiş Avrupa ülkeleri ile yapılan iş gücü anlaşmaları etkili olmuştur. Türkiye'nin ekonomik kalkınmasının hızlandığı dönemlerden sonra ise göçler ülke içindeki sanayi şehirlerine yönelmiştir.

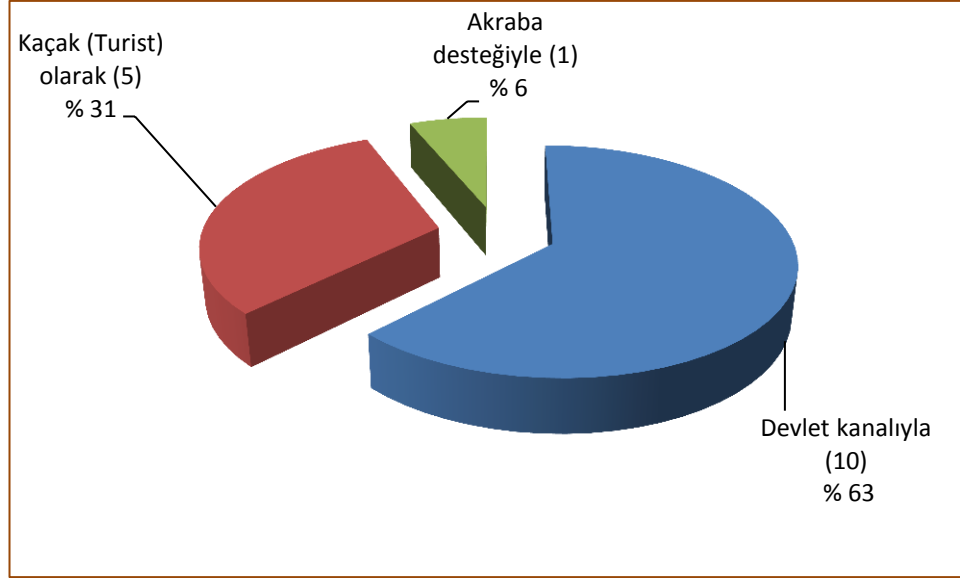

Şekil 32. İlçede Yurt Dışı Göçlerin Başlama Yılları.

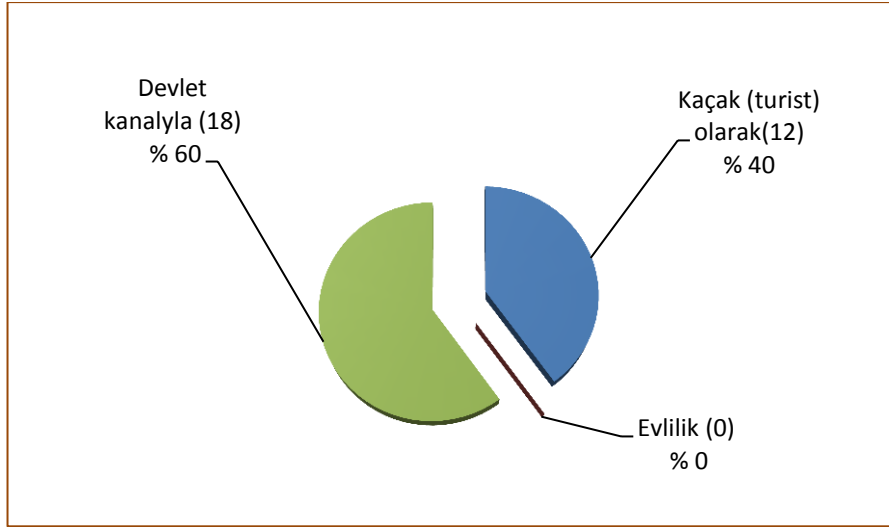
Şekil 33. İlçede Yurt İçi Göçlerin Başlama Yılları.

Muhtarlara yaptığımız anketlerden, ilçede, yurt dışı göçün yaşandığı 11 kırsal yerleşmenin 6'sında (Y.Çaybelen, Derbent, A.Çaybelen, Çukurkuyu, Sağırlı ve Akpınar) ve ilçe merkezinde ilk yurt dışı göç devlet kanalı ile olmuş, 3 yerleşmede (Mallica, İnpınar ve Muratkoru) kaçak (turist) olarak, 1'inde akraba desteği (Eskigözü) ile gerçekleşmiştir. En fazla göç % 63 oranıyla devlet kanalıyla yapılmıştır. Kırsal yerleşmelerden ilk göçlerin devlet kanalıyla yapılmasında başta Almanya ve diğer devletlerle yapılan işçi anlaşması etkili olmuştur. İkinci sırada % 31 ile kaçak (turist) işçi göçleridir. Kaçak işçi göçleri akraba ve tanıdık insanların birbirlerine yardım etmeleri sonucunda gerçekleşmiştir. İlçede hiçbir yerleşmeden evlilik yoluyla ilk göç gerçekleşmemiştir. Bayat ilçesinde ilk göçlerin tamamı Almanya'ya yapılmıştır. İlk giden kişilerin büyük bir çoğunluğu kalıcı olmamıştır. Daha sonra giden kişiler ise ilk gidenlerin tam tersine Avrupa'da kalıcı olmuşlardır. İlk göç edenlerin amacı yeterli parayı kazandıktan sonra memleketlerine dönerek çeşitli yatırımlar yapmaktır. İlk gidenlerin Avrupa'nın yaşam biçimine alışamamıştır. Gerçektende havasına, suyuna ve yiyeceklere alışamama nedeni ile Avrupa'da kalıcı olmamışlar ve geri dönmüşlerdir (Şekil 34).

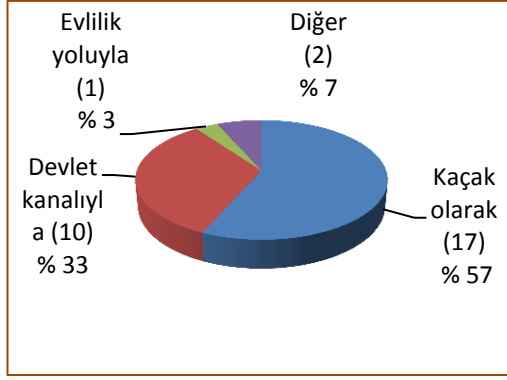
Şekil 34. Bayat İlçesinden İlk Yurt Dışına Gidenlerin Gidiş Şekilleri.

Yurt dışına göç eden kişilere yaptığımız anketlerde muhtarlarla yaptığımız anketten bazı farklar tespit edilmiştir. Göçmenlerin çok azı ile gerçekleştirilen bu anket geneli yansıtamaz. Bu nedenle değerlendirme göçmen gözü ile göçlerin ifadesi olarak anlaşılmalıdır. İlçede, ilk olarak yurt dışı ve yurt içi göç eden insanların tamamını erkekler oluşturmaktadır. Yurt dışına ilk gidenlerin tamamına yakını Almanya'ya gitmiştir. Almanya'ya göç olayında devlet kanalı ile gitme etkili olmuştur. Almanya'ya giden kişiler tanıdıklarını bu ülkeye kaçak (turist) olarak götürmüştür. Bayat'tan ilk işçi göçünün Bayat ilçe merkezinde gerçekleştiğini belirtmiştik. İlçe merkezindeki bu ilk işçi göçü kırsal kesime yayılarak hızlanmıştır. Bayat'ın 11 köyünde yurt dışına göç olayı gerçekleşmiştir. Yurt dışına ilk giden insanlar % 60'lık oranla devlet kanalıyla, % 40'ı ise kaçak (turist) olarak gitmişlerdir. İlçede ilk göçlerin hiç birinde evlilik olayı görülmemektedir (Şekil 35). Bayat ilçesinde ilk göçlerde evlilik olayı olmamasında yurt dışına göç edenlerin kalıcı olarak göç etmemelerinden kaynaklanır. Nitekim ilçede yurt dışına ilk gidenler belli bir zaman sonra geri gelmişlerdir. Bu kişiler memleketlerinde yeterli yatırım yapacak parayı biriktirdikten sonra geri dönmüşlerdir. Gittikleri ülkelerde çektikleri sıkıntılardan sonra o ülkelere geri dönmeyi düşünmemişlerdir. İlk göçlerden sonrakilerde benzer durum görülmemektedir. Sonradan gidenler hem kalıcı olmuş hem de yurt dışına göç şekilleri değişmiştir. Sonuç olarak hem muhtarların hem de yurt dışındaki göçmenlerin yurt dışına göç etme şekilleri benzerlik göstermektedir.

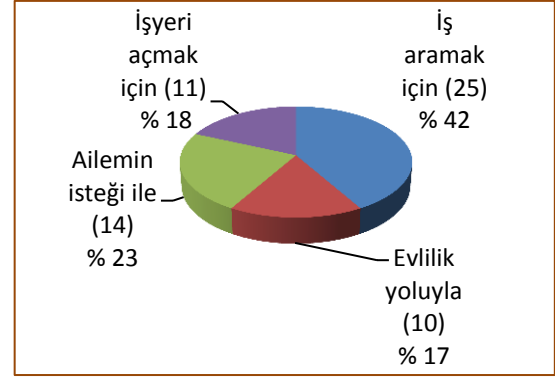

Şekil 35. Yurt Dışına İlk Göçlerin Gerçekleşme Yolları.

İlçe insanı ekonomik kaygılardan dolayı yurt dışı ve yurt içine çeşitli yollarla göç etmişlerdir. İlçede ilk olarak yurt dışına göç eden insanların tamamını erkekler oluşturmaktadır. Bayat ilçesinde yurt dışına ilk göç Bayat ilçe merkezinden gerçekleşmiştir. Köyler göçlere daha sonra fakat daha fazla katılmıştır. Göçlerin başlangıcındaki nedenler zamanla değişiklik göstermiştir. Nitekim ilçeden yurt dışına gidenlerin büyük bir kısmı % 57'lik oranla kaçak (turist) işçi olarak gerçekleşmiştir. Kaçak olarak gidenlerin çoğu yurt dışında tanıdıklarının desteği ile yurt dışına çıkmaktadırlar. Yurt dışına gidenlerin % 33'u devlet kanalı ile işçi olarak göç etmiştir. İlçeden yurt dışına en az göç evlilik yoluyla yapılmaktadır. Evlilik yoluyla göç fazla yapılmadığı için Bayat'tan yurt dışı göçler eskisine göre azalmıştır. Avrupa'ya 1974 yılında resmi işçi alımının sona ermesi Türkiye'den evlilik yoluyla göçleri artırmıştır. Ancak Bayat ilçesinde bu şekilde göç olayı fazla görülmemektedir. Evlilik yapanlarda akrabalarıyla evlilik yapmaktadır. Bayat belediyesi kayıtlarına göre yurt dışı kökenli erkek ya da kadın evliliği gerçekleşmemiştir. Yurt dışında akrabası olanlar Bayat'tan evlilik yapmak yoluyla % 3'lük oranda evlilik gerçekleşmiştir. Bunların dışında iş yeri açmak, Avrupa'da doğmuş olanların oranı ise % 7'yi bulmaktadır. (Şekil 36).

Şekil 36. Yurt Dışı Göçmenlerinin Bayat İlçesinden Yurt Dışına Gidiş Şekilleri.

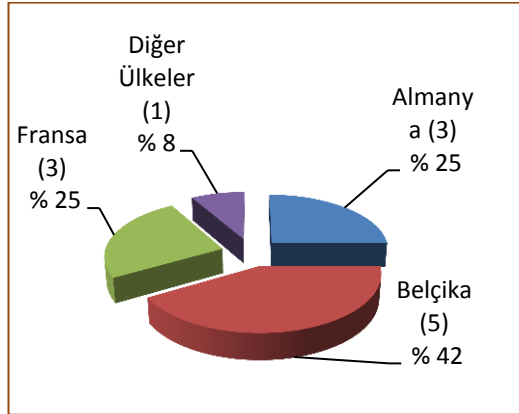
Şekil 37. Bayat İlçesinden Yurt İçine Göçe Katılma Şekilleri.

Bayat ilçesinden yurt içine yapılan göçler daha fazla yapıldığı için yurt dışı göçlerine göre da önemli hale gelmiştir. Bayat ilçesinden yurt içine yapılan göçlerde gidiş amacı ve şekli büyük oranda iş aramak içindir. Katılımcıların % 42'si iş aramak, % 18'i iş yeri açmak için yurt içi göçe katılmışlardır. İş imkânlarından dolayı göçe katılanların oranı toplam % 60'ı bulur. Buradan göçlerin temelinde ekonomik faktörler etkili olduğu anlaşılır. İlçeden yurt içine göç edenler Bayat ile bağlantıları devam ettiğinden gittikleri yerde iş bulan gençler memleketlerinden görücü usulsü yoluyla evlenerek Bayat ilçesindeki kadın nüfusunun da göçe katılmasına yol açmıştır. Evlilik yoluyla Bayat'tan ayrılanların oranı % 17'dir. Bu evlilikler genelde Bayat'ta yakın olan Bayat'ta yaşayanların akrabalarının bulunduğu Afyonkarahisar, Eskişehir gibi illerdir. Yurt içi göçlerde ailenin isteği ile okumak amacıyla ya da çeşitli nedenlerle göç yapanların oranı % 23 dolayındadır (Şekil 37).

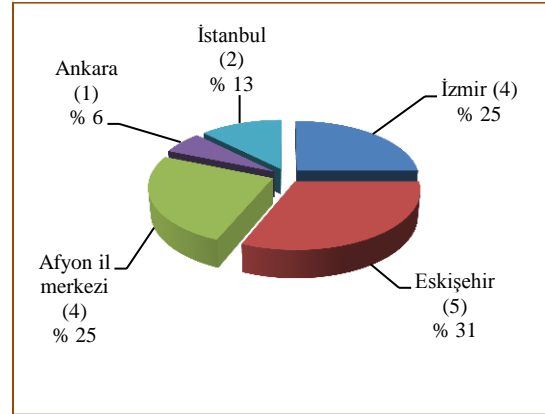
Bayat ilçesinden Avrupa'ya yapılan göçler ilçe merkezi ve 11 köyden gerçekleşmiştir. Bayat ilçesindeki bir köyden yurt dışı göç olayı yaşanmamıştır. Göç vermeyen köy (Kuzören) Bayat'a sonradan gelen muhacir köydür. Bu köylerde yaşayanlar Eskişehir'e yakın olduğundan zamanla Eskişehir'e yerleşerek yurt içi göçe katılmışlardır. Eskişehir'e göç etmelerinde fiziki yakınlık dışında başka faktörlerde etkili olmuştur. Şöyle ki, Eskişehir'in sanayileşmesi nedeniyle iş bulma imkânlarının fazlalığı ve Kuzören'den ilk göç edenler Eskişehir'e gittikleri için akraba desteği ile göç artmıştır.

Muhtarlara yaptığımız anketlerden göçlerin yurt içi ve yurt dışında en fazla yöneldiği yerleri değerlendirecek olursak, yurt dışı göçlerin Almanya, Belçika ve Fransa'ya yönelik yapıldığı, diğer bir ifade ile, Bayat ilçesinden yurt dışına yapılan

göçlerin tamamına yakını Avrupa ülkelerine yapılmaktadır. Avrupa'da en fazla göç alan ülke % 42'lik oran ile Belçika'dır. Bunu % 25'lik oranlarıyla Almanya ve Fransa izler. Köylerin 5'inde (Derbent, Mallica, Eskigözü, Muratkoru ve Çukurkuyu) ağırlıklı olarak Belçika'ya göçler gerçekleşirken diğerlerinde (A.Çaybelen, Y.Çaybelen, Akpınar, İnpınar ve Sağırılı) Almanya ve Fransa'ya daha fazla göç yapılmıştır. Belçika'ya göçlerin ilçenin kuzey ve kuzeydoğusunda bulunması buradaki göçlerin Emirdağ ilçesi ile ortak olduğunu gösterir. Bu durum Bayat ilçesinin daha önce Emirdağ ilçesine bağlı bucak olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca yurt dışına göç edenlere zamanla akrabaları katılmıştır. Başlangıçta devlet desteği ile yapılan göçler, zamanla akraba desteği şeklinde gerçekleştiği görülür. Bu durum ilçenin yurt dışı ile oldukça kuvvetli sosyal ve ekonomik bağlar oluşturduğunu gösterir (Şekil 38). Yurt içi göçlerin ise Eskişehir, İzmir, Afyon il merkezi ve büyük şehirlere yönelik olduğu görülür. Nitekim ilçe dışında Bayat nüfusuna kayıtlı nüfusun % 71'i söz konusu illerde yaşamaktadır (Şekil 39). Gerek yurt içi gerekse yurt dışı göçlerin belirli yerlerde toplanmasında kuşkusuz akraba, tanıdık ve hemşeri desteği etkili olmuştur.

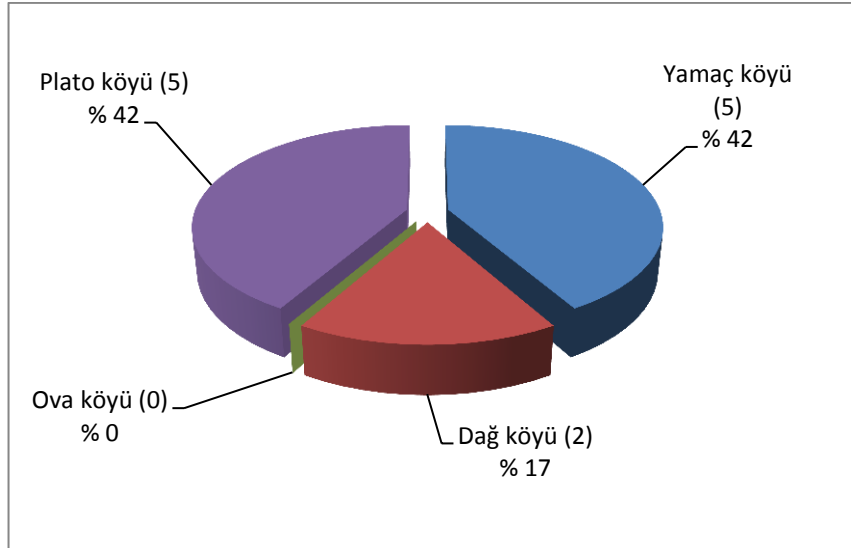
Şekil 38.Yurt Dışı Göçlerin Gerçekleştiği Ülkeler.

Şekil 39.Yurt İçi Göçlerin Gerçekleştiği İller.

5.2. BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN ORTAYA ÇIKIŞI VE NEDENLERİ

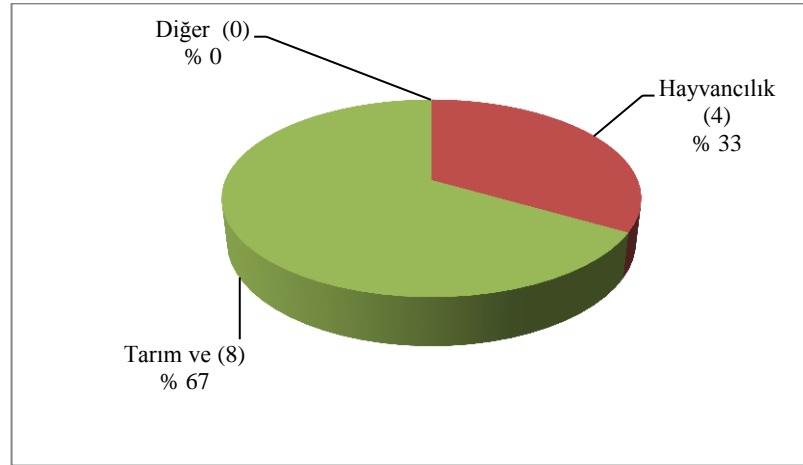
Bayat ilçesinden yapılan göçlerin en önemli sebeplerinden birisi kırsal kesimdeki arazi yapısıdır. Gerçekten de gerek köy muhtarları ile yaptığımız anket ve mülakatlar sonucu gerekse Bayat çevresinin doğal çevre özellikleri incelendiğinde köy yerleşmelerinin eğimli ve yüksek olduğu anlaşılmıştır. Buna göre köylerin % 42'sinin yamaç köyü, % 42'sinin plato köyü ve % 17'sinin ise dağ köyü olduğu görülür. Hiçbir köyün ova üzerinde olmaması dikkat çekicidir. Köylerin kuruluş yerleri bize arazinin tarıma çok uygun olmadığını gösterir. Kırsal kesimin içinde bulunduğu toplumsal ve ekonomik koşulların elverişsizliği, toprak ve gelir dağılımındaki dengesizlikler yüzünden geçim sıkıntısı çeken köylülerin tarımdan ve köyden kopmalarına neden olmuştur (Şekil 40).

Şekil 40. Köylerin Konumuna Göre Dağılımı.

Bayat İlçesi muhtarları ile yaptığımız anket ve incelemelerden anlaşıldığı üzere Bayat'tan yurt dışına gerçekleşen ilk göç ilçe merkezinden 1960 yılında Almanya'ya, kırsal kesimde ise 1960 yılında Akpınar köyünden Fransa'ya olmuştur. Bayat'tan yurt içine ilk göç ise 1970-1975 yılları arasında Bolvadin ilçesine daha sonra ise 1975 yılında Eskişehir'e yapıldığı anlaşılmıştır. Göçlerin özellikle tarım alanlarının az olduğu ve ekonomik kaynakların sınırlı olduğu köylerden yapıldığı anlaşılmıştır. Yurt dışı ve özellikle yurt içi göçlerin yapıldığı Bayat'ın kırsal kesiminde insanların temel geçim kaynakları konusundaki muhtarların anket sonucunda; köyde yaşayan insanların % 67'sinin temel geçim kaynağında tarım ilk

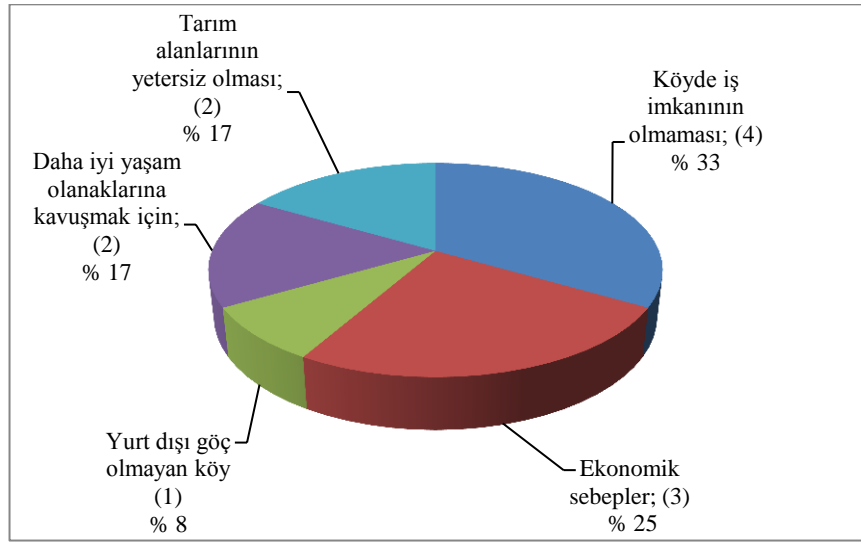
sırayı alırken, temel geçim kaynağında hayvancılığın ilk sırayı aldığı köy % 33'tür. İlçenin tarım alanlarının parçalı ve küçük olması miras yoluyla giderek küçülmesinden dolayı ve makineleşmenin etkisi ile insan gücüne duyulan isteğin azalması göçlerin temel nedenini oluşturur. Aynı zamanda kırsal kesimdeki tarımda sulamalı tarım yapılamaması ve toprakların kıraç tarım arazileri ekonomik olarak yeterli gelmemektedir. (Şekil 41)

Şekil 41. Kırsal Kesimde İlk Sırayı Alan Temel Geçim Kaynağı Dağılımı.

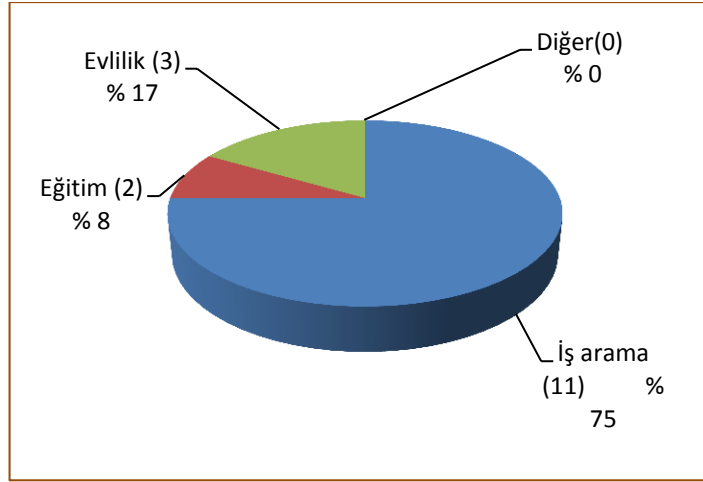
Bayat ilçesinden başta Belçika, Almanya, Fransa olmak üzere yurt dışına göç olayının başlamasına köyde iş imkânlarının olmayışı ve ekonomik sebepler en fazla etkili olmuştur. Yurt dışı göçün nedenlerine muhtarlarımıza yaptığımız anketlere göre sırasıyla bakılacak olursa, köyde iş imkânlarının olmaması (% 33) ilk sırayı alır. Bunu % 25'lik oranıyla ekonomik nedenler izler. Köylerdeki tarım alanlarının yetersizliği de göç nedenlerinde önemli bir orana sahiptir. Tarım alanlarının yetersizliğinden ve daha iyi yaşam olanağına ulaşma isteğinden göç edenler % 17'lik bir oran teşkil eder. Gerek tarım alanlarının yetersizliği gerekse ekonomik nedenler köydeki iş imkânlarının kısıtlı olmasından kaynaklanmaktadır. Sonuçta yaşadığı yerde iş bulamayıp ekonomik sıkıntı çeken insanlar özellikle gençler yurt dışında ve yurt içinde iş imkânlarının olduğu yerleri kurtuluş alanı olarak görmüşlerdir. İlçede bir köyde (Kuzören) yurt dışı göçten ziyade yurt içine göçler yaşanmıştır. Söz konusu köyün Eskişehir iline yakın olması bu ile göçleri kolaylaştırmıştır. Köylüler şehir ihtiyaçlarını Afyonkarahisar'dan değil, Eskişehir'den karşılamaktadır. Diğer

köylerde öncelikli yurt içi olmak üzere her iki alana da göçler yapılmıştır (Şekil 42) .

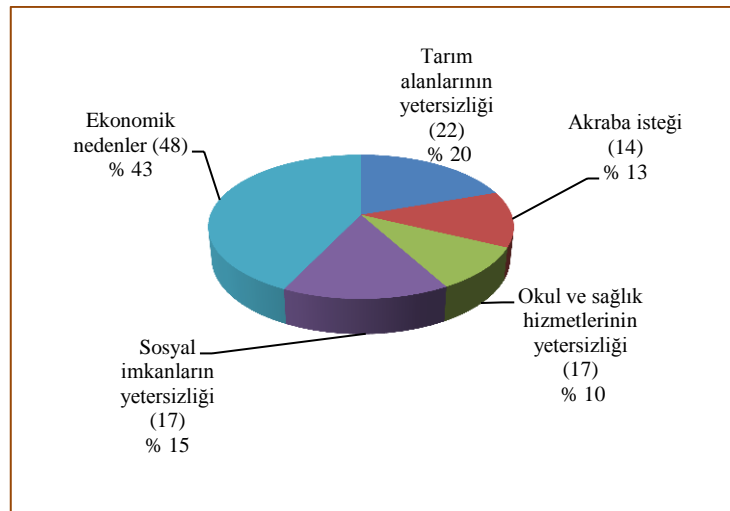
Şekil 42. Bayat İlçesinde Yurt Dışı Göçün Nedenleri.

İlçede ekonomik olarak zor durumda kalan insanlar çeşitli nedenlerle yurt dışı ve yurt içine göç etmişlerdir. İlçede daha çok yurt içi göçler yaşanmış ve yaşanmaktadır. Yurt içi göçlerin en önemli nedeni ekonomik olarak sıkıntı çeken yöre insanları yakın çevredeki illere iş bulmak amacıyla gerçekleşmiştir. Gerçektende Bayat ilçesinden başta Afyonkarahisar, Eskişehir, Kütahya gibi illere yoğun bir şekilde göç yapıldığı belirlenmiştir. Bayat ilçesinden günübirlik olarak İscehisar'a gidip gelen işçilerde bulunmaktadır. Günübirlik gidip gelenler ilçenin ulaşım koşulları dikkate alındığında ulaşımın kolay olduğu ilçe merkezinden ve ilçenin güneybatısında bulunan ve İscehisar'a yakın olan Sağırlı, İmrallı, İnpınar köylerindedir. İlçedeki insanlar yakın çevreden iş buldukları takdirde buldukları yerleri terk etmeye hazırdırlar. Ancak bu durum günübirlik olarak gidip gelenler için geçerli değildir. Bu kişiler hem köylerinde tarım ve hayvancılık işlerini yürütmekte hem de iş olduğu zamanlar İscehisar'a gidip gelmektedir. Muhtarların anketlerine göre, ilçede yurt içine yapılan göçlerin temel nedeni iş arama ve bulmak amacıyla yapılmıştır. Yurt içi göçlerin % 75'lik bir kısmı iş arama ve bulma, % 17'lik bir kısmı evlilik yoluyla ve % 8'lik bir bölümü ilçe dışında okumak amacıyla yapılmaktadır. İlçede bu sebeplerin dışında göç nedeni tespit edilememiştir. Bu da göçlerin temel nedeninin ekonomik kaynaklı olduğunu gösterir (Şekil 43).

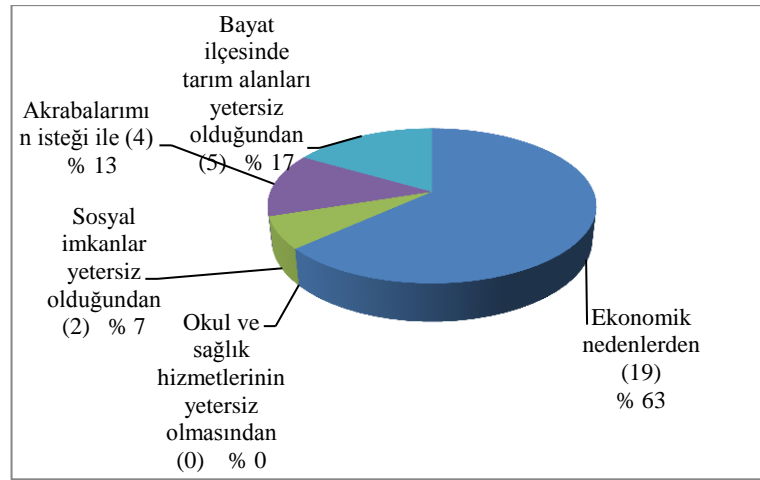
Şekil 43. Bayat İlçesinde Yurt İçi Göçlerin Gerçekleşme Şekli.

Bayat ilçesinde ekonomik kaynakların yetersiz olduğunu daha önce açıklamıştık. Göçlerin temel nedeni de ekonomik kaynaklıdır. Ekonomik kaynaklar yeterli olsaydı göçler günümüzdeki kadar gerçekleşmezdi. Yurt içine göç edenlere yaptığımız anketlerde, yurt içine göç edenlerin % 43'ü ekonomik nedenlerden dolayı göç ettiklerini belirtmişlerdir. Göçün temel nedeni işsizlik, kırsal kesimde ekonomik kaynakların yetersizliği oluşturmaktadır. Göç edenlerin % 20'si tarım alanlarının yetersiz olduğundan göçe katılmıştır. Gerçektende yörede tarım alanlarının azlığı kırsal kesimdeki göçlerin önemli nedenlerindedir. Bayat ilçesinde yurt içine göç edenlerin diğer nedenleri % 15 ile sosyal imkânların yetersizliğinden, % 10'u da okul ve sağlık hizmetlerinin yetersizliğinden göç etmiştir (Şekil 44).

Şekil 44. Bayat İlçesinden Yurt İçi Göçlerin Nedenleri.

Yurt dışına göç eden kişilere aynı soruyu yönettiğimizde temelde benzer nedenler göçte etkili olmakla beraber içerikte farklılıklar olduğu görülür. Yurt dışına göçün en önemli sebebi yine ekonomik nedenlerdir. Göç edenlerin % 63'ü ekonomik nedenlerden dolayı göç etmiştir. Ekonomik nedenli diğer bir neden ise % 17'lik oranıyla Bayat ilçesindeki tarım alanlarının yetersiz olmasıdır. Akraba desteği ile göçe katılanların oranı ise % 13'dür. Gerek tarım alanlarının azlığı gerekse akraba desteği ile göçe katılmanın temelinde ekonomik faktörler olduğundan göç edenlerin % 93 gibi yüksek bir kesimi ekonomik koşullardan dolayı memleketlerini terk etmek zorunda kalmıştır (Şekil 45). Yurt dışı göçlerde en az sosyal imkânsızlıklar etkili olmuştur (% 7). Yurt dışına göçte okul ve sağlık hizmetleri hiç etkili olmamaktadır. Yurt içine yapılan göçlerde önemli bir etkiye sahip olan okul ve sağlık imkânları yurt dışı göçlerde etkili olmamaktadır. Sonuç olarak yurt dışı göçler büyük oranda ekonomik nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu yönüyle yurt içi göçlerden farklılıklar göstermektedir.

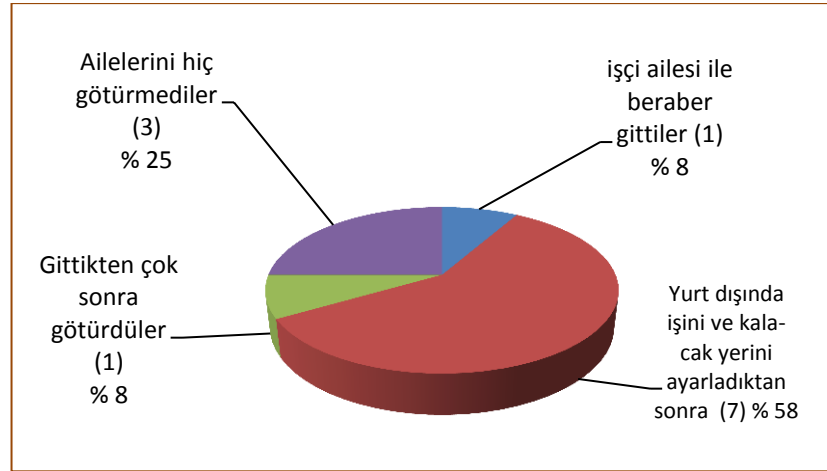

Şekil 45. Bayat İlçesinden Yurt Dışına Göçlerin Gerçekleşme Nedenleri.

Gerek yurt dışı gerekse yurt içi göçler olsun göçlerin temel nedeni ekonomik nedenlerdir. Yöredeki göçlerin nedeni yöredeki ekonomik kaynakların sınırlı olmasından, iş imkânlarının olmamasından kaynaklanmaktadır. İtici faktör olarak ifade edebileceğimiz bu göçler gerçekleştiğinde şehirlerin çekiciliği de göç nedenleri arasına girerek göçleri hızlandırmıştır. Yöredeki tarım alanlarının azlığı, mera ve çayırın yetersizliği, işsizlik gibi faktörlere sosyal imkânların yetersizliği de eklenince yurt dışı ve yurt içi göçler oldukça yoğun bir şekilde yaşanmıştır.

5.3. BAYAT İLÇESİNDE GÖÇLERİN GELİŞİM SÜRECİ

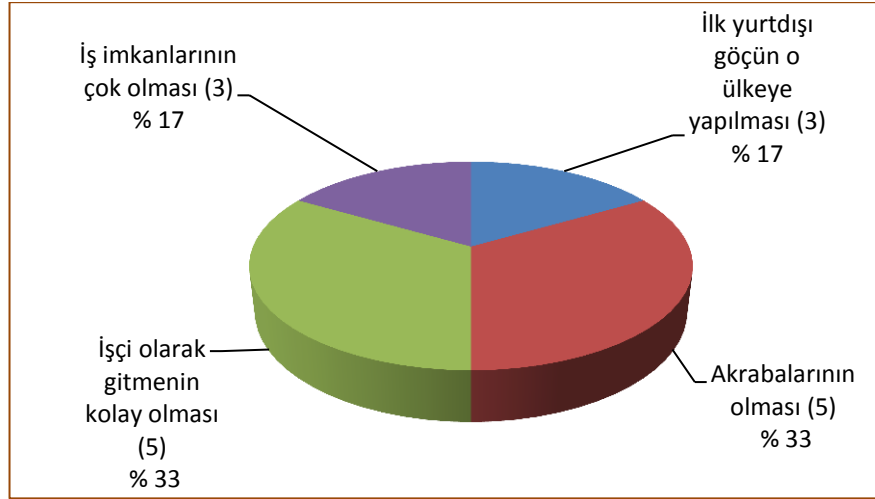
Yurt dışına ilk göçe katılanlar para kazanıp geri dönmüşlerdir. Ancak ilk göçlerden sonra gidenler, zaman içerisinde elde edilen ekonomik refah pek çoğunun kalıcı olmasına yol açmıştır. Bu nedenle göçe ilk katılanlar ailelerini yanlarında götürmemişlerdir. Göçe sonradan katılanlar iş ve kalacak yerini ayarladıktan sonra ailelerini de yanlarında götürerek yurt dışında kalıcı olacaklarını göstermiş oluyolar. Muhtarların anket sonuçlarına göre, Bayat'tan yurt dışına göç edenlerin % 58'i eş ve çocuklarını daha sonra yanlarında götürmüştür. Yurt dışına göç edenlerin % 8'i gittikten çok sonra ailelerini yanlarına getirmişler, % 8'i aileleriyle beraber gitmişler ve % 25'i ailelerini hiç götürmemişlerdir. Bu kişiler yurt dışında belirli bir süre kaldıktan sonra geri dönmüşlerdir (Şekil 46). Genel olarak, göç edenlerin çoğu er ya da geç ailelerini yanlarına alarak bu yeni hayata alışmaya başlamıştır. Göçmenlerin ailelerini yanlarına almalarıyla göçün kaynak alanında yaşayan akraba ve komşularının da göçe katılmasını tetiklemiştir.

Şekil 46. Yurt Dışına Göç Edenlerin Ailelerini Götürme Zamanları.

Muhtara yaptığımız anketlerden elde ettiğimiz sonuçlara göre, ilçede yurt dışına yapılan göçlerin Belçika, Almanya ve Fransa'ya fazla gerçekleşmesinde işçi olarak gitmenin bu ülkelere kolay olması ve o ülkelerde göç edenlerin akrabalarının olması etkili olmuştur. Yurt dışı, ülkemizdeki insanlar için tanınmadık bir yer olduğundan bu konuda örneklerin olması çok önemlidir. Göç hareketine katılanlar özellikle bunların akrabaları ve diğer insanlarda cesaretlenererek yurt dışı göçlere

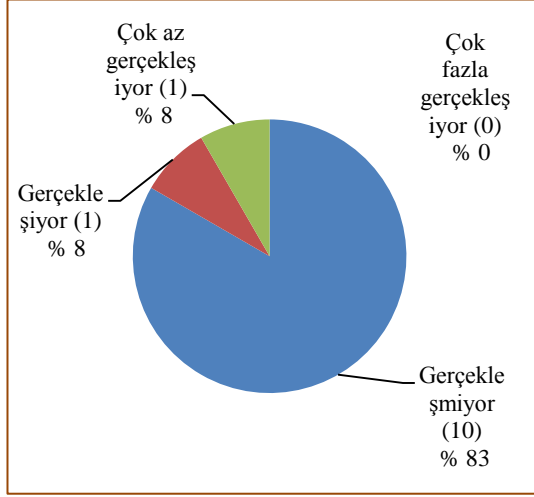
katılmışlardır. Birde göç edenlerdeki ekonomik rahatlamayı gören yöre insanları da yurt dışı göçlere katılmışlardır. Yurt dışı göçünde işçi olarak gitmenin kolaylığı % 33 etkili olurken, akrabalarının desteği % 33 oranında etkili olmuştur. Yurt dışında iş imkânlarının olması % 17 oranında etkili iken, ilk yurt dışı göçün yapıldığı ülkelere göç yapılma oranı % 17 ile göçlerde etkili olmuştur (Şekil 47).

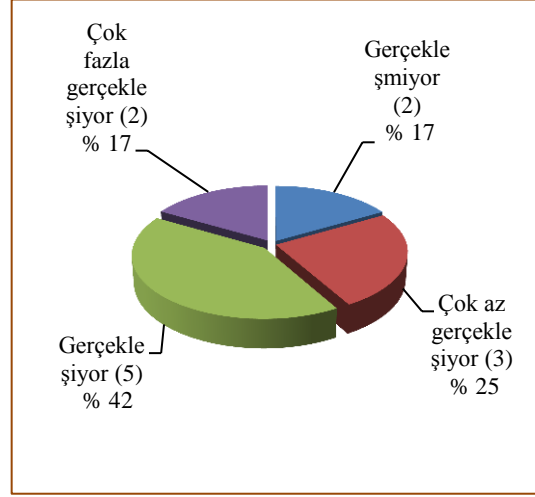
Şekil 47. Avrupa’da Belçika, Almanya ve Fransa’ya Göçlerin Fazla Oluşunu Etkileyen Faktörler.

İlçeden göç edenler, göç ettikleri yerde öncü olarak daha sonra göç edenlere cesaret vererek göçlerin alt yapısını oluşturmuştur. Gerek yurt dışı gerekse yurt içine yapılan göçler ilçeden göç edenlerin belirli yerlerde toplanmasına neden olmuştur. Göçler belirli bir zaman sonra doygunluk safhasına ulaşmaya başlayınca azalmaya başlamıştır. Özellikle yurt dışı göçleri devlet kanalı ile göç alımını durdurmasından sonra azalmaya başlamıştır. Yurt içi göçleri ise gelişim durumuna göre farklı şehirlere yönelerek kısmen devam etmektedir. Nitekim Bayat ilçesinin köylerinden günümüzde yurt dışı göç olayı çok az gerçekleşmektedir. Gerçektende köy muhtarlarının büyük bir kısmı, % 83’ü yurt dışı göçünün durduğunu belirtmiştir. % 16’lık bir kesimde ise kısmen yurt dışı göç yaşanmaya devam etmektedir. Yabancı devletler işçi alımı yapmadığı için ancak kaçak ya da evlilik yoluyla göç yapılabilir. Bayat ilçesinden evlilik yoluyla göç olayı yaşanmamaktadır. Göç edenlerin çoğu kaçak olarak gerçekleşmektedir. Yurt dışı göçlerin azalmasının diğer bir nedeni artık göçler yurt içi göçe dönüşmesindedir. Bir diğer nedeni ise genç

nüfusun azalmasıdır. İlçede özellikle yoğun göç veren yerlerde yaşlı ve çalışma çağında olmayan nüfus göçe katılamamaktadır (Şekil 48).

Şekil 48. Günümüzde Köylerden Yurt Dışı Göçün Yaşanma Durumu.

Şekil 49. Günümüzde Köylerden Yurt İçine Göçün Yaşanma Durumu.

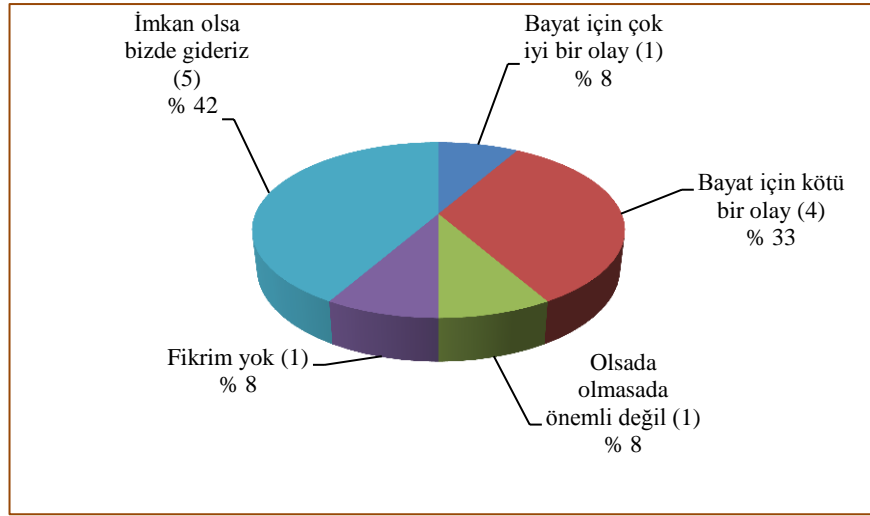
Bayat ilçesinden yurt dışı göç azalmasına karşılık yurt içi göç olayı devam eğilimindedir. Köylerin % 25'inde çok az, % 17'sinde fazla olmak üzere toplam % 83'ünde yurt içi göç olayı yaşanmaktadır. Bu köyler ilçenin doğal koşullarının tarım ve hayvancılık için yetersiz olduğu ve başka ekonomik faaliyet bulunmayan Kuzören, Muratkoru, Eskigözü, Mallica, Sağırlı ve İnpınar'dır. Köylerin % 17'sinde yurt içi göç olayı yaşanmamaktadır. Göç olayı yaşanmayan veya çok azalan köyler, tarım ve hayvancılık faaliyetleri iyi olan ve kilimcilik ile ekonomik kazanç sağlayan köylerdir. Türkiye'de son zamanlarda artan sanayileşme ile gelişme trendi yurt dışı göçlerinin yönünü geliştirmekte olan şehirlere yöneltmiştir. Teşvik kapsamında olan Afyonkarahisar'da gelişme eğiliminde olduğundan çevreden göç almaktadır. İl merkezinin nüfusunun artışı bunu doğrulamaktadır. Buna karşılık kırsal kesim nüfusu ise azalma içerisindedir. İnceleme alanı da kırsal nüfus özelliğini taşıdığından mutlak nüfus azalması görülür (Şekil 49).

Yukarıdaki şekillerden de anlaşılacağı üzere Bayat ilçesinde göç yurt içine yöneldiği ve hala devam etmektedir. Bu da Bayat'ta ekonomik kaynakların hala kısıtlı olduğunu ve imkânı olanların göçlere katılabileceğini göstermektedir.

5.4. BAYAT İLÇESİNDE GÖÇ ALGISI

Göç eden insanların elde ettikleri kazançları Bayat'a yatırım olarak dönmemektedir. Göçün başladığı yıllarda insanlar kazançlarının önemli bir kısmını göndermekte iken, günümüzde yatırımlarını başka yerlere yapmaktadırlar. Bunu nedeni ekonomik olarak Bayat'ın insanlara cazip gelmemesidir. Bu durumda göçe bakış açısını olumsuz hale getirmiştir.

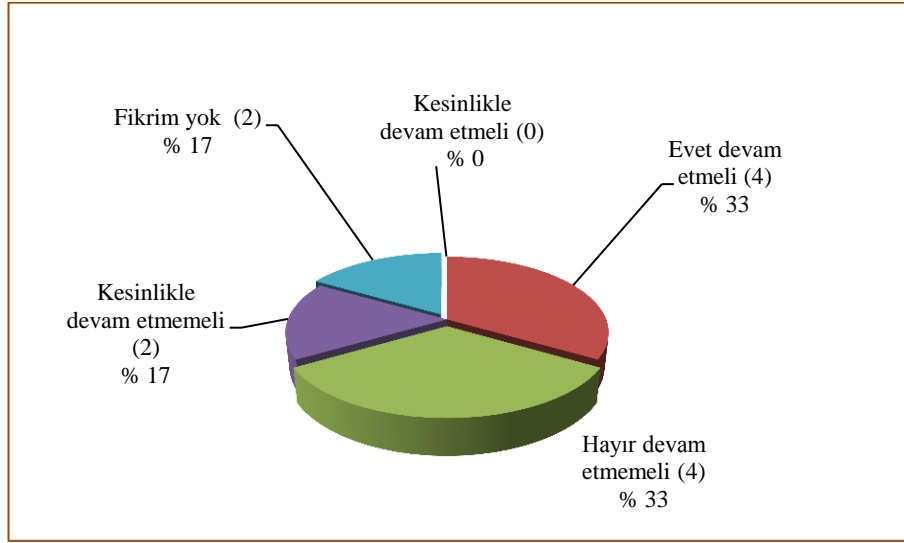
Bayat ilçesindeki insanların göçe bakış açısını araştırdığımızda, köy muhtarlarının % 42'si köydeki insanların imkânı olsa, göç edeceğini belirtmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere köyde genç nüfus imkânı olursa yurt içi ve yurt dışı göçe devam etmektedir. Ancak köylerde yaşlı nüfus çoğaldığından bu imkân bulunmamaktadır. Köy muhtarlarının % 33'ü göçlerin olumsuz sonuç oluşturduğundan kötü bir olay olarak ifade etmiştir. % 8'i göçlerin olumlu olduğunu düşünürken, % 8'i ise fikir yürütmemiştir (Şekil 50).

Şekil 50. Bayatlıların Yapılan Göçlere Bakış Açıları.

Özellikle yurt dışına göç edenlerin çocukları ekonomik, sosyal ve kültürel yönden yurt dışına uyum sağladığı için yurt dışına göç edenlerin özellikle çocukları ilçeye dönüp yatırım yapmayı düşünmemektedir. Bu durum ilçe insanı tarafından bilindiği için göçlerin devamının ilçeye daha çok zarar vereceğini düşünmektedirler. Muhtarlara yaptığımız anketlere göre, katılımcıların % 17'si kesinlikle olmak kaydıyla, toplam % 50'si göçlerin devam etmemesi gerektiğini belirtmiştir. Göçlerin devam etmesi gerektiğini düşünenlerin oranı ise % 33'dür. % 17'si ise fikir beyan

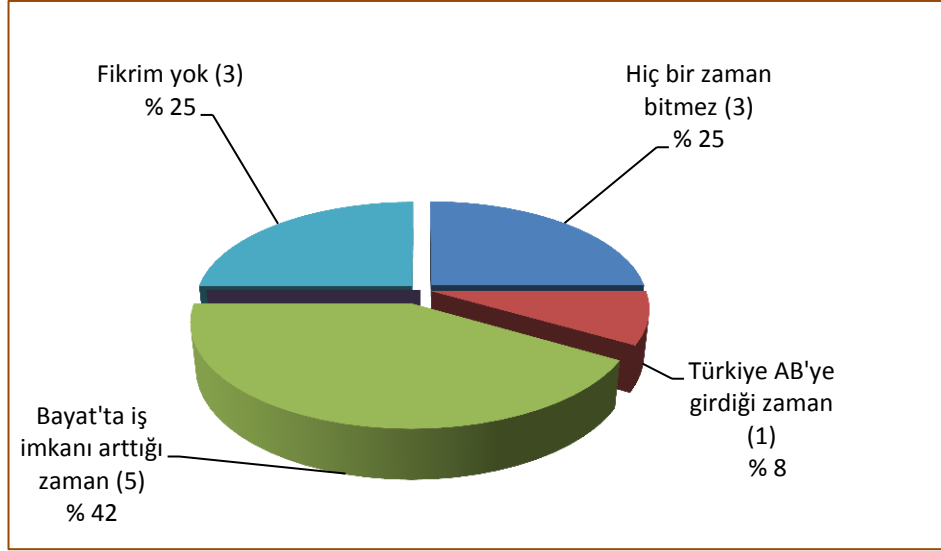
etmemiştir. Eğer göçler Bayat ilçesine katkı sağlasaydı göçlerin devam etmesi gerekirdi. Ancak göçlerin yöreye katkısı çok az olduğundan devam etmesinin bir anlamı yok şeklinde düşünmektedirler. Ancak yöreden göçler devam edecektir. Bayat'tan göç edenler yatırımlarını büyük şehirlere yaptıkları anlaşılmıştır. Bu yatırımları ilçe merkezine çekmek için çalışmalar yapılmalıdır. İlçede MYO açıldıktan sonra bile yurt vb. yatırımlar oluşmuştur. İlçenin canlanması için yetkililerin ve Bayatlıların ortak akılla hareket edip beraber çalışmalar yapması gerektiğini düşünmekteyiz (Şekil 51).

Şekil 51. Bayatlıların Göçlerin Devamına Bakış Açılıarı.

Türkiye’de göçlerin temel nedeni ekonomik olduğuna göre göçü azaltmanın tek şartı iş imkânlarının artırılmasıdır. Örneğin; Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde Şanlıurfa GAP ile elde ettiği iş imkânları ile eskiden göç verirken şimdi göç almaktadır. Bayat ilçesinin konumunun avantajı iyi bir şekilde etüt edilir ve değerlendirme kapsamına alınırsa kısmen iş olanakları oluşturulup, göçe biraz çare olunabilir. Gurbetçiler, Türkiye’ye ve Bayat’a geldiklerinde ekonomik katkı sağlamaktadırlar. Bu katkıyı ilçeye yatırım olarak dönüştürmenin yolları aranmalıdır. İlçenin bu büyük ekonomik olanağı kaybetmemesi için sosyal, kültürel ve turistik etkinlikler düzenlenmesi ve bu kapsamda gerekli yatırımların yetkililer tarafından yapılması gerekir. Kanaatimce, ilçenin Afyon–Ankara karayolu üzerinde bulunması ilçenin en önemli avantajlarından birisidir. İlçede sulu tarım alanı artırılarak tarıma dayalı atölye tipi sanayi kuruluşları geliştirilebilir. Kilimcilik daha fazla geliştirilebilir. Bayat’ta göçün

bitmesi % 42'lik oran ile iş imkânlarının artmasına bağlanırken, % 8'i Türkiye'nin AB'ye girdiğinde biteceğini belirtmiştir. Göçün hiçbir zaman bitmeyeceğini düşünenlerin oranı ise % 25 dolayındadır. Gelecekte göç durumu hakkında yorum yapmayanlar ise % 25'lik oran teşkil eder (Şekil 52).

Şekil 52. Bayatlıların Göçlerin Azalması ve Bitişine Bakış Açısı.

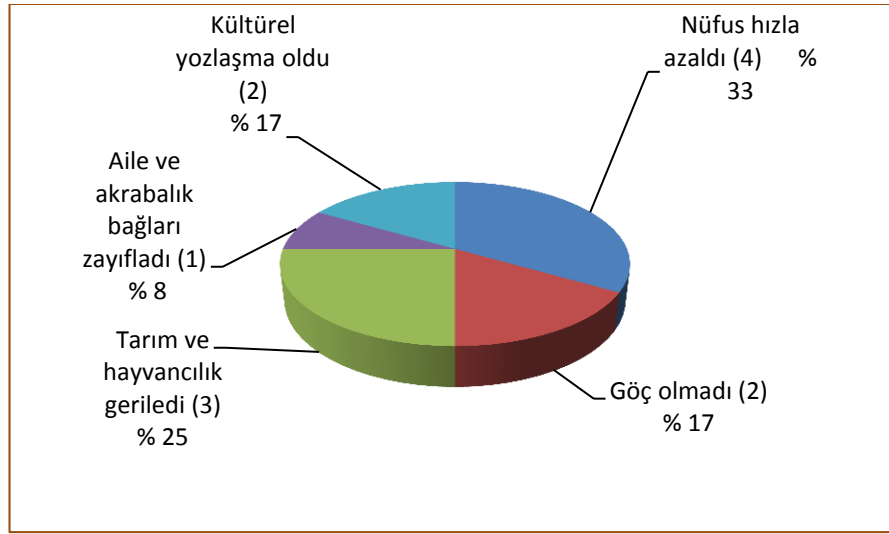
5.5. BAYAT İLÇESİNDE YURT DIŞI VE YURT İÇİ GÖÇLERİN SONUÇLARI

Göçler gerek yurt içine gerekse yurt dışına yapılsın kuşkusuz çeşitli sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu sonuçları Bayat ilçesi için incelediğimizde, ilçe açısından pek de olumlu bir tablo ile karşılaşmamaktayız. Tarım, hayvancılık ve kilimcilik dışında gelir kaynağı olmayan köyde göçlerle bunlara ilave yeni bir yatırım ortaya çıkmadığı gibi mevcut yatırımlarda fazla bir gelişme görülmemiştir. Bunun dışında göçlerin yörede ilçe merkezine kısmen yatırım sağladığı bununda inşaat sektörü dışında olmadığı anlaşılır. Gerçi yurt dışına göç ettikten sonra yeterli para biriktirip Bayat'ta petrol istasyonu kuran göçmenlerde yok değildir. Bu bağlamda Bayat girişindeki 2 istasyon göçmenler tarafından kurulmuştur.

Kuşkusuz göçlerin ilçe üzerinde ve göç eden insanlar üzerinde etkileri olmuştur. Göç veren köylerde nüfusun miktarı, dağılımı, cinsiyet yapısı ve yaş grupları değişmiştir. Ayrıca yaşlı nüfusun artması ile tarım ve hayvancılık

gerilemiştir. Kırsal alanlar terk edilerek meskenler boş kalmış bazı kamu binaları kullanılamaz duruma gelmiştir. Köylerdeki bu değişikliğe karşılık kırsal kesimden göç eden kişiler üzerinde de ekonomik, sosyal ve kültürel olmak üzere çeşitli değişiklikler oluşmuştur. Bu değişikliklerin bir kısmı Bayat için olumlu olurken, bir kısmı da olumsuz sonuçlar oluşturmuştur.

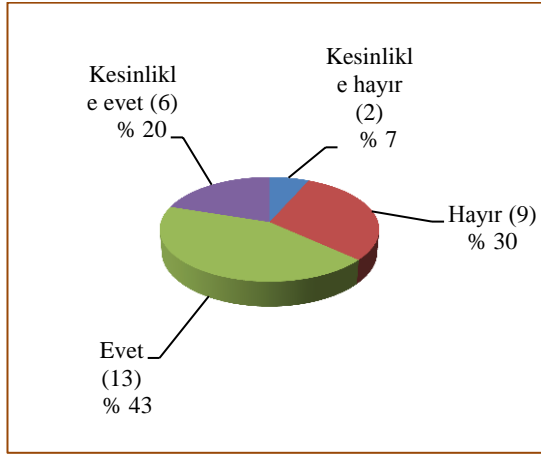
Muhtarlara yapılan anketlere göre, ilçede yaşanan göç olayının zararları % 33'le nüfus azalması, % 25'le tarım ve hayvancılığın gerilemesi, % 17 ile kültürel yozlaşma ve % 8 ile aile ve akraba bağlarının azalmasıdır. Hem nüfus azalmış hem de nüfus azalması ile daha önce belirtildiği gibi tarım ve hayvancılık daha da gerilemiştir. Sonuçta göçler devam etmiştir. Yurt dışında yabancı kültürle yetişen yeni nesil kültürünü ve dilini zamanla unutarak kuşak çatışmalarına yol açmak suretiyle göçün farklı zararları da olmuştur. Belki bu problemi çözmek diğer problemleri çözmekten daha zor ve uzun süreçlidir (Şekil 53).

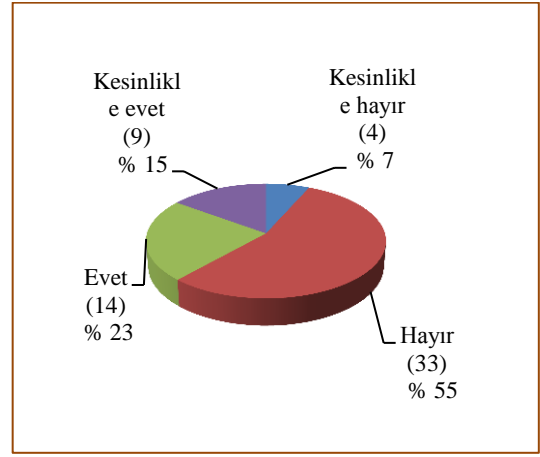
Şekil 53. Göçleri İlçeye Olan Zararlarının Dağılımı.

Yurt dışına göç edenlere yaptığımız anketlere göre, yurt dışına göç edenlerin % 37'si Türkiye'ye dönmeyi düşünmemektedir. Buna karşılık % 63'ü Türkiye'ye dönmeyi düşünmektedirler. Türkiye'ye ekonomik ve sosyal şartların iyileşmesi durumunda geri gelmeyi planlamaktadır. Bu tablo yurt dışına göç eden kişilerin çeşitli uyum sorunu yaşadıklarını göstermektedir. Yurt dışında emekli olduktan sonra ya da daha önce Türkiye'de istedikleri bir yere geri dönmeyi istemektedirler.

Türkiye’de yurt dışı göçmenlerinin geldikleri köylerden ziyade il merkezlerini yerleşme yeri seçtikleri görülmüştür. Yurt dışına göç eden kişilerin % 7’si kesinlikle dönmeyi düşünmemektedir. Geri kalan kişiler ise (% 30) şimdilik dönmeyi düşünmemektedirler. İnsanların sıkıntı çekmesine rağmen dönememelerinin en önemli nedeni ilçeye geldikten sonra yapacakları işlerinin olmamasıdır (Şekil 54). Yurt dışına göç eden kişiler ilk başta dönmek için gittiği yerlerde zamanla yaşadıkları yerin kültürüne kısmen uyum sağladığı da bir gerçektir.

Şekil 54. Yurt Dışına Göç Edenlerin Türkiye’ye Dönme Durumu.

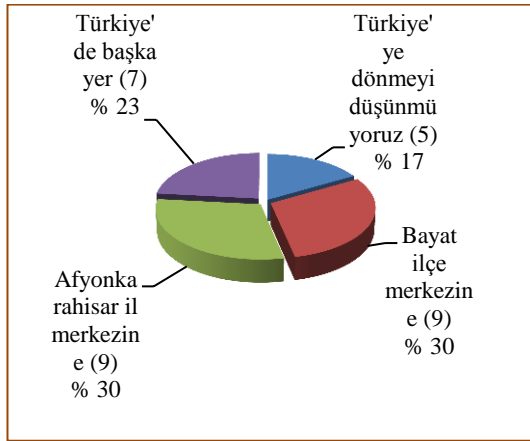

Şekil 55. Yurt İçine Göç Edenlerin Doğduğu Yere Dönme Durumu.

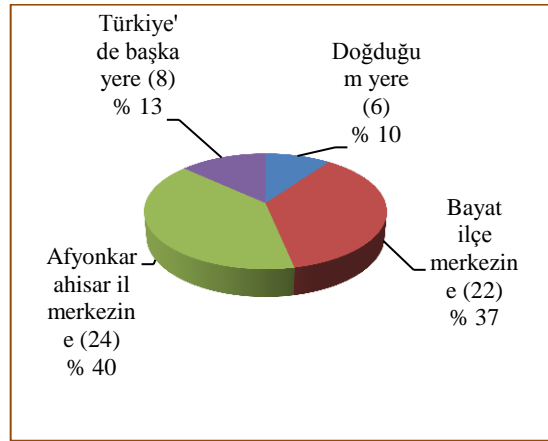
Aynı soruyu, Bayat ilçesinden yurt içine göç edenlere sorduğumuzda, göçmenlerin yaşadıkları yerden memnun oldukları ve yeni bir hayat kurdukları bu nedenle doğdukları yere dönmeyecekleri anlaşılmaktadır. Bunda etkili olan en önemli faktör istedikleri zaman doğup büyüdükları yere ziyaret etmeleridir. Yurt içi göçüne katılmış olan göçmenlerin % 62’si köylerine geri dönmeyi düşünmemektedir. % 15’i kesinlikle dönmeyi düşünmektedir. % 23’ü ise bu konuda kararsız olmakla beraber dönmeyi düşünmektedir (Şekil 55). Yurt içi göç yapanların göç ettikleri yerde kurdukları işler onların kalıcı olmasını sağlamaktadır. Kurdukları iş yerlerini zamanla çocukları devam ettirmektedir. Ancak göç edenler memur ise emekli olduktan sonra eski topraklara özlem duyduklarından geri dönme eğilimindedir. Özellikle büyük şehirlerde yaşayan insanlar büyük şehirlerin yaşam koşullarından dolayı doğdukları yere yakın yerlere geriye göç etmektedir.

Yukarıda yurt dışı ve yurt içi göçmenlerin memleketlerine dönme durumunu verdik. Türkiye’de yerleşmeyi düşündükleri yeri sorduğumuzda genelde yaşam standartlarının yüksek şehirleri tercih ettikleri anlaşılmıştır. Yurt dışına göç edenlerin % 17’si Türkiye’ye dönmeyi düşünmemektedir. % 23’ü Türkiye’de başka illere özellikle Eskişehir iline dönmeyi düşünürken, % 30’u Afyonkarahisar il merkezine, % 30’u da Bayat ilçe merkezine yerleşmeyi düşünmektedir. İnsanlar yaşadıkları yerde şehir kültürüne alıştiklarından eğitim, sağlık, sosyal imkânların yüksek olduğu yerleşme alanlarını tercih ettikleri anlaşılmıştır (Şekil 56).

Yurt içine göç edenler ise büyük oranda Afyonkarahisar il merkezini ve Bayat ilçe merkezini yerleşme alanı olarak düşünmektedir. Bunda anketi yaptığımız çoğunluğun Afyonkarahisar ilinde olmasında kaynaklandığı gibi ilçeye yakınlıkta etkilidir. Katılımcıların % 40’ı Afyonkarahisar il merkezini, % 37’si Bayat ilçe merkezini, % 13’ü Türkiye’de başka yere ve % 10’u geldiği yere geri dönmeyi düşünmektedir (Şekil 57). Yurt içine göç edenler özellikle emekli olduktan sonra ilçe merkezine yerleştikleri görülmektedir. İlçe merkezinin anayol üzerinde olması, şirin bir yer olması, sakin ve gelişen bir yer olması bu tercihte etkili olmuştur.

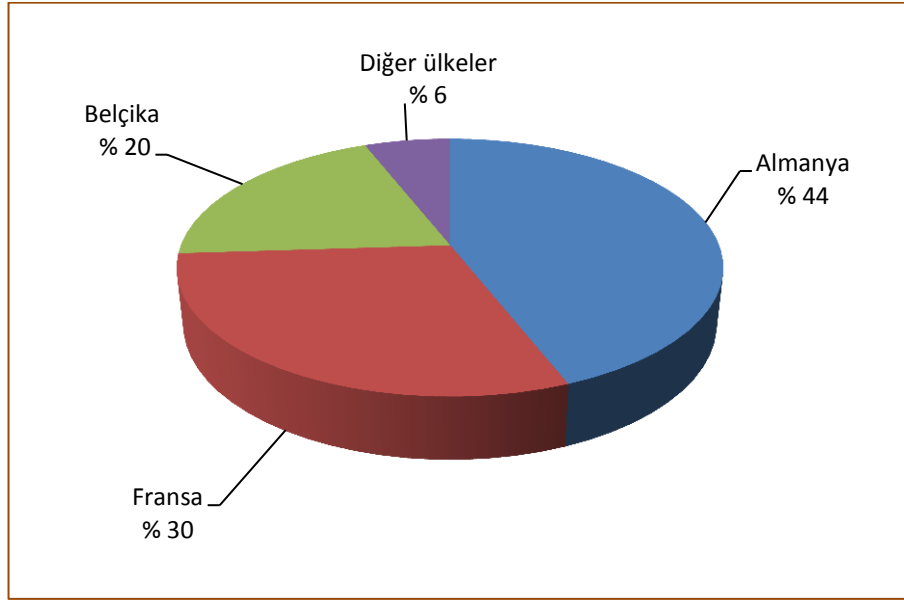
Şekil 56. Yurt Dışına Göç Edenlerin Türkiye’de Yerleşmeyi Düşündüğü Yerlerin Dağılımı.

Şekil 57. Yurt İçine Göç Edenlerin Türkiye’de Yerleşmeyi Düşündüğü Yerlerin Dağılımı.

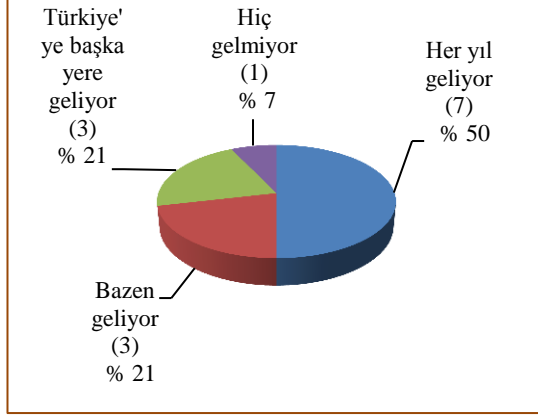
Gerek yurt dışına gerekse yurt içine göç edenlerden geri dönenler olmuştur. Nitekim yurt dışına göç edenler ailelerini yanlarında götürseler de zamanla Türkiye’ye dönmüşlerdir. Muhtarlara yaptığımız anketlerden elde edilen bilgilere göre, Türkiye’ye geri dönenler Bayat ilçe merkezini, Afyonkarahisar il merkezini ve

Eskişehir'e yerleştikleri anlaşılmıştır. Yurt dışından geri dönenlerin köylerine fazla yerleşmedikleri görülür. Yurt dışına çalışmaya giden işçilerin kesin dönüş yapanlarının % 44'ü Almanya'dan, % 30'u Fransa'dan, % 20'si Belçika'dan ve % 6'sı başka ülkelerden dönüş yapmıştır. Avrupa'da en fazla Belçika'da Bayatlı olmasına rağmen bu ülkeden dönüş yapanların oranı daha azdır. Bunun nedeni diğer ülkelerde çalışma koşullarının daha ağır ve sosyal hakların kısıtlı olmasıdır. Ancak yurt dışına göç edenlerin yanında geri dönenlerin sayısı oldukça azdır (Şekil 58).

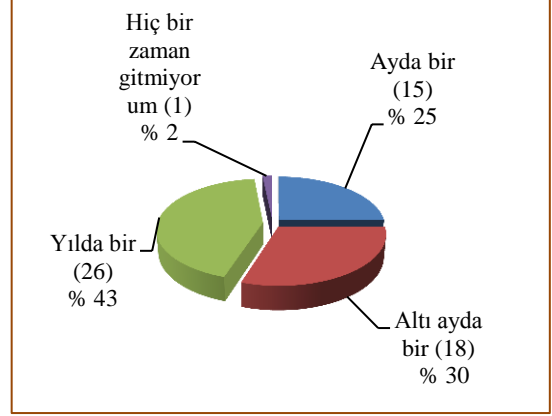

Şekil 58. Yurt Dışından Kesin Dönüş Yapanların Ükelere Göre Dağılımı.

Muhtarlara yaptığımız ankette göç edenlerin % 50'si her yıl, % 21'i bazen gelmek üzere toplam % 71'i memleketlerini ziyaret ettiği anlaşılmıştır. Göç edenlerin % 21'i başka yere, % 7'si ise hiç gelmemektedir. Eskiden geldiklerinde daha çok kalan göçmenler artık daha az kalmaktadırlar. Geldikten sonra Türkiye'de turistik bir yere gitmektedirler. Bunun sebebi göç edenlerin çocuklarının Bayat ile bağlantılarının fazla olmamasıdır (Şekil 59).

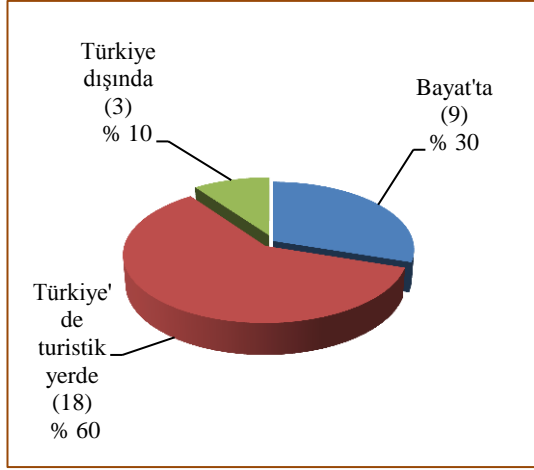
Şekil 59. Göç Edenlerin Köylerine Gelme Durumu.

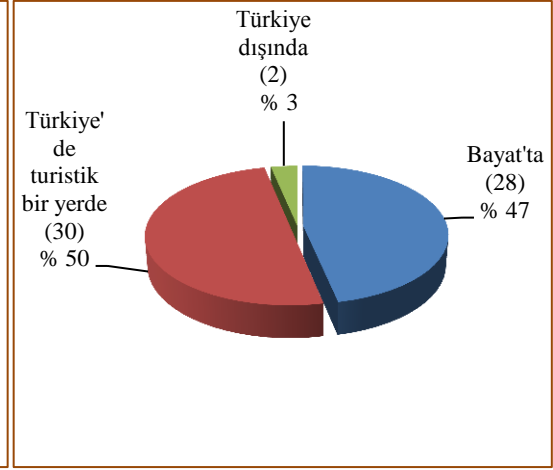
Şekil 60. Yurt İçindeki Bayatlıların Bayat'a Gelme Durumu.

Yurt içine göç edenlere yönelttiğimiz bir soruda yurt içine göç edenlerin Bayat ile bağlantılarını ortaya koymaya çalıştık. Katılımcıların sadece % 2'i Bayat'a gelmediğini ifade etmiştir. Diğerlerinin % 43'ü yılda bir kez, % 30'u altı ayda bir, % 25'i ise en az ayda bir kez Bayat'a gelmektedir. Yurt içinde ki Bayatlıların ilçeye sıkı bir ilişkisi olduğu anlaşılır. Bu ilişkiler göç yaptıkları mekânların yakınlığından, akrabalarının Bayat ilçesinde bulunmasından kaynaklanmaktadır (Şekil 60).

Bayat'tan yurt dışına göç edenlerin % 30'u en son tatilini Bayat'ta geçirirken, % 60'ı Türkiye'de ama Bayat dışında turistik bir bölgede ve % 8'i Türkiye dışında başka bir ülkede geçirmiştir. Önceki yıllarda Bayat'ta tatillerini daha çok geçiren göçmenler zamanla farklı yerlerde tatillerini geçirdikleri anlaşılmıştır. Göçmenlerin maddi durumlarının iyileşmesi ile tatil tercihleri de zamanla değişmektedir. Bu durumun en temel nedeni göç eden kişilerin çocuklarının Bayat ile ortak bağlantısının azalması ve insanların sosyal ve kültürel değişim yaşamasındandır. Yaz aylarında yurt dışında yaşayanların tatillerini geçirmek için ilçeye gelmeleri bölgeye çok önemli ekonomik katkı sağlamaktadır (Şekil 61).

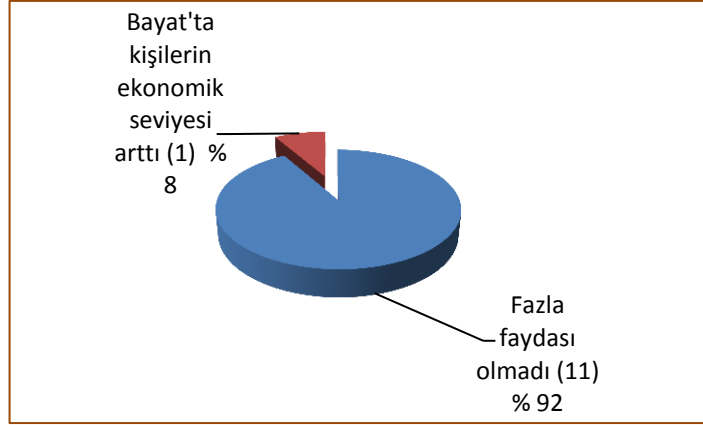
Şekil 61. Yurt İçine Göç Eden İnsanların Tatil Yeri Tercihleri.

Şekil 62. Yurt İçine Göç Eden İnsanların Tatil Yeri Tercihleri.

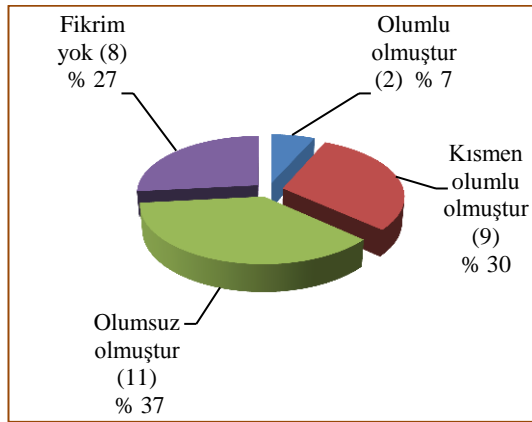
Bayat'tan yurt içine göç edenlerin % 50'si tatil için Türkiye'de turistik bir yeri seçerken, % 47'si Bayat ilçesini tercih etmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere yurt içi göçmenleri tatillerini % 97 oranıyla ülke içinde geçirmektedir. Çok az bir oran ise (% 3) tatilini Türkiye dışında bir ülke de geçirdiği anlaşılmıştır. Yurt içine göç eden kişiler yurt dışına göç eden kişilere göre Bayat ilçesine daha çok gelmektedirler. Gözden uzak olan gönülden de uzak olur anlayışıyla Bayat'tan uzaklaştıkça ilişkiler her geçen gün azalmaktadır. Gerek yurt dışı gerekse yurt içi göçmenlerin Bayat ilçesinde tatil yapma oranlarını artırmak için çeşitli projeler geliştirilmelidir. Örneğin, ilçenin yaylaları fazla olduğundan yayla turizmi geliştirilebilir. Tatil için yaz döneminde ne kadar çok kişi gelirse, Bayat ekonomisine o kadar faydalı olacaktır (Şekil 62).

Bayat'tan yapılan göçlerin geneline bakıldığında zaman zaman Bayat ilçesi için olumsuz olduğu söylenebilir. Ancak bu rüzgârı tersine döndürerek olumlu hale dönüştürmek gerekir. Bunun için Bayat'luların ortak bir akıl ile ilçenin kalkınması adına her türlü olumlu katkısını bu konuya yoğunlaştırması gerekir. Özellikle kırsal kesimde göçlerin pekte olumlu sonuçlar ortaya çıkarmadığı bir gerçektir. Köy muhtarlarıyla yaptığımız mülakat ve anketler sonucu Bayat'taki 12 köy yerleşmesinin 11'i (% 92'si) Bayat ilçesinden yapılan göçlerin Bayat'a fazla faydalı olmadığını belirtmiştir. % 8'i ise kişilerin ekonomik seviyesinin arttığını söylemiştir. Ancak köyde iş imkânı olmadığı için göç edenler açısından göçler olumlu karşılanırken, yöreye katkılarının olmaması yönüyle göçlere olumsuz bakılmaktadır (Şekil 63).

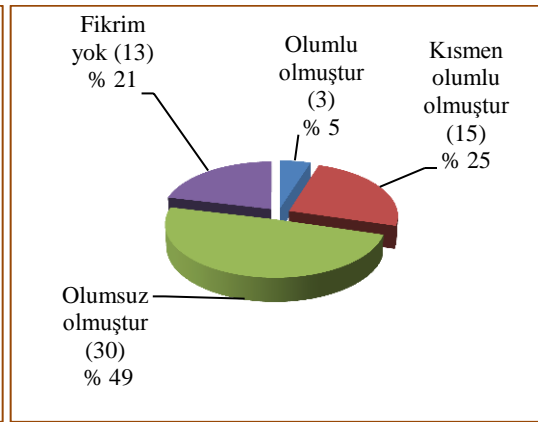

Şekil 63. Bayat İlçesinden Yapılan Göçlerin Bayat İçin Olumluluk Durumu.

Köyünden ve yaşadığı yerden ayrılan kişilerin göçlere bakışı ise biraz farklılık göstermektedir. Ancak temelde gerek yurt dışı gerekse yurt içi göçlere katılan katılımcılar göçlerin genelde Bayat için olumlu olmadığını düşünmektedirler. Yurt içi ve dışı göçün Bayat üzerine etkisi araştırıldığında, yurt dışına göç eden insanların % 37'sinin göçün Bayat için olumsuz bir olay olduğunu belirtmişlerdir. Aynı soruya yurt içine göç edenler ise % 49 oranıyla olumsuz bulmuştur. Bu olumsuzluklar, ilçenin nüfus kaybetmesi, ilçede özellikle kırsal kesimde yatırımların yapılamaması, kırsal kesimde yaşlı nüfusun artması ve göç eden kişilerin kültürel olarak yozlaşmalarıdır. Yurt dışına göç edenler % 31'lik oran ile kısmen olumlu, % 7'lik oranla olumlu bulmuştur. Katılımcıların % 27'si göçlerle ilgili yorum yapmamıştır (Şekil 64). Yurt içine göç edenlerin ise % 25'i kısmen olumlu bulurken, % 21'i göçle ilgili fikir yürütmemiştir. Katılımcıların sadece % 5'i göçleri olumlu bulmaktadır (Şekil 65).

Şekil 64. Yurt Dışına Olan Göçün Bayat İçin Olumluluk Oranı.

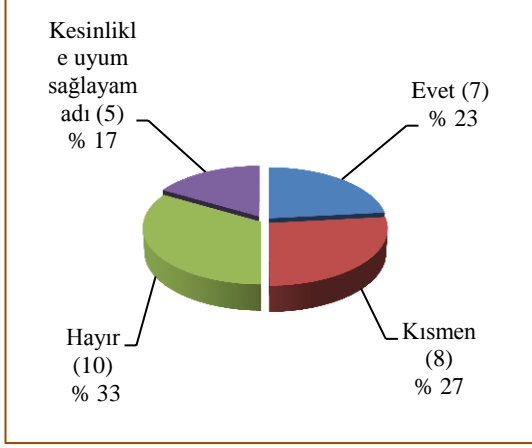

Şekil 65. Yurt İçine Olan Göçün Bayat İçin Olumluluk Oranı.

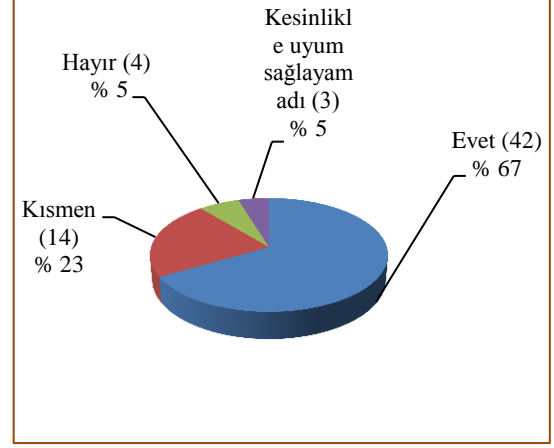
Bayat'tan yapılan göçler, gerek Bayat'taki muhtarlar gerekse yurt dışına ve yurt içine göç edenler tarafından ilçeye fayda sağlamadığı kanaatindedir. Özellikle ilçeye bağlantısı olanların göçlerin sonuçlarını daha yakından anladıkları görülmektedir. İlçeye uzak olan ve nispeten ilçeye irtibatı azalmış olanların kanaati göçlerin olumlu olduğu yönünde görülmektedir. Sonuç olarak gerek yurt içi gerekse yurt dışı göçler ilçeye katkı sağlamamıştır.

İlçeden göç edenlerin göç ettikleri yerlere zamanla uyum sağladığı görülür. Nitekim ilçeden yurt dışına göç edenlere yaptığımız anketlerde, yurt dışına göç eden insanların % 27'si kısmen, % 23'ü iyi olmak üzere % 50'si yurt dışına uyum sağlamış ve % 50'side uyum sağlayamamıştır. Uyum sağlayamayanların oranında % 17'si kesinlikle uyum sağlayamayarak yurt dışında çeşitli problemler yaşamıştır. Fakat geçim nedeniyle olumsuzluklara katlanarak yaşamlarına devam etmektedirler. Uyum sağlayamayan kişiler yeni kültürün gereklerini tam olarak benimsememelerinden kaynaklanmaktadır. Yurt dışında doğup büyüyen ailelerin çocukları zamanla kültüre uyum sağladığı için fazla problemle karşılaşmamaktadırlar (Şekil 66).

Yurt içine göç edenlerin ise, % 23 kısmen olmak kaydıyla % 90'ı uyum sağlamıştır. % 10'u ise uyum sorunu yaşamaktadır. Yurt içine çeşitli illere giden kişiler yurt dışına giden kişilere göre daha az uyum sorunu yaşamış hatta yaşamamıştır. Buradan göç eden kişilerin gittikleri sosyo-kültürel çevrenin göç uyumundaki önemini anlatması bakımından önemlidir. Yurt içine göç edenler memleketlerine istedikleri zaman gelme şansına sahiptirler. Bu da uyum sorununu azaltmaktadır. Türkiye'de büyük şehirlerde göçlerle kurulan semtlerde Türkiye'den farklı kültürler bir arada sorunsuz yaşıyor diyemeyiz. Ancak göç yapılan yer küçük bir il olursa bu sorunlarda küçülmektedir. Yurt içine göç edenlerin Bayat ile bağlantılarını devam ettirdiklerini gördük (Şekil 67).

Şekil 66. Bayat İlçesinden Yurt Dışına Göç Edenlerin Uyum Durumu.

Şekil 67. Bayat İlçesinden Yurt İçine Göç Edenlerin Uyum Durumu.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de, 1950’li yıllardan itibaren, sanayi ve endüstri alanlarında meydana gelen gelişmeler neticesinde kalkınma mekânsal olarak yayılmaya başlamış, sanayi ve endüstri sektörlerinin hâkim olduğu yerleşim merkezleri giderek büyüyen ve gelişen merkezler haline gelmişlerdir. Kentsel yerleşim merkezlerinin büyüme atılımları ve kentleşme olgusuna paralel olarak, bu özelliklere sahip yerleşim merkezlerine göç eğilimi artmıştır. Bu göçler zamanla uluslararası boyut kazanmıştır.

Bayat ilçesi, ülke genelinde olduğu gibi 1935 yılından sonra önemli miktarda nüfus artışı yaşamıştır. İlçede 1935-1975 yılları arasındaki nüfus artışı bu durumu yansıtmaktadır. İlçede yaşanan nüfus artışına karşın tarım alanlarının yetersiz kalması ve makineleşme işsizliği artırmıştır. Tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayamayan Bayat kırsalındaki insanlar, başta yurt içi olmak üzere yurt içine hem de yurt dışına göç etmeye başlamıştır.

Çalışmamızın amacı da Bayat ilçesindeki bu göçlerin nedenlerini, sonuçlarını belirleyip bunlara çözüm önerileri sunmaktır. Bayat ilçesindeki işsizlik ve göçün önlenmesi, yöredeki göçlerin nedenlerinin doğru bir şekilde irdelenmesi ile mümkündür. Kuşkusuz göçlerin tamamen engellenmesi mümkün değildir. Ancak yerel boyutta yapılacak çalışmalarla göçler azaltılabilir.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Avrupa ülkeleri yabancı işçi almaya başlamıştır. 1961’de Almanya ile anlaşma yapılmış, Türk işçileri konuk işçi sıfatıyla ve sadece erkek olmaları koşuluyla alınmıştır. Dönüşüm ilkesi oluşturulmuş, işçilerin bir yıl sonra ülkelere dönmeleri kararlaştırılmış; ancak bu karar uygulanamamıştır. Tüm ülkede olduğu gibi Bayat ilçesinden yurt dışına ilk göç 1960 yılından sonra gerçekleşmiştir. İlçede 1961 yılında başlayan yurt dışına göçler, farklı yollar, ülkeler ve sayılarla günümüze kadar devam etmiştir. 1961 yılında ilçe merkezinde Bekir ÖZAKTAN adlı vatandaşın Almanya’ya gitmesi ile başlayan göç kısa zamanda Bayat geneline yayılmıştır. İlçeden aynı dönemlerde, hem yurt içine hem de yurt dışına göçler yaşanmaya başlamıştır.

Bayat ilçesinde tarım arazilerinin büyük bir kısmı, yeryüzü şekillerinin olumsuz etkileri ve miras yolu ile bölünme sonucunda küçük, parçalı ve dağınık duruma gelmiştir. Tarım arazilerinin 1.230 ha. gibi çok küçük kısmı sulanabilir durumdadır. İlçe, tarım alanı ve sulanabilen tarım alanı bakımından ildeki 18 ilçe

arasında 16. sıradadır. Bu nedenle de ürün çeşitliliği ve verimliliği sınırlı kalmıştır. Yöredeki işsizlik, gelecek kuşağı daha iyi yetiştirmek kaygısı gibi nedenler de eklenince, iş bulma ihtimali daha yüksek olan sanayileşmiş kentlere göç edilmiştir.

Günümüzde Bayat ilçesinden 2.031'den fazla kişi yurt dışında bulunmaktadır. İlçede bulunan 1 muhacir köy dışında (Kuzören) tüm köyler az çok yurt dışı göçüne katılmıştır. Muhacir köyde ise yakın olduğundan Eskişehir ve ilçelerine yurt içi göçler gerçekleşmiştir. İlçede, yurt dışından ziyade yurt içine göçler yaşanmaktadır.

Bayat'tan yurt dışına göçler daha çok Avrupa ülkelerine olmaktadır. Başta Belçika, Almanya ve Fransa olmak üzere Avrupa'da pek çok ülkede Bayatlı yaşamaktadır. Avrupa ülkeleri ülkelere yeni göçleri engellemelerine rağmen, Bayat ve Türkiye'den da yurt dışına göç eden Türk vatandaşları çalıştıkları ülkeden ayrılmak yerine ya o ülkenin vatandaşlığına geçmişler ya da çifte vatandaşlık hakkından yararlanarak buldukları ülkelerde yasal olarak kalma ve ülkelerin bütün haklarından yararlanma yoluna gitmişlerdir. Buldukları yerlerde açtıkları iş yerleri ve çocuklarının Avrupa kültürü ile yetiştiği düşünülürse bunların Avrupa'da kalıcı oldukları sonucuna varabiliriz.

İlçe Nüfus Müdürlüğünün verilerine göre, nakil gidenler hariç, 2010 yılı itibariyle Bayat nüfusuna kayıtlı 17.119 kişi bulunmaktadır. İlçe nüfusunun 8.173 kişi olduğu göz önüne alındığında, ilçeye kayıtlı 8.946 kişinin göç ettiği veya ilçe dışında yaşadığı anlaşılmaktadır. Göç eden 8.946 kişinin en az 2.031 kişisi Avrupa'ya göç etmiş bulunmakta ve geriye kalan 6.915 kişinin başta Afyonkarahisar, Eskişehir, İzmir, Ankara olmak üzere yurt içine göç ettikleri anlaşılmıştır.

Duruma bakılırsa, Bayat ilçesinden yurt dışından daha çok yurt içine göçler yaşanmıştır. Yurt içi göçler ilçeye yakın olan illere yoğunlaşmıştır. Özellikle Afyonkarahisar il merkezi, Eskişehir, İzmir, Ankara, Kütahya gibi illerde oldukça fazla Bayatlı aile yaşamaktadır. Bayat'ın kuzeyindeki köylerden Eskişehir ve ilçelerine gerçekleşen göçler, ilçenin güneyinde Afyonkarahisar'a yapılmaktadır. Yurt içine göçe katılan aileler Bayat ile irtibatlarını koparmamakta, ayda bir ya da iki, en azından altı ayda bir Bayat'a ziyarete gelmektedirler.

Şehirlere gelenlerin, göç edecekleri yerleri belirlemede en önemli etken ayrıldıkları yerleşim yerine yakınlık ve göçülecek yerde akrabaların, ya da destek verecek tanıdıkların bulunması olarak belirtilmiştir. Göç edilen yer çoğunlukla daha

önce göç etmiş akrabaların olduğu yöreler olup, göçün başlangıcında barınmanın ve geçimin akrabalık dayanışması içinde sağlanması şeklinde gerçekleşmiştir. Bu nedenle yurt içine göç eden Bayatlıların gittikleri yerde belirli bir yerde yaşadıkları anlaşılmıştır. Örneğin; Afyonkarahisar ilinde Sahipata Mahallesi ve Uydu Kentte, Eskişehir’de Çamlıca mahallesinde, İzmir’de Çeşme ilçesi çevresinde yaşadıkları belirlenmiştir. Bu söz konusu yerlerde bazı sokaklara büyük oranda Bayat nüfusuna kayıtlı insanlar yerleşmişlerdir.

Başlangıçta Bayat’ta yurt içine ve yurt dışına en çok göç veren yerleşmeler tarım alanlarının çok kısıtlı olduğu ve sulamanın yapılamadığı kuzeydeki köyler iken, daha sonra yurt içine ve yurt dışına göçler ilçenin geneline yayılmıştır. Söz konusu köyler yaşanan yoğun göçlerle sürekli nüfus kaybetmiştir. Bu köylerin bulunduğu bölgede doğal şartların itici özelliği belirgindir. Diğer bir ifade ile tarım alanı daha az ve yer şekilleri yerleşmeye uygun değildir. Bu da bize Bayat kırsalındaki göçlerde itici unsurların etkisini gösteriyor.

Yurt içine ve yurt dışına yaşanan göçler neticesinde ilçe nüfusu hızla azalmıştır. İlçe nüfusu 1975 yılından sonra (1985 istisna) sürekli nüfus kaybetmiştir. 1975-2009 yılları arasında ilçe nüfusu 996 kişi azalmıştır. İlçenin doğal nüfus artışı da dikkate alınacak olursa göçün boyutu açığa çıkar. Azalan nüfus, yerleşmelerin nüfus miktarını da etkilemiştir. Nitekim 1975 yılında ilçede 250’nin üzerinde 10 yerleşme varken 2009 yılında yerleşme sayısı 5’e düşmüştür. Aynı dönemde, 250’nin altında 3 yerleşme varken, 2009 yılında bu sayı 6’ya yükselmiştir. Sonuç olarak yerleşmelerin nüfus miktarı sürekli azalma içindedir. O halde ilçe nüfusu göç ile azalma eğilimindedir.

Uygulanan anketler ile, Bayat’tan yurt içine ve yurt dışına gerçekleşen yapılan göçlerin temelinde % 63 oranla ekonomik sebepler yatmaktadır. İlçeden gerçekleşen dış göçler ilk başta Almanya’ya yapılırsa da, günümüzde en fazla Bayatlı Belçika’da bulunmaktadır. Avrupa’da en fazla Bayatlı bulunan ülkeler sırasıyla; % 36’lık oran ile Belçika, % 29’luk oranla Almanya ve % 28’lik oranla Fransa’dır. En fazla göçün Belçika, Almanya ve Fransa’ya yaşanmasının nedenleri arasında, buralara işçi olarak gitmenin kolay olması, akraba ve tanıdıkların bulunması etkili olmuştur. Bayat’tan ilk göçler devlet kanalı ile olsa da, göçlerin büyük bir kısmı kaçak (turist) olarak gerçekleşmiştir. İlçeden yurt dışına gitme şeklinde evlilik yolu

% 3'lük bir oran teşkil eder. Afyonkarahisar'ın Emirdağ ilçesinin aksine Bayat ilçesinde evlilik yoluyla yurt dışına gidilmediği görülür. Yapılan anketlerle yurt dışına göç edenlerin % 58'inin iş ve iskân sorununu çözer çözmez ailelerini yanlarına aldıkları görülmüştür. Yurt içine göçlerde ise, daha çok aile göçü yapılmaktadır. Yurt içine göçlerin gerçekleşmesinde bireysel göçlerin de etkisi vardır. Eğitim, atama, evlilik gibi yollarla ilçeden birçok kişi şehirlere gitmekte ve gittikleri yerlere yerleşmektedir. Yurt içine yapılan göçlerde % 75'lik oran ile iş arama etkili olmuştur.

Yurt dışına göç edip daha sonra ülkelerine kesin dönüş yapanların çoğunluğunu Almanya'ya ilk gidenler oluşturur. Almanya'yı Fransa ve Belçika izlemektedir. Avrupa'dan kesin dönüş yapanların toplamının ve Almanya'dan kesin dönüş yapanların sayısının fazla olmasının nedenleri arasında ağır çalışma koşulları, dönüş primleri, emeklilik ve yorgunluk sayılabilir.

Yaptığımız anketler sonucunda muhtarlar yurt dışına göçü % 33 oranında olumsuz karşılarken, % 42'si olumsuz bulmakla beraber imkân olsa kendilerinin de göçe katılacağını belirtmiştir. Göçe katılan insanlar açısından göç, % 42 oranında olumlu olarak karşılanmaktadır. Bayat'ta yaşayanlar göç etmiş kişilere oranla göçe daha olumsuz bakmaktadırlar.

Yurt dışına göçün en önemli faydası, göç ile kişilerin ekonomik seviyesinin artmasıdır. Kişilerdeki bu ekonomik gelişmenin ilçeye yansımadığını, hatta kırsal kesimde şartların daha da gerilediğini görürüz. Göç eden kişiler ekonomik olarak kendilerini kurtarıırken, geride kalanlar ekonomik sorunlarla uğraşmaya devam etmektedir.

Bayat çevresinde yaptığımız anket ve mülakatlarda, Bayat'ta yaşanan göçün genel olarak ilçe için iyi olmadığı, bu yüzden göçün devam etmemesi gerektiği kanaati ağırlıklı olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanında ilçede iş olanaklarının hala gelişmemiş oluşu ve sosyal özenti insanları göçe zorlamakta ve göçün devam edeceği fikrini vermektedir. Ancak ilçede son dönemlerde göç, yurt dışından ziyade yurt içine gerçekleşmektedir. Diğer bir ifade ile ilçede yurt dışına göç bitse bile, yurt içine göçlerin devam edeceği anlaşılmaktadır.

Yurt dışında bulunan Bayatlıların ilçede konut yapımı, tarla alımı ve küçük iş yeri açma şeklinde bazı yatırımlar yaptıkları gözlenmektedir. Yurt dışında bulunan

işçiler bireysel yatırımların yanında çeşitli sosyal kurumlara yardımlar yapmaktadır. Ancak ilçe halkı, ilçede iş imkânını artıracak yatırımlar beklemektedir.

İlçede yaşanan göçün en büyük zararı, Bayat ilçesinin gelişimine katkıda bulunmamasıdır. Bunun yanında özellikle yurt dışına göç eden insanların kültürel olarak dejenere olmaları, çocuklarının dillerini ve kültürlerini unutmalarıdır. Bu durum milli kültürünü ve değerlerini bilmeden yetişen insanların çoğalmasına neden olmaktadır. Bu durum gençlerde ruhsal sorunlara yol açmaktadır.

Yurt dışına göç eden kişiler dil sorunu, kültürel farklılık sorunu yaşarken, ülke içine göç edenler ise şehirlerde ekonomik giderlerin fazlalığı ve yaşam koşullarının zorluğu ile karşılaşmaktadır.

İlçede, tatilini geçirenlerin oranı her geçen gün azalmaktadır. Eskiden tatil için gelenler ilçede daha uzun kalırken, şimdi kısa bir süre kaldıktan sonra başka tatil bölgelerine gitmektedirler. Yurt içine ve dışına göç edenlerin en önemli tatil tercihi Türkiye’de bulunan turistik mekânlardır. Yurt dışına göç edenlerin ilçeye gelme oranı % 60 iken, yurt içine göç edenlerin % 99’u ilçeye yılda en az bir kere gelmektedir.

Yurt dışına göç edenlerin % 17’si Türkiye’ye dönmeyi düşünmemektedir. Türkiye’ye dönmeyi düşünenlerin % 30’u Afyonkarahisar’ı, % 30’ u Bayat ilçe merkezini ve % 23’ü başka bir ili yerleşme yeri olarak tercih ederken, yurt içine göç edenlerin % 40’nın Afyonkarahisar il merkezini, % 37’sinin Bayat ilçe merkezini ve % 13’ünün başka bir ili yerleşmek amacıyla seçeceği anlaşılmıştır. Dolayısıyla göç edenlerin büyük bir bölümü yaşam alanı olarak şehir merkezlerini seçmektedir.

Günümüzde köylerin % 83’ünde yurt dışına göç yaşanmazken, % 84’lük oranla yurt içine göçler devam etmektedir. 1960 yılından itibaren yaşanan göçler, ilçeyi olumsuz etkilemiştir. İlçe nüfusu bugün 1935’teki nüfusun biraz üzerindedir. Özellikle Bayat kırsalında bazı köyler boşalma derecesine gelmiştir. Köylerde nüfusun çok fazla azalması tarım ve hayvancılığı olumsuz etkilemekte, tarımsal ürünlerin miktarını azaltmaktadır. İlçede kırsal kesimde sulama koşullarının artırılması göçü bir nebze olsun azaltacaktır.

Burada ilçede yaşanan bu göçlerin kısmen azaltılması, ilçenin ekonomik şartlarının iyileştirilmesi amacıyla alınması gereken önlemlere değineceğiz. Bayat’ta işsizliğin ve göçün önlenmesi, konuşulan ve tartışılan bir konudur. Bu meselenin

tartışılması yanında, üretilen fikirlerin Bayat çevresinde uygulamaya konulması gerekir.

İlçenin en önemli ekonomik kaynağı tarım, hayvancılık ve kilimcilik olduğundan bu ekonomik sektörlerin ayrı ayrı ele alınarak iyileştirilmesi gerekir. Özellikle, alım gücü düşük çiftçilerimizi desteklemek, boş alanların meyve fidanı dikilmek suretiyle değerlendirilmesi, erozyon sonucu oluşan toprak kaybını önlemek amacıyla meyve bahçesi sayısının artırılması gerekmektedir. Yeni ve tekniğe uygun bir şekilde meyve bahçelerinin tesisi ile üretim artırılarak tüccarın, çiftçinin ayağına gelmesi teşvik edilerek, ürünün yerinde pazarlanması sonucu çiftçiler ekonomik yönden kalkınmış olacaktır. İlçe arazisinin engebeli ve parçalı olması meyvecilik için uygun bir ortam oluşturur. Bu nedenle ilçede uygun yerler belirlenip meyve bahçeleri kurularak ilçede farklı üretim alanları oluşturulabilir. Meyvecilikte yapılacak projelerle, ilçe halkı kısıtlı arazi ve olumsuz tarım şartlarından kurtarılarak gelir seviyeleri artırılabilecektir. Bunun için çiftçilere bahçe tesisi için gerekli fidanların temininde, valilik ve kaymakamlık kaynaklarının destekleri çiftçileri teşvik edecektir. Gerek meyvecilik gerekse diğer tarım ürünleri üretimi için sulu arazi artırılmalıdır.

Bayat'ta halkın büyük bir bölümü geçimini tarımdan sağlamaktadır. Tarımda verimi artırmanın en önemli yolu sulama olanaklarının artırılmasıdır. Günümüzde Bayat ilçesinde makinalı tarım yönteminin uygulanmasına, tarımda modernleşmeye gidilmesine rağmen ilçe tarımda hak ettiği yere gelememiştir. Bu durumun nedeni tarımda sulamanın yetersizliğine bağlı olarak meydana gelen verim düşüklüğüdür. İlçede yapılacak yeni sulama sistemleri (Derbent göleti) ve tarımda verimi artıran diğer yöntemlerle tarımın ilçe ekonomisindeki yeri artırılabilir. İlçede 2003 yılından sonra yapılan göletlerin ve yakın zamanda yapılması planlanan Derbent göletinin sulayacağı arazileri işleyen çiftçilerin eğitilmesi, Bayat iklim şartlarında yetiştirilecek ürünlerin belirlenmesi gerekir. Bunun yanında yem bitkileri tarımının artırılması gerekir. Yem bitkileri tarımı, hayvancılıkta girdileri düşürüp maliyeti azaltması dolayısıyla kazancı artırması, kış döneminde hayvanların kaba yem ihtiyaçlarının karşılanıp dengeli beslenmelerinin sağlanması, hemen her toprak yapısında yetiştirilip sulama istememesi, topraktaki organik ve fiziksel yapıyı düzenleyerek

ekildiği toprağın verimini artırması ve erozyonu önlemedeki rolü açısından oldukça büyük öneme sahiptir.

İlçede sertifikalı tohumluk kullanımında önemli sorunlar bulunmaktadır. İlçede tohum bayisinin kurulması ve sertifikalı tohumların çiftçiye daha ucuza verilmesi ile gelir düzeyi düşük çiftçilerin üretimi artırılabilecektir.

Ayrıca, ilçede çiftçi nüfusunun yaş ortalamasının yüksek olması, sulanabilir arazisini kullanamayan yaşlı çiftçilerin ücretsiz tohum, teknik ve alet makine desteği ile silajlık mısır ekimini sağlayarak hem bu çiftçilerin satacakları silaj ile kazanç sağlamaları hem de sulanabilir arazisi olmayan yetiştiricilerin mısır silajı temininde kolaylık olacaktır. Diğer bir ifade ile, sulu tarım alanında yetiştirilen mısır silajı sulama yapılamayan hayvancılık yapılan bölgelerinde değerlendirilebilir. Tarım Bakanlığı'nın dekar başına vermiş olduğu yem bitkileri ekiliş ve Mazot Gübre desteklemeleri de çiftçilere büyük destek olmaktadır. Bu teşviklerin artırılarak devam etmesi gerekir.

Sahada, tarımdan sonra diğer önemli bir ekonomik faaliyet ise hayvancılıktır. İlçe geçmişinde koyun ve keçi yetiştiriciliğinin büyük önemi olduğu anlaşılıyor. Ancak genç nüfusun büyük illere göçü neticesinde görülen nüfus kaybı ve yaş ortalamasının yükselmesi sebebiyle zamanla azalmıştır. Ayrıca ilçede çayır ve mera alanı yeterli olmadığı ve verim düşüklüğünden mera hayvancılığı yerine besi ve ahır hayvancılığının geliştirilmesi gerekir. İlçe merkezinde mutlaka mezbaha ve süt üretim tesisleri kurulması gerekir. Günlük üretilen süt bu süt tesislerinde değerlendirilebilir. Ayrıca et üretimini artırmak ve satışını kolaylaştırmak için canlı hayvan ya da kesim yapılarak hayvancılık geliştirilebilir. İlçe Afyonkarahisar ilindeki diğer ilçelere göre bu hususta oldukça geri durumdadır. İlçede büyük ve küçükbaş hayvancılık sistematik olarak geliştirilmesi gerekir. Uzun vadede etkili ve faydalı olmayacağı düşünülen küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yerine, halen büyük baş hayvan sayısında açığı bulunan ilçenin, yapılabilecek süt sığırı projeleri ile damızlık hayvan teminine gidilebilir.

Bayat ilçesini simgeleyen en önemli unsur kilimlerdir. Kilim üretimi artırılarak devam etmelidir. İlçeden yurt dışına göç eden kişilerden kilimlerin pazarlanması noktasında destek alınmalıdır. Kilimlerin doğallığı bozulmadan üretimi teşvik edilmelidir. Kaymakamlığın gösterdiği gayretin artarak devam etmesi gerekir.

Bayatın göletlerinde ciddi, sıkı bir koruma altında tatlı su balıkçılığı geliştirilebilir. İlçede yaylaların fazla olması nedeniyle alabalık tesisleri kurulabilir. Bu tesislerin kuruluş yeri ve durumu iyi etüt edilerek değerlendirilmelidir. Ankara asfaltı üzerinde küçük iş yerleri, dinlenme tesisleri, ağaçlık alanlar kurularak değerlendirilebilir.

İlçede kurulan Bayat Meslek Yüksek okuluna yönelik sosyal tesis ve donatılarının kurulması gerekir. Öğrencilerin istekleri doğrultusunda sosyal tesislerin kurulması ilçenin ekonomik seviyesini olumlu etkileyecektir. Öğrencilerin isteği olan yurt, eğlence imkânları, spor kompleksleri gibi tesislerin modern olarak kurulması gerekir.

Yörenin ekonomik açıdan kalkınması konusunda önem taşıyan bu hususlar yanında yurt içi ve yurt dışı göçmenlerin Bayat'ta az miktarda da olsa yatırım potansiyelinin varlığı bilinmektedir. Bu potansiyeli yatırıma dönüştürmek gerekir. Türkiye'de bu gibi küçük yerleşmelere güvenli yatırım imkânı oluşturulursa bu desteğin geleceğini düşünüyoruz.

KAYNAKÇA

- Abadan,Unat N.,Keleş, R., Penninx, R.,Renselaar, V.H., Velzen, V.L. ve Yenisey, L. (1975). *Göç ve Gelişme, Uluslar arası İş Gücü Göçünün Boğazlıyan İlçesi Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bir Araştırma*. Ankara: A.Ü.S.B.F İskân ve Şehircilik Enst., Yay.
- Afyonkarahisar Valiliği (2009). 2009 Yıllığı.
- Akgür. Z.G. (1997). *Türkiye’de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgeler Arası Dengesizlik (1970-1993)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Akkayan,T. (1979). *Göç ve Değişme*. : İ.Ü. Edebiyat Fak. Yay, No: 2573.
- Aliağaoğlu, A. (2003). *Afyonkarahisar Şehir Coğrafyası*. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Alper, M. A. (2005). *İşçi Dövizlerini Belirleyen Makro Ekonomik etkenler: Türkiye Örneği*, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Atalay,İ., (2006). *Toprak Oluşumu, Sınıflandırması ve Coğrafyası*, İzmir: Meta Basım Matbaacılık.
- Aydın, M. (1984). *Bayat Boyu ve Oğuzların Tarihi*. Ankara: Hatipoğlu Yay.
- Aydingül İ., İçduygu A. ve Sirkeci, İ. (1998). *Türkiye’de İç Göç: Türkiye’de İç göç ve İç göçün İşçi Hareketine Etkisi. Türkiye’de İç Göç İçinde (207-244)* İstanbul:Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yay.
- Bayat İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü. (2009). 2009 Yılı Verileri.
- Bayat İlçe Nüfus Müdürlüğü. (2009) 2009 Yılı Verileri.
- Bayat İlçe Sağlık Grup Başkanlığı. (2009). 2009 Yılı Verileri.
- Bayat İlçe Tarım Müdürlüğü. (2009). 2009 Yılı Raporları.
- Bayat Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı. (2009). 2009 Yılı Verileri.
- Canlı, H. (2007). *Emirdağ Havzası ve Çevresinde Doğal Ortam İle İnsan Arasındaki İlişkiler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Çelik, F. (2006). *İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı İle Analizi*. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Sayı, 27, 149-170.

- DİE Genel Nüfus Sayımları (1935-1940-1945-1950-1955-1960-1965-1970-1975-1980-1985-1990-2000). Ankara: DİE Yay.
- DİE (1995). *Türkiye Nüfusu 1923-1994 Demografi Yapısı ve Gelişimi*. Ankara: DİE Yay.
- DİE (2002a). *1997 Köy Envanteri: Afyon*. Ankara: DİE Yay.
- DİE (2002b). *2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri: Afyon*. Ankara: DİE Yay.
- Dinçer, B.Ö. (1996). *İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*. Ankara: DPT Yay, NO: 2466.
- Doğanay, H. (1994). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Doğanay, H., Özdemir, Ü. ve Şahin, İ.F. (2003). *Coğrafya 'ya Giriş 2*. Erzurum: Aktif Yay.
- Dönmez, Y. (1990). *Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları*, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3248, İstanbul.
- Devlet Su İşleri. (1969). *Emirdağ Hidrojeoloji Raporu*.
- Efe, R. (2004). *Biyocoğrafya*, İstanbul: Çantay Kitabevi Yay.
- Eskisoy, M. (2005). *Anılarla Bayat Tarihi*, Ankara: Uyum Ajans Yay.
- Erdem, Y. (1997). *Türkiye 'de İç Göçler, Kentleşme ve Toplumsal Değişme*. Mersin Üniversitesi Bilimsel Toplantı Topluluğu Yay. Sayı 2, 13–26.
- Ergene, A. (1987). *Toprak Biliminin Esasları*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- Gençler A. ve Çolak A. (2002). *Türkiye 'den Yurt dışına Beyin Göçü: Ekonomik ve Sosyal Etkileri*. Kocaeli Üniversitesi I.Ulusal Bilgi, Yönetim ve Ekonomi Kongresi, İzmit.
- Gençler A. (2003). *Büyüyen Göç Sorunu ve Türkiye*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:3, Sayı 1.
- Gezgin, M.F. (1994). *İşgücü Göçü ve Avusturya 'daki Türk İşçileri*. İÜ. İktisat Fakültesi Yay. No 546.
- Gitmez, A.S. (1983). *Yurt dışına İşçi Göçü ve Geri Dönüşler (Beklentiler Gerçekleşenler)*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Gökdere, A.Y. (1978). *Yabancı Ülkelerde İşgücü Akımı ve Türk Ekonomisi Üzerine Etkileri*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.

- Göktürk, A. ve Kaygalak, S. (1999). *Göç ve Kentleşme*. Ankara: Sosyal Hizmet Sempozyumu.
- Gönüllü, M.,1996, *Dış Göç*, Eğitim Fakültesi Dergisi, Pamukkale Üniversitesi Yay. Sayı 1, 94–106.
- Guinness, P. (2002). *Migration. Access to Geography Series*, London: Hodder & Stoughton.
- Gürbüz, M. ve Karabulut, M. (2008). *Kırsal Göçler İle Sosyo-Ekonomik Özellikler Arasındaki İlişkilerin Analizi*. Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 50, 37-60, İstanbul.
- Gürtan,K. (1966). *Türkiye’de Nüfus Problemi ve Ekonomik Kalkınma İle İlgisi*. İstanbul: İstanbul Üniv. Yay. No :1166.
- İçduygu,A. ve Ünalın,T. (1998). *Türkiye’de İç Göç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yay. 38-52.
- Karazeybek, M. (2000). *Osmanlı Taşra Teşkilatında Karahisar-ı Sahib Sancaklığı’nın İdari Yapısı*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 1, 100–115.
- Karpat, K. H. (2003). *Osmanlı Nüfusu*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. 133.
- Kocaman,T. (2008). *Türkiye’de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri (1965-2000)*. Ankara: DPT Yay.
- Koç, T. (1998). *Isıtma Dönemi Özellikleri ve Balıkesir’de Uygulaması*. Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 33, 319-335.
- Koçman, A. (1993). *Ege Ovalarının İklimi*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 73.
- MEB (2009). 10. Sınıf Ders Kitabı. İstanbul: Devlet Kitapları Yay.
- MEB (2008). 12. Sınıf Ders Kitabı İstanbul: Devlet Kitapları Yay.
- Metin, S. (1988). *Afyon ve Yakın Çevresi’nin Jeolojisi*. Ankara: MTA Genel Müdürlüğü Yay. Rapor No:8103.
- Ma Mung, E. (1996). *Mobi Lites Et Investissements Des Emigres (Maraoc, Tunisie; Turquie, Senegal)*. L’Harmattan, Paris.
- Munro, J.M. (1974). *Migration in Turkey*. Economic Development and Cultural Change, 22 (4) 634-653.

- Mutluer, M. (1992). *Edremit Yöresi Kırsal Alanında Nüfus Hareketlerine Neden Olan Faktörler*. Ege Coğrafya Dergisi, Sayı 6, 119-152.
- Mutluer, M. (1996). *Büyük Menderes Bölgesinde Yurt Dışından Dönen İşçilerin Sosyo-Ekonomik ve Yatırım Seçimleri*. Ege Coğrafya Dergisi, Sayı 8, 187-205.
- Mutluer, M. (2003). *Uluslar arası Göç ve Türkiye*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Onulduran, E. ve Renselaar, U.H. (1975). *Göç ve Gelişme*. Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi İskân ve Şehircilik Enstitüsü Yay. Ankara.
- Özdemir, M. (2008). *Türkiye’de İç göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Trakya Üniversitesi. Edirne.
- Özav, L. ve Kaya, A. (2008). *Nüfusu Giderek Azalan Bir Yöre: Karahallı İlçesi*. Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 1/2, 1-17.
- Özer, İ. (2006). *Türkiye’de Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişim Düünden Bugüne Türkiye’nin Toplumsal Yapısı*. İstanbul: Nova Yay. 445-447.
- Özgür, E. M. (1998). *Türkiye Nüfus Coğrafyası*. Ankara: GMC Basın-Yayın.
- Sallan Gül, S. (2002). *Dış Göçler, Yoksulluk ve Türkiye’de Göçmenlere Yönelik Yardımlar*. İnsan Hakları Yıllığı, Cilt 23-24, 79-93.
- Serter, N. (1994). *Türkiye’nin Sosyal Yapısı*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Sümer, E. Ö., Tolluoğlu, A. Ü. ve Erkan, Y. (1998). *Afyon Zonunda Devoniyen Öncesi Çok Evreli Metamorfizma*. 51. Türkiye Jeo. Kur. Bil. Özleri Kitabı, 51.
- Tanoğlu, A. (1966). *Beşeri Coğrafya: Nüfus ve Yerleşme*. İstanbul: İstanbul Üniv. Yay. No: 1183.
- Tekeli, İ. ve Erder, L. (1978). *Yerleşme Yapısına Uyum Süreci Olarak İç Göçler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yay. No: D-26.
- Tekeli, İ. (1998). *Türkiye’de İç Göç Sorunsalı Yeniden Tanımlanma Aşamasına Geldi, Türkiye’de İç Göç*. İstanbul: Tarih Vakfı Yay.
- Toksöz, G. (2006). *Uluslar arası Emek Göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay.
- Toroğlu, E. (2006). *Niğde İli Yerleşmeleri ve Lokasyon Planlaması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Toroğlu, E. (2007). *Niğde İli'nde G Faktörleri ve Gler*. Coğrafi Bilimler Dergisi, Sayı 51, 75-96.
- Tümertekin,E. (1968). *Türkiye'de İ Gler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yay. No:1371.
- Tümertekin, E. (1969). *Sanayi Coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yay. No:751.
- Tümertekin, E.ve zg, N. (2006). *Beşeri Coğrafyaya, İnsan, Kültür*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Umut,M., Acarlar,M., Gedik,D., Güner,E., Saçlı,L. ve Şen,A. (1991). *Cifteler-Hotantı (Eskisehir)-Celtik(Konya) ve Dolayının Jeolojisi*. Ankara: MTA Genel Müdürlüğü, Rapor No:9204.
- Unat, A. N. (2007). *Türk Dış Ginin AŐamaları: 1950'li Yıllardan 2000'li Yıllara, Kökler ve Yollar, Türkiye'de G Süreçleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay. 1-18.
- ner, S. (1972). *Nüfusbilim Sözlüğü*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yay.
- Whyne-Hammond,C. (1985). *Elements of Human Geography*, Bell - Hymann, London.
- Yakar, M. (2006). *İller Arası ve İl İçi Glerde Afyonkarahisar Kenti*. A.K.. Sosyal Bilimler Dergisi / Cilt:XI, Sayı I.
- Yakar, M. (2009). *Emirdağ İlçesi Kırsalında Gin Etkileri, Sorunları ve çözüm nerileri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Yalçın, C. (2004). *G Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yay.
- Yaldızkaya, . M. (1986). *Her Yönüyle Emirdağ*. Ankara: Aslımlar Ofset Matbaacılık.
- Yazıcı, H. (2002). *İç Anadolu Bölgesi Coğrafyası*, Ankara: Nobel Yay.
- Yılmaz, . (2004). *Anadolu'nun Kilidi Afyon*. Afyonkarahisar: T.C Afyon Valiliği Yay. No:21.

WEB SAYFALARI

<http://www.yapi.com.tr/turkce/haberidetay> 13. 04. 2009, saat 21:19.

<http://www.bayatboyu.com/index.>, 20. 10.2009, saat 18:32.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Emirdağ>, 13. 04. 2009, saat 09:15.

<http://www.bayatboyu.com/index>. 29 20. 10.2009, saat 21:00.

<http://www.bayat.gov.tr> / Erişim Tarihi: 06-07-2011.

<http://www.dsi.gov.tr> / Erişim Tarihi: 06-07:2011.

<http://www.eas.un.org>, 10.05.2010, saat 15:20

<http://www.iom.int>, 11.05.2010, saat:18:10.

<http://www.migrationinformation.org>, 11.05.2010, saat 19:30.

<http://www.tuik.gov.tr>

EKLER

	<u>Sayfa</u>
EK 1 Köy Muhtarları Anket Formu.....	210
EK 2 Mahalle Muhtarları Anket Formu.....	216
EK 3 Yurt dışı Göç Anket Formu.....	220
EK 4 Yurt içi Göç Anket Formu.....	222

EK 1 Göç Anketi I

KÖY MUHTARLARI ANKET FORMU (Köy Muhtarlarına Yapılacak)

Köyün adı: Köyün eski adı :

.....

Muhtarın adı soyadı:

1. Köyde toplam kaç hane var? Kullanılmayan (boş) hane sayısı:

2. Köyün konumu nedir?

a- Dağ Köyü b- Ova Köyü c- Orman Köyü d- Diğer

3. Köyün temel geçim kaynağı nedir?

a- Tarım b- Hayvancılık c- Tarım ve hayvancılık d- Diğer.....

4. Köyün arazi dağılımı nasıl?

a- Sulu tarım arazisi.....

b- Kuru tarım arazisi.....

c-Çayır-mera.....

d- Orman ve fundalık.....

e- İşlenmeyen arazi.....

5. Köyün hayvan varlığı ne kadar?

a- Büyükbaş..... b- Küçükbaş..... c- Tek tırnaklı..... d- Kanatlı.....

6. Köyünüzden ilk yurt dışına göç hangi tarihte nereye olmuştur?

Göç Edilen Ülke	Göç Tarihi	Göç Nedeni
a- Almanya		
b- Belçika		
c- Fransa		
d- Diğer (.....)		

7. İlk yurt dışına göç eden kişi hangi yolla gitmiştir ve cinsiyeti nedir?

- a- Devlet kanalı ile işçi.....
- b- Yurt dışı tanıdığın isteği.....
- c- Kaçak işçi(Turist).....
- d- Evlilik yolu ile.....
- e- Diğer.....

8. Köyünüzden ilk yurt dışına göç ne şekilde olmuştur?

- a- Devlet kanalı ile işçi
- b- Yurt dışı tanıdığın isteği
- c- Kaçak işçi(Turist)
- d- Evlilik yolu ile
- e- Diğer.....

9. Yurt dışına işçi olarak ilk gidenlerin aileleri göçe ne zaman katıldılar?

- a- İşçi ailesi ile beraber yurtdışına gitti
- b- Yurt dışında işini ve kalacak yerini ayarladıktan hemen sonra
- c- Gittikten çok sonra
- d- Ailelerini hiç götürmediler

10. Köyünüzden yurt dışına çalışmak için giden toplam kaç kişi var? (Aileleri ile birlikte)

- a- Almanya..... b- Belçika..... C- Fransa..... d-Diğer.....

11. Yurt dışına işçi olarak gidip kesin dönüş yapan kaç kişi var?

- a- Almanya..... b- Belçika..... C- Fransa..... d- Diğer.....

12. Köyünüzde 2008 yılında kaç evlilik olayı oldu? Evliliklerin ne kadarı yurt dışında yaşayanlar ile oldu? Toplam evlilik sayısı:

- a-Almanya..... b- Belçika..... C- Fransa..... d- Diğer.....

13. Yurt dışı göç olayı köyünüzde neden dolayı başlamıştır?

- a- Köyde iş imkanının olmaması
- b- Ekonomik sebeplerden dolayı
- c- Kan davası
- d- Daha iyi yaşam olanaklarına kavuşmak için
- e- Diğer.....

14. Köyünüzden en fazla hangi ülkeye göç olayı yaşanmaktadır?

- a- Almanya..... b- Belçika..... C- Fransa..... d- Diğer.....

15. Köyünüzden neden en fazla o (Yukarıda belirtilen ülke) devlete göç olayı olmaktadır?

- a- İlk yurt dışına göçün o ülkeye olması
- b- işçi olarak gitmenin kolay olması
- c- Akrabalarının ve tanıdıkların olması
- d- iş ve ekonomik imkanların çok olması
- e- Diğer.....

16. Günümüzde yaşadığınız çevreden yurt dışına göç olayı gerçekleşiyor mu?

- a- Gerçekleşmiyor
- b- Çok az gerçekleşiyor
- d- Gerçekleşiyor
- e- Çok fazla gerçekleşiyor

17. Yurt dışına olan göç en fazla hangi yolla olmaktadır?

- a- Evlilik yoluyla
- b- Kaçak turist olarak
- c- İşyeri açmak için
- d-Akraba desteği ile
- e- Diğer.....

18. Yurt dışına olan göçün bölgeye en önemli faydası ne oldu?

- a- Bayat'ta kişilerin ekonomik seviyesi arttı
- b- Bayat'ta kişilerin kültürel seviyeleri arttı
- c- Bayat'ta ticaret gelişti
- d- Bayat'a yapılan yatırımlar arttı

19. Yurt dışına olan göçün bölgeye en önemli zararı ne oldu?

- a- Bayat'ın nüfusu hızla azaldı
- b- Kişiler kültür olarak yozlaşmış oldu
- c- Tarım ve hayvancılık geriledi
- d- Aile ve akrabalık bağları zayıfladı
- e- Diğer (Lütfen belirtiniz).....

20. Bayat ilçesinden yurt dışına olan göçe genel olarak nasıl bakıyorsunuz?

- a- Bayat için çok iyi bir olay
- b- Bayat için çok kötü bir olay
- c- Olsa da olmasa da önemli değil
- d- Fikrim yok
- e- Diğer (Lütfen belirtiniz)

21. Bayat'tan yurt dışına olan göç sizce devam etmeli mi?

- a- Evet kesinlikle devam etmeli
- b- Evet devam etmeli
- c- Hayır devam etmemeli
- d- Hayır kesinlikle devam etmemeli
- e- Fikrim yok

22. Bayat'tan yurt dışına olan göç olayı sizce ne zaman biter?

- a- Hiçbir zaman bitmez
- b- Türkiye Avrupa birliğine girdiği zaman
- c- Bayat'ta iş imkanı arttığı zaman
- d- İnsanların eğitim durumları yükseldiği zaman biter
- e- Fikrim yok

23. Köyünüzden yurt içine ilk göç hangi tarihte nereye olmuştur?

Göç Edilen İl	Göç Yılı
Afyonkarahisar merkez	
Eskişehir	
İstanbul	
Ankara	
Diğer	

24. Köyünüzden yurt içine göç edenlerin nedenleri nedir?

a- İş arama/bulma b-Eğitim c-Evlilik d-Kan davası e-Diğer

25. Köyünüzden yurt içine toplam kaç kişi göç etti?

Göç Edilen İller	Toplam Göç Eden Kişi
Afyonkarahisar merkez	
Eskişehir	
İstanbul	
Ankara	
İzmir	
Diğer	

26. Günümüzde köyünüzden yurt içine göç olayı yaşanıyor mu?

- a-Gerçekleşmiyor
b-Çok az gerçekleşiyor
c- Gerçekleşiyor
d-Çok fazla gerçekleşiyor

27. Yurt dışına göç edenler tatil amacıyla köyünüze ve Bayat'a geliyor mu? Sayısı ne kadar?

- a-Her yıl geliyor.....
b-Bazen geliyor
- c-Türkiye'de başka yere geliyor
- d-Hiç gelmiyor
e-Fikrim yok

28. Yurt dışına göç edenler köyünüze veya Bayat ilçe merkezine yatırım yaptı mı?

Yapılan yatırım varsa nedir?

a-Evet b-Hayır

Yapılan Yatırımlar Nelerdir :

TEŞEKKÜR EDERİM

EK 2 Göç Anketi II

BAYAT İLÇE MERKEZİ MUHTARLARI ANKET FORMU

Mahallenin Adı:

Muhtarın adı soyadı:

1. Mahallede kaç hane var Kullanılmayan (boş) hane sayısı:

2. Mahallenizden yurt dışına göçler yapılıyor mu?

Evet çok yapılıyor

Azda olsa yapılıyor

Hayır yapılmıyor

3- Mahallenizden ilk yurt dışına göç hangi tarihte nereye olmuştur?

Almanya'ya

Belçika'ya

Fransa'ya

Diğer ülkelere (Lütfen belirtiniz)

3. İlk yurt dışına göç eden kişi hangi yolla gitmiştir ve cinsiyeti nedir?

Devlet kanalı ile işçi.....

Yurt dışı tanıdığı isteği.....

Kaçak işçi(Turist).....

Evlilik yolu ile.....

Diğer.....

4. Yurt dışına işçi olarak ilk gidenlerin aileleri göçe ne zaman katıldılar?

- İşçi ailesi ile beraber yurtdışına gitti
- Yurt dışında işini ve kalacak yerini ayarladıktan hemen sonra
- Gittikten çok sonra
- Ailelerini hiç götürmediler

5. Mahallenizden yurt dışına çalışmak için giden toplam kaç kişi var? (Aileleri ile birlikte)

a- Almanya..... b- Belçika..... C- Fransa..... d-Diğer.....

6. Mahallenizde 2009 yılında kaç evlilik olayı oldu? Evliliklerin ne kadarı yurt dışında yaşayanlar ile oldu? Toplam evlilik sayısı:

a-Almanya..... b- Belçika..... C- Fransa..... d- Diğer.....

7. Günümüzde yaşadığınız çevreden yurt dışına göç olayı gerçekleşiyor mu?

- Gerçekleşmiyor
- Çok az gerçekleşiyor
- Gerçekleşiyor
- Çok fazla gerçekleşiyor

8. Bayat ilçesinden yurt dışına olan göçe genel olarak nasıl bakıyorsunuz?

- Bayat için çok iyi bir olay
- Bayat için çok kötü bir olay
- Olsa da olmasa da önemli değil
- Fikrim yok
- Diğer (Lütfen belirtiniz)

9. Mahallenizden yurt içine ilk göç hangi tarihte nereye olmuştur?

Göç Edilen İl	Göç Yılı
Afyonkarahisar merkez	
Eskişehir	
İstanbul	
Ankara	
Diğer	

10. Mahallenizden yurt içine göç edenlerin nedenleri nedir?

- İş arama/bulma
- Eğitim
- Evlilik
- Kan davası
- Diğer

11. Mahallenizden yurt içine toplam kaç kişi göç etti?

Göç Edilen İller	Toplam Göç Eden Kişi
Afyonkarahisar merkez	
Eskişehir	
İstanbul	
Ankara	
İzmir	
Diğer	

12. Günümüzde mahallenizden yurt içine göç olayı yaşanıyor mu?

- Gerçekleşmiyor
- Çok az gerçekleşiyor
- Gerçekleşiyor
- Çok fazla gerçekleşiyor

13. Yurt dışına göç edenler tatil amacıyla Bayat'a geliyor mu? Sayısı ne kadar?

- Her yıl geliyor.....
- Bazen geliyor
- Türkiye'de başka yere geliyor
- Hiç gelmiyor
- Fikrim yok

14. Yurt dışına göç edenler Bayat ilçe merkezine yatırım yaptı mı? Yapılan yatırım varsa nedir?

a-Evet b-Hayır

Yapılan Yatırımlar Nelerdir :

TEŞEKKÜR EDERİM

EK 3 Göç Anketi III

GÖÇ ANKETİ III

(Yurt İçine Göç Edenlere Yapılacak)

- 1- Adı Soyadı (İsteğe bağlı) :.....
- 2- Doğum Tarihi ve Yeri :.....
- 3- Göç ettiği şehir ve Tarihi :
 - a- Dedesitarihinde gitmiş.
 - b- Babasıtarihinde gitmiş.
 - c- Kendisi Tarihinde gitmiş.
- 4- Yurt içine göç hangi yolla (Nasıl) gerçekleşti?
 - İş aramak amacıyla
 - Evlilik yoluyla
 - Ailemin isteği ile
 - İş yeri açmak için
- 5- Memleketine (doğduğunuz yere) kesin dönüş yapmayı düşünüyor musunuz?
 - Kesinlikle hayır
 - Hayır
 - Evet
 - Kesinlikle evet
- 6- Türkiye’de nereye yerleşmeyi düşünüyorsunuz?
 - Geldiğim yere
 - Bayat ilçe merkezine
 - Afyonkarahisar il merkezine
 - Diğer yerlere (Lütfen belirtiniz).....

7- Bayat'tan Yurt içine göç edenler uyum sağlayabildi mi?

- Evet
- Kısmen
- Hayır
- Kesinlikle uyum sağlayamadılar

8- Bayat ilçesinden göç etme nedeniniz nedir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- Bayat ilçesinde tarım alanları yetersiz olduğundan
- Akrabalarım göç ettikleri için
- Okul ve sağlık hizmetleri yetersiz olduğu için
- Sosyal imkânlar yetersiz olduğu için
- Ekonomik nedenler

9- En son tatilinizi nerede geçirdiniz?

- Bayat'ta
- Türkiye'de turistik bir yerde
- Türkiye dışında

10- Bayat'tan yapılan göçler Bayat için olumlu olmuş mudur?

- Olumlu olmuştur
- Kısmen olumlu olmuştur
- Olumsuz olmuştur
- Fikrim yok

11- Memleketinize ne sıklıkla gidiyorsunuz?

- Ayda bir defa
- 6 Ayda bir defa
- Yılda bir defa
- Hiçbir zaman gitmiyorum

Teşekkür Ederim

EK 4 Göç Anketi IV

GÖÇ ANKETİ IV

(Yurtdışında Yaşayanlarla Yapılacak)

1-Adı Soyadı (İsteğe bağlı) :.....

2-Doğum Tarihi ve Yeri :.....

3-Yurt Dışına Gittiği Ülke ve Tarihi :

a-Dedesitarihinde gitmiş.

b- Babasıtarihinde gitmiş.

c-Kendisi Tarihinde gitmiş.

4-Yurt dışına gidiş hangi yolla (Nasıl) gittiniz?

- Kaçak turist olarak
- Devlet kanalıyla
- Evlilik yoluyla
- İş yeri açmak için

5-Türkiye'ye kesin dönüş yapmayı düşünüyor musunuz?

- Kesinlikle hayır
- Hayır
- Evet
- Kesinlikle evet

6-Türkiye'de nereye yerleşmeyi düşünüyorsunuz?

- Geldiğim yere
- Bayat ilçe merkezine
- Afyonkarahisar il merkezine
- Diğer yerlere (Lütfen belirtiniz).....

7-Bayat'tan Yurtdışına göç edenler uyum sağlayabildi mi?

- Evet
- Kısmen
- Hayır
- Kesinlikle uyum sağlayamadılar

8-Herhangi bir Türk derneğinin ya da vakfının üyesi misiniz?

- Evet üyesiyim Adı :.....
- Üye olmayı düşünüyorum
- Hayır
- Üye olmayı hiç düşünmüyorum

9-Bayat ilçesinden göç etme nedeniniz nedir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- Bayat ilçesinde tarım alanları yetersiz olduğundan
- Akrabalarım göç ettikleri için
- Okul ve sağlık hizmetleri yetersiz olduğu için
- Sosyal imkanlar yetersiz olduğu için
- Ekonomik nedenler

10-En son tatilinizi nerede geçirdiniz?

- Bayat'ta
- Türkiye'de turistik bir yerde
- Türkiye dışında

11-Bayat'tan yapılan göçler Bayat için olumlu olmuş mudur?

- Olumlu olmuştur
- Kısmen olumlu olmuştur
- Olumsuz olmuştur
- Fikrim yok

Teşekkür Ederim